CİLT : 25 TOPLANTI : 15

CUMHURİYET SENATOSU TUTANAK DERGİSİ

32 nci Birleşim

4 . 2 . 1976 Çarşamba

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I — Geçen tutanak özeti	**288**
II — Görüşülen işler	**288**
1. — 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 1/363; Cumhuriyet Senatosu : 1/367) (S. Sayısı : 515)	288;324
A) BAŞBAKANLIK BÜTÇESİ	288:324
B) DEVLET PLANLAMA TEŞKİLÂTI BÜTÇESİ	288:324
C) DANIŞTAY BAŞKANLIĞI BÜTÇESİ	324:358
Ç) DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ BÜTÇESİ	358:381
D) TOPRAK VE TARIM REFORMU MÜSTEŞARLIĞI BÜTÇESİ	381:403
E) TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ	403:408
F) İMAR VE İSKÂN BAKANLIĞI BÜTÇESİ	409:437
2. — Vakıflar Genel Müdürlüğü 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 1/364; Cumhuriyet Senatosu : 1/368) (S. Sayısı : 516)	324,438:439
III — Sorular ve cevaplar	**437**
A) Yazılı soru ve cevabı	*437*
1. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Mümin Kırlı'nın, eski TRT Genel Müdürüne dair soru önergesi ve Başbakan Süleyman Demirel'in yazılı cevabı. (7/486)	437

I — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu Birleşim dört oturum yapan Genel Kurulda :

1976 Malî Yılı Bütçe Kanunu tasarısı üzerindeki görüşmelere devam olunarak;

Cumhuriyet Senatosu,

Millet Meclisi,

Cumhurbaşkanlığı,

Sayıştay,

Anayasa Mahkemesi ve

Diyanet İşleri Başkanlığı bütçeleri kabul olundu.

Başbakanlık,

Devlet Planlama Teşkilâtı bütçeleri üzerinde bir süre görüşüldü.

Vakıflar Genel Müdürlüğü 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısının bölüm ve maddeleri onaylandı, tümünün gelecek birleşim açık oya sunulacağı bildirildi.

4 . 2 . 1976 Çarşamba günü saat 9,30'da toplanılmak üzere Birleşime (4 . 2 . 1976) saat 06,26'da son verildi.

Başkan Başkanvekili *K. Kangal*	Başkan Başkanvekili *M. Zeren*
Kâtip Cumhurbaşkanınca S. Ü. *B. Üçok*	Kâtip Diyarbakır Üyesi *S. Savcı*
Kâtip Urfa Üyesi *A. Demirkol*	Kâtip Kastamonu Üyesi *M. Çamlıca*

BİRİNCİ OTURUM

Açılış Saati : 9.30

BAŞKAN : Başkanvekili Rahmi Erdem

KÂTİPLER : Ekrem Kabay (Burdur), İsmail İlhan (Muş)

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun 32 nci Birleşimini açıyorum.

II. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 1/363 Cumhuriyet Senatosu : 1/367) (S. Sayısı : 515) (1)

A) BAŞBAKANLIK BÜTÇESİ

B) DEVLET PLANLAMA TEŞKİLÂTI BÜTÇESİ

BAŞKAN — Başbakanlık bütçesi üzerinde yapılan eleştirileri cevaplandırmak üzere Hükümet adına Sayın Erbakan'ı kürsüye davet ediyorum.

Sayın Erbakan, sözlerinize başlamadan evvel hatırlatmak istiyorum, özür diliyorum. Sizin konuşmanız, sorulara verecek olduğunuz cevaplar da dahil olmak üzere, bir saattir. Peşinen arz ediyorum.

Buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Konya Milletvekili) — Muhterem Başkan;

Biraz evvel süre üzerinde bir husus buyurdunuz, orada bir açıklama yaparak sözlerime başlamak istiyorum. Bendeniz, gerek Başbakanlık ve gerekse Devlet Planlama Teşkilâtı bütçelerinin her ikisi üzerinde birlikte konuşmak üzere söz almış bulunuyorum. Tespit edilmiş olan esaslara göre, Hükümet adına bu iki konuda konuşmalarımızın süresinin birer saatten, yekûnun iki saat olması gerekiyor.

BAŞKAN — Bir saniye Sayın Erbakan.

(1) 515 S. Sayılı basmayazı 2 . 2 . 1976 tarihli 30 ncu Birleşim tutanağına eklidir.

Bütçe, tek bütçedir; ayrı ayrı görüşülecek olan bütçeler için programda karşılarında meşruhat vardır; ayrı ayrı görüşülecektir diye Başbakanlık bütçesinde bunların ayrı ayrı görüşüleceğine dair bir meşruhat yoktur; hepsi bir bütçedir. Onun için bu takyidata uymak zorundayız. Bu sebeple, size vermiş olduğumuz süre, sorulara cevaplar dahil, bir saattir, arz ediyorum. Lütfen bu hususa riayet etmenizi rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem Başkanım, ilân edilmiş olan programa dikkat edilecek olursa, ayrı ayrı görüşülecek bütçeler ayrı ayrı yazılmıştır; birlikte görüşülecek bütçelerin karşısına «Birlikte görüşülecektir» ibaresi konulmuştur. Başbakanlık ve Devlet Planlama Teşkilâtı bütçelerinin karşısında birlikte görüşüleceğine dair bir kayıt yoktur. O itibarla bunlar ayrı ayrı görüşülecek bütçelerdir. Nitekim ayrı ayrı da görüşülmüşlerdir dün akşam. Bu itibarla, bu sürenin bu noktai nazardan tespit edilen esaslara göre, birer saatten iki saat olması gerekmektedir. Bu iki bütçenin karşısında birlikte görüşüleceğine dair bir kayıt yoktur efendim.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, siz konuşmanıza buyurun, durumu arz edeceği safhaya göre tespit ederiz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim efendim.

Bendeniz müsaade ederseniz, tespit edilmiş olan esaslar içerisinde, biraz evvel arz ettiğim zaman süresini dikkate alarak, konuşmama başlamak istiyorum.

Muhterem Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri;

Yüce Senatoda Başbakanlık ve Başbakanlığa bağlı kuruluşlarımızın 1976 yılı bütçelerini müzakere ediyoruz. Sözlerime başlarken, Hükümetimiz adına Yüce Senatomuzun muhterem üyelerini saygılarımızla selâmlıyorum.

Üzerinde konuşmakta olduğumuz Başbakanlık bütçesi, bilindiği gibi, Başbakanlığa çeşitli şekillerde bağlı olan ve diğer yandan bütçeleri Başbakanlık bütçesi içerisinde görüşülen müesseseleri de kapsamaktadır. Bu müesseseleri dört grup içinde toplamak mümkündür.

Bunlardan bir tanesi, Başbakanlığın bizzat kendi bürolarından teşekkül eden merkez teşkilâtıdır.

İkinci grup kuruluş ise, özel kanunlarla kurulmuşlardır; bunlar Başbakanlığa bağlıdırlar ve fakat bütçe itibarıyle özel kodları vardır.

Üçüncü gruptakiler de özel kanunlarla kurulmuşlardır; ödenekleri Başbakanlık bütçesinde yer almaktadır.

Dördüncü çeşit kuruluşlar ise, Başbakanlık grupu içinde mütalaa edilmektedirler, müstakil kuruluşlardır ve müstakil bütçeleri vardır.

Biz, Başbakanlık bütçesi adı altında bu ilk üç grupun içerisine giren müesseselerin tümünü bir arada mütalaa etmek üzere bütçeyi takdim etmiş bulunuyoruz ve müzakereler de bu esas üzerinde yürümüştür.

Bu müesseselerin içerisinde Başbakanlığın bizzat kendi merkez teşkilâtı vardır. Bu merkez teşkilâtı içerisinde Başbakanlık Müsteşarlığı, Özel Kalem Müdürlüğü, Müşavirleri, Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığı, Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğü, Özlük ve Yazı İşleri Genel Müdürlüğü, Arşiv Genel Müdürlüğü, Levazım ve Daire Müdürlüğü, Evrak Müdürlüğü, Basın büroları bulunmaktadır. Bu 11 ayrı bürodan meydana gelmiş olan teşkilât, Başbakanlık Merkez Teşkilâtıdır.

Bunun dışında, görüşmekte olduğumuz bütçe grupu içerisinde 129 sayılı Kanunla kurulmuş olan Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği vardır. 644 sayılı Kanunla kurulmuş olan MİT Müsteşarlığı vardır. 160 sayılı Kanunla kurulmuş olan Devlet Personel Dairesi vardır. 6821 sayılı Kanunla kurulmuş olan Atom Enerjisi Komisyonu vardır.

Bu dört tane kuruluş, Başbakanlığa bağlı kuruluşlardır ve bunlar Başbakanlık bütçesi içerisinde yer almaktadırlar.

Ayrıca, özel kanunla kurulmuş olup, ödenekleri Başbakanlık bütçesi içerisinde yer alan üç kuruluş da konuşma konumuz içerisine girmektedir.

359 sayılı Kanunla kurulmuş olan TRT (Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu), 7160 sayılı Kanunla kurulmuş olan Türkiye ve Orta - Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, 278 sayılı Kanunla kurulmuş olan Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, yani TÜBİTAK.

Bu üç tane kuruluş da, özel kanunla kurulmuşlardır; bütçeleri müstakildir; ancak bunlara verilmekte olan ödenekler Başbakanlık bütçesi içerisinde yer almaktadır.

İşte huzurlarınızda Başbakanlığın Merkez Teşkilâtı, Başbakanlığa bağlı dört tane kuruluş ve Başba-

kanlıktan ödenek alan üç tane kuruluş; yani sekiz tane kuruluş ve bir de bunlara ilâveten ayrı bir bütçe olarak görüşmüş olduğumuz Devlet Planlama Teşkilâtı bütçesine; yani 9 ayrı bütçeye müteallik hususlar hakkında maruzatta bulunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Muhterem üyeler;

Dün akşam, adı geçen müesseseler üzerinde Yüce Sennatonun üyeleri saatlerce görüşlerini arz ettiler. Bu konuşmalar esnasında, konuşma konusu olan bütçe bölümü üzerinde mütalaalar serdedildi, ayrıca konuşmakta olduğumuz bütçe, Başbakanlık bütçesi olması dolayısıyle, Hükümetin temel politikası ve icraatı üzerinde haklı olarak görüşler serdedildi ve yine biraz evvel sizlere taksimatını yaptığım Başbakanlığa bağlı kuruluşların kendi politikaları ve icraatları üzerinde görüşler serdedildi.

Bu kıymetli konuşmaları yapan Yüce Senatonun muhterem üyelerine huzurlarınızda Hükümetimiz adına teşekkür ederek söze başlamayı bir vazife sayıyorum. Bu görüşmelerin hepsini dikkatle takip ettik, son derece faydalı fikirler serdedildi. Bu mütalaaları serdetmek suretiyle Hükümetimize ışık tutan kıymetli arkadaşlarımıza şükran borçluyuz. Hükümet olarak bunları dikkatle takibettik, bunlardan yararlanmak Hükümet olarak vazifemizdir. Bu konuşmaların ışığı altında birçok hususlardaki hareketimizi düzeltmeye, daha iyiye götürmeye gayret edeceğiz.

Bendeniz, biraz evvel size arz etmiş olduğum şekilde, Başbakanlığa bağlı olan müesseselerin bütçeleri hakkında, bundan başka Hükümetin temel icraatı hakkında ve Başbakanlığa bağlı olan müesseselerin icraat ve faaliyetleri hakkında kısaca bilgi arz etmekle sözlerime başlamak istiyorum. Böyle hareket ettiğim zaman ümit ediyorum ki, dün akşam kıymetli konuşmacıların burada serdettikleri birçok sorulara toptan cevap vermek imkânı hâsıl olacaktır. Bu maruzatımı arz etmem arasında, ayrıca arkadaşlarımızın tevcih buyurdukları kıymetli soruları da imkân nispetinde ele alıp cevaplandırmaya gayret edeceğim.

Gerek TRT, gerekse rejim ve anarşik olaylar dolayısıyle Hükümetimize yapılmış olan haksız isnatlar üzerinde, bendenizi takiben Devlet Bakanımız Seyfi Öztürk Bey arkadaşım da, ayrıca sizlere kısaca maruzatta bulunacaklardır.

Bu program içerisinde maruzatıma başlıyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

Dün burada konuşma yapan kıymetli arkadaşlarımızdan bir tanesi, «Bu Hükümet ne yapıyor?» diye söze başladı ve kendi görüşleri açısı içerisinde, bu Hükümetin ne yaptığı hakkında bazı tavsifler, bazı mütalaalar serdetti. O itibarla, müsaade ederseniz ben de maruzatıma bu sualle başlamakta yarar görüyorum. Ümit ederim ki,, bu arkadaşımızın bu sualini kısmen cevaplandırmak, kısmen tashih etmek imkânı hâsıl olur.

Muhterem arkadaşlarım;

«Bu Hükümet ne yapıyor?» sorusunu, müsaade ederseniz, şöylece cevaplandırmak istiyorum: Bu Hükümet, bildiğiniz gibi, 31 Mart 1975'te teşekkül etmiştir; 12 Nisan 1975 tarihinden itibaren de Yüce Meclisin itimadına mazhar olarak göreve başlamıştır ve o günden bu güne kadar da, takriben 10 aylık bir çalışma devresini yürütmüştür. Bu 10 aylık çalışma devresinde bu Hükümetin ne yaptığı sorusunu sormak, elbette ki, Yüce Senato üyelerinin bir görevidir, bu soruya zaman ölçüsü içerisinde cevap vermek de Hükümetin, bizlerin görevidir.

Önce bir defa, Yüce Meclise ve Millete taahhüdümüz, programımızdır. Bilindiği gibi Hükümetimiz, bir Koalisyon Hükümetidir. Bu Hükümeti meydana getiren partiler ayrı ayrı partilerdir; bir Hükümet programı etrafında, bir Koalisyon Protokolü etrafında anlaşmışlardır, bir araya gelmişlerdir ve bu Koalisyon Protokolü ve Hükümet Programı çerçevesinde elbirliğiyle, iyi niyetle, geceli gündüzlü çalışarak, Milletimize hizmet etme gayreti içerisinde bulunmaktadır.

Hükümet programımızda 5 tane anahedefi ortaya koyduk; 5 şey vaat ederek yola çıktık. Bu hedeflerimizin başında; birinci hedefimiz, yurdumuzda içbarışı, huzuru ve kardeşliği sağlamak hedefidir. Hükümetimiz, temel felsefe olarak 41 milyonun kardeşliğini esas almıştır; tahakküm değil, sömürü değil, bilâkis insan hakları, sosyal adalet ve hizmet prensibini esas almıştır. Yurdumuzda aynı tarihin, aynı milletain çocukları olan 41 milyon memleket evlâdının huzur içinde, barış içinde yaşamasını anahedef olarak almıştır.

Hükümet programımızda bir ikinci mühim hedefimiz; devlet - millet kaynaşmasıdır. Biz, «Devlet» deyince, millete tahakküm eden bir zümre anlamıyoruz. Bizim temel felsefemizde «Devlet» dendiği zaman, millete hizmet için kurulmuş bir varlık bulunmaktadır. Bundan dolayıdır ki, biz, Devletle milletin kaynaşmasına büyük ehemmiyet atfediyoruz, Devletle millet kaynaşması suretiyle, bütün tarih boyunca olduğu gibi, çelik gibi bir yapıyle yeniden yurdumuzun kalkınmasını istiyoruz.

Hükümet programımızda bir üçüncü temel hedefimiz; bizim lâlettayin bir millet olmadığımızı dikkate alma noktasından hareket ederek, yeniden «Büyük Türkiye» meşalesini 41 milyon memleket evlâdının kalbinde yakmak anahedeflerimizden birisi olarak alınmıştır. Biz tarihin en şerefli milletiyiz. Kendimizin ne olduğunu bilmek mecburiyetindeyiz. Tarih şuurumuzu tanıtmak, doğurmak mecburiyetindeyiz ve bu şuurla hareket etmek mecburiyetindeyiz. Onun için Hükümet programımızın anahedeflerinden birisi; yeniden «Büyük Türkiye» nin kurulması idealidir.

Buraya kadar Hükümet programımızın hedefleri hakkında ne söyledim:

Biz, yurdumuzda içbarış istiyoruz, Devlet - Millet kaynaşması istiyoruz; 41 milyon memleket evlâdının kalbinde yeniden «Büyük Türkiye» nin kurulması idealinin yanmasını istiyoruz. Bu ideal yanacak, ne yapacağız: Diğer iki büyük hedefe, 41 milyon memleket evlâdı olarak, elbirliğiyle yürüyeceğiz. Bunlardan birisi, manevi kalkınmamızdır, diğeri de maddî kalkınmamızdır. İşte, bu iki hedefi de Hükümet programımızın hedefleri arasına dahil ettiğimiz zaman sizlere, Hükümet programımızın anahedefi olan 5 hedefi kısaca belirtmiş oluyorum.

«Bu hedefleri orta yere koydunuz ve yola çıktınız, 10 ay geçti, bu hedefler sahasında ne yaptınız?»

Muhterem üyelere peşinen arz etmek isterim ki, Hükümetimiz 10 aydan beri geceli gündüzlü çalışmaktadır. Bu çalışmalarımızda demin söylemiş olduğum 5 hedefe yürürken, bizleri 3 ayrı konu hasseten ilgilendirmektedir ve Hükümet olarak bu 3 ayrı istikameti dikkatli bir şekilde takip edip, elden gelen hizmetin yapılmasına çalışıyoruz.

Bu istikametlerden bir tanesi, Devlet güvenliği ve asayiş konularıdır. Hükümet olarak bu konunun üzerinde sürekli olarak bulunuyoruz.

Diğer bir ikinci çalışma istikametimiz; sosyal sahada yapılması lâzımgelen hizmetlerin ifası çalışmalarıdır.

Bir üçüncü istikametimiz ise; ekonomik kalkınmanın başarılması, ekonomik konular istikametindeki çalışmalardır. Bunun için, «Bu Hükümet ne yapıyor?» sorusuna, müsaadelerinizle bu üç ayrı konuyu kısaca 3 ayrı bölüm halinde ele alarak cevap arz etmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

Devlet güvenliği ve asayiş konusu, Hükümet çalışmalarımızda haklı olarak en fazla zamanımızı alan konu olmuştur. Hükümetimiz, Devlet güvenliğini bütün meselelerin önünde tutmaktadır. Burada iç güvenlik ve dış güvenliği kastediyoruz.

Dış güvenlik olarak ne yaptığımızın cevabı, huzurlarınızda arz etmiş olduğumuz bütçenin içinde mevcuttur. Her şeyden önce, Millî Savunma giderlerine en büyük payı ayırdık. Geçen yıla nazaran en büyük nispette artırdık. Millî Savunma giderlerimiz için huzurlarınızdaki bütçede 33,5 milyar liralık bir ödenek ayrılmıştır. Geçen yıl bunun sadece 20 milyar 838 milyon olduğu dikkate alınacak olursa, bir yılda % 60,7 nispetinde bir artış yapmış oluyoruz. Bu, Millî Savunmaya verdiğimiz önemin rakamlarla huzurunuza getirilmiş bir ifadesidir. Kaldı ki, bu 33,5 milyardan ayrıca yeni REMO projeleri dolayısıyle 13,5 milyar liralık ödeneğin ayrılması söz konusudur. Bunları da dikkate aldığımız zaman, 1976 yılı için 47 milyarlık bir Millî Savunma gideri söz konusu olmaktadır. Bu ise, bir önceki yıla nazaran hakikatte % 150 artış yapar. Bütçe kalemleri içerisinde en büyük artışı Millî Savunmaya vermiş bulunuyoruz. Bununla isabetli hareket ettiğimiz kanaatindeyiz. Bu itibarladır ki, «Bu Hükümet ne yapıyor?» sorusuna cevap veriyorum; yurdumuzun güvenliğine en büyük ehemmiyeti veriyor, bu hususta hiç bir fedakârlıktan kaçınmıyor.

İç güvenlik meselesine geldiğimiz zaman, bu Hükümet, bugünkü yurdumuzdaki birtakım huzursuzsuzluklar karşısında geceli gündüzlü bunları ortadan kaldırmak için, tedbir almak için çalışıyor. Bugünkü huzursuzlukların bir tahlili yapıldığı zaman; bir vakıadır maalesef, uzun yıllardan beri, yalnız bugünkü Hükümet zamanında değil, mazisi 5 - 6 - 7 yıla, 8 yıla kadar varan bir süreden beri yurdumuzda birtakım asayişsizlik olayları, iç huzursuzluklar bir vakıadır. Hükümetlerin görevi bunları önlemek, bunları ortadan kaldırmak için gereken tedbirleri almaktır. Bugün maalesef 7 - 8 yıldan beri yurdumuzda devam etmekte olan bu olaylar, bugünkü Hükümetimiz zamanında da yer yer meydana gelmektedir. Bu olayların bir tahlilini yaptığımız zaman, iki unsuru birbirinden ayırarak ortaya koymakta zaruret görüyoruz. Bunlardan bir tanesi, bugünkü olaylar çoğu yerde kendikendine çıkmamaktadır. Birtakım mihrakların tahrikiyle çıkmaktadır.

İkinci bir unsur ise, bu mihraklar bu tahriklerine maalesef, küçük bölümler içerisinde de olsa, zemin bulabilmektedirler. Bir üniversitede 10 tane militan bir hareketi başlattığı zaman, yüzlerce talebenin şu

veya bu kolunu havaya kaldırtabiliyor. Bu itibarladır ki, bu olaylarda ikinci mühim bir unsur, nasıl oluyor da bu tahrikler, küçük de olsa, kendi etraflarında yerleşme zemini bulabilmektedir?

Bu soruları orta yere koymamız ve bunlara karşı tedbir alırken, bu her iki unsuru da dikkate alarak tedbir almak mecburiyetimiz vardır. Hem mihraklar ortadan kaldırılmalıdır, hem de bu mihrakların kendi muhitlerinde zemin bulmasına fırsat veren şartlar ortadan kaldırılmak mecburiyeti vardır. Hükümet olarak her iki konunun üzerinde de durmak görevimizin idraki içerisindeyiz ve bu yolda elden gelen gayreti göstermekteyiz.

Her şeyden önce arz edeyim ki, anarşi ile mücadele, yalnız Hükümetin değil, bütün Devletin tabiî bir görevidir. Hükümetimizin temel anlayışı ve prensibi odur ki, anarşik olayları önleyelim derken; mihrakları orta yerden kaldıralım, bunların zemin bulma şartlarını orta yerden kaldıralım derken, bir anarşik olayın başka bir anarşik olayla önlenmesi şeklinde herhangi bir düşünceye iltifat etmemiz mümkün değildir. Bir anarşik olayın başka bir anarşik olayla önlenmesi, esasen temelde de mümkün değildir. Bu itibarladır ki, Hükümetimizin anarşik olaylarla mücadelede temel inanışı, insan haklarına hürmetkâr olmak, düşünce ve inanç hürriyetlerine hürmetkâr olmaktadır. Fakat ne derecede insan haklarına ve inanç hürriyetine taraftar isek, anarşik olaylara da o şiddette karşıyız. Hiç kimsenin kendi düşünce ve inançlarını başkalarına silâhla, taşla, sopayla, dinamitle, bombayla kabul ettirme hareketine müsamaha etmemiz mümkün değildir; hangi zihniyet, hangi düşünce, hangi inanç tarzından gelirse gelsin, bu çeşit hareketlere karşı Hükümetimiz kanunun yanındadır, hukuk devletinin yanındadır, insan haklarının korunmasının yanındadır, her türlü silâhlı tecavüz hareketinin karşısındadır. Biz, esas itibariyle 41 milyon memleket evlâdının arasında taşın, bombanın, dinamitin yeri olmadığına kaniiz; bu memleket evlâtları kendi düşünce ve inançlarını birbirlerine medenî usuller içerisinde rahat bir şekilde anlatabilmelidirler, 41 milyon aynı milletin, aynı tarihın çocuğu olduğunu hiçbir an unutmamalıdır; kardeşlik ülkemizde esas olmalıdır.

Bu temel prensibi arz ettikten sonra, bir ikinci temel inanışımızı daha arz etmek istiyorum:

İç barış yalnız polisiye tedbirlerle düzenlenemez. Hiç şüphesiz, anarşik olayları önlemek Devletin görevidir. Gerektiği zaman bunları önlemek konusunda güvenlik kuvvetlerinden faydalanmak zarureti olabilir. Ancak, anarşik olayların önlenmesi, iç barışın temini için asıl tedbir, köklü tedbir; fikir sahasında, inanış sahasında yapılacak olan çalışmalarla mümkündür. Şimdi huzurlarınıza Emniyet Teşkilâtının tahsisatını artırmak ve 10 yılda 15 milyar harcanmak üzere, Emniyet Kuvvetlerimizin teçhizatının modernizasyonu için EM - REMO projesi ile geliyoruz. Bunlar yıldan yıla daha da büyük rakamlara da baliğ olabilir; eğer bu polisiye tedbirlere verilecek ehemmiyet kadar hatta onlardan daha fazlası manevî sahaya, bu milletin evlâtlarının inançları sahasına vakitlice harcanmayacak olursa.

Yine iç barışın tesisinde diğer bir temel prensibimiz; iç barış temin edilirken insan hakları, düşünce ve inanç hürriyetinin zedelenmemesini de anaprensiplerimizden birisi olarak kabul ediyoruz.

Dün burada konuşan muhterem arkadaşlarımız, yurdumuzda iç barışın tesisi için önce Yüce Mecliste temsil edilen siyasî kuruluşların bu konuda asgarî müştereklerde birleşmesi üzerinde durdular. Biraz evvel saydığım prensipler; ümit ediyorum ki, kanaatim odur ki, herhalde Yüce Mecliste temsil edilen bütün partilerimizin asgarî müşterekleri olmak lâzımgelir. Bu noktada hep beraber birleştiğimiz zaman, işte bu olayların önlenmesinde ilk adımı atmış oluruz. Biz Hükümet olarak inançlarımızı, kanaatlerimizi sizlere işte böylece birkaç prensip olarak arz etmiş bulunuyorum. Bütün siyasî partilerimizden Hükümet olarak dileğimiz, Hükümetimizin bu prensiplerinin bütün partiler olarak da benimsenmesi hususudur.

Muhterem arkadaşlarım;

Biraz evvel de arz ettiğim gibi, anarşinin önlenmesi işi sadece polisiye tedbirlerle yapılamaz. Mutlaka bunlar için köklü tedbir almaya mecburuz. Yurdumuzda iç barışın teessüsü için, kardeşlik havasının gelişmesi için ne köklü tedbir alınmalıdır? Hemen cevabını arz edeyim: Bu tedbirlerin asıl anabölümü, manevî sahada alınması lâzımgelen tedbirlerdir. Bunu tamamlayıcı bir ikinci bölüm de, maddî sahada alınması lâzımgelen tedbirlerdir.

Manevî sahada ne tedbir almak mecburiyetindeyiz?.. Muhterem üyeler; her şeyden önce temel felsefemizde materyalizmi bırakıp, maneviyatçılığı kabul etmeye mecburuz. Bütün tarih önümüzdedir. Hangi çeşit materyalist düşünceyi alırsanız alın, bunun sonu anarşiye gider. Evlâtlarımıza mutlaka temiz kazançla, yanlış kazancın arasındaki farkı tanıtmalıyız, her şeyin bu iki günlük dünyadan ibaret olmadığını öğret-

meliyiz. Her şey bu iki günlük dünyadan ibaret ise, «Nasıl kazanırsanız kazanınız» arasında bir fark olmaz ise, çocuklarımıza 15 senelik mektep tahsilinde sadece bu düşünceleri aşılarsak, elbette bu düşüncelerle yetişmiş olan bir genç banka soymaktan çekinmez. Çünkü, yakalanmazsa zengin olacağını düşünüyor. Tehditle hocasından not almaya tevessül etmekten çekinmez, çünkü bu notu alırsa, nasıl olsa maksadına erişmiş olduğunu, düşünür ve bu insan hak hukuk tanımaz. «Sen niçin kuştüyü yatakta yatacaksın da, ben samanlıkta yatacağım; yarın gece de o kuştüyü yatakta ben yatacağım» der; bombaya, dinamite tevessül etmekten çekinmez. Ondan dolayı bu anarşik olaylara temel ilâç mı istiyoruz? Tek cevap; materyalizm terk edilecektir. Esasen bugün çektiğimiz bu anarşik olayların sıkıntıları, yakın bir maziden beri materyalizme sapışımızın bir neticesidir. Önümüze 20 - 30 yıldan beri tatbik edilen yanlış bir tatbikatın, düşüncenin faturaları geliyor. Bu sıkıntılara müstahakız da ondan dolayı; tuttuğumuz yol itibariyle. Bundan dolayıdır ki, bizim inancımız odur ki, anarşik olayların önlenmesi için asıl temel ilâç, dünya görüşünün, temel düşünce tarzının doğru ve isabetli olmasıdır. Bunun da tek kelime ile ifadesi, hangi çeşit olursa olsun materyalizmin bırakılıp, maneviyatçılığa bağlı olmak yoludur.

Hükümetimizin anakarakterinden biri, millî ve manevî değerlere bağlılıktır. Onun için Hükümetimiz, materyalizmin karşısındadır, millî ve manevî değerlere bağlı bir dünya görüşünün yanındadır. Bu görüşün yurdumuzda yerleşmesi için en büyük görev Maarife düşmektedir. Bugünkü Maarifimiz ıslah edilmek mecburiyetindedir. Bir nokta dikkatlerinizden kaçmamalıdır; anarşik olaylar nerede oluyor? Çok şükür bugün köyde tahsil nispeti ile oralara ulaşamadığımız yerlerde değil, 15 sene okuttuğumuz evlâtlarımızın gelip toplandığı üniversitelerde anarşik olaylar zemin bulmaktadır. Bu, üzerinde ehemmiyetle durmaya mecbur olduğumuz bir noktadır. Bu, Maarifimizin ıslah edilmek mecburiyetini orta yere koymaktadır. Maarifi ıslah edip ne yapacağız? Materyalist görüş yerine, millî ve manevî değerlerimize bağlı bir Maarif kuracağız.

Bunu size çok kısa bir misalle açıklamak isterim. Bakın bugünkü Maarifimizde çocuklarımızı alıyor, psikoloji diye ders okutuyoruz. Maneviyatla ilgili bir ders olmak itibariyle son derece ehemmiyet taşıyan bu derste çocuklarımıza; «Bak evlâdım; akıl şudur; zekâ şudur, dikkat şudur» diyoruz. Çocuklarımıza insan hasletleri olarak öğrettiklerimiz, işte bu ve buna benzer birkaç kalemde bitiyor. Bitiyor da ne oluyor? Sadece materyalist felsefenin unsurları olan bu fikirleri öğrettiğimiz zaman, o çocuk «Ha, akıllı olmak lâzım, dikkatli olmak lâzım, zeki olmak lâzım.» diyor, falanca yerdeki bankanın kasasını soyarken aklını, dikkatini, zekâsını gayet güzel bir şekilde kullanıyor. Biz o çocuğa aklı, zekâyı, dikkati öğretmişiz; ama niçin banka kasası soymaması lâzım; bunu öğretmediğimiz için bugün faturayı ödüyoruz. Müstahakız bu sıkıntılara da onun için. Mutlaka Maarifte bu köklü değişikliği yapmaya mecburuz. Çocuklarımıza yalnız akıl, zekâ, dikkat değil; edep, haya, iffet, şefkat, rahmet mefhumlarını tanıtmaya mecburuz. Bu mefhumları çocuklarına tanıtmayan bir milletin bu sıkıntıları çekmesi müstahaktır. Ondan dolayı, anarşik olayları kökünden önlemek mi istiyoruz; her yıl 10 yılda 15 milyar EM - REMO Emniyet Teşkilâtına para vermek, bu miktarları her sene artırmaktan kaçınmak mı istiyoruz, gelin bunun çok daha cüz'i bir kısmını manevî kalkınmaya verelim, gelin bu yanlış yoldan elbirliği ile hep beraber dönelim.

Biz Maarifte işte bu değişikliğin, bu temel değişikliğin yapılmasına ağırlık veriyoruz. Hükümet programımıza bunları ehemmiyetle koyduk.

Gene Maarifimizde, müspet ilimleri çocuklarımıza tanıtırken, bunların kurucularının bizim milletimizin evlâtları olduklarını tanıtmak, çocuklarımıza güven vermek, Maarif politikamızın bir diğer anaesasıdır. Ve gene Maarifimizde çocuklarımıza dersleri okuturken, millî ve manevî varlıklarımızı tanıtmak lâzımdır. Bir tarih kitabında eski Yunan'ı sayfalarca okuduk. Bizim kendi tarihimizi çocuklarımıza tanıtamadan bir yetiştirme yaparsak, bütün bunların sonunda birtakım anarşik olaylar içerisinde payları olduğunu görürüz. Bundan dolayıdır ki, Maarifin millî ve manevî değerlere bağlı hale getirilmesi, anarşik olayların önlenmesini sağlar. Bunun yanında, hiç şüphesiz Maarifin bu muhteva ve ruh yapısının yanında, maddî imkânlarının geliştirilmesine de ehemmiyet vermek lâzımgelir. Bakınız, bugün üniversitelerdeki bu olaylarda söylediğim temel şartın yanında, muhtemeldir ki, öğretim üyelerinin adet itibariyle kifayetsizliği, büyük nüfus artışına ayak uyduramayan bir yüksekokul politikasının da, belli nispetlerde tesiri mevcut olabilir. Bunları izale etmek içindir ki, huzurlarınıza getirmiş olduğumuz bütçede, geçen yıl 14,5 milyar lira olan Maarif bütçesini bu yıl 21,661 milyara çıkarttık. % 49 nispetinde Maarifte bir art-

ma yaptık. Bu yıl takriben 22 milyar lira Maarife harcayacağız inşallah. Bu 22 milyar liranın, dikkatlerinizi çekerim, 11 milyar lirasını yüksek öğretime harcıyoruz; 250 bin gencimizin eğitimine harcıyoruz. Geriye kalan 11 milyar lirayı ise; 5 milyon ilköğretimde, 3 milyon ortaöğretimde olmak üzere 8 milyon memleket evlâdının yetişmesine harcıyoruz. Yükseköğrenime ayırdığımız pay oldukça büyüktür; büyük fedakârlıklara katlanıyoruz. Bir Hacettepe Üniversitesinde talebe başına yılda harcadığımız para 115 - 120 bin lirayı buluyor. Bir Orta - Doğu Teknik Üniversitesinde harcadığımız para 60 - 70 bin lirayı buluyor. Bir öğrencimizin okuyup yetişmesi için Devlet olarak katlanmış olduğumuz fedakârlık, Doğu Anadolu'muzun fakir bölgelerinde yaşayan 10 ailenin yıllık toplam gelirine denktir. Fakat biraz önce söylediklerimi doğrulayan bir hakikat de ortadadır ki, hangi okula daha çok para harcıyorsak, o okulda bu olayların daha büyük nispette meydana geldiğini görüyoruz. Onun için, asıl tedavinin manevî sahada olduğuna bir kere daha bu noktada işaret etmek ihtiyacını duyuyorum. Hiç şüpheniz, doğru yolu bilip bulmaya mecburuz. Yoksa, bu sıkıntılardan kurtulamayız.

Muhterem arkadaşlarım;

Biraz evvel arz ettiğim gibi, köklü tedbirlerde, asıl manevî sahada yapılacak olan çalışmalara ilâveten, maddî tedbirlerin alınmasının da rolünü inkâr etmek mümkün değildir. Bunlar ise, koyu faizci, sömürücü ekonomik tatbikatlar yerine, millî güçlü, süratli, yaygın kalkınma tatbikatına geçmektir, memleketimizde dengesizlikleri kaldırmaktır. «Yaygın» kelimesiyle bilhassa zümrevi ve coğrafî dengesizliklerin kaldırılması zaruretine işaret ediyorum.

Peşinen arz edeyim ki, kapitalizmin insanlara saadet getirmesi mümkün değildir. Kapitalizmin temelinde yatan koyu faizci unsur, dengesizlik doğurmaktadır. Esasen komünizmi doğuran kapitalizmin kendisidir. Kapitalizmin zaman içerisinde meydana getirdiği birikim ve zümreler arasındaki farklılık, komünizmin doğmasına zemin hazırlamıştır. Bu hakikatleri böyle belirtir belirtmez, hemen diğer yandan da belirteyim ki, kapitalizm insanlara saadet getirmekten uzak olduğu gibi, komünizm de, sosyalizm de insanlara saadet getirmekten uzaktır; kimse kendini aldatmasın. Bunların ikisi de materyalisttir, bir defa temelden saadet getiremez.

İkincisi, birisinin bir sürü mahzurlarına mukabil, öbürünün mahzurları bir diğerinden daha az değildir. Öyleyse kurtuluş nerededir? Kurtuluş, her zaman ifade ettiğimiz gibi, ne kapitalizmdedir, ne sosyalizmdedir; kurtuluş, millî iktisadî sistemimizdir. Millî iktisadî sistemimiz bu milleti asırlar boyu dünyaya hâkim kılmıştır, en güçlü ülke yapmıştır. Bu milletin çocuklarının bugün kapitalizme veya sosyalizme veya komoünizme heves etmeleri, bizim gibi büyük bir millet için, asıl hazinelerin anahtarı cebinde duran bir milletin çocukları için, acıklı bir haldir. Hepinizi bu noktada uyarmayı bir vazife sayıyorum. Başka ülkelerin bizzat kendilerine saadet getirmeyen bu yanlış düşüncelerine iltifat etmeyiniz. Kurtuluş, bizim milletimizin kendisinin geliştirmiş olduğu iktisadî sistemdedir. Bu iktisadî sistemi araştırmaya, bunun insanlığa saadet getiren tatbikatını yapmaya mecburuz.

Bugün, üç noktada bu sistemden köklü olarak ayrı bulunuyoruz. Bunlardan bir tanesi, bugünkü koyu faizci tatbikattır. Bu koyu faizci tatbikat düzelmeden bu ülkede tam iç huzuru, iç barışı temin etmek mümkün değildir, dengesizlik ve sömürü buradan çıkmaktadır.

Gene bir ikinci önemli nokta, vergilerde adalet getirmeye mecburuz. Bugün vergileri fakir, geliri az olan zümreler büyük ağırlıkla ödüyor.

Mutlaka köklü vergi icraatı, ıslahatı şarttır. Bunlar yapılmadan her yönü ile kalkınmış bir ülke haline gelmemiz mümkün değildir.

Bir üçüncü önemli nokta da, kredilerin tevzii meselesidir. Bu milletin biriken paralarının birikmiş sermayelerinin tevziinde, kredilerin kullanılmasında köklü değişiklik yapmaya mecburuz. Bunlar, Hükümetimizin programında bir bir yerini almış olan hususlardır. Size Hükümet programımızın içinden bu cümleleri söylüyorum. Vegi ıslahatı yapacağımızı, adil vergi sistemi getireceğimizi programımızda açıkça orta yere koyduk.

Gene, kredilerin tevziinde yeni sistemler geireceğimizi Hükümet programımızda orta yere koyduk. Bu değişikliklerin yapılması, dolayısıyle iç barışın tesisinde, yurdumuzda dengeli kalkınmanın tesisinde mühim rol oynayacaklardır.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu anahatları belirttikten sonra; şimdi, «Bunlar prensiptir, istikamettir. Hükümet olarak 10 aydır görevdesin. Ne yaptınız bu dedikleriniz bakımından?.. sualini sormak sizlerin hakkınızdır, bunun cevabını vermek de bizim görevimizdir.

Müsaade buyurursanız ne yaptık... Demin dedim ki, köklü tedbir, manevî kalkınmadır, Maarifte ma-

teryalizm zihniyetinin silinmesi, millî ve manevî değerlere bağlı bir zihniyetin konmasıdır. Bunun için yapmış olduğumuz hususları kısaca bir kaç cümle ile arz etmekte fayda görüyorum.

Bunlardan bir tanesi, Maarifin millî ve manevî değerlere bağlı hale getirilmesi için, Millî Eğitim Bakanlığımız bütün okul kitaplarının gözden geçirmek üzere çalışmalar yürütmektedir. Bakanlar Kurulumuzda istikamet verdik; önümüzdeki ders yılından itibaren millî ve manevî değerlerimize uymayan kısımların okul kitaplarından çıkartılması, çocuklarımıza ahlâk derslerinin, bilhassa daha ehil öğretmenler tarafından okutulması, bunların saatlerinin artırılması, ortaokul ve liselerin son sınıflarına da bu derslerin konması hususunda adımlar atmış bulunuyoruz. Ekonomik sahada geri kalmış yörelerin kalkınması için neler yaptığımızı, müsaade ederseniz biraz sonra ekonomik faaliyetlerimiz arasında anahatları ile belirtmek istiyorum.

Vergi ıslahına işaret ettim, bu vergi ıslahı aslında, bizim inançlarımıza göre son derece köklü bir şekilde yapılmalıdır. Bugünkü şartlar altında bunun ilk adımını, asgarî geçim indiriminin artırılmasında görüyoruz. Bu hususdaki çalışmalarımız Maliye Bakanlığı bünyesinde yürütülmektedir. Ümit ediyoruz ki, kısa bir zaman içerisinde Yüce Meclise bu konuyu getireceğiz.

Bundan başka, gene biraz sonra arz edeceğim gibi, millî, güçlü, süratli, yaygın kalkınma prensibi, Hükümet programımızın anaprensiplerinden birisidir. Bu sahadaki atmakta olduğumuz adımlar ve atmak istediğimiz adımlar ile Türkiye'de coğrafî ve zümrevî dengesizliği kaldırıp, yurdumuzu bütünü ile kalkınan bir yurt haline getirmenin gayretleri içerisinde bulunuyoruz.

Bu köklü tedbirlerimizin yanında, birtakım hukukî boşlukların doldurulması zarureti de önümüzdedir. Bu hukukî boşlukların doldurulması için birtakım kanunlar Yüce Meclislerden çıkmıştır. Meselâ, Gösteri ve Yürüyüşler Kanunu. Bundan başka birtakım kanunlar Yüce Meclislerin gündeminde bulunmaktadır. Birtakım kanunlar da, önümüzdeki günlerde Yüce Meclislere sunulacaktır. Bütün bu kanunları hazırlarken, huzurlarınızda açıklamak istiyorum ki, en fazla dikkat ettiğimiz husus, insan hak ve hürriyetlerinin, düşünce ve inanç hürriyetlerinin zedelenmemesi hürriyetidir. Anarşiyi önleyeceğiz derken, insan haklarını çiğnemenin başka büyük mahzurlarından kaçınmak mecburiyetimiz vardır.

Diğer yandan, idari tedbirler alınmaktadır, elden gelen gayret gösterilmektedir. İdarî tedbirleri alırken Hükümetimizin temel felsefesi, demin de arz ettiğim gibi, bitaraflık içinde hareket etmektir. Burdaki bitaraflıktan maksat, kanunların yanında olmak manasındadır. Hangi düşünce ve inanç grupundan gelirse gelsin, anarşik olayların hepsine karşı kanunun, hukuk devletinin hâkim kılınması prensiptir. Bu, anaprensibimizdir.

Huzurlarınızda belirtmek isterim ki, birçok olaylar maalesef olmaktadır. Bu olayların hiç birisi bugüne kadar takipsiz kalmamıştır. Türk polisi başta olmak üzere, bütün güvenlik kuvvetlerimiz cansiperane görevlerini ifa etmek için gayret içinde olmuşlardır. Kendileri takdire şayan bir çalışma içindedirler ve Hükümet olarak hukuk devletini hâkim kılmanın gayreti içinde olmaktan başka bir şey düşünmemiz esasen mümkün değildir.

Muhterem üyeler;

Anarşik olaylar ve güvenlik konuları, arz ettiğim gibi, Hükümetin bir numaralı anakonusu olarak bizleri en çok meşgul eden konulardır. Bu konulardaki temel görüşümüzü bir kere daha huzurlarınızda ifade etmiş olmaktan büyük memnuniyet duyuyorum.

Hükümet olarak ikinci bir çalışma istikametimiz, sosyal sahadaki çalışmalarımızdır. Biraz evvel arz ettim; coğrafî ve zümrevî dengesizliği kaldırmak, 41 milyonun hepsine refah getirmek, bugüne kadar hakkını şu veya bu sebepten dolayı alamamış olanlara bu hakları götürmek, Hükümet olarak vazifemizidir. «Bu prensibi koydunuz; yola çıktınız 10 ay geçti ne yaptınız?» Arz ediyorum muhterem üyeler; her şeyden önce evlerde çalışanların Sosyal Sigortalar kapsamına alınması için tasarıyı getirdik, Yüce Meclise sunduk. «Evlerde oturanları niye Sosyal Sigortalar kapsamına almadınız?: sualini, şimdi artık Yüce Meclisin Hükümete sorma hakkı yoktur, Hükümet bu noktadaki görevini yapmıştır. Bilâkis Hükümet olarak biz, Yüce Meclisten bu kanunun biran evvel kanunlaşmasına alâka gösterilmesini rica ediyorum.

Tarım ve orman işçilerinin sigorta kapsamına alınması tasarısı hazırlanmıştır, Yüce Meclise getirilip sunulmuştur. «Efendim, tarımda ve ormanda hâlâ sigorta kapsamına alınmamış milyonlarca vatandaşımız var...» Doğru, 10 aylık bir Hükümetiz, bu hususta elimizden gelen gayreti gösterdik, tasarıyı hazırladık getirdik. Tarım ve ormanda hâlâ sigorta kapsamına alınmamış milyonların şu anda bulunuşunun ve-

bali, Hükümetin değil, bir bakıma Yüce Meclisin üzerine gelmiştir. Hükümet olarak rica ediyoruz, bu kanunlara öncelik verilsin.

Genel Sağlık Sigortası, hastane kapısına gelip ameliyat parası olmadığı için, geri çevrilen köylülerimiz, esnafımız elbette bu memleketin evlâdı olarak bugüne kadar hepimizin yüreklerini yakmıştır. Bunu ortadan kaldırmak görevimiz idi, tasarıyı hazırladık, Yüce Meclise sunduk. Bunun biran evvel çıkartılmasını rica ediyoruz. Bu yıl yapılacak olan tatbikattaki karşılığını da huzurlarınızdaki bütçenin içine koyduk. Geliniz, fakir fukaranın bu ihtiyacını karşılamak hususuna elbirliği ile öncelik verelim.

Genel Tarım Sigortası Kanunu hazırlanmıştır, Yüce Meclise sunulmuştur. Bundan başka, felâketzedelere yardım için bir fon kurma tasarısı Yüce Meclise sunulmuştur.

İstiklâl Savası gazilerimizin aylıklarının artırılması hususundaki büyük millî görevimiz, bilindiği gibi, yerine getirilmektedir, Yüce Meclisin tasvibine mazhar olmuştur; Senatodan da kısa zamanda çıkıp kanunlaşacağını ümit ediyoruz ve bu hususiaki bir millî görev ifa edilmiş olur. Tabiî bunlara, Balkan Harbi ve Cihan Harbine girmiş olan gazilerimizin, muhariplerimizin de dahil edilmesinde, gene aynı şekilde bir millî vecibe görmekteyiz.

Elektrik için köylümüzün % 30 katılma payını kaldıran kanun teklifini Yüce Meclise sunmuş bulunuyoruz. Bugüne kadar tatbikatta bir köye elektrik getiriyoruz, yanındaki köye hattı bağlayamıyoruz. Neden? O köy çeşitli sebeplerden dolayı bu % 30'u ödeyecek gücü gösterememiş; bu asırda en tabiî insan haklarından âdeta kendisini mahrum etmiş oluyor.

Küçük esnaf ve sanatkârları defter tutma mükellefiyetinden kurtarma tasarısı Yüce Meclise getirilip sunulmuştur.

Küçük çiftçi ve balıkçıları muafiyet sınırlılığını düzenleyen tasarı Yüce Meclise getirilip sunulmuştur.

Yurt dışındaki işçilerimizle ilgili altı tane kanun tasarısı Yüce Meclislere getirilip sunulmuştur.

65 yaşını aşmış yoksul vatandaşlara aylık bağlama tasarısı Yüce Meclise sunulmuştur.

Size 11 tane önemli kanun tasarısını arz ediyorum. Bunlar, yurdumuzda sosyal hizmetler bakımından mühim boşlukları kaptacak olan adımlardır. Hükümetimiz geceli gündüzlü çalışmış, 10 ayda 11 kanun tasarısı hazırlamış, getirmiş, Yüce Meclise sunmuştur. «Bugün ne açık kalmıştır?» derseniz; yalnız 65 yaşını geçen yoksullar değil, yurdumuzdaki bütün sakatlar ve düşkünlere bir maaş bağlanmasında zaruret görüyoruz. Sosyal adalete inanan, manevî değerlere, millî değerlere bağlı olan bizim ülkemizde, 41 milyon memleket evlâdı olarak ilk görevimiz sakatları, düşkünleri kollamaktır. Bu hususiaki kanun teklifi de Hükümetimizce hazırlanmış ve Yüce Meclise getirilip takdim olunmuştur. Böylece ilk kalemde ele gelebilecek olan boşlukları Hükümetimiz, geceli gündüzlü çalışarak, kendine düşen görev sahası bakımından doldurmuştur. Şimdi büyük görev Yüce Meclise düşmektedir. Bu tasarıları en mükemmel şekilde kısa zamanda olgunlaştırmakla Yüce Meclisimiz, hepimizin arzuladığı hedeflere erişmek bakımından önemli adımlar atmış olacaktır.

Bunlara ilâveten, ayrıca işçi emeklileri, dul ve yetimleri ve malul işçilerin en düşük seviyedeki aylık oranlarına % 85 zam yapan kanunu biliyorsunuz çıkarttık; 900 milyon liralık bir ödeme bunlara yaptık. Bu zam, 1974'ten itibaren geçerli sayılmıştır. Bundan başka, bu zamları donmuşluktan kurtardık, iki yılda bir ayarlama yapılması imkânını getirdik.

Emekli işçilerin eş ve çocukları da Sağlık Sigortası kapsamına alınmıştır. İşçilerin ana - babaları kademeli olarak Sağlık Sigortasına alınmak üzere tatbikat başlamıştır.

İşçilerin değerlendirilmemiş yılları, borçlanma yolu ile emekliliklerine sayılması tatbikatı başlamıştır. Bu hususiaki kanun değişikliği yapılmıştır.

Kıdem tazminatı 15 günden 30 güne çıkartılmıştır. Kıdem tazminatının önemli kısmının vergi muafiyeti içerisine alınması gene sağlanmıştır.

Çalışan hanımlarımızın 20 yılda emekliliğine ait kanunun bir tanesi çıkartılmıştır, ikincisi de çıkmak üzeredir.

İşçilerin yeterli mesken kredisi için kararname çıkartılmıştır.

BAĞ - KUR küçük esnaf ve sanatkârlara konut kredisi vermeye başlamıştır.

Gecekondu önleme bölgelerinde ev yaptıranların aldıkları kredilerin faizleri yarıya indirilmiştir. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası kurulmuştur. Yurt dışındaki işçilerimizin askerliklerini düzenleyen kararname çıkartılmıştır. Ayrıca da, kanun yolu ile bu askerliklerinin bir yıldan daha uzun bir süre tecil edilmelerini temin etmek için tasarı hazırlanmış, Yüce Meclise sunulmuştur. Bugün yapmakta olduğumuz, Hükümetin yetkisinde bulunan kararname ile bunların ertelenmesinden ibaret bulunmaktadır.

Muhterem üyeler;

Size birkaç cümle ile arz ettiğim hususlar, her halde Hükümetimizin sosyal sahada, kendi programına koymuş olduğu hususları gerçekleştirmek bakımından gösterdiği gayretleri önümüzde ifade etmektedir. Bu gayretler, 10 ayda atılan adımlardan bazılarını ifade etmektedir. Hükümetimiz, bugün ve bundan sonra da geceli gündüzlü bu sahadaki çalışmalarına devam etmektedir ve inşallah edecektir.

Muhterem üyeler;

Şimdi sizlere Hükümetimizi son derece meşgul eden Devlet güvenliği, anarşik olaylar ve sosyal sahada, «Bu Hükümet ne yapıyor?» sorusuna cevap arz etmek hususunda sunduğum kısa maruzatımı müteakiben, üzerinde konuştuğumuz bütçeye ve Hükümetimizin ekonomik politikasına ait olan konulara geçiyorum.

Çok kısaca üzerinde konuştuğumuz bütçeler hakkında Yüce Meclise malumat sunarak bu bölüme girmekte fayda görüyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

Başbakanlık Bütçesinin bizzat Merkez Teşkilâtı 1976 yılında 301 milyon liradır, takriben. Müsaadenizle küsuratını okumayayım. Millî Güvenlik Kurulu 3 milyon 225 bin, MİT Müsteşarlığı 388 milyon ve Devlet Personel Dairesi 10 milyon 564 bin, Atom Enerjisi Komisyonu 107 milyon 659 bin olmak üzere, 810 milyon 563 bin Türk Liralık bir bütçesi vardır; Başbakanlık Merkez Teşkilâtı ve Başbakanlığa bağlı dört tane ayrı kanunla kurulmuş olan kuruluş olmak üzere. Bunlardan başka, diğer üç tane kuruluş da, bugünkü bütçe konuşmamızın içine giriyor. Bunlardan bir tanesi, TRT'dir. TRT'nin 1976 Bütçesi 1 milyar 174 milyon 442 bin liradır. TÜBİTAK'ın bu yılki bütçesi 156 milyon 652 bin liradır. Türkiye ve Ortadoğu Âmme İdaresi Enstitüsünün bu yılki bütçesi 15 milyon 720 bin liradır. Bunlara ilâveten, huzurlarınızda aynı zamanda Devlet Planlama Teşkilâtının bütçesi hakkında da maruzatta bulunduğum için, Devlet Planlama Teşkilâtının bu yılki bütçesinin rakamını da arz ediyorum. O da, 198 milyon 495 bin Türk Lirasıdır.

Sizlere arz etmiş olduğum bu bütçelerin, geçen yıllara nazaran çok kısaca durumu şudur: Başbakanlığa bağlı olan kuruluşlara ait bu 810 milyon liralık bütçe, geçen yıla nazaran % 30 bir artış arz etmektedir. Bu yılki bütçenin % 46 civarında bir artış arz ettiği ve bağlı kuruluşlarla beraber takriben % 50 civarında bir artış arz etmiş olduğu dikkate alınacak olursa, Başbakanlık bütçesindeki % 30 artışın normal ölçünün altında, mütevazi bir artış olduğu görülür. Bu artışın % 33'ü cari masraflardadır. Bu yıl ki bütçenin cari masraflardaki ortalama artışı % 52' dir. Buna rağmen, Başbakanlığa bağlı müesseselerde bu artışın % 33 olması, Başbakanlıkta cari masrafları frenlemek, bunların artışlarını önlemek bakımından yapılan gayretlerin bir işareti sayılmak lâzım gelir. Yatırım, bu yıl geçen yıla nazaran % 46'9 artmıştır. Buna mukabil, Başbakanlığa bağlı müeseselerdeki yatırım % 34 nispetinde artmıştır. Transfer % 18,7' dir; bütçede umumî artış, Başbakanlığa bağlı olan müesseselerde % 7,1'dir.

Milletin parasını en ekonomik şekilde kullanmanın gayretinin, şu arz ettiğim rakamlar içerisinde işaretini bulmak mümkündür kanaatindeyim.

Başbakanlığın kendi Merkez Teşkilâtına bu yıl 301 milyon lira ödenek ayrılmıştır. Bu Merkez Teşkilâtında 1976 yılında 626 kişi çalışacaktır. Bunlara 38 milyon 990 bin lira cari masraf ödemesi yapılacaktır. Başbakanlık 179 milyon liralık yatırım yapacak, 82 milyon liralık da; yüksek müsaadenizle küsuratı okuyorum, transfer harcamaları yapacak.

Başbakanlığın 179 milyon liralık yatırımı içinde şunlar bulunuyor: Makine ve teçhizat alımı 3 milyon 450 bin, Başbakanlık binası etüt projesi 4 milyon, Başbakanlık büyük onarımı 2,5 milyon, Devlet Arşiv binası inşaatı 33 milyon 250 bin, arşiv malzemesi koruma cihazı 1 milyon 100 bin, Başbakanlık Matbaası etüt projesi 1,5 milyon, TÜBİTAK'a yapılacak olan yatırım ödemesi 133 milyon 552 bin, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresine yapılacak olan yatırım ödemesi 620 bin lira olmak üzere, 179 milyon 952 bin liralık yatırım yapılacaktır; 310 milyon liralık Başbakanlık Bütçesi içinden. Bundan başka, Başbakanlık Matbaası sermayesine 500 bin liralık transferde bulunulacaktır. Başbakanlık burs giderleri 66 bin, memurların öğle yemeğine yardım 157 bin, borç ödemeleri 796 bin, TÜBİTAK'a yapılacak olan transfer ödemesi 23 milyon, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresine yapılacak olan ödeme 15 milyon, Başbakanlık Bütçesinden TRT'ye yapılacak olan yardım 42 milyon 400 bin liradır. Bu, okul, eğitim ve yurt dışı neşriyatlar bedeli olarak ödenmekte olan bir meblağdır. Böylece 82 milyon liralık bir transfer yapılacaktır.

Millî Güvenlik Kurulunun Bütçesi 3 milyon 225 bin liradır; biraz evvel arz ettiğim gibi, burada 1975 yılında 44 kişi çalışmakta idi, 1976 yılında 45 kişi-

lik bir kadro öngörülmüştür ve herhangi bir yatırım söz konusu değildir.

MİT Müsteşarlığının Bütçesi 388 milyon 052 bin Türk lirasıdır. Geçen yıla nazaran % 42 bir artış göstermektedir. MİT, bu parayla 7 milyon liralık taşıt alımı yapacak, 28 milyon liralık makine ve teçhizat alacaktır. 65 milyon liralık bina inşa edecektir, 8 milyon liralık da kamulaştırma yapmak üzere, 108 milyon lira yatırım yapacaktır. 278 milyon lirası ise, MİT'in cari masraflarını teşkil etmektedir.

Devlet Personel Dairesinde 1975'te 120 çalışıyordu, 1976'da da aynı kadro ile çalışılacaktır. Bütçesi 10 milyon 564 bin liradır. Geçen yıla nazaran sadece 21 bin liralık bir artış vardır. Kendisinin herhangi bir yatırımı söz konusu değildir.

Atom Enerjisi Komisyonu, Başbakanlığa bağlı önemli kuruluşlardan birisidir. Bu yıl % 33 bütçe artışı ile huzurlarınıza 107 milyon 8 bin 600 liralık bir ödenekle geliyoruz. Bu teşkilâtta 1975 yılında 241 çalışıyordu, 1976 yılında 254 kişilik bir kadro çalışacaktır. Bu Teşkilât, bu yıl 60 milyon liralık bir yatırım yapacaktır. Taşıt alımı 1 milyon lira, makine teçhizat alımı 30 milyon 600 bin, kamulaştırma 500 bin, bina inşaatı 25 milyon 600 bin, etüt proje 2 milyon 300 bin lira olmak üzere, bu yatırım masrafları yapılacaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Atom Enerjisi Komisyonu ve bunun çalışmaları üzerinde dün burada kıymetli konuşmalar yapmış olan ve Türkiye'nin enerji ihtiyacı üzerinde, gerek Dördüncü Beş Yıllık Plan münasebetiyle, gerekse kalkınma münasebetiyle durmuş olan arkadşlarımızın üzerinde durduğu konulara da cevap teşkil etmek üzere, kısaca maruzatta bulunmak istiyorum.

Türkiye'nin maddî kalkınmasında hiç şüphesiz anamaddelerden birisi enerjidir. 1975 yılında Türkiyede 1595 megavat hidrolik, 2279 megavat termik olmak üzere, toplam 3874 megavatlık kurulu enerji tesisimiz var. Müsaadenizle bunu yuvarlak bir rakam olarak 4000 megavat olarak ifade etmek istiyorum. Bu, takriben 4000 megavatlık 1975 sonundaki kurulu enerji tesislerimizden 1975 yılında fiilen 15,5 milyar kilovat saatlik enerji elde edilmiştir. Bunun 5,9 milyar kilovat saati hidrolik, 9,6 milyar kilovat saati ise termik santrallardan elde edilmiştir. Türkiye'de bugün, şartlar müsait gittiği takdirde, 16 - 17 milyar kilovat saatlik enerji elde edebilecek kurulu tesis mevcuttur; biraz evvel arz ettiğim 15,5 milyar kilovat saat fiilî üretimdir. Bu üretim, Türkiye'de süratle artmaktadır. 5 yıl esnasında kurulu tesislerimizi asgarî bir misli artırmak mecburiyetindeyiz. Çünkü, Türkiye'nin ihtiyacı bugün 17 milyar kilovatsaat civarında iken, 1982 yılında bu, 35, hatta 36 milyar kilovatsaate ulaşacaktır. 5 yılda Türkiye'deki bütün üretim imkânını iki misline çıkartmak mecburiyeti, Türkiye'mizin kalkınma davasının anakonularından birini teşkil etmektedir. Eğer bu projeksiyonu biraz ileriye doğru götürecek olursak; 1992 yılında eneji ihtiyacımız 95 milyar, 2 000 yılında enerji ihtiyacımız takriben 150 - 180 milyar kilovatsaat olacaktır. Bu hızla artan enerji ihtiyacını belirtirken şunu da söyleyeyim ki, bugüne kadar hangi yılda ilerisi hakkında bir tahmin yapılmışsa, o yıl geldiği zaman fiilî ihtiyacın tahminleri aştığı da bir vakıadır. Onun için bu rakamlar, bugün belki de büyük rakamlar olarak gözüküyor; fakat geçtiğimiz seneler bütün bu büyük rakamların yurdumuzun kalkınmasını aştığını göstermektedir.

Bu ihtiyaç nasıl karşılanacaktır?... Önümüzdeki beş yıl için, Hükümetiniz olarak enerji üretimine en büyük ehemmiyeti veriyoruz. Şu anda elimizde hidrolik tesisler vardır, termik tesisler vardır. Hidrolik tesisler olarak 5 yılda 4 bin megavata takriben bir 5 bin megavat ilâve etmenin gayreti içindeyiz; iki misline katlamanın gayreti içindeyiz. Bunun için Hasan Uğurlu barajının temeli atılmıştır 250 megavatlık, Keban 5, 6, 7, 8 için çalışma yapılıyor, 620 megavat. Suat Uğurlu 46 megavat, Köklüce 90 megavat, Aslantaş 138 megavat, Oymapınar 540 megavat, Adıgüzel 42 megavatlıktır. Bunlar 1982 yılına kadar üretime geçecek olan tesislerdir. Halen üzerinde çalışmakta olduğumuz ve fakat 1982'ye kadar bitmesi imkânı olmayan daha büyük enerji kaynakları ise; Karakaya 1800 megavat, Gölköy 700 megavat, Karababa 1400 megavat, Elbistan - 2 1200 megavatlıktır. Termik santrallar olarak da; Tunçbilek 2 - 3, Seyitömer - 3, Soma, Yatağan, Beypazarı, Elbistan, Orhaneli, Kangal, Çatalağzı - 2 ve Çan projeleri üzerinde çalışılmaktadır. Bunların 1982 yılına kadar bitecek olanları bugünkü 4 bin megavata takriben bir 5 bin megavat ilâve edecek durumdadır.

Muhterem üyeler;

2000 yılındaki ihtiyacı gözönüne aldığımız zaman, çok önemli bir konu önümüze gelmektedir. Zira 2000 yılında, biraz evvel arz etmiş olduğum 180 milyar kilovatsaatlik enerji ihtiyacını; bugün bütün gayretimizle bu arz ettiğim santralları kursak, bütün termik kaynaklarımızı harekete geçirsek bunun takriben ancak yarısını hidrolik ve termik kaynaklardan elde etmek

imkânı mevcut. Bunun dışında kalan, takriben 100 milyar kilovatsaatlik bir bölüm ise, mutlaka atom enerjisiyle karşılanmak mecburiyetindedir. Onun için Türkiye, atom santrallarını bir an evvel kurmak gayreti içine girmelidir. Bugün, hemen hemen Avrupa ülkeleri içinde atom tesislerini kurmamış veya temelini atmamış ülke kalmamıştır. Bütün Avrupa ülkeleri içerisinde, maalesef bu sahada en sonuncu noktada bulunmaktayız.

Üçüncü Beş Yıllık Plan hazırlanırken gönlümüz isterdi ki, Türkiye'nin enerji ihtiyacının bir büyük makro planı yapılsın, bunun içerisinde atom santrallarının da bir mastır planı hazırlansın ve ilk atom enerjisi ünitesi bu planın içerisinde ele alınsın istenirdi; fakat maalesef bu yapılamamıştır. Şimdi, Atom Enerjisi Komisyonunda bunun çalışmaları yürütülmektedir. Ön çalışmalara göre, ümit ediyoruz ki, Dördüncü Beş Yıllık Planda bunlar plan içinde yerini alacaktır 2000 yılına kadar iki tane 600 megavatlık atom santralını ön planda kurmak mecburiyetimiz var. İki tane 750'lik, iki tane 1000'lik, iki tane 1200'lük; 8 tane atom santralı kurmak mecburiyetindeyiz 2000 yılındaki enerji ihtiyacımızı karşılamak için.

Atom Enerjisi Komisyonu ve TEK İdaresinde yapılan hesaplar göstermiştir ki, 500 megavattan daha büyük tesisler atom santralı olarak kuruldukları zaman, termik tesislere nazaran, daha ekonomik olmaktadır. Onun için bu büyük tesisleri atom santralı olarak kurmak mecburiyeti vardır. Bu 8 tane ünitenin kuruluşu için, önümüzdeki 25 yılda fiyatlar nasıl değişir, bunu bugünden bilmek mümkün değil; fakat bir fikir vermesi için arz edeyim ki, Atom Enerjisi Komisyonunun yaptığı takribi hesaplar bu sahaya 50 milyar dolarlık yatırım yapmamız gereğini ortaya koymaktadır. Ne kadar büyük bir meseleyle karşı karşıya olduğumuzu dikkatlerinize sunuyorum.

«Bu büyük meselede ne yapılmıştır?» sorunuz için kısaca bilgi arz edeyim. 600 megavatlık ilk atom santralının kurulması için elden gelen gayret gösterilmektedir. Bu, 4,2 milyar kilovatsaatlik yılda enerji üretecektir. 6 ilâ 7 milyarlık bir yatırımla gerçekleşeceği tahmin edilmektedir ve bugün en iyimser tahminle, geceli gündüzlü çalışılsa, 1984 yılında Türkiye atom enerjisini kullanmaya başlayabilecektir. Bu hususta bugüne kadar gösterilen gayretlerde büyük zaman, maalesef yer seçiminde kaybedilmiştir. Bugüne kadar Japon firmaları ile bir çok yabancı firmalara yer etütleri yaptırılmıştır. Bu etütler daha ziyade Marmara Bölgesinde yürütülmüştür. Bunlardan bir kısmı arziyat sebeplerinden, bir kısmı askerî sebeplerden uygun görülmemiştir. Bundan dolayıdır ki, takriben 7 - 8 yıldan beri yapılan yer etütlerini terketmek ve son bir yıldan beri yapılan yeni bir yer etütünden bir bakıma âdeta, artık nihayet mutlaka netice istihsal etmek mecburiyetinde olduğumuz noktaya gelmiş bulunuyoruz. Atom santralları için yer etüdü mühim bir konu. Türkiye'de hiç bir göl ve nehrin suyu bu santrallara yetmiyor. Mutlaka deniz kenarında kurulması mecburiyeti var. Bundan başka, o suyun deniz içerisine dağıtılması, radyoaktif tesirlerinin kaybedilmesi gereği var; ayrıca atom santralları kurulmuş olan yerlerde zeminde fay bulunmayacak. Zelzele bölgesi olmayacak. Tektonik sebepler, jeolojik sebepler; bütün bunların hepsi bakımından münasip bir yerin bulunması gerekiyor. Bugün yıllarca çalışmadan sonra, şu anda Hükümet olarak üzerinde durduğumuz, Marmara Bölgesindekiler askerî ve jeolojik sebeplerden uygun görülmediği için, Mersin'de Silifke'nin 40 kilometre kadar batısındaki Akkuyu bölgesidir. Burası, zelzeleden masun bölgedir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü derecedeki zelzelelerden hiç birisine dahil değildir. Yapılan yer etütleri buranın jeolojik bakımdan da müsait olduğunu göstermiştir. Tam Kıbrıs'ın karşısına rastlamaktadır. Bugün atom santralının bu bölgede kurulması için elden gelen gayretler gösterilmektedir.

Eğer, bu bölgede Hükümet olarak önümüzdeki aylarda kesin bir karar vermek imkânını elde edecek olursak, bu takdirde Temmuz 1976'da bu santralın; yeri belli olmadan ihaleye çıkartılması mümkün değil, yeri belli olarak ihaleye çıkartılması imkânı doğacaktır. 6 ay ihale için teklif müddeti koymak mecburiyeti vardır. Bu yılın sonunda teklifler gelecek. Bu teklifleri değerlendirmek için de bir 6 aylık vakte ihtiyaç vardır; Temmuz 1977'de kredilerin temini, bu ihalelerin değerlendirilmesi çalışması ancak bitebilir, çeşitli etüt ve altyapılar da bu tarihe kadar tamamlanabilir ise, 1978 yılının Mart'ında asıl ana blokların inşaatına başlanabilir ve 1984 senesinde Türkiye atom enerjisi kullanabilir. Bu terden, herhangi bir gecikmenin artık bundan sonra olmaması için elden gelen gayretin gösterilmesi mecburiyeti vardır.

Türkiye'de madenlerimizin sadece % 5'inden istifade ediyoruz. Memleketimizde ne miktar uranyum vardır, bunu henüz kesinlikle araştırmış değiliz. Bugün için bildiğimiz, Manisa'nın Kasar ve Taşarman bölgesinde 3 500 - 4 000 ton civarında uranyum rezervi bulunduğu bilinmektedir. Bu ise, 1 500 megavatlık bir santral için ancak 30 yıl yetebilir. Uranyum araştır-

malarına devam etmek mecburiyetindeyiz. Atom santrallarını kurarken yakıt elemanı, imalâtı, teknolojisini de beraberce getirmeye mecburuz. Bunlarla birlikte hareket ettiğimiz takdirde; biraz evvel size arz ettiğim mastır planındaki üniteler 2 000 yılına kadar kurulacak olursa, Türkiye 100 sene kendi enerji ihtiyacını kendi içerisinden karşılayabilir ve bu tesisler vasıtasıyle de atom bombasına kavuşabilir.

Muhterem üyeler;

Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü hakında uzun boylu vaktinizi işgal edecek değilim. Sevki idareci eleman yetiştirmek için kurulmuş olan bu müessese, bu yıl 15 milyon 720 bin lira harcayacaktır. Öğretim ve yetiştirme faaliyeti yapmaktadır, araştırma çalışmaları yapmaktadır ve kendi sahasında yayınlar yapmaktadır, bir kütüphane teşkil etmektedir. Kurslar ve açmış olduğu bir yüksekokul ile sevki idareci yetiştirmektedir.

Başbakanlığa bağlı önemli kuruluşlardan birisi de Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumudur. Bu Kuruma 156 milyon lira bir ödenek teklif olunmaktadır. Geçen yıla nazaran % 7 bir artış söz konusudur. Geçen yıl % 25 artmış idi, bu yıl sadece % 7 bir artışla huzurlarınıza gelmekteyiz. Bu kurulun kendi bünyesinde, bilindiği gibi, ilmî araştırmalar yapıyor ve araştırmacı kuruluşları bir bakıma kendisi organize ediyor, onlara görev veren bir santral rolündedir.

Kendi bünyesi içinde 213 kişi çalışmaktadır. Bunların yanında, bu kuruluş bu yıl, 133 milyon 532 bin liralık yatırım yapacak. Bu kuruluş Marmara Bilimsel ve Ensdüstriyel Araştırma Enstitüsü inşaatına 37 milyon lira yatıracak; bu enstitünün makine ve teçhizatı için 22 milyon lira, bilimsel ve endüstriyel araştırmalar için yine bu enstitü de 36 milyon lira (Takribi olarak okuyorum) para harcayacaktır. Yapı ve Araştırma Enstitüsü için 12 milyon lira para harcayacaktır. Araştırma projeleri ve ünitelerini desteklemek için takriben 20 milyon lira harcayacaktır. Bundan başka, yine bu kuruluşun önemli bir çalışma merkezi olan Güdümlü Araşlar Teknolojisi ve Ölçme Merkezi; kısa adıyla GATÖM 5 milyon liralık bir yatırım yapacaktır. Ayrıca 400 bin liralık da bir taşıt alımı öngörülmüştür. Bu Kurum, müspet ilimler sahasında araştırma yapmaktadır. Bu Kurumun, yalnız müspet ilimler sahasında araştırma yapması ihtiyacı karşılamamaktadır. Sosyal saha da yurdumuzun büyük mikyasta araştırmaya ihtiyacı vardır. Bu Kurumun kendi Kanununun bir tefsiriyle bu yolda çalışmalar yapması mümkünse de, bir kanun değişikliği ile bunun daha sarahata kavuşturulmasında fayda görmekteyiz. Bu Kurum, bu sonbahardaki Danışma Kurulu toplantısında çalışmaların yurt kalkınmasına yöneltilmesini anakonu olarak ele almıştır. Bu Kurum, bugüne kadar bir çok faydalı hizmetler yapmıştır; fakat planların önünde yürüyüp, yurt kalkınmasının ihtiyaç duymuş olduğu çalışmaları yapmak bakımından gerekli, Hükümet ve Kurum arasındaki işbirliğinin bugüne kadar tam manasıyle sağlandığını söylemek mümkün değildir. Aylardan beri gayretimiz, bunu temin etmek yolunda olmaktadır. Ümit ediyoruz ki, kısa bir süre sonra planın öngörmüş olduğu hedeflere paralel çalışmalarıyle, bu Kurum daha faydalı hale gelecek.

Bakınız; önünüze getirmiş olduğumuz bütçede bu yıl takım tezgâhları sanayiinin kurulması için adım atıyoruz. İnşallah yıl sonu gelmeden bunun kesin projeleri hazırlanmış ve temelleri, hiç değilse bir kısmının atılmış olacak. Takım tezgâhlarını imal ettiğimiz zaman bunun üzerinde elektronik kumanda cihazları gerek. Şimdi lâzımdır ki; bu kuruluş başka sahalarda araştırma yapacağına, Türkiye'de imal edilecek olan takım tezgâhının elektronik kumanda tertibatını geliştirmeye şimdiden başlasın. Bir misâl olarak bunu arz ediyorum. Araştırma, bir ülkenin en kıymetli potansiyelidir. Bunun koordinasyonsuz bir şekilde harcanması ülke için en büyük israftır. Bu itibarla, Hükümet olarak üzerinde en dikkatle durduğumuz kuruluşlardan bir tanesidir. Bu kuruluş, Marmara'daki Araştırma Merkezinden birçok kıymetli çalışmalar yapıyor. Biraz evvel söylediğim Güdümlü Araçlar Teknolojisi ve Ölçme Merkezinde millî savunma ihtiyaçlarımız için araştırmalar yapılmaktadır. Ayrıca, Yapı Malzemeleri Araştırma Enstitüsünde de çeşitli yapı malzemesi ve inşaat tiplerinin araştırmaları yapılmaktadır. Yurdumuzun bunlara ne kadar ihtiyacı olduğu açıktır. Bugün bütün dünya eksi 25 derecede beton döküyor. Biz ise, maalesef Hakkâri'deki bir ilkokulu 7 senede tamamlayamıyoruz. Tatvan'daki bir Et - Balık Kurumunu 10 senede tamamlayamıyoruz. Bunların bir kısmında idarî noksanlıklar rol oynuyorsa da, araştırmalarımızın noksanlığınında büyük payı vardır. Türkiye, süratle kışın da beton dökebilmelidir. Geri kalmış yörelerin kalkındırılması için dünden beri burada konuşuyoruz; aylardan, yıllardan beri konuşuyoruz; meselenin içine geldiğimiz zaman, iş bu noktalara kadar varır. Eli-

mizdeki bu potansiyelleri mutlaka faydalı istikamete yürütmek, çevirmek mecburiyetindeyiz. Kuruluş, ilmî araştırmaları teşvik ediyor, ödüller veriyor, burslar veriyor. Bu teferruata şu anda huzurlarınızda girecek değilim.

Muhterem arkadaşlarım;

Size kısaca bilgi arz etmek mecburiyetini duyduğum diğer bir husus, TRT konusudur.

TRT, müstakil bütçeli bir kuruluştur. Ancak, Başbakanlık Bütçesinden TRT Kurumuna önemli ödemeler yapılmaktadır. Huzurlarınıza getirmiş olduğumuz Bütçede, biraz evvel arz etmiş olduğum gibi, TRT ve 42 milyon 400 bin lira okul, eğitim ve yurt dışı yayınları için Başbakanlık Bütçesinden ödenecektir. Ayrıca, bu Kurum 1 milyar lira sermayeli bir kurumdur. Bu 1 milyar sermayenin henüz ödenmemiş bulunan, takriben 400 milyon liralık bir kısmının da, yine yatırımlarını tamamlayabilmesi için bu yıl içerisinde ödenmesi gerekmektedir. TRT'nin, bizzat kendisinin bu yılki bütçesi 1 milyar 174 milyon 442 bin Türk lirasıdır. Bu bütçenin içerisinde, 644 milyon lira kendi işletme giderleri, 400 milyon lira yatırım gideri olarak konmuştur. 20 milyon liralık arsa alacak, 25 milyon liralık malzeme, 37 milyon liralık borç ödeyecek vesair ödemeler de 47 milyon lira civarında olacaktır. Rakamları zaman kazanmak için yuvarlak rakam olarak arz ettiğim için, huzurlarınızda özür diliyorum. Mertebeleri hakkında bir fikir vermek için bu rakamları serdettim.

TRT'ye Üçüncü Beş Yıllık Plan birtakım görevler ve hedefler vermiştir. Üçüncü Beş yıllık Plana göre, TRT'de ilk önce radyonun yüksek bir güçle takviyesi ele alınmış idi. Ayrıca, iki tane yurt içi kuvvetli vericinin geliştirilmesi isteniyordu. Bundan, başka, Karadeniz bölgesi radyosunun yapılmasıyle de şebekenin bütün Türkiye'yi kaplaması öngörülüyordu. Toplam yayın saatinin 123 bin 900'e çıkartılması Üçüncü Beş Yıllık Planda diğer bir hedef ola ele alınmıştı ve 1973'ten 1977'ye kadar her yıl çeşitli güçler ilâve edilmek suretiyle radyo verici gücümüzün 1360 kilovata çıkartılması hedef alınıyordu. Bundan başka, nüfusumuzun % 80'inin televizyona kavuşturulması, Üçüncü Beş Yıllık Plan devresi sonunda alınan diğer bir hedef idi. Bu hedeflere erişebilmek için Üçüncü Beş Yıllık Plan da 1 milyar 300 milyon liralık yatırım öngörülmüştü. O münasebetledir ki, TRT bu yıl 400 milyon liralık bir yatırım yapmayı arzu etmektedir.

«Plan bunları öngördü, bugüne kadar ne oldu?» Radyo bakımından 1967 yılında Türkiye sahasının % 66'sı, nüfusunda % 82'si radyo dinleyebiliyordu. 1972'ye geldiğimiz zaman, İkinci Beş Yıllık Planın sonunda, bu miktar % 92'ye çıktı arazi itibariyle, nüfus olarak % 95,6'ya çıktı. 1972'de büyük bir atılım yapılmıştır; rakamlarla vaktinizi almıyorum, 1971 - 72'de yapılan atılımlarla bilhassa, 1975 yılında bu miktar % 94,4 arazi olarak ve % 99,8'de nüfus olarak, bugün radyomuzu duyurabilmekteyiz. Ancak yurt dışı yayınlar bakımından dünyanın en geri kalmış, ülkelerinden birisi durumundayız. Bizden başka, gerek saat itibarıyle, gerek yayın gücü itibarıyle, gerekse neşriyat itibarıyle yurt dışına daha az neşriyat yapan ülke artık yer yüzünde çok azalmıştır. Bu bakımından son derece geriyiz.

Televizyon şebekesine gelince; 1968 yılında çok küçük bir alanda neşriyat başlamış idi. Nüfusumuzun ancak % 3'ü bunu görebiliyordu. 1972 yılında İkinci Plan devresinin sonunda Türkiyenin % 3 alanı televizyon seyredebiliyordu, nüfusun % 18'inin yaşadığı bölgeleri bunlar teşkil ediyordu; 6,5 milyon bunu ancak görebiliyordu. 1973, 1974, 1975 yılında bu sahada gayretli çalışmalar yapılmıştır. 1971'de başlayan bu televizyon gayreti, 1975 senesinde Türkiye alanının % 34'ünü kaplayacak noktaya gelmiştir. Nüfus olarak da % 60'ın yaşadığı yeri kaplayacak yere gelmiştir. Şimdi 1976 senesindeyiz; bu 400 milyon liranın kendilerine ödenmesi ve 42 milyon lira ödeneğinin de verilmesi suretiyle TRT'den plan itibarıyle televizyon sahasının % 34'ten, bu yıl % 54'e, nüfus olarak da % 60'dan % 76'ya çıkmasını bekliyoruz. 1977'de de arazi olarak % 76 nüfus olarak %86'ya çıkmayı hedef almış bulunuyoruz. Biraz evvel arz ettiğim Üçüncü Beş Yıllık Plan hedefi dikkata alınacak olursa, televizyonda fiilen erişmekte olduğumuz rakamlar, plan hedeflerinin ilerisindedir. Program hızlandırılmıştır, planın öngördüğünden daha hızlı olarak gidiyoruz; fakat buna rağmen, yine de dünya milletleri arasında fevkalâde geri noktayız. Türkiye'de henüz ileri ülkelerdeki renkli televizyon başlamamıştır; Türkiye'nin kendi radyo ve televizyon bakımından verici güçleri, kurucu güçleri, teknik tesisatı bugün Fas'tan da, Suriye'den de çok daha geride bulunmaktadır. Batı ülkeleriyle mukayeseye esasen imkân görülememektedir. Meselâ Batı Almanya'da 1 kilometre başına kurulu güç 46,6 wat olduğu halde, Türkiye'de sadece 5 wattır. Bizden 10 misli daha fazla kurucu güçlerle, teknik teçhizatla çalışmaktadırlar. Neşriyat saatleri ise, gerek yurt içi, gerek yurt dışı takriben 1'e 100 oranında fazla bulunmaktadır.

Daha fazla rakamlarla muhterem üyelerin kıymetli zamanlarını işgal etmeyi uygun görmüyorum. TRT hususunda elden gelen gayretle çalışmalar yapılmaktadır. TRT, Anayasa ve 359 sayılı Kanunun gerekleri içinde çalışmaya mecbur bir kurumdur. Bitaraf olmaya mecburdur. Ümit ediyoruz ki, yeni TRT Genel Müdürü bu yolda örnek bir faaliyet gösterecektir. Kendileri vazifeye başlarken; huzurlarınızda bir kere daha tekrar etmek istiyorum, bir nezaket ziyaretinde bulundular, «Sizden, kendi lehimizde dahi en ufak bir fazlalık isttetmiyoruz» hususunu belirtim. Bunu huzurlarınızda bir kere daha ifade etmeyi vazife sayıyorum; «Ama hakkımızı da yemeyin.» dedim. Bugüne kadar çok hakkımız yenmiştir. buna rağmen, bir alacak istemiyoruz, sadece hakkımızı yemeyin, hakkımızdan fazlasını da vermeyin tembihatında bulunmuşuzdur.

Muhterem arkadaşlar;

Başbakanlığa bağlı kuruluşlar hakkında ve onların bütçeleri hakkında kısaca maruzatta bulunduktan sonra, «Hükümetimiz ne yapıyor?» sorusunun ekonomik konularla ilgili bir kaç ana hattını huzurlarınızda belirterek, dün akşam kıymetli arkadaşlarımın serdettikleri sorulara cevap vermek istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

Önce bir defa şunu belirteyim ki, ekonomik meseleler hakkında size arz edeceğim konular hususunda, bilhassa bendeniz ve bizim partimiz her iki Hükümet devresinde de görev almış bulunuyoruz. Bunun için, her iki Hükümet devresinde de görev almış olmak itibarıyle, «1974 kötü idi, 1975 iyi idi, 1975 kötü idi, 1974 iyi idi.» münakaşalarına girmekte fayda görmüyorum. Böyle bir münakaşaya girmemiz esasen mümkün de değildir. Zannediyorum ki, bu hususta bitaraf, objektif konuşmak görevi, herkesten fazla bizim üzerimize düşmektedir. Bu bitaraflığa elimden geldiği kadar riayet etmek üzere, hatta burada birbirine zıt çeşitli partilere ait arkadaşlarımızın birbirine zıt olan görüşleri arasında, bir bakıma hakemlik yapmak üzere, kısaca maruzatta bulunma kistiyorum.

Muhterem arkadaşlar;

Önce bir defa şunu haber vereyim ki, 1974'te, 1975'te; her ikisi de büyük bir dünya krizinin arkasından başlamıştır. Bu hususta yurt dışı faktörler, her iki Hükümet devremizde de ağırlık ile üzerimize tesir etmiştir. 1974 yılına gelirken, bilhassa petrol fiyatlarının ayarlanması, dünya ekonomisinde uzun yıllardan beri görülmemiş büyük değişiklikler meydana getirmiştir. Batı'da ilk defa işsizlik artmış, Batı'da ilk defa dış ticaret hacimlerinde azalma görülmüş, Batı'da ilk defa büyük nispette para kıymetleri düşmüş, Batı'da ilk defa yıllık kalkınma hızları, hatta menfi değerlere erişmiştir. Böyle bir dünya konjonktürü içerisinde cereyan etmiştir 1974 - 1975 yılları.

Türkiye olarak şu rakamları huzurlarınızda belirterek bu konuya girmekte yarar görüyorum :

Ekonomik sahada bütün dünya milletleri, her sahada olduğu gibi, birbirleriyle yarış içindedirler. Türkiye olarak bugün yeryüzünde mevcut 149 müstakil, 68 tane de bağımlı ülke; yani 217 ülke içerisinde, nüfusumuz 41 milyon olmak itibarıyle, yukarıdan 16 ncı sıradayız. Arazi büyüklüğümüz 780 bin küsur kilometrekare olmak itibarıyle, yukarıdan 36 ncı sıradayız. Gayri safi millî hasılamız, 1975 yılında 538,5 milyar, yani takriben 36,5 milyar dolar mertebesinde olmakla, yukarıdan 21 nci sırada bulunmaktayız. Gayri safi millî hâsıla, ülkelerin ekonomik güçlerini göstermek bakımından bir nihaî rakamdır. Takdir buyurulacağı gibi, bu rakam ne kadar büyükse, o ülke savunmasına o kadar para ayırabilir, o ülke iktisadî hamlesini o kadar güçlü yapabilir.

Bundan başka, fert başına gelir itiabrıyle 1975 yılında 13 460 liralık gelirle; yani 913 dolar ile ülkeler arasında, yukarıdan takriben 40 ncı sırada olduğumuzu tahmin ediyoruz. Gayri safi millî hasıla ve fert başına gelir itibarıyle, bu rakamları size arz ederken, Birleşmiş Milletler istatistiklerine dayanıyorum. Malumlarınız olduğu üzere bu istatistiklerde demirperde gerisi ülkelerin rakamları mevcut değildir. Takriben 10 kadar demirperde gerisi ülkesinin fert başına gelirinin bizden daha yüksek olduğunu dikkate alacak olursak, 217 ülke içerisinde fert başına gelir bakımından sıramızın 50 nci olduğunu tahmin etmek mümkündür. Gayri safi millî hasıla bakımından da, takriben 4 demirperde gerisi ülkesinin bizden daha fazla gayri safi millî hasılaya sahip olması ihtimali dikkate alınacak olunursa, orada da yerimizin takriben 25 nci olduğu görülür. Gayri safi millî hasılada 25, fert başına gelir bakımından 50 nci sırada bulunuyoruz. Nüfusumuz 16 ncıdır. Toprak büyüklüğümüz 36 ncıdır. Bizim gibi çalışkan bir millete, bizim gibi en şerefli tarihe sahip olan bir millete bu gayri safi millî hâsıla ve fert başına düşen gelir son derece yakışıksızdır. Önce, bir defa bu acıklı noktayı tespit ile işe başlamakta yarar vardır. Bundan dolayı bütün milletler arasındaki yarışta herkesten fazla gayret göstermeye biz mecburuz. Başkası eksik kalkınabilir, baş-

kası yüzde 3 kalkınma ile iktifa edebilir; ama bu büyük tarihin üzerimize yüklediği vecibe, bu büyük milletin evlâtları oluşumuzun üzerimize yüklediği vecibe, lâzım gelir ki, en büyük kalkınma hızı bizde olsun.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu hususta şunu belirteyim ki, takriben 10 kadar ülke ile gayri safi millî hasıla bakımından; yani toplam ekonomik güç bakımından yarışıyoruz. Kim bunlar?.. İran, Endonezya; öbür taraftan, Danimarka, Avusturya. Bizim nüfusumuzun beşte biri, onda biri kadar olan ülkelerle yarışıyoruz. Bu yarışta 1 yılda, 3 yılda, 5 yılda başka birini geçmekte son derece güç bir iş. Son 20 yıl içerisinde sadece 3 - 4 ülke arasındaki durumumuz değişmiştir. Hani, plan diyoruz, plansızdı, planlıydı diyoruz; yıllarca konuşuyoruz; ama başka milleterle yarışta maalesef onları geçmek son derece güç olmaktadır. Bunun için, «Şunu yaptık, bunu yaptık» diye, ne fazla övünelim, ne de bu yoldaki gayretlerimizi geri tutalım. Başkaları bizim yaptığımızdan daha fazlasını yapıyor; ondan ibret almaya mecburuz. Bizim onun için, «Şunu yaptık, bunu yaptık.» derken, ölçülü olmak mecburiyetimiz var; ama başkalarından daha ileriye geçmek için de elden gelen gayreti göstermek mecburiyetimiz var.

Bu hakikatleri tespit ettikten sonra, şimdi size, 1975 yılındaki Hükümetin Başbakan Yardımcısı olarak ve Ekonomik Kurul Başkanı olarak; Hükümetimizin neler yaptığını başlangıçta serdettiğim bitaraflık ölçüleri içinde arz etmek istiyorum. Önce bir defa, Hükümet Programında 6 tane ekonomik hedef aldık :

1. «Yoklarla mücadele edeceğiz.» dedik. Bu memlekette hiç bir zarurî ihtiyaç maddesinin yokluğunu hissettirmemek Hükümetimizin anahedefidir.

2. «Pahalılıkla mücadele edeceğiz.» dedik. «Fiyatları frenlemek için elden gelen gayreti göstereceğiz.» dedik.

3. «İşsizlikle mücadele edeceğiz.» dedik.

Üç tane mücadelemiz var; ekonomik hedeflerimiz içinde üç tane de görevimiz var. Bunlar; istikrar içinde büyüme hedefimizdir. İkincisi; refahı yaymak hedefimizdir, üçüncüsü de; millî, güçlü, süratli, yaygın kalkınmayı gerçekleştirme hedefimizdir. Bunları Hükümet Programımızda tasviplerinize arz ettik. Yüce Meclisin tasvibine mazhar olarak göreve başladık, «On ay geçti bunları vaat ettiniz ne yaptınız?..» sualini haklı olarak sordunuz, eleştirdiniz; bunlar hakkında da Hükümet olarak kısaca cevap arz etmek görevimiz böylece meydana gelmiş oldu.

Muhterem arkadaşlarım;

Önce belirteyim ki, 1974 yılında çeşitli maddelerin yoklukları çekilmiştir. Bu hususta iki noktayı belirtmek isterim : 1974 yılında ekonomik bakımdan iki büyük güçlüğü dikkate almak mecburiyeti vardır. Biz, her iki devrede de görev yapmış bir Hükümetiz. 1974'te bir Kıbrıs meselesi, senenin büyük kısmını işgal etmiştir. 1974 senesinde fevkalâde anormal bir dünya konjonktürü aleyhimize çalışmıştır. 1975'e gelince, dünya konjonktürü kısmen lehimize dönmüştür ve çok şükür, Kıbrıs meselesi gibi bir mesele söz konusu olmamıştır. Dış faktörler bakımından daha iyi bir yıl içerisinde çalışmak imkânını bulduk. Gönlümüz arzu eder ki, yurt içindeki anarşi de olmasın, çok daha rahat bir şekilde hep beraber kalkınmamıza yönelelim. Bu yıl içerisinde anarşinin ve bazı iç huzursuzlukların Hükümet olarak ekonomik sahadaki çalışmalarımıza menfi tesirini gözden kaçırmamak lâzım gelir.

Muhterem arkadaşlarım;

«1975 yılında yokluk, hiç bir yerde çekilmedi.» diyemeyiz. 1975 yılı esnasında mevzii olarak çimento darlığı, lâstik darlığı, traktör darlığı ve gübre darlığı oldu. Fakat bunlar mevziidir; bu maddelerin yokluğu değil, bunları her istenen yere kısa zamanda yetiştirmek imkânı hâsıl olmuştur, dolayısıyle 1975 yılında Türkiye'de, bir evvelki yıla nazaran, âcil maddelerin yokluğunun çekilmemesinde daha rahat, daha başarılı bir yıl olarak hareket etmek imkânını bulduk. Bunun başarılı olması, sadece biraz önce söylediğim dış konjonktürler ve tesadüflerden ileri gelmemiştir. Hükümet olarak vaktinde aldığımız tedbirlerin, alabildiğimiz tedbirlerin büyük faydası olmuştur. Bugünkü Hükümet olarak işbaşına gelir gelmez, bir milyon ton buğdayın ithaline, daha ilk toplantılarımızda karar aldık. Bunun manası, 200 milyon doları buğday noksanlığı için mutlaka ayıralım demektir. Bundan başka, 1975 yılı esnasında 100 milyon dolarlık yağ getirmeye karar aldık. 50 - 60 milyon dolarlık şeker getirmeye ilk günden karar aldık. Yağın, şekerin, buğdayın, temel anamaddelerin yokluğunun çekilmemesi için ilk günden aldığımız tedbirlerin, 1975'te elde edilen neticelerde önemli tesiri olmuştur. Şimdi 1976 yılındayız; inşallah, geçen sene arızî olarak çekilen yoklukları da bu yıl Hükümet olarak ortadan kaldıracağız, kararlıyız. Ziraî mücadele ilâcı, lâstik, traktör ihtiyacının karşılanmasında bu yıl inşallah, Yüce Meclislerin de yardımlarıyle, desteklemeleriyle daha başarılı olacağız.

Bu itibarla, «1975 yılında yoklarla mücadele edeceğiz dediniz, çıktınız, ne yaptınız?.. Dendiği zaman, kanaatim odur ki, elden gelen imkânlar seferber edildi, başarılı diyebileceğimiz bir yıl geçirilmiş oldu.

Pahalılıkla mücadele ikinci hedefimiz. «Pahalılıkla mücadelede ne yaptınız?..»

Muhterem arkadaşlarım;

Hemen arz edeyim ki, iki gün evvel bu kürsüde, bu salonda pahalılıkla mücadele hakkında münakaşalar yapıldı. Bu münakaşalar esnasında, başlangıçta serdettiğim prensip içinde bir bakıma hakemlik görevini ife bakımından şunları serdetmekte zaruret görüyorum.

Önce bir defa, «1974 yılında ve 1975 yılındaki rakamların durumu nedir?» dediğiniz zaman, bildiğiniz gibi, bunu muhassal olarak iki indekste belirtmek mümkündür. Her ay Ticaret Bakanlığımızda fiyat konjonktürleri takip edilmektedir, hesaplar yapılmaktadır, Devlet İstatistik Enstitüsü de bu rakamları neşretmektedir. Binaenaleyh ortada rakamlar varken, hiç bir şeyi şuraya veya buraya çekmek mümkün değildir. Ancak, «Bunu ne ile nasıl mukayese edeceğiz?» konusu mühim. Hiç şüphesiz ki, toptan eşya fiyatları indeksi ekonomik bakımdan son derece kıymetli bir indistir. Bu indisin burada münakaşası yapıldı. «Daha ziyade sanayi ve iş adamlarını ilgilendirir, halkı ilgilendirmez» dendi. Bu söz tamamen yabana atılamaz. Ancak, bu söz bir miktar hakikati ifade etmekle beraber, toptan eşya fiyatları indeksinin ekonomide çok mühim bir indeks olduğu hakikatini de orta yerden kaldırmak mümkün değil.

Bu indeks bakımından duruma baktığımız zaman, rakamlar ortadadır. 12 nci ayın resmî rakamları da çıkmıştır. 360,7 olarak 1975 yılının 12 nci ayında toptan eşya fiyatlarının indeksi bulunmuştur. Böylece, kesin bir hesap yaptığımız zaman, 1974 ortalama değeri ile 1973 ortalama değeri arasındaki artış, toptan eşya fiyatlarında yüzde 29 olmuştur. 1974 ile 1975 arasındaki artış ise, yüzde 10,2 olmuştur. Bunlar arasında yıldan yıla artış itibariyle ortalama toptan eşya fiyatlarının 1973'ten 1974'e, 1974'ten 1975'e artışlar itibariyle bu rakamlar toptan eşya fiyatları bakımından bugünkü Hükümetimizin başarısını açıkca göstermektedir. Takriben bu artış 1/3'e kadar frenlenmemiştir. Fakat «Bu mühim değildir, asıl tüketici indeksleri mühimdir» sözü söylendi. O hususta şunu itiraf etmeye mecburum; benzer yıllar için tüketici indekslerini mukayese ettiğimiz zaman, burada söylediğim gibi, bir açık farklılık göremiyoruz. 1975 yılında tüketici indeksleri 1974 yılındakinden daha iyi yürümemiştir. Fakat bunun manası; 1974 - 1975 yılında Hükümetimizin ekonomik gayretlerinde başarısızlığı değil, bilakis her iki rakam birden dikkate alındığı zaman, bir başarının işareti olarak kabul edilmek mecburiyetindedir. «Neden?» denirse, burada şu ekonomik hakikati gözönüne sermekte yarar vardır: Toptan eşya fiyatları indeksi bilindiği gibi, geçim indekslerine 4 ilâ 6 ay sonra intikal etmektedir. Binaenaleyh, Hükümetimiz 1975 yılında toptan eşya fiyatlarında bir büyük başarı elde etmiştir. Bu başarının tüketiciye intikali birkaç ay sonra olabilir; fakat bu başarıyı ortadan kaldırmaz. «1975 yılında tüketici indeksleri yüksektir.» denildiği zaman, bu, 1974'teki politikayı daha çok ilgilendirir. Çünkü, 5 - 6 aylık bir aralık ile oraya intikal etmektedir, Bu itibarladır ki, bu noktada münakaşayı bitaraf, haklı bir zemine oturtmak gerekir. 1975 yılında toptan eşya fiyatlarının açık rakamlarında görüldüğü gibi, fiyat artışları dizginlenmiştir. Bunun bu aylardan itibaren peyderpey tüketici indekslerine inikâsını beklemek ekonomik kurallara uygundur. E, efendim bu aylarda tüketici indeksleri artmayacak mı? Bunu iddia etmek için söylemiyorum; eğer biz bu tedbirleri almasaydık, daha çok artardı. Bu hakikati belirtmek için söylüyorum. Fakat ümit ediyoruz ki, toptan eşya fiyatları indeksindeki Hükümetimizin bu büyük başarısı, aynı zamanda tüketiciye de refahı götürmek, yani onu pahalılıktan kurtarmak bakımından faydalı olacaktır.

Üçüncü hedefimiz, işsizlikle mücadele idi. Dün arkadaşlarımız haklı olarak, en önemli konumuzun üzerinde ısrarla durdular. İşsizlik, Türkiye'nin ana meselelerinden birisidir. Ekonomik sahada en önemli konumuzdur. Bugün 2,5 milyona yakın memleket evlâdımız işsizdir. 1 milyondan fazla evlâdımız dış ülkelerde iş almak için gittiği halde; kaldı ki gizli işsizliği de hesaba katacak olursak, yer yüzünün kendileriyle yarıştığımız ülkeler içerisinde en fazla işsizi bulunan ülkelerden birisi durumunda olduğumuzu görürüz.

«İşsizliği önlemek için mücadele edeceğiz dediniz, yola çıktınız, ne yaptınız, ne yapıyorsunuz?..»

Muhterem arkadaşlarım, işsizliği önlemek için Hükümet olarak göstermiş olduğumuz gayretlerin başında, önce yatırımları hızlandırmak gelmektedir ve bunun asıl ilâcı da budur. Bundan başka, daha çok işçi kullanan yatırımlara öncelik vermek bir önemli yoldur. İşçilerimizi, sadece Batı ülkelerine değil, kom-

şumuz Müslüman ülkelere gidecek şekilde yeni imkânların doğurulması, işsizlikle mücadele bakımından müessir ve önemli bir yoldur. Bundan başka, küçük yatırıma mukabil, büyük işyeri hazırlayabilen yatırımlara öncelik vermek mümkündür.

Şu son söylediğim noktayı bir misalle açıklamak istiyorum. Bir köye bugün bir halı dokuma tezgâhı koyarsak, 10 bin liralık yatırım yapıyoruz, iki köylü evlâdına işyeri hazırlıyoruz, onlar burada sürekli olarak çalışmak imkânını buluyor. Yani 5 bin liraya bir işyeri kurmuş oluyoruz. Buna mukabil, İskenderun Demir - Çelik'te, bugün 1 milyon tonluk kısmın maliyeti 12 milyarın üzerindedir. Burada şimdi 9 bin kişi çalışıyor; 15 bin kişi çalıştığını kabul edecek olursak, 1 milyon tona çıktığı zaman, takriben 1 milyon liralık yatırıma bir kişiye işyeri bulmuş oluyoruz. Elbette Demir çelik sanayiinin başka büyük bir ehemmiyeti var, onu yapmaya mecburuz. O bakımdan söylemiyorum, yalnız yatırımları yaparken 5 bin liraya bir kişiye işyeri hazırlamak da mümkün, 1 milyon liraya işyeri hazırlamak da mümkün. İşte, bunlar arasındaki dengeyi kurmak, işsizlikle mücadelede gene önemli bir hususu teşkil etmektedir. Şunu arz edeyim ki, işsizlikle mücadelede yatırımları hızlandırmak, asıl anaçaredir. Hükümet olarak bu yolda 1975 yılında başarılı neticeler orta yerdedir.

Muhterem Babüroğlu arkadaşımız, iki defa bu kürsüye gelerek, Sayın Başbakanın Hükümetimiz adına yapmış olduğu bir konuşmadaki bir rakamlarının burada, zannediyorum bir yanlış anlama yüzünden, üzerinde durdular, 1975 senesinde kamu yatırımlarında gerçekleşme % 89,6'dır. Özelde ise % 111,3"tür. Buna mukabil, 1974'te bu rakamlar kamuda % 79,3 idi, özelde % 115 idi. Her yıl özel makro denge itibariyle kendisi için öngörülen yatırımdan daha fazlasını yapabilme imkânını buluyor, bundan da memnun oluyoruz. Kamuda ise bu iş bilhassa hükümetlere düşen bir görevdir. 1975 yılında bu yolda bir evvelki yıla nazaran malî harcama bakımından gerçekleşme oranı % 89,6'ya erişmiştir. Özelde de % 111,3 olunca, bunun ikisinin ortalaması % 100'e yaklaşmaktadır, % 99'un üzerindedir. Sayın Başbakan buradaki konuşmaları esnasında, «1975'te plan hedeflerine % 100'e yaklaşan bir gerçekleşme sağlanmıştır,» dediler; ben de burada idim. Buradaki rakam kargaşalığı yüzünden Sayın Babüroğlu, kamu yatırımlarında % 100'den daha fazla bir gerçekleşmenin olduğu zehabına kapıldılar ve bunun üzerinde durdular. Bu noktanın tashihinde fayda görüyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

1975 senesinde yatırımları hızlandırmak bakımından bir adım atılmıştır, bundan hepimiz memnun oluyoruz. Bu, işsizlikle mücadelede başarının açık işaretidir. Ancak hiç unutmayalım ki, 1975 yılı bütün dünyadaki batılılaşmış ülkelerin işsizliklerinin son derece arttığı bir yıldır. Ortalama olarak kalkınmış ülkelerde işsizlik % 4'e çıkmıştır. Bir Amerika'da 1975 Mayısında işsizlik % 9,2'yi bulmuştur. Bir Kanada'da % 7,1, Batı Almanya'da % 4,7'yi bulmuştur. Bu ülkeleri hatırlarsınız, işsizlik % 1'den % 1,2'ye çıktığı zaman bunlarda kıyamet kopmuştur. Halbuki 1975 yılında bu rakamlar, onların tasavvurlarının fevkalâde üstüne erişmiştir. Dünyada işsizlik başka ülkelerde bu kadar büyük nispette artarken, Türkiye'de yatırımları hızlılaştırmak suretiyle işsizlik nispetinin takriben korunmuş olmasını, mevcut şartlar içerisinde bir başarı olarak saymak lâzım gelir.

Muhterem arkadaşlarım;

Diğer önemli bir konu, istikrar içinde ekonomik büyümedir. Memnuniyetle ifade edelim ki, 1975 yılında bu ekonomik büyüme, Üçüncü Beş Yıllık Planın beş yıl için öngörmüş olduğu yıllık kalkınmaların ortalaması değerine takriben erişmiştir. 1975 yılında gayrisafi millî hâsılamız, takriben % 8 miktarında artmıştır, kesin rakamlar yapıldığı zaman bunun % 8,1 olması ihtimali de vardır. Gayrisafi millî hâsıla 538,5 milyar Türk lirasına çıkmıştır. Fert başına gelirde, 864 dolardan 913 dolara yükselmiştir. Bu büyüme, hakikaten Planın öngördüğü; Üçüncü Beş Yıllık Planın beş yıl için artışların ortalaması olarak öngördüğü rakama erişmiş olmakla, memnuniyet verici bir rakamdır. Bundan evvelki yıllarda bu rakamın bundan çok daha düşük; 1973'te, bilhassa kuraklık dolayısıyle % 5.5, 1974 yılında ise, % 7 civarında bulunduğu dikkate alınacak olursa, bu yıl bunun % 8'e çıkmış olması, bir ekonomik büyümenin açık ifadesidir. Gene millî gelirin 864 dolardan, 913 dolara çıkması, sevinilecek bir husustur. Bu, bir ekonomik büyümedir. Bu ekonomik büyümenin istikrar içerisinde yapılmış olması mühimdir. İngiltere'de geçen yıl fiyatlar % 25 artarken, biraz evvel arz ettiğim gibi, bir yıl evvelkine nazaran ortalama toptan eşya indekslerinin sadece % 10 artmasına mukabil, bu büyümenin tahakkuk etmiş olduğu dikkate alınacak olursa, Hükümetimizin 10 ay önce Programına yazmış olduğu «İstikrar içerisinde büyüme» bakımından elde edilmiş olan başarı açıkça gözükmüş olur.

Muhterem arkadaşlarım;

Biliyorsunuz ki, bu büyüme içerisinde, aynı zamanda üretimin artırılması söz konusu olmuştur; üretimin artırılması için enerji, demir - çelik, çimento, şeker, gübre, tekstil hammaddeleri, petro - kimya ve alüminyum istihsalinde takriben bir yılda % 15 ilâ 20'ye varan üretim artışları gerçekleştirilmiştir. Fiyatların artmamasında önemli amillerden bir tanesi de budur. 1975 yılında üretimi artırmaya büyük bir ehemmiyet verdik.

1974'te yapmayı isteyip de yapamadığımız, 1975' te yaptığımız bir önemli konunun da bu yolda büyük tesiri olmuştur. O da, Türk ekonomisindeki bilhassa para - kredi politikasını ziraî bünyeye bağlı olmaktan kurtarma adımıdır. Her yıl Türkiye'de Eylül ayında takriben 10 - 15 milyar liralık taban fiyatı ödemesi dolayısıyle piyasaya para çıkıyor, onun için «Aman bu yıla gelen aylarda sakın piyasaya para çıkartmayalım.» politikası bugüne kadar Türkiye'de hâkim olmuştur. 1975 yılında ilk defa bu politikayı yıktık ve Haziran ayında, Temmuz ayında 4 milyar 700 milyon liralık bir krediyi sanayie; yarım kalmış sanayilerin tamamlanması, tam kapasite ile çalışmayan sanayinin tam kapasite ile çalışması için açtık ve bunların pamuk sanayiini krizden kurtarmakta, yarım kalmış birtakım önemli sanayiinin tam kapasite ile çalışmaya geçmesi, bitmesinde önemli tesiri olmuştur. Bütün bunlara rağmen, hem biz Temmuz ayında ayrıca böyle bir krediyi iş hayatına verdik; hem de sene sonuna geldiğimiz zaman, bir evvelki yıla nazaran para arzı itibarıyle % 5 daha az bir miktar arz etmenin başarısı orta yere çıkmıştır. Fiyatların artmamasında önemli faktörlerden birisi budur. Üretimin artırılmasına gösterilmiş olan bu dikkat, Eylül ayında yeniden para orta yere çıktığı zaman, üretim darlığı değil, üretimde bir genişleme olmuş olduğu için, arz - talep kaidelerine göre fiyatların fazla artmasını önlemiştir.

Bundan başka muhterem arkadaşlarım, geçen yıl stoklar eritilmiştir; bütün dünya konjonktüründe gene de aleyhimize bir gidişe rağmen, bugün yerli ihtiyacımızın dışında satılmamış pamuk kalmamıştır. Stokların eritilmesi de, 1975 yılında Hükümetimizin çalışmasının diğer bir başarısıdır. Bir evvelki yıl çeşitli sebeplerle 30 binden fazla traktör köylümüzün faydasına arz edememiştik; fakat geçen yıl 50 bin traktör arz ettik. 33 500 yerli imalât, 16 500'ü ithalât olmak üzere, % 67 bir artış olmuştur. Önümüzdeki yıl; 1976'da inşallah bunu 65 - 70 bine çıkartmak istiyoruz. Ancak, Türkiye'nin hakiki ihtiyacı 100 bindir ve 100 bin traktörün motorunu yapacak olan fabrika da elimizdeki bütçenin içindedir; inşallah bu yıl traktör imalâtını montaj sanayiinden kurtarıp, hakiki imalât haline getirecek olan yatırımların da adımını atmak imkânını bulmuş olacağız.

İkinci mühim bir hedefimiz, refahı yayma. Biraz evvel anarşik olaylar münasebetiyle dahi temas ettim ki, Türkiye'de coğrafî ve zümrevî dengesizlik vardır. Bu dengesizlikleri gidermek, Planın hedefidir, Hükümetimizin de görevidir. «Bunu gidereceğinizi belirttiniz, refaha yayacağız dediniz, ne yaptınız?..» sualinin cevabını arz ediyorum : Önce bir defa, yüksek bir taban fiyatı politikası güttük. Bu, üreticinin alnının terinin karşılığını vermek maksadı ile yapılmıştır, 30 milyon köylünün daha fazla refaha kavuşması için yapılmıştır. Evvelce mevcut 15 tane taban fiyatına bağlı olarak iki tane daha ilâve ettik; mısır ve çekirdekli kuru üzüm. Çekirdekli kuru üzümde dikkatinizi çekerim; Orta Anadolu'muzun dağlık bölgelerinin tek mahsulüdür. Bugüne kadar büyük bir dengesizlik vardı, İzmir bölgemizde çekirdeksiz kuru üzüme gübreleme kredisinden tutun, bütün mahsul bittiği zaman dünya fiyatından 3 lira, 5 lira fazlasına satınalmaya kadar, yıllarca bir tatbikat yapılagelmiştir; 125 kuruşa, pekmezini satıp da dört çocuğunu geçindirecek Orta Anadolu'nun dağlık bölgesinin bir köylüsü, sesini duyuramadığı için, onun çekirdekli kuru üzümüne kimse el uzatmamıştır. Huzurlarınızda iftiharla arz ediyorum; bu meselede çok şükür ilk adımı atma şerefi üzerimizdedir. Hükümet olarak bununla iftihar ediyoruz. Orta Anadolu'nun fakir köylüsüne el uzattık; çekirdeksiz kuru üzümde bu yılki mahsullerin tamamını almak için harekete geçtik ve çekirdekli kuru üzümü Tekel'in satınalmış olduğu fiyata eşit bir fiyatla, yani kilosu takriben 6,5 liradan (Bu, köylümüz için çok iyi bir rakamdır) bütün mahsulü almanın kararını aldık. Önümüzdeki yıl bu iş örgütleşecektir, birtakım kooperatiflerimize şimdiden görev verilmiştir; bu yıl Mayıs'ta inşallah, çekirdekli kuru üzümü kaça alacağımızı ilân edeceğiz. Bağ mevsiminden önce, yaşa ayrılacakların, kuruya ayrılacakların dengesini koruyacak bir fiyatla köylümüzü koruma adımını atmış olacağız. Refahı yaymanın önemli adımlarından birisi olarak huzurunuzda bu konuyu iftiharla zikrediyorum.

Bugünkü Hükümetimiz iş başına geldiği zaman pancar borcu 600 milyon lira olarak işe başlandı. Bu borçlar ödendiği gibi, bu yıl yalnız buğday için 8 milyar lira köylüye ödedik ve köylümüze parası, malı

teslim ettiği anda ödenmiştir. Demin saydım 17 madde için, 1975 yılında Türk köylüsüne 20 milyar liradan fazla ödeme yaptık. Bu, refahı yayma bakımından iftiharla üzerinde durulacak bir husustur.

Gübre fiyatlarında indirim yaptık. Hazineden bu yapmış olduğumuz indirim, Türk köylüsüne en büyük hizmetlerden birisidir, refahı yaymak bakımından en büyük adımlardan birisidir. Şimdi de bugünlerde ziraî ilâçların fiyatlarının ucuza malolması ve bol miktarda temininin sıkı bir gayreti içindeyiz. İnşallah ziraî ilâçlarda da köylümüze ucuzluk temin edeceğiz; hiç değilse pahalılık getirmeyeceğiz. Böylece refahı yaymak bakımından diğer mühim bir adım atılmış olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Hükümet Programımızın diğer çok önemli bir hedefi; millî, güçlü, süratli ve yaygın kalkınma konusudur. Bu önemli noktaya geçerken, yüksek müsaadelerinizle dün akşamki bazı soruları da kısaca cevaplandırdıktan sonra, bu noktayı konuşarak konuşmamızı kapatmayı uygun görüyorum.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, bir saniye efendim. Süre iki saat olarak size şu mülâhaza ile tanındı. Benim baştaki maruzatım, bir bütçe bitip oylanmadan diğerine geçilmemesi ile ilgili idi; fakat dün böyle bir uygulama yapılmış. Onun çin, size tanınan süreyi 2 saat olarak kabul ettik ve 9,35'de sözlerinize başladınız. Saat şu anda 11.30. 5 dakikalık bir süreniz vardır. Bu sürenin içerisine sayın üyelerin size soracak oldukları suallerin cevaplandırılması da dahildir. Bu hususu gözönünde bulundurarak konuşmanızı ayarlamanızı rica ediyorum efendim.

Buyurun efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, mümkün olduğu kadar süratle sualleri cevaplandırıp, başlangıçta arz ettiğim gibi, Devlet Bakanı arkadaşımıza da kısa bir maruzatta bulunmaya pay bırakacak şekilde konuşmalarımı ayarlamaya gayret edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım;

Dün burada, bilhassa Devlet Planlama Teşkilâtı üzerinde, Dördüncü Beş Yıllık Plan üzerinde kıymetli fikirler serdedildi. Bundan önceki planlarda da, bir müteakip planın hazırlanması iki yıl evvelki mart aylarından itibaren başlamıştır. Onun için, «Dördüncü Beş Yıllık Planın hazırlanmasında bir yıllık bir vakit kaybettik» şeklindeki bir mütalaa, geçmiş tatbikata uymamaktadır. Önümüzdeki mart ayından itibaren bu hususta gereken çalışmalar yapılacaktır. Bu bakımdan, herhangi bir gecikme söz konusu değildir.

Dördüncü Beş Yıllık Plan hazırlanırken, Doğu kalkınması ve bölge planlamasına ehemmiyet verilmesi üzerinde arkadaşlarımız durdular. Hükümet Programımızda Doğu ve Güneydoğu Anadolu kalkınması için özel plan hazırlanması sarahaten yazılmıştır. Önümüzdeki aylarda dördüncü beş yıllık planın hangi temel prensiplere istinaden hazırlanacak olduğunun hiç şüphesiz geniş münakaşaları yapılacak ve bu münakaşalardan sonra, millî menfaatlerimize en uygun şekil üzerinden hareket edilecektir. Planın vaktinde hazırlanması Hükümet olarak görevlerimizin başında gelmektedir.

Bu plan hazırlanırken, bilhassa işçi dövizlerinin, dış ticaret dengesinin, yatırımların artırılmasının üzerinde ehemmiyetle durulması gereği hususunda çok kıymetli fikirler serdedildi. İşçi dövizlerini yurda getirmek için bugüne kadar birtakım gayretler gösterilmiştir. Bunların yeterli olduklarını söylemek mümkün değildir. Yeni gayretlerin içindeyiz. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası harekete geçmektedir. Aynı zamanda, diğer malî kuruluşlarımız da, işçilerimizin büyük mikyasta bulunduğu Batı Almanya'daki bankalarla işbirliği yapmanın çalışmalarını yürütmektedirler. Arzu ediyoruz ki, eğer bu hususta anlaşmalar olur ise, oradaki bankalar bizim bankalarımız adına mevduat kabul etsinler ve biz, bizim bankalarımız adına mevduat yatırıldığı takdirde, bir küçük fark verelim. Böylece, Türk işçisi parasını Türk bankasına yatırmış durumunda olsun,

Bundan başka, işçilerimizin faizlerinden alınan vergilerde kendilerine muafiyetler tanıyalım.

Bundan başka, Plan ve programda bulunan yatırımlara işçilerimizin iştirakinde kendilerine birtakım garantiler, teminatlar vermek suretiyle iştiraklerini temin edelim.

Bundan başka, işçilerimizin yurtta yapılan çalışmalar bakımından, projeler bakımından tanıtılmasına ehemmiyet verelim. Nereye, ne yatırım yapmak istediği hususunda Devlet kendilerine yardımcı olsun. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası ümit ediyorum ki, bu hususta faydalı rol oynayacaktır.

İşsizlikle mücadele Dördüncü Beş Yıllık Planın önümüzdeki yıllarında en önemli konusu olacaktır. Mutlaka yatırımların daha büyük nispette yapılmasına gayret edilecektir. Tasarrufların artırılması için elden gelen gayret gösterilecektir. Bunun için, bilhassa işçilerimizin tasarruflarının bir kısmını, kuruluşların

hisse senedi olarak sahip olmalarına ait Batıdaki tatbikatı yurdumuza getirmekte bugün için fayda görüyoruz. Batıda çeşitli toplu sözleşmelerde, «Sizin ücretinizi yüzde şu kadar artırırız; ama bunu tüketim harcamalarına harcamamak şartıyle, yatırım karşılığı senet almak şartıyle» tatbikatı yapılmaktadır. Bu tatbikatın yurdumuza girmesinde fayda görüyoruz. Şu anda, meselâ Karabük Demir - Çelik Fabrikalarının yeni toplu sözleşmelerinde, Karabük Demir - Çeliğin kuracak olduğu çelik konstrüksiyon fabrikasında, işçilerin büyük bir mikyasta katılmak istediklerini görüyoruz. Takriben 1 milyar liralık bu yatırımın 500 milyon lirasını işçilerimiz bir yılda ödeyeceklerini beyan etmektedirler. Şayet, işçilerimizi özendirmek ve teşvik etmek suretiyle, tasarrufları tüketime değil, bu çeşit temel yatırımlara yöneltebilecek olursak, kıymetli adımlar atmış olacağız.

Dış ticaret dengesi bakımından dış kredilerin kullanılması mühimdir. Afşin - Elbistan için 600 milyon dolarlık kredinin 450 milyon dolarlık kısmının müzakeresi bitmiştir. Kullanılmasına başlanılması için gerekli çalışmalar yürütülmektedir. 150 milyon dolarlık kısım için ise, ayrıca müzakereler devam etmektedir. Karakaya barajı için 280 milyon dolarlık dış krediye ihtiyaç vardır. Bunun için de dünya bankalarıyle müzakereler devam etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım;

Dün burada konuşan Halk Partisi Sözcüsü arkadaşımız, Dördüncü Beş Yıllık Plan hakkında birtakım tavsiyelerde bulundular. Bu bulundukları tavsiyeleri dikkatle takip ettiğimiz zaman, biraz ebvel «Hükümetimiz ekonomik sahada neler yapıyor» konusunda, bunun arasında aradıklarının pek çoğunun bulunduğuna kaniim. Bunların pek çoğunu bugünkü Hükümetimiz tatbikatıyle yapmaktadır. Dördüncü Beş Yıllık Planda da bu temel prensiplerin büyük mikyasta yer alacağı kanaatindeyim. Ancak, muhterem Halk Partisi Sözcüsü arkadaşımıza şunu hatırlatmakta bir yarar görüyorum; kendileri dünkü konuşmaları esnasında, bilhassa Ortak Pazarla olan münasebetlerimizde, onların bugüne kadarki tavizleri vermedikleri, bizim buna mukabil tavizler verdiklerimiz ve Ortak Pazarın kapitalist düzeni Türkiye'ye getirip yerleştirmek istediği üzerinde durdular.

Bu noktalara temas ettikleri zaman, bendeniz 4 - 5 yıl evvel Mecliste yapmış olduğum bir konuşmayı hatırladım ve Halk Partili arkadaşlarıma sorduğumuz bir suali hatırladım : «Siz, mademki kapitalist nizamı istemiyorsunuz, neden Ortak Pazarın bütün sistemiyle gelip Türkiye'ye yerleşmesine evet diyorsunuz. Niçin Ortak Pazarcısınız?..» Bu sualin cevabı bugüne kadar verilmiş değildir. Ortak Pazar kapitalist sistem tatbikatı yapan bir sistemdir. Bunun bütün sistemiyle Türkiye'ye gelmesine sizin felsefe itibarıyle taraftar olmanız mümkün değildir. Bu hakikatı bugün bir kere daha işaret ediyorum; Halk Partili arkadaşlarım kendi içlerinde bu tezatı halletsinler.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — E, siz?..

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bize gelince : Biz, bildiğiniz gibi, Ortak Pazarın temel nihaî gayesini hiçbir zaman kabul etmedik, Millî Selâmet Partisi olarak arz ediyorum; Batı ülkeleriyle bizim siyasî birleşmeyi hiçbir zaman kabul etmemiz mümkün de değildir. Günün birinde bütün dünya ülkelerinin birleşmesini düşünebiliriz; fakat bu birleşmeye kademeli olarak giderken, Türkiye'yi kendi âleminden koparıp, tarihî, kültürel, manevî bağlarla yabancı olduğu bir âleme yapıştırmanın yürümesini esasen mümkün görmüyoruz. Buna mukabil neyi mümkün görüyoruz? Ortak Pazar ülkeleriyle ticarî münasebetlerimizin geliştirilmesinde yarar görüyoruz. Bugün Hükümet olarak yaptığımız tatbikat da budur.

Hükümet Protokolümüzde, Programımızda bu ticarî münasebetlerin geliştirilmesine ehemmiyet verilmiştir. Bu münasebetlerin geliştirilmesinde iki şeye dikkat ediyoruz : Türkiye'nin dış ticaret hacmi fevkalâde küçüktür, bu genişletilmelidir. Bütün ülkelerle ticarî münasebetlerimizi geliştirmeliyiz; fakat bu münasebetleri geliştirirken, Türkiye'nin sanayileşmesinin zedelenmesine asla müsamaha göstermemiz mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki, 4 Ocakta ilân etmiş olduğumuz ithalât rejimlerinde dikkat edilecek olursa, Ortak Pazara tavizler konusu aydınlığa kavuşturulmamıştır, bakanlık mercilerine alınmıştır, bu hususta Hükümet olarak gereken çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye'de kurulmakta olan bir sanayinin Ortak Pazar anlaşmaları dolayısıyle kötürüm kalmasına müsaade edemeyiz. Meselâ rulmanlı yataklar; «Rulmanlı yatakları liberasyon listesine alalım» demenin manası, Türkiye'de rulmanlı yatak sanayii kurulmasın demektir. Rulmanlı yatak sanayiine sahip olmayan bir ülkenin sanayileşmesi mümkün değildir.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Protokolde var.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bakanlık emrindedir, önleyeceğiz. Onun için söylüyorum; kritik misali onun için seçiyorum.

Türkiye'de kurulması lâzım gelen sanayinin «Ortak Pazara tavizdir» diye kurban edilmesine müsamaha göstermemiz mümkün değil. Biz, Türk ekonomisi rekabet gücü kazansın istiyoruz. Onun için, gümrüklerde bir miktar indirim yapılmasını yurdumuzun istikbali bakımından faydalı görüyoruz; dünya pazarlarında Türk sanayi mamulleri rekabet etsin diye. Türk ekonomisi kötürüm büyümesin; fakat bu yönde kötürüm büyümesin derken, başka yönde kötürüm büyümesine müsaade etmemiz mümkün değildir. Türkiye sanayileşecektir; Ortak Pazar anlaşması Türkiye'nin sanayileşmesine hiçbir noktada mani olmamalıdır ve olamayacaktır. Bunun bekçisiyiz. Türkiye, mutlaka sanayileşecektir ve birtakım anlaşmalar pahasına bu çeşit tavizlerin verilmesine biz müsaade etmeyiz. Bundan emin olunuz.

Şunu belirteyim ki, dört senelik tatbikatımızda Ortak Pazar, bugüne kadar bize karşı vecibelerinin hiçbirini yerine getirmemiştir. Takriben 650 - 700 milyon dolarlık kredi verilecekti, bu kredi dört seneden beri verilmemiştir. İşçilerimiz 1977 başından itibaren serbest hareket edecekti, bilâkis etmesinler diye hazırlığa girişmişlerdir. Bundan başka, ziraî mahsullerimizin kontenjanları artırılacaktı, bunlar artırılmamıştır. Hiç ortaklıkla alâkası olmayan üçüncü ülkelere bizden çok daha büyük tavizler verilmiştir. Ortak Pazar, bize karşı vecibelerinden hiçbirini yerine getirmemiştir; Türkiye ise, dört yıldan beri kuzu gibi, kendi dış ticaretinin aleyhine olsa da, kendi sanayileşmesine büyük güçlükler çıkartsa da, bu tavizleri verme yoluna yönelmiştir; ancak bu devreden itibaren mutlaka kendimizi toparlamamız ve millî menfaatlerimiz istikametinde Ortak Pazar anlaşmalarında değişikliklerin yapılması için elden gelen gayreti göstermemiz mecburiyeti bulunmaktadır.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, 5 dakika sürenizi tecavüz ettiniz. Soru sormak isteyen sayın üyeler var. Bir daha zatıâlinize bu hususu hatırlatıyorum efendim. Lütfen, 5 dakika içerisinde bitirmenizi rica ediyorum efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Efendim, dünkü suallerden bir tanesi, «Planlamadaki tahsisatlar azaltıldı.» konusuydu.

Planlamadaki tahsisatlar aslında bir bölümden diğer bölüme aktarılmıştır. Bu da, kullanmada kolaylık temin edilmesi içindir. Hangi kriterler tatbik ediliyor?.. Bugüne kadar Planlamaya, gerek transfer bölümünden, gerek yatırım bölümünden verilmiş olan takriben 30 ilâ 70 milyon Türk lirasının hangi müesseselere, hangi kriterlere göre götürüldüğünün listesi elimdedir, vakit müsait olmadığı için detayına girmiyorum. Ancak, bunlarda objektiflik, eşitlik esası alınmaktadır ve dikkat ettiğiniz zaman illere de; Muş'taki meyan kökü fabrikasından, Siirt'teki falanca fabrikaya kadar, bilhassa geri kalmış bölgelerimize bu paralar tahsis edilmiştir. Arkadaşlarımız bu listeleri inceledikleri zaman zannediyorum ki, tatbikattan büyük bir memnuniyet duyacaklardır.

Muhterem arkadaşlarım;

Konuşmamın son bölümüne geliyorum. Arkadaşlarımız bilhassa ekonomik bakımdan dış ticaret dengemiz, yatırımların artırılması hususunda durdular.

Muhterem arkadaşlarım;

Hükümet olarak zannediyorum ki, önünüzdeki 1976 Bütçesini getirip takdim etmiş olmaktan, ilerki yıllarda da büyük iftihar payımız olacak. Teferruata girmeyeceğim; bu ana memleket meseleleri için ne yaptığımızı bir kaç cümle ile arz ederek müsaadenizi rica edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım;

Bugün büyük meselelerimiz var, güçlüklerimiz var; fakat çok şükür azim ve gayretle çalışıyoruz. Meselemiz nedir?.. Demin söyledim, tarihin en şerefli milletiyiz. Lâyık olduğumuz yeri süratle almamız lâzım. Bu yerimizi almada kaybettiğimiz zamanlar oldu. Bunu süratle telâfi etmeliyiz. Ne ile telâfi edeceğiz?.. Bilesiniz ki, önünüze getirmiş olduğumuz program Türkiye'nin kalkındırılmasını hedef alırken; makarna fabrikasiyle kalkınma zihniyetini getirmiyoruz huzurlarınıza. Huzurlarınıza, o fabrikaları kuracak ağır sanayii kurmak zihniyeti ile geliyoruz. Dikkatlerinizi çekerim. 1976 bütçesi ile uzun yıllar iftihar edeceğiz; çünkü, bu bütçenin içerisinde 26 tane ağır sanayi projesi bir bir yerini almıştır. Türkiye, motorunu imal edecek, Türkiye, iş makinesini imal edecek, takım tezgâhını imal edecek, uçağını imal edecek, gemisini imal edecek. Yeni bir Türkiye'nin inşasının temeli atılıyor önünüzdeki bütçe ile. Bunlara 45 milyar liralık yatırım öngörülmüştür. 45 milyar liralık yatırıma 3,5 milyar lira para veriyorsunuz... Bu 3,5 milyar liranın 1,5 milyar lirası ilgili bölümlerde gösterilmiştir, 2 milyar lirası transfer faslına konmuştur. Bu 26 projeden hangisi yarışır, daha fazla para harcarsa ona ayrılacaktır. 3,5 milyar lirayı bu yıl inşallah en hayırlı yere harcamış bulunacağız.

Evvelki akşam burada Boğaz Köprüsü münakaşası yapılırken, «Boğaz Köprüsünden daha öncelikli yer vardı; meselâ, niçin motor sanayiine bu para yatırılmadı.?» sözünü duyduğum zaman, bendeniz şahsen memnuniyet duydum. Şu yönden; motor sanayiinin bütün siyasî kuruluşlarımız tarafından ehemmiyetinin aynı derecede telâkki edilmesi, bizi bahtiyar etti ve çok şükür, Milletimiz geçen yıl Boğaz Köprüsünü yaptı, şimdi de motor fabrikasını kuruyor. Onun için en hayırlı adımı atmaktayız.

Dış ticaret açığını nasıl kapatacağız?... İki cümle ile arz edeyim ve konuşmamı kapatayım.

Dış ticaret açığımızı işçi dövizlerimiz büyük miktarda kapatıyor. Buna rağmen bu yıl yine asgarî 1,5 milyar dolarlık bir açığımız olacak. 5 milyar ithalât, 2,1 milyar liralık ihracat gerçekleşse dahi, 1,4 milyar liralık işçi dövizi gelse dahi, 1,5 milyarlık açığı öngörüyoruz. Bunları bugün için dış kredilerle, DÇM hesaplariyle kapatmak bir yoldur; fakat bunlar asıl hastalığı kökünden tedavi etmek yolu değildir. DÇM yolu, hastaya serum vermek yoludur. Bu hakikatleri Hükümetimiz müdriktir. Hep beraber bu meseleleri samimî olarak konuşmaktada yarar görürüz; ama biz bunun böyle olduğunu bildiğimiz gibi, bunun hakiki tedavisine yönelmek zaruretinin de idraki içinde çalışıyoruz. «Ne yapıyor sunuz?...» derseniz, iki noktadan bahsedeceğim. Birincisi, önce bir defa arkadaşlarım haklı olarak «Tarım mutlâka geliştirilmelidir.» dediler. Bu söze iştirak ediyoruz. Bunun için ne yapıyoruz?... Bakınız, bu yıl ilk defa 1,5 milyon dekar arazi üzerinde tohumluk denemesine geçiyor Tarım Bakanlığımız. Bu denemede, Toprak Mahsulleri Ofisi malın tamamını alacaktır. Devlet Üretme Çiftliği ise, aynen pancarda ve tütünde olduğu gibi ilk günden itibaren köylüyü finanse edecek, köylüye öncülük yapacaktır. Bu metot sayesinde kredisizlikten, gübresizlikten, ilâçsızlıktan, traktörsüzlükten; dönüm başına 90 kilodan fazla alamayan yerlerimizde sadece yüzde 30 - 40 bir artırma yapmış olsak ve bu projeyi bu yıl inşallah başariyle tatbik ettikten sonra bütün Türkiye'ye teşmil etsek, 14 milyon tonluk buğday istihsalimize bir 5 milyon ton ilâve etmek imkânı olur. Türkiye, tohum ıslâhı ve bu gayretlerle 5 milyon ton buğdayını artırırsa ne olur?.. Bir milyar dolar kazanır. Bugün buğdayın tonu 200 dolar civarındadır. Bundan başka, Türkiye' de büyük bir hayvancılık potansiyeli vardır. Hayvancılık meselelerine ilk defa el attık. Yıllardan beri lâfı yapılmıştır. Geçen sene taban fiyatlarını koyduk, bu yıl besicilik için, hem taban fiyatını yürütmek, hem de teşvik için 1 milyar liralık kredi açtık. Türkiye, hayvancılık meselelerine ciddiyetle girişmeye başlamıştır. Bu sahada da asgarî 1 milyar dolarlık döviz yatıyor; eğer elimizi çabuk tutar, eğer bu hususta gayretli çalışacak olursak. Bunun için 1,5 milyar dolarlık dış ticaret açığı, Türkiye için, aslında mevcut potansiyel bakımından asla korkulacak, çekinilecek bir şey değildir.

Tarım sahasındaki bu adımlarımıza ilâveten, sanayi sahasında da büyük adımlar atıyoruz. Sanayi Bakanlığımız bünyesini değiştiriyor. Mevcut beş tane müsteşar muavinliğine beş tane koordinatörlük ilâve ediyoruz. Bu koordinatörlükler; Ağır Sanayi Koordinatörlüğü, Sanayi Mamul İhracaatı Koordinatörlüğü, Harp Sanayii Kordinatörlüğü, Malî Koordinatörlük; bütün bu ağır sanayinin finansman ihtiyaçlarını karşılayacak, Yaygın Kalkınma Koordinatörlüğüdür. Türkiye'mizin geri kalmış bölgelerini dengeli hale getirmeye ve o bölgelerin sanayileşmesine hassaten ehemmiyet verecek olan beş tane yeni koordinatörlük kuruyoruz. Buna ilâveten, ağır sanayinin adımlarını atıyoruz. Meselelerimizi temelinden halletmek için üç tane demet önümüzdedir.

Bir tanesi, bu 26 tane ağır sanayi projesidir. Diğeri, bugün halen 35 milyar liralık bitmeye yaklaşmış çeşitli illerde yarım kalmış yatırımlardır. Bunlara 5 milyar lira para verecek olursak, bunlar işletmeye girecekler. Hükümet olarak, ehemmiyetle üzerinde durduğumuz bir konu, bitmeye yaklaşmış olan çeşitli illerdeki, çok ortaklı şirketlerin bu yatırımlarını, bir bir meşgul olup, biz bitirmekte lokomatiflik yapmak istiyoruz. Bunlara ilâveten, ihracata dönük bir ağır sanayi proje demeti hazırlamak istiyoruz. Meselâ, bugün Libya'da «Toyoto» marka jeeplerin arazi otomobili olarak kullanılması çöl şartlarına çok uyuyor. Bizdeki jeepler orada dayanmıyor. Onlar o markayı istiyorlar; «Siz kurun, bütün finansmanını biz yapalım, bütün malı da isterseniz biz alalım» diyorlar. Türkiye, gerek Et Balık Kombinalarını, gerek sanayi kuruluşlarını ihracata dönük olmak üzere; bu çeşit projelere ehemmiyet verip, önümüzdeki yıllardan itibaren yeni bir demeti ele almak mecburiyetindedir. Bunlar, bir yandan ithalât ikâmesi yapacak, bir yandan da ihracat yolu ile gelirler temin edecektir. İnşallah önünüzdeki bütçe içerisinde traktör motoru ve traktöre ait fasılları kabul buyurduğunuz zaman bugün yılda 15 - 20 bin traktör ithal eden Türkiye, 3 - 4 yıl sonra bu miktar traktörü ihraç

etmeye başlayacaktır. Türkiye'nin dış ticaret dengesinin ilâcı, zannediyorum ki, asıl bu noktalarda yatmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu maruzatım ile Yüce Senatonun üyelerine kıymetli fikirlerinden dolayı teşekkürlerimi arz etmeyi bir vazife sayarak sözlerimi tamamlamış bulunuyorum. Sözlerimi bitirirken, Cenabı Hak'tan dileğim, 1976 bütçesinin; Başbakanlık ve ona bağlı olan dairelere bütçesinin, Milletimize hayırlı olmasıdır.

Hepinizi hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (A. P., M. S. P., C. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Erbakan, lütfen kürsüden ayrılmayın. Soru sormak isteyen üyelerimiz var.

Efendim, soru sormak için ilk defa müracaat eden sayın üyemiz Müezzinoğlu. Buyurun.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, bazı konuların tam bir aydınlığa kavuşması için Sayın Başbakan Yardımcısına bazı sorular yöneltmek istiyorum. Bu soruları buradan mı açıklamamı uygun görürsünüz, yoksa kürsüden mi açıklamamı uygun görürsünüz?..

BAŞKAN — Buyurun efendim, ön tarafa geliniz.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun bildiği gibi, bütçenin başından beri, üzerinde en çok durulan en çok tartışılan konu, enflasyon, enflasyonla mücadele ve bütçenin enflasyonu artıracak veya eksiltecek bir bütçe olup olmadığı konusu oldu. Bütçenin gerekçesinin 2 nci sayfasında, fiyat hareketleri hakkında bilgi verildikten sonra, «Böylece 31 Mart 1975 tarihinden itibaren fiyat artışları önlenmiş ve ilk 2 aya nispetle son 9 aylık dönemde, binde 3'lük artışla gerçek manasiyle bir fiyat istikrarı sağlanmıştır.» denmektedir. Sayın Maliye Bakanı ve Sayın Başbakan da buradaki açıklamalarında bu nokta üzerinde özellikle durdular. Fakat bir rakam kargaşalığı ortaya çıktı ve bu konu, kanımca tam bir aydınlığa kavuşmadı. Sayın Başbakan Yardımcısı, biraz önceki izahları sırasında aynı konuya temas etmiş bulunuyorlar. Daha gerçekçi bir yaklaşım içinde konulara değindiler; fakat buna rağmen tam bir aydınlık hâsıl olmadığı kanısındayım. Bu itibarla şu soruları yöneltmek istiyorum:

1975 yılında 11 aylık dönemde gerçekten toptan eşya fiyatlarında yüzde 6,3 oranında bir artış olmuş ve böylece 1974 yılına oranla fiyat artış hızında bir yavaşlama meydana gelmiş olmakla beraber, istikrardan bahsetmek için bir neden yoktur. Çünkü 1975 yılının Aralık ayında yüzde 3,8 oranında toptan eşya fiyatlarında bir artış kaydedilmiştir. Bu artış, son 21 aylık dönemin en yüksek artışıdır. Bu görüşe Sayın Başbakan Yardımcısı katılıyorlar mı?.. İlk sorum budur.

Ayrıca, 3'er aylık dönemler itibarıyle bir karşılaştırma yaptığımız zaman, 1975 yılının son 3 ayındaki artış oranının 1974 yılının son 3 ayındaki artış oranından % 5 daha yüksek olduğunu görüyoruz. Bu noktaya da katılıyorlar mı?..

Sayın Başbakan Yardımcısı ve aynı zamanda Sayın Başbakan geçinme endekslerine temas ettiler. Bilindiği gibi, geçinme endekslerindeki artış 1975 yılında, gerek Ankara'da, gerekse İstanbul'da, bir yıl öncesine nazaran daha yüksek olmuştur. Ayrıca, Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından hazırlanan ve yayınlanan tüketici endeksleri, tümü ile Türkiye'de, özellikle bu endekslerle ilgili bilgilerin toplandığını 11 ilde tüketici fiyatlarındaki artışın % 20'nin üstünde olduğunu göstermektedir. Bu durum karşısında, Türkiye'de enflasyonun önlendiğinden ve gerekçede ifade edildiği gibi, tam bir istikrar sağlanmış olduğundan bahsetmek doğru mudur?..

Sayın Başbakan Yardımcısı ve aynı zamanda Sayın Başbakan bu konudaki izahlarını daha çok toptan eşya fiyatlarına dayandırmış bulunuyorlar. Toptan eşya fiyatları, bilindiği gibi, daha çok iş âlemini ilgilendiren fiyatlardır. Oysa, geçinme endeksleri hayat pahalılığının gerçek ölçüsüdür. Fakat aslında, geçinme endekslerimizde bugünkü ekonomik şartlar içinde gerçek durumu yansıttığından şüphe etmek için nedenler vardır. Çünkü, Devlet İstatistik Enstitüsünün endeksleri, 1965 yılındaki tüketici kalıplarına göre hazırlanmıştır. Oysa, o tarihten bu yana Türk toplumunun tüketim değerinde büyük değişiklik olduğunu biliyoruz. Bu durum karşısında, gerek toptan eşya fiyatlarının, gerekse geçinme indekslerinin ve tüketici endekslerinin Türkiye'de tam durumu yansıttığı iddia edilebilir mi?...

Bir başka soru Sayın Başkanım. Toptan eşya fiyatları,, Türkiye'de 1930 yıllarında hazırlanmış bir modele göre yürütülmektedir. O tarihten bu tarihe 40 yıl gibi, çok uzun bir süre geçmiştir. Bu durum, gerçek durumu yansıtmadığı için Ticaret Bakanlığı tarafından 3 yıldan beri 1 000 maddeyi kapsayan yeni bir endeks hazırlandığı bildirilmektedir. Bu endeksler şimdiye kadar niçin yayınlanmamıştır? Yayınlanması düşünülmekte midir?..

Aynı konuda bir başka soru Sayın Başkanım. Türkiye'deki bu endeks kargaşalığı içinde öyle sanıyorum ki, fiyat hareketleri ve enflasyon konusunda tam bir açıklığa varabilmek için, müracaat edilecek yollardan en iyisi birleştirilmiş endeks diye bilinen gayri safi millî hasıla deflatörüdür. Bizim yaptığımız hesaplara göre, bu deflatörün 1975 yılı için % 16,8 olduğu görülmektedir. Bu hesaba Sayın Başbakan Yardımcısı katılıyorlar mı?..

Aynı konuda bir başka soru; 1976 yılı programı hazırlanırken, 1976 yılı içinde hangi oranda bir fiyat artışı öngörülmüştür?.

Aynı konuda bir başka soru; 1975 yılında, fiyat artışlarında görülen yavaşlamanın, biz, geçici nedenlerden ileri geldiği kanaatindeyiz. Nitekim Sayın Başbakan Yardımcısı da buna değinmiş bulunuyorlar. 1974 yılında fik yapmış olan dünya fiyatları 1975'te zaten inmeye başlamıştı. Bu, birinci nedendir.

İkinci neden; 1975 yılında dramatik bir seviyeye varan bir dış ticaret açığı verilmiştir.

Üçüncü neden; 1975 yılı tarım alanında en iyi ürün idrak ettiğimiz yıllardan biri olmuştur.

Bir başka neden; 1975 yılı Bütçesi, 1974 yılında toplumun önemli kesimlerindeki gelir artışları dolayısiyle, gelir bakımından olumlu bir gelişme göstermiş ve bütçe, kamu sektörü enflasyon bakımından çok önemli bir kaynak niteliği kazanamamıştır.

Ve nihayet; 1975 yılında sorun stoklanması yolına gidilmesi, yani o yıl içinde alınması gercken zam kararlarının ertelenmesi ve 1976 yılına bırakılması, 1975 yılı içinde fiyat artış hızında görülen yavaşlamanın başlıca nedeni olmuştur.

Sayın Başbakan Yardımcısı bu görüşe katılıyorlar mı?..

Aynı konuda son bir sual; biz iddia ediyoruz ki, 1976 yılı içinde aynı imkânlar Hükümetin elinde olmadığı için; yani 5 milyar dolarlık bir ithalât programını gerçekleştirmek imkânına... (A. P. sıralarından «Böyle sual olmaz, şimdiye kadar olmadı» sesleri)

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Sayın Başkan bir hususu arz edeceğim.

BAŞKAN — Bir saniye efendim.. Sayın üyeler, çok istirham edeceğim. Efendim, karşılıklı konuşmakla meselelerin halledilemeyeceğinin tescili bundan evvel yapıldı. İstirham ediyorum, İçtüzüğümüzün 78 nci maddesi; sayın üyelerin, Sayın Hükümetten ve Komisyondan sorular sorabileceği hususunda açıklık getirmiştir. Bir soru değildir, sorular sorabilecektir ve sorusunu soran saylın üye, sorusunun izahatını verirse, sorusunun cevaplandırılması Hükümetçe de kolay olur. Gördünüz ki, Başkanlık Divanı Sayın Hükümetin insicamlı konuşmasına meydan vermek için bütün imkânlarını kullanmıştır. Arkadaşlarımızın da sual sormalarına, sayın üyelerin imkân hazırlamalarını rica ediyorum efendim.

MEHMET SİRRI TURANLI (Adıyaman) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, konuşma yapılırken ikinci bir konuşmaya müsaade edilemez. Bir hatip konuşurken onun sözünü kesip, diğer bir hatibe söz vermek usule aykırıdır. Bitirsinler, ondan sonra sizin dileklerinizi alacağım efendim.

Buyurun efendim.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Biz iddia ediyoruz ki, Sayın Başkan, 1976 yılı içinde Hükümet, biraz önce arz ettiğim olanaklara sahip olmadığı için, yani döviz dar boğazı nedeniyle (ki, Hükümet tarafından burada teslim edilmiştir) 5 milyar doları bulan ithalât programını gerçekleştirmek mümkün olmadığı için;

İkinci olarak, ertelenmiş olan zamları daha ziyade ertelemek imkânı bulunmadığı için;

Üçüncü olarak, 1976 yılı Bütçesi, konsolide bütçe olarak 15 milyar dolaylarında, ayrıca Kamu İktisadî Teşebbüslerinde yine 15 milyar Türk Lirası bir açıkla karşı karşıya bulunduğu için; 1976 yılında, gerekçede sözü edildiği gibi, gerçekleştirildiğinden bahsedilen istikrarı sürdürmek mümkün olmayacak ve bu alanlarda ciddî tedbirler alınmadığı takdirde, Türkiye bir fiyat patlamasına sahne olacaktır.

Bu görüşe Sayın Başbakan Yardımcısı katılıyorlar mı?

Bir son sualim var; Sayın Başkan, başka bir konu ile ilgili.

Sorum; işsizlik durumu ile ilgilidir. Sayın Başbakan Yardıcısı halen memleketimizde 2,5 milyon işsiz vatandaşımız bulunduğunu ifade ettiler. Gerçekten 1975 yılı içinde resmî istatistiklere göre, işsiz oranında % 12,5 artış olmuştur. Bu haliyle bu sorunun Türkiye'nin bir numaralı sorunu olduğuna şüphe yoktur. Sorum şudur:

1976 yılında ne kadar yeni işyeri yaratılması öngörülmüştür?..

İkinci sorum: 1976 yılı içinde işgücü piyasasına gelecek vatandaşların sayısı ne olacaktır?.. Buna göre 1976 yılında Türkiye'de işsiz sayısı artacak mıdır, azalacak mıdır?...

Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, bütün sualleri aldıktan sonra mı cevaplandırmak istersiniz? Bu sualler çok uzun ve fazla idi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Evet efendim.

BAŞKAN — Bir saniye efendmi, Sayın Turanlı söz istemişlerdi; herhalde usulle ilgili.

Buyurun Sayın Turanlı.

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Sayın Başkan, müsaadenize sığınarak arz etmek istiyorum.

Karşılıklı konuşmalar, konuşmanın müddetini uzatacaktır. Bu bakımdan bu şekildeki konuşmaların olmamasına işaret buyurdunuz. İstirhamım şudur ki, sual şeklindeki konuşmalar yine müzakerelerin uzamasına sebep oluyor. Gruplar karşılıklı fikirlerini söylüyorlar, Hükümet söylüyor. O itibarla bu şekilde sual sormalarını bundan sonra tevali etmemesini bilhassa istirham ediyorum.

İknicisi, tabiî bu şekildeki suallerin müzakere biçiminde sorulması, Sayın Başbakan Yardımcısına verilmiş olan müddetin kısaltılmasına sebep oluyor. Bu hususun da nazarı itibara alınmasını istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Turanlı, önerilerinizin birincisine bendeniz de katılıyorum. Elbette ki, suallerin rezüme edilmiş tarzda kısa olarak sorulmasında büyük fayda vardır, zaman açısından. Ancak, Sayın Başbakan Yardımcımıza sürelerini taşan; sorular da dahil, 15 dakikayı tecavüz eden bir zaman tanıdık; rahat konuşsunlar, fikirlerini bir insicam içerisinde beyan etsinler diye. Bu hususta sayın üyelerimizin daha itinalı olmaları halinde, mesele halledilmiş olacaktır kendiliğinden.

Buyurun Sayın Erbakan.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem Başkan, aslında Sayın Müezzinoğlu'nun sormuş olduğu suallere gönül arzu ederdi ki, detaylı bir şekilde cevap vermeye zamanım müsait olsa idi.

BAŞKAN — Efendim, arzu buyurursanız yazılı cevap vermek hakkınız var.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Efendim, yalnız bazı hususları sıcağı sıcağına hemen cevaplandırmakta yarar görüyorum.

Önce bir defa şu noktayı peşinen belirtmek isterim; Sayın Müezzinoğlu enflâsyonla mücadele hususunda bir süreden beri devam eden konulara yeniden temas ettiler. Bu konularda, önce bir defa şu tavsiyeye şayandır ki, bu ortalama fiyat endeksleri ve geçim endekslerinde, çeşitli ayları bir bir alarak mukayese etmek suretiyle çok çeşitli cambazlıklar yapmak mümkün. Bu tabirimi mâzur görmenizi rica edeceğim; çünkü, Marttan Marta, Marttan Kasıma, Kasımdan Kasıma diye akı kara, karayı ak gösterecek her türlü rakamı bu iki yılın içerisinde ben zatiâlinize çıkartabilirim. Maksadınızın bunlara girmek olmadığını biliyorum; yalnız bu noktanın bilinmesinde fayda görerek söze başlamakta yarar gördüm. Zira, bu rakamları fazla kurcalamakla, bir şey elde etmek mümkün değildir. Bütün bu konuşmalardan sonra şu hakikati kabule mecburuz; ortalama fiyat endeksleri bakımından 1975 yılı, Milletimiz için başarılı bir yıl olmuştur. Bu yılın başarısı rakamla ortada gözükmektedir. Bunu başka yılların tenkidi olarak söylemiyorum. Rakamların ifade ettiği bir hakikat olarak söylüyorum. İngiltere'de % 25 fiyat artarken, Türkiye'de bunun...

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — İngiltere'de % 25 oranında artış olmadı Sayın Başbakan Yardımcısı.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ... Bütün OECD ülkelerinin ortalama değeri seviyesinde kalmış olması; % 10 civarında ortalama fiyat seviyesinde kalmış olması, inkâr götürmeyecek bir hakikattir.

Geçinme endekslerine gelince; demin arz ettim, geçinme endeksleri, toptan eşya fiyatlarını 4 ilâ 6 ay sonra takip eden endekslerdir. 1975'teki geçinme endeksleri üzerinde fazla konuşur isek, konuşmamda da işaret ettiğim gibi, bu 1974'ün tenkidi olur. Çünkü, 1974'deki tedbirler, toptan eşya fiyatları endeksi üzerinden yürüyerek geçinme endekslerine 1975 senesinde inikâs etmeye başlar. Bu bakımdan, geçinme endeksleri üzerinde, şu anda 1975 yılının ekonomik tatbikatının neticelerini orta yere koyacak noktaya gelmiş değiliz. Bir süre daha sabretmemizde yarar olduğuna kaniim.

«Bu geçinme endekslerinin ıslâhı lâzım gelir..» konusundaki fikirlerine aynen iştirak ediyorum. Memleketimizde 1938 yılında geçinme endekslerinin ağırlıkları tespit edilmiştir. Maalesef o günden bugüne

kadar gruplar içerisindeki ağırlık sabit tutulmuştur, sadece gruplar içerisindeki ağırlıklar günün şartlarına göre değiştirilmiştir; bu yeterli değildir. Bugünün ihtiyaçlarına uygun yeni bir ağırlık sisteminin getirilmesine zaruret vardır. Batı ülkelerinde geçinme endeksleri beş yılda bir yeniden tanzim edilmektedir. Türkiye'de, bunun hiç değilse 10 yılda bir yapılması uygun olurdu. 1965'teki endeksler yerine, şimdi yeni bir sistemin getirilmesinde zaruret görüyoruz. Zaten bu yolda, hem Planlama Teşkilâtımız, hem de Ticaret Bakanlığında gereken çalışmalar yapılmaktadır.

Gayri safi millî hâsıla deflâtörü hususunda verdikleri rakam hakkında bendeniz bir hesap yapmış değilim. Yalnız, bu gayri sâfi millî hâsıla deflâtörünü, bütün hayat pahalılığı hakkında bir ölçü almak, zannediyorum ki, toptan eşya fiyatlarına nazaran çok daha uzak bir noktada bulunmak manasını taşır.

Kendileri bu noktalara temas ettikten sonra, «1976 yılının görünümü nasıl olacaktır?» hususunda birtakım kabuller yaparak, birtakım neticelere varmak istediler. 1975 yılında elde edilmiş olan neticelerin dünya fiyat konjonktüründen ileri geldiğini ifade ettiler ve bu yılın diğer birtakım yan faktörlerden faydalandığını söylediler. Aslında, bu söyledikleri faktörlerin bu işe tesirlerinin bulunmadığını söylemek mümkün değildir. Yalnız, dünyadaki fiyat pahalılığı, bugün İngiltere'de, Almanya'da, diğer Batı ülkelerinde alışılmamış derecede bir yüksek toptan eşya fiyatı artmasına sebep olurken, aynı dünyadaki Türkiye'de bunun azalması ve frenlenmesi, zannediyorum ki, bir başarı ifade eder. Yani dünyadaki tesirler, öbür ülkelere tesir etmiş, öbür ülkelerde bu miktar çok fazla artmış, buna mukabil Türkiye'de üçte bir nispetinde azalmıştır. Bu, elbette Türkiye için sevinilecek bir hususturve bir başarının işaretidir.

1976 yılına gelince; 1976 yılının Bütçesi huzurlarınızdadır. Bu bütçede, bütün yapılmış olan kabullerin realist, inanılır kabuller olduğuna inanarak huzurlarınızdayız. Bu bütçe, samimî bir bütçedir. Hangi ihtiyacın nerden karşılanacağı bir bir bütün kalemleriyle gösterilmiştir. Şimdi, «5 milyar dolarlık ithalât yapılacak, 1,5 milyar dolar açık olacak...» buyuruluyor. Tamam, bunu biraz evvel bendeniz de ifade ettim. E, peki bu açığı karşılayabilecek miyiz?. Bütün bütçe izahlarımızda bu noktayı müteaddit defalar orta yere koyduk. 1 milyar dolarlık dış kredi alacağız. Bunun esasen şu anda 700 milyon doları kullanılabilir şekildedir. Diğerleri hususunda da bitakım müzakereler devam ediyor. Zaman müsait olmadığı için, İran kredisi hakkında, diğer Libya ile yapılmış olan temaslar hakkında Yüksek Kurula daha fazla bilgi arz etmek imkânını bulamadım. Fakat biz Hükümet olarak, bu yıl yatırımlarımız için 1 milyar dolarlık dışardan kredi temin edebileceğimize samimiyetle inanıyoruz. Bunun zaten 700 milyon dolara yakın kısmı hazır vaziyettedir. Geriye kalan 500 milyon dolarlık kısım ise, hiçbir şey olmasa dahi, biraz evvel arz ettiğim gibi, DÇM hesaplarının seyri vasıtasıyle, samimî olarak temin edilebilecek bir miktar olarak gözükmektedir. DÇM, geçen yıl Hükümetimiz işbaşına geldiği zaman, 150 milyon dolar civarında idi. Yıl sonunda bu, 1 milyar doları buldu, şu gün de 1 milyar 250 milyon doları aşmış bulunmaktadır. Binaenaleyh, bir yılda DÇM hesabından 1 milyar dolardan fazla geliyor. 1976'da da bu miktar geldiği zaman, dış ticaret dengemizde herhangi bir açık söz konusu değildir. Yalnız, DÇM, demin söyledim, bir serum tedavisidir, hakikisini yapalım, nasıl olacak?.. Bu hususta da maruzatta bulundum. Bu itibarla 5 milyar dolarlık ithalâtı gerçekleştiremeyeceğiz. «Bu hususta birtakım anormal daraltılar, sıkıntılar olacaktır.» tahminini kabul etmiyoruz. Bunların bir bütçe yılı başında konuşulmasını faydalı sayıyoruz, bunların zabıtlara geçmiş olmasında da büyük yarar görüyoruz; İnşallah sene sonunda burada tekrar görüşüldüğü zaman, dileriz ki, «Bakınız yıl başında böyle demiştiniz; bu tahminleriniz oldu mu olmadı mı?.. Diye konuşmak imkânı hâsıl olur. Bizim inancımız odur ki, bugünkü mevcut şartlar altında 5 milyar dolarlık ithalâtı Türkiye, önümüzdeki yıl için rahatlıkta gerçekleştirecektir.

Zamlar konusunda söylenen sözlere tam manasıyle intibak etmek imkânı yoktur. 1975 yılında birtakım konulara makul ölçüler içerisinde zamlar yapılmıştır. Zamlar hakkında Hükümetimizin görüşünü müteaddit defalar açıkladık. Biz, fiyat dondurması diye bir şeyin iddiası üzerinde değiliz. Çeşitli şartlardan ileriye gelen, belli prensipler altındaki küçük kur değişmeleri, toplusözleşmelerdeki ödemelerin artması, elbette birtakım sınaî mamullerinin üzerlerine belli ölçülerde makul zamların yapılmasını zarurî kılmaktadır. Hiçbir sınaî müesseseyi zararına çalıştırmak mümkün değildir. Bunların makul ölçüler içerisinde kalması mühimdir ve aslolan da bütün bunlarla erişilmiş olan muhassala neticedir. Görülüyor ki, 1975 yılında bu çeşit makul çizgilerde hareket edilmiş olduğu halde, 1975'te hiçbir şeye zam verilmedi mi?... Verildi. Bütün sınaî mamul ihracatına belli ölçüler içerisinde, bazı anakalemler

hariç, zamlar verilmiştir; ama sene sonunuda ortalama fiyat endeksi frenlenmiştir. Hükümetler üzerine düşen asıl başarı da budur. Yoksa, «Fiyatları donduracağız.» diyerek birtakım sınaî müesseseleri kapatmak, üretimi ortadan kaldırmak, elbette ekonomimiz için çok daha zararlı olur.

Bu itibarla, «1976'da birtakım zamlar furyası başlayacaktır.» sözüne, Hükümet olarak katılmıyoruz. 1976'daki politikamız, 1975'dekinin benzeri olacaktır. Makul çizgiler üzerinde yürüyeceğiz.

«Sene sonunda ortalama fiyat artışlarında hangi noktaya gelmeyi öngördünüz?..» buyurdunuz. Programlarımızda vardır, gerekçede de zikretmişizdir; 1975'deki neticeye benzer bir neticeyi hedef almışızdır. Yani, 1976 yılında da toptan eşya fiyatlarındaki artışın takriben % 10 - 11 civarında kalması hedef alınmıştır ve bütün yıl içerisindeki ekonomik politikamız, bu neticeyi başarmak için olacaktır.

İşsizlik hakkında buyurmuş olduğunuz hususları, biraz evvel anahatlarıyle belirttim. Yatırımlara bu yıl çok daha fazla ağırlık veriyoruz. Bakınız, yatırımlar aslında önümüzdeki muhassala rakamların çok daha üzerindedir. Size kesin bir rakam vermem icabederse, 1976 yılında kamu yatırımları 86 milyar liradır. O, elimizdeki programdaki 70 milyarın üzerine daha birtakım ilâveler yapmak lâzım gelir. Bunun üzerine belediyelerin, kamu kuruluşlarının yatırımları, bunun üzerine 2 milyar liralık ağır sanayi yatırımı, 1 milyar liralık geri kalmış bölgelerdeki yatırımları destekleme fonumuz ve diğer artırmalar dikkate alınacak olursa, kamu, 86 milyar liralık yatırım yapmayı hedef almıştır. Özel sektörün yapacak olduğu yatırımla beraber, 149 milyar, takriben 150 milyar liraya yakın, önümüzdeki yıl inşallah yatırım yapılacaktır. Bu yatırım, bir evvelki yıla nazaran büyük bir artma manasını taşımaktadır. İnşallah işsizlikle de aynı şekilde savaşmış olacağız. «İşsizlikle savaşımız hangi hedeflere göre yürütülecektir?..» konusu, ilân etmiş olduğumuz programımızın içinde açık ve sarih rakamlarla belirtilmiştir. 1976 programının bu bölümü, 31 Ocak tarihinde Resmî Gazeteyle ilân edilmiştir. Aynen huzurlarınızda birkaç önemli noktayı arz etmek istiyorum.

1975 yılı başında işgücü arzı 15 milyon 600 bin idi, bunun 1976 yılı sonunda 15 milyon 990 bin; yani 390 bin yeni memleket evlâdı gelip bu yıl iş isteyecektir. Öngörmüş olduğumuz miktar takriben 400 bindir. Buna mukabil, 1975 yılı sonunda işgücü talebi 14 bin 319 idi, 1975 yılı sonunda bunun 14 634 olacağını; yani takriben 315 bin adet yeni işyeri açacağımızı ümit ediyoruz. 400 bin adede mukabil 315 bin adedin konması demek, bu yıl 85 bin daha müracaat eden memleket evlâtları iş bulamayacaklardır. Eskisine ilâveten 85 bin işsiz artacaktır. Öngördüğümüz hedefler bunlardır.

Böylece, işsizlerin adedinde bir miktar artma olacak; fakat toplam yüzde itibariyle 1975 senesinde % 13 civarında bulunan işsizliği, % 12,90'a indirmek imkânı hasıl olacaktır. Yani işsizlerimizin adedi artmaktadır; fakat işsizimizin yüzde nispetini 1976 yılında, son yıllarda, bu plan devresinde ilk defa olarak düşüreceğimizi öngörmüş bulunuyoruz. Plan devresinin birinci yılında 10,66 idi, ikinci yılında bu 12,29'a çıktı, üçüncü yılında 13'e çıktı, şimdi bunu tekrar 12,90'a indirmeyi öngörmüş bulunuyoruz.

Bu noktaları açıkladıktan sonra, Sayın Müezzinoğlu'nun bir hususta tabirlerini de düzeltmek isterim. Bu yıl, dış ticarette bir büyük dramatik artıştan bahsettiler. İnsafla söylemek lâzım gelirse, asıl dramatik artış, 1973'ten 1974'e geçerken olmuştur. 1973 yılında ihracatımız 750 milyon dolar iken, % 300 artarak 2 milyar 250 milyon dolara çıktı. Bu yıl ise, sadece % 100 artarak 4,5 milyara çıkmış bulunmaktadır. İthalâttaki dramatik artış, asıl 1973'ten 1974'e geçerkendir; fakat bendeniz burada «Dramatik» sözünü asla yerinde görmüyorum.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Açık hakkında kullandım Sayın Başbakan Yardımcısı.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Affedersiniz, bendeniz dramatik anladım.. «Dramatik» sözünü kullanmayı asla yerinde görmüyorum. Çünkü, ithalâtımızın artışı çok tabiîdir. Kaldı ki, 1974 yılında ithalâtın artırılmasına bilhassa özen gösterdik; para kredi politikası itibariyle. Çünkü elimizdeki döviz rezervlerini muhafaza ettiğimiz müddetçe, pahalılığı önlemenin imkânı yok idi. Bu doviz rezervlerini eritmek, hatta 1974 yılındaki politikamızda bir ana istikâmet olmuştur. Kaldı ki, bütün bu artışların hepsi hiçbir şey ifade etmemektedir. Çünkü, Türkiye'nin ithalât ve ihracatının toplamını gayri safi millî hâsılasına nispet ettiğimiz zaman, % 15 nispetini buluyor. Bu nispet, bir Suriye'de % 30, bir Yunanistan'da takriben % 30, bir Belçika'da % 97'dir. Başka ülkeler daima alışveriş ve ticaretle yaşamaktadırlar. Türkiye, bu hususta bütün OECD ülkelerinden en geri noktada bulunmaktadır. Gayri safi millî hâsılâmıza nazaran dış ticaret hacmimiz fevkalâde

dardır. Bu hudutları süratle geliştirmek mecburiyetindeyiz. Bu yıl 5 milyar liralık ithalât, Türkiye için çok küçük bir ithalâttır. Süratle bu rakamları aşmak mecburiyetindeyiz. Bunlar dar ayakkabılara benziyor, ayağımızı sıkıyor; bu rakamları mutlâka genişletmek mecburiyetindeyiz. Bu yıl takdim etmiş olduğumuz projelerde belirtildiği gibi, karşılıklar samimî bir şekilde gösterilmiştir ve bu hedeflere inşallah yıl sonunda başariyle ulaşacağız.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Üstünel.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, benim de bir sorum var.

BAŞKAN — Efendim, sıra ile Sayın Feyyat, Aldım yazınızı, sıra ile soru sormak isteyenlere söz veriyorum.

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, ben Sayın Başbakan Yardımcısından birkaç soru sormak istiyorum.

Sorularıma başlarken önce kendilerine teşekkür etmek isterim. Her iki Koalisyon Hükümetinde görev almış bir sorumlu olarak, burda yapmak istediği hakemlik uğraşısından dolayı gerçekten teşekkür etmek istiyorum.

Sormak istediğim konulardan bir kısmını Sayın Müezzinoğlu sordular. Onun için o endekslerle, fiyat artışlarıyle ilgili bir tartışmaya girmek istemiyorum; fakat o konuda ufak bir sorum var: Sayın Erbakan, toptan eşya fiyatlarındaki hareketlerin geçinme endekslerine 6 ay geçikme ile yansıyacağını ifade ettiler. Bu durumda, geçen yıl iktidara geldikleri Nisan ve Mayıs ayında başlayan toptan eşya fiyat endekslerindeki düşmeleri (ki, açık seçik olarak görülmektedir endeks sayılarında) ekime kadar devam etmiştir; bu dönemde ortaya çıkan fiyat gerilemeleri 6 ay sonra; yani Ekimden, Kasımdan sonra geçim endekslerine yansımış mıdır; yansımamışsa bunu nasıl açıklarlar?.

«Fiyatları durdurmak için, dur dedik, durdu.» diyor Sayın Maliye Bakanı. Bunu Sayın Başbakan da burada tekrarladılar. «Dur» emrini böylece kimin verdiğini öğrenmiş olduk. Acaba Sayın Erbakan bize, «Vur» emrini kimin verdiğini açıklarlar mı?.

Sormak istediğim ikinci soru ekonomik büyüme ile ilgili. Ekonomik büyümede başarıları karşılaştırırken biraz açık olmadığı kanaatindeyim; eğer gayri safi yurt içi hâsıladaki artışları doğru gösterge olarak kabul ediyorlarsa; (Ediyorlar mı; önce bunu sorayım) büyümenin göstergesi, yahut başarının göstergesi o zaman Sayın Erbakan'ın ortak olduğu iki Hükümette de görülmektedir; fakat 1974'te daha başarılı oldukları görülmektedir. Yani 1974'teki gayri safi yurt içi hâsıla artışı da dahil etsek, tarımdaki artışı da dahil etsek, sanayideki artış hızından daha yüksek görülmektedir. Önce, resmî istatistiklere dayalı bu verileri kabul ediyorlar mı? Sonra da, bu başarı farkını; yani birinci ortaklıklarında daha başarılı olmalarını, ortaklarının farklı olmasına bağlayabilirler mi?.

Üçüncü sorum; Kamu İktisadî Teşebbüsleriyle ilgili. Bu konuda da hakemlik ederlerse mutlu olurum. Ben, konuşmamda değinmiştim, demiştim ki; «Sayın Erbakanın birinci ortaklık yaptığı Ecevit Hükümeti zamanında Kamu İktisadî Teşebbüslerinin işletme açıkları, yani kaynak harcama açıkları % 56 iyileşti, iyiye doğru gitti ve açık miktarı 1 milyar 600 milyondan, 760 milyon civarına indi». Oysa, ikinci ortaklıkları zamanında bu Kamu İktisadî Devlet Teşebbüslerinin kaynak açıkları 6 milyar liraya çıktı, yani % 260 civarında bir kötüleşme söz konusudur. Acaba bu konuda bir hakemlik ederler mi?

Son olarak Sayın Başkan; olanak varsa, Avrupa Ekonomik Topluluğunda bir noktayı daha açık seçik bize söylemelerini rica edeceğim. Sayın Erbakan dediler ki, «Biz siyasî entegrasyona asla taraftar değiliz; ama ekonomik işbirliğinden yanayız.» Ekonomik işbirliğini, ekonomik entegrasyon anlamında mı kullanıyorlar, yoksa basit, birtakım özel ticarî ilişkiler geliştiren bazı Akdeniz ülkeleri gibi; İsrail ile yahut diğer bazı Akdeniz ülkeleriyle Avrupa Ortak Pazar ülkelerinin yaptığı özel ticaret anlaşmaları vardır, ilişkileri artıran. Böyle bir anlaşmayı mı gönüllerinde besliyorlar?. Yoksa, bugün aldıkları tedbirlere göre, Türkiye'nin Ortak Pazara verdiği tavizlerle adım adım tam entegrasyonu amaçlanmış. Siyasî entegrasyon olmadan ekonomik entegrasyonu amaçlanmıştır. Bunu mu kasdediyorlar; siyasî entegrasyon dışında, ekonomik entegrasyona «Evet» diyorlar mı, yoksa buna da «Hayır» onun yerine özel bir ticaret anlaşmasından yanayım, demek mi istiyorlar?.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Cevaplandıracak mısınız Sayın Erbakan?.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Evet Sayın Başkan. Müsaade buyurursanız, hemen kısaca Sayın Üstünel'in sualleri üzerinde maruzatta bulunayım.

Önce Sayın Üstünel, bu geçim endeksleri konusu üzerinde durdular. Daha doğrusu, Sayın Müezzinoğlu durdukları için fazla durmayı uygun görmediler. Bu hususta demin söylediklerimi tekrarlıyorum. 1975 yılı fiyat endeksleri bakımından, toptan eşya fiyatları bakımından başarılı bir yıl olmuştur. Bunların 4 ilâ 6 ay sonraya inikâsları bilinen bir gerçektir. Şimdi, bu yılın rakamlarına bakıldığı zaman 1975'te Mayıstan sonra azalma görülüyor. Bu azalmayı getirip 6 ay öncekı tesirlere koyacak olursak, tabiî bundan bizim Birinci Koalisyon Hükümetimize bir pay çıkmıyor; çünkü boyu yetişmiyor. Yani 6 ay, Kasım ayına geldiği için, bunu ara yerdeki Irmak Hükümetinin faaliyetinin tesiri bilânçosuna yazmak lâzım gelir; eğer öyle bir hesap yapılacak olsa.

Kaldı ki, bu yıl Nisan, Mayıs, Haziran aylarından itibaren yeni Hükümetin almış olduğu tedbirler altı ay sonra piyasaya inikâs etmektedir. Demin konuşmam esnasında bu noktaya temas ettim. Bu inikâs 6 ay sonra mutlaka piyasadaki geçinme endekslerinin düşmesi manasını taşımaz. Çünkü, geçinme endekslerine tesir eden faktör, sadece toptan eşya fiyatları değildir; ara yerde başka faktörler de vardır: Burada söyleyeceğimiz söz şudur: Toptan eşya fiyatları endeksinde bu artmaları temin etmek Hükümet politikasının bir neticesi olmuştur. Hükümet bunu temin etmeseydi, geçinme endeksleri çok daha büyük olarak inikâs edecekti. Bu, Hükümetin başarısını ortadan kaldırmaz. Nitekim, toptan eşya fiyatları, geçinme endeksinin en önemli unsurlarından birisidir. Başka faktörlerin de tesiri vardır; geçinme endeksi orta yere bütün ekonomik faktörlerin bir muhassalası olarak çıkmaktadır. Burada Hükümetin almış olduğu tedbirlerin mühim bir tesirini inkâr etmenin imkânı yoktur.

Gayri safi millî hâsıla yerine, gayri safi yurt içi millî hâsılanın asıl başarıda örnek olarak alınması hususundaki fikirlerine katılıyorum. Çünkü, gayri safi millî hâsılayla dışarıda çalışmakta olan işçilerimizden gelen gelirler katılıyor. Bu, Hükümetin, Türkiye'nin kendi iradesine bağlı olmanın dışında, başka birçok faktörlerin tesir ettiği bir husustur. Bizim dışımızdaki sebeplerden dolayı Almanya'daki işçilerimizin adedi azalırsa, gelirleri azalırsa, bizim gayri safi millî hâsılamız azaldı veya artarsa, arttı diye bundan hükümetlerin dıştaki tesirlerden dolayı fazla bir övünme payı çıkarmaya hakları yoktur. Hiç şüphesiz, hükümetlerin faaliyeti daha ziyade gayri safi yurt içi hâsılanın artırılması konusundadır. Bu konuda 1974 yılında, hem tarımda bir büyük artış olmuştur, hem de sanayide daha büyük nispette bir artış olmuştur. Bunlar rakamlarla ortaya konulan bir gerçektir. Bunda, 1974 yılı başında, bilhassa dövizlerin eritilmesi diye bir problemin önümüzde bulunuşunun önemli mikyasta tesiri olmuştur. Kaldı ki, 1975 yılında sanayideki millî hâsılanın rakam itibariyle artışı mühim bir konudur. Burada şunu belirtmekte yarar görüyorum : Eğer bir yıl sanayide artış % 10, % 11 temin edilmişse, ikinci yıl bu artmış olan miktarın üzerine % 7, % 8 artış koymak, evvelki yıl az artış olmazsa, büyük koymaya nazaran aynı derecede önemli bir faliyet olarak dikkate alınmak lâzım gelir. Bunun için 1975 yılındaki sanayi üretimindeki artmaları küçümsemek doğru değildir.

Kamu İktisadî Teşebbüsleri hususunda belirttikleri konu, en önemli konulardan bir tanesidir. Buyurdular ki; «1 milyar 600 milyon açık 1974 yılında Birinci Koalisyon Hükümeti zamanında 760 milyona inmişti. Bu Kamu İktisadî Teşebbüsleri finansmanı bakımından başarılı bir tatbikattır.» Bu başarılı tatbikatta biz aynı zamanda bir ortak olarak elbette memnunuz. Yalnız, Kamu İktisadî Teşebbüsleri açısından bu başarılı tatbikatın mânası çok açıktır. Bu nasıl elde edildi?... Bütün İktisadî Devlet Teşekküllerinin mamullerine, o günün şartlarının zarureti ve gereği olarak bir zam koyarak elde edildi. Yani tüketicinin aleyhine, bu Kamu İktisadî Teşebbüslerinin lehine bir operasyonun sonucu olarak elde edilmiştir. Tabiî bu Nasrettin Hoca'nın «Ayı göğe çıkardım ama, ben de sırt üstü yere düştüm.» demesine benzemektedir. Evet, Kamu İktisadî Teşebbüslerinde böyle bir finansman imkânı temin edilmiş ama, bu zamlar pahasına elde edilmiştir. Biliyorsunuz o zamanki Hükümet de bu bakımdan büyük siyasî güçlükler çekmiştir. Bir yönü ile başarıdır, öbür yönü ile büyük güçlüklerin neticesi olarak elde edilmiş bir husustur.

Bu yıl bunun 6 milyara çıkmış olması, arz ettiğim gibi, korkulacak bir husus değildir. Çünkü Kamu İktisadî Teşebbüslerinin finansmanının karşılıklarını samimî bir şekilde belirttik.

Burada şunu belirtmek istiyorum: Ne yapaydık?... Yani biz 1974 yılındaki politikayı tatbik edip, Kamu İktisadî Teşebbüsleri mamullerine önemli miktarda zammı getirseydik?... Bu, bizim Hükümetimizin istikrar içinde kalkınma politikasına uymaz. Kamu İktisadî Teşebbüslerinin eğer bugün borç alma

imkânı varsa, biz faydalı maksatlara kullanılmak üzere bu borç alınma yolunu, halkın üzerine, yani halktan almak yerine, faydalı yerden alınmasını tercih ediyoruz; halkı koruyoruz. Onun için zam koymuyoruz.

BESİM ÜSTÜNEL (İstanbul) — Bu 6 milyar açığı halk ödemiyor mu?...

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu açığın sebebi, söylediğim gibi, 1976 yılındaki toplu sözleşmelerdir, 1976 yılındaki diğer artmalardır; hammadde fiyatlarındaki artmalardır, kur değişmeleridir. Bu açık, durup dururken meydana gelmiyor. Yani 1975 yılında bu müesseseler ayrıca birtakım israflara kalkışmadı. Normal bünye devam ediyor; hammadde fiyatları artmış, ithal mallarının fiyatları artmış, toplu sözleşmeler artmış, faaliyetler genişlemiş, yıl sonunda 6 milyar finansman açığı meydana gelmiş. Bu 6 milyar finansman açığından dolayı biz kaçınmıyoruz, açıkca rakamı orta yere koyuyoruz, diyoruz ki; «Bu finansman açığını azaltmak için zam yoluna gitmedik; bunları borç alınabilecek olan kaynaklardan faydalanma yoluna tevcih ettik; bunu daha faydalı bir tutum olarak gördüğümüz için. Çünkü, İktisadî Devlet Teşekküllerinin malları üzerine zam koymak, fakiri ezmek manasına geliyor. Kaput bezini, şekeri, gazı kim kullanıyor?.. Bundan dolayı, fakirin ezilmesini, daha fazla ezilmesini arzu etmediğimiz için bu yola gidiyoruz.

Son olarak AET konusuna temas buyurdular. Arz ettim, Hükümet olarak AET konusundaki görüşlerimiz gayet açık bir şekilde programımızda vaz edilmiştir. Hükümet Programımızda vaz edilmiş olan esaslarla, Millî Selâmet Partimizin temel görüşleri, bu Hükümet devresi için bir tezat değildir.

«Nasıl bir münasebet istiyorsunuz?». sözünü, demin ana hatları ile izah ettim. Çok açık bir şekilde bir kere daha belirtmekte yarar görüyorum.

Biz siyasî birleşmeyi, demin söylediğim gibi, kabul etmiyoruz. Ekonomik birleşmeyi de şu manada kabul etmiyoruz. Yani onlar gelsinler, bizdeki işletmelere sahip olsunlar; turistik yerlere, fabrikalara sahip olsunlar, biz orada işçi ve garson olalım ve diyelim ki, «Ekonomik olarak birleştik. Sınai mamulleri onlar kazansın, bir tarlada çalışalım; iyi işte, ithal mallarımız Avrupa'dan geliyor, biz de ziraat malı elde ediyoruz, daha ne istiyoruz?» Böyle bir ekonomik bütünleşmenin şidetle karşısındayız. Biz, kuvvetli, güçlü bir sanayi ülkesi olacağız. Biz, önce bir millî devletiz. Bu millet, bu Devlet yücelecek. Falanca ile entegrasyon, filancayla anlaşma, bunların sadece bizim Milletimizi yüceltme istikametinde faydalı olduğu nispette gözümüzün önünde kıymeti vardır. Aksi takdirde, hiç birisine taviz veremeyiz. Türkiye, güçlü, kuvvetli bir sanayi ülkesi olacak. Ortak Pazar tatbikatının bekçisiyiz, dikkatle takip ediyoruz, aslâ Türkiye'nin gücüne, millî kalkınmasına halel getirecek en ufak bir tavize müsaade etmemiz mümkün değildir. Yıllardan beri üzerinde hassasiyetle, en büyük hassasiyetle durduğumuz bir konudur. Biz, tarihin en şerefli milleti olduğumuzu laf olsun diye söylemiyoruz, heran önümüzde bir ibre olarak tutuyoruz. Gene oraya erişeceğiz. Bunun güçlü; hem tarımda, hem de sanayide kalkınmış bir ülke olmakla mümkün olduğunu biliyoruz. Bu bakımdan dolayı «Ne istiyorsunuz?». derseniz, cevap çok açık: Biz, münasebetleri geliştirmek suretiyle Türkiye'yi güçlendirmek istiyoruz. Türkiye sanayi kuracak. Ne lâzım? Teknoloji lâzım, makine lâzım, teçhizat lâzım; bunları alalım. Birtakım mallarımızı ihraç etmemiz lâzım. İhracat için imkânlar hazırlayalım. Fakat Ortak Pazarla beraber olacağız, tek devlet olacağız, motoru onlar yapsın, biz burada traktörün arkasında sabanla çalışalım veya traktörsüz kalalım; bunların hiç birisini kabul etmemiz mümkün değildir. O halde istediğimiz şey, sadece bir ticarî münasebet mi?.. Hayır. Biz, geçici bir ticarî münasebeti de uygun görmüyoruz. Ortak Pazarla istediğimiz anlaşma şudur: Uzun vadeli ve belli millî hedefleri olan bir anlaşma olsun istiyoruz. Yani ticarî münasebetimizi artırdık... Bu değildir bizim hedefimiz. Biz, Ortak Pazar'ın istihsal ettiği sınai mamuller ile dünya pazarlarında rekabet edebilecek gücü bize temin edecek bir anlaşma ve politika istiyoruz. Yani onun yaptığı traktörü biz de yapalım, onun yaptığından daha ucuz olarak dünya milletlerine satalım. Bu mümkün mü?. İşte hepimizin görevi bu. Yalnız bizim değil, hepimizin vazifesi budur. Vaktiyle Ortak Pazar meselesi konuşulurken, «Bu Katma Protokol doğru değil, bunun düzeltilmesi lâzımdır» diye feryat ederken, hepiniz o Katma Protokole müspet oylar verdiniz. «Ortak Pazar'a katılmakta yarar vardır» dediniz. Şimdi seneler geçtikten sonra, «Millî Selâmet Partisi doğru söylemiş» diyecek noktaya geliyoruz. Açınız rakamlara bakınız, raporlara bakınız, 5 sene önce söylediğim, şimdi Devlet raporları haline gelmiş bulunmaktadır. Aynı titizliğin içerisindeyiz. Türkiye sanayileşecektir, merak etmeyiniz. Biz, ağır sanayii yurdumuzda kurmaya, Ortak Pazarın taviz-

leri ile meşgul olmaktan bin kere daha fazla ehemmiyet veriyoruz. Müsterih olun, yardımcı olun, hep beraber Türkiye'yi güçlendirelim.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sorular cevaplandırılmıştır.

Sayın Erbakan bir hayli soru var.

Buyurunuz Sayın Cidal.

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Bu hususta başka bir arkadaşım konuşacağı için, sözü ona bırakıyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Köseoğlu.

ABDULLAH KÖSEOĞLU (Kocaeli) — Sayın Başkanım, Sayın Erbakan'dan iki sorum vardır:

1. «Dövize çevrilebilir mevduat Türk sanayiinin damarlarına takılan serum gibidir.» dediler.

Dün, Sağlık Bakanı sınıf arkadaşım Doktor Kemal Demir'e, bir yıldan beri Kocaeli Hastanesinin röntgen mütehassısının olmadığını söylediğim zaman; «Bul getir; tayin edeyim.» dediler.

Türk hastasına serum takacak doktorların arasında bir tanesi de benim. 10 yıldan fazla bu konuda çalıştım; acaba hariçteki Türk doktorlarının Türkiye'ye dönmeleri için bir öneri getirdiler mi?

2. Suudi Arabistan'ı ziyaret ettiler. Biraz evvel de İran ile Libya ile ticarî anlaşmalarımızdan ve dövize çevrilebilen mevduatı İran'dan ve Libya'dan temin edeceklerinden bahsettiler. Suudi Arabistan'ı 15 sene evvel ziyaret etmiştim. Büyük bir ticarî potansiyeli olan Suudi Arabistan'da 15 sene evvel 600 milyon dolar olan petrol hâsılatı varken, bugün 40 milyon dolara ulaşmıştır. Türkleri çok severler, ellerindeki büyük ticarî potansiyeli Türkiye'ye aktarmak ve büyük işçi potansiyeli olan Türkiye'nin işçilerinin bu yolla memleketlerine aktarılmasını isterler. Acaba Suudi Arabistan'ı ziyaret ettikleri günden bugüne kadar aramızda bu hususta bir gelişme sağlamışlar mıdır?..

Saygılarımla.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, müsaade ederseniz, arkadaşımın sorularına hemen cevap arz edeyim.

Önce, tabiî dışarıdaki doktoklarımızın yurdumuza getirilmesi konusu, fevkalâde spesiyal bir konudur. Ümit ediyorum ki, Sağlık Bakanlığı Bütçesi konuşulurken buna daha fazla zaman ayırmak imkânı olacaktır. Bunu hiç şüphesiz temenni ediyoruz; çok yönlü tedbirler alınması lâzım gelen bir husustur. Ancak kendileri, Dövize çevrilebilir mevduat Türk sanayiine bir serumdur.» dediğimi ifade ettiler. Burada ifadeyi tam yerli yerine koyarsak doğru olur; öyle demedim, dediğim şey, Türk ekonomisinde bir serumdur, yoksa Türk sanayiinin hammaddesinin gelmesine bu dövize çevrilebilir mevduat yardımcı olabiliyorsa, hiç şüphesiz ki, nereden geldiğini sormadan, hayırlı bir tatbikatın, yardımın içindedir. Ancak, dövize çevrilebilir mevduat, bizim kendi kazancımız değil, kendi paramız değil, bize emanet edilmiş bir paradır. Bundan da korkulacak bir şey yok, çünkü Batı ülkelerinde çok fazla gelişmiş bir mekanizmadır. Bizde daha fevkalâde cüz'i bir başlangıç halindedir. Bu parayı geri çekerlerse ne olur?.. Çekecekler, çekiyorlar da zaten; ama toplam bakiye daima müspet inkişaf ediyor. Önemli olan da budur. Bir fevkalâde hal olmadığı müddetçe, Türk ekonomisinin bu imkândan yararlanması, kalkınma hızımızı yüksek tutmak bakımından faydalıdır. Bugün için acil tedavi. Bununla yetinelim mi? Hayır. Köklü tedaviye bugünden girişelim. Biraz evvel bu konuda ağır sanayi ve diğer konulara bilhassa bunun için temas etmek lüzumunu duydum.

Suudi Arabistan'ı iki sene evvel ziyaret ettik, üç tane anlaşma yaptık. Bu, Müslüman ülkelerle münasebetlerimizin gelişmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. O günden bugüne kadar Türkiye, 7 ülke ile aynı noktaya gelmenin çalışmalarını göstermiştir. Bugün ikili anlaşmalarımız İran ile vardır, Afganistan ile vardır, Pakistan ile vardır, Kuveyt ile vardır, Libya ile vardır. 7 tane ülke ile Türkiye, aynı şekilde ikili anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmaların bir kısmı fiilen yürümeye başlamıştır. İranla yapmış olduğumuz anlaşmaların dolarları Türk hesabına transfer edilmeye fiilen başlanmıştır. Libya ile yapmış olduğumuz anlaşmaların önemli tatbikatını görüyoruz. Libya, sadece son parti petrolde Türkiye'ye dünya fiyatlarına nazaran 400 milyon Türk liralık bir özel ödeme suretiyle dengeleme yapmıştır. 400 milyon Türk lirasını bir kalemde Türkiye'ye vermiş olmasının elbette büyük bir kıymet ve manası bulunmaktadır. Kaldı ki, bu çerçeve anlaşmalar iki ülke heyetlerinin bir araya gelerek, belli projelere öncelik verip elbirliği ile çalışmalarını öngörmektedir.

İranla, Libya ile Kuveytle, Pakistanla, bu çeşit heyetlerimiz bir araya gelerek çalışmalar yürütmüşlerdir. Suudî Arabistanla yapmış olduğumuz anlaşmada öngörülen heyetlerin bir araya gelmesi, maalesef bugüne kadar tahakkuk edememiştir. Fakat bu-

nu mazur gösterecek sebepler vardır. Bugün Suudî Arabistan, biraz evvel buyurmuş olduğunuz 40 milyar dolarlık yıllık gelir münasebetiyle, başta Amerika Birleşik Devletleri temsilcisi Kissinger olmak üzere, yüzlerce devlet adamının ziyaretlerine merkez teşkil etmektedir. Yüksek seviyedeki devlet memurlarının fevkalâde meşgul olduğu bir vakıadır. Bu heyeti, bu yazın buraya gönderecekler idi, biz Türk Hükümeti olarak; ilk temasları yapmak üzere heyet bizden gittiği için, teknik heyetin burada çalışmasına ağırlık veriyoruz. Fakat Suudî Arabistan kendi Planlama Müsteşarını dört önemli bakanlığının müsteşarını Türkiye'ye uzunca bir süre için göndermek imkânını bugüne kadar bulamadı. En son, Hariciyemiz temaslar üzerindedir; Suudî Arabistan Başbakan Yardımcısı Prens Fahat Türkiye'ye davetlidir. Uzun süreden beri, bilhassa rahmetli Kral Faysal'ın vefatından sonra yeniden işleri düzenlemek bakımından zamana ihtiyaçları oldu. Ümit ediyoruz ki, önümüzdeki günlerde hem Prens Fahat Türkiye'yi ziyaret etmek fırsatını bulacaktır, hem de Suudî Arabistan'ın yüksek seviyedeki bu memurları Türkiye'de belli süre kalacaktır. Bu çalışmaların programı hazırlanmıştır. Hangi projeler üzerinde çalışılacaktır; bunlar hazırlanmış ve kendilerine bildirilmiştir. Ümit ederiz ki, bu iki yıl esnasında Hükümet programlarımıza paralel olarak 7 ülke ile başlamış olan çalışmalar müsmir neticeleri verecek ve diğer ülkelerle de benzerî adımlar atılacaktır. Bundan Türkiye olarak büyük memnuniyet duyarız. Bunlar gerçekleştiği zaman kalkınmamız bakımından bu adımların büyük katkısı olacağına kaniiz. Aynı zamanda, önümüzdeki ilk fırsatta Çalışma Bakanımız bu ülkelerde Türk işçilerinin sosyal haklarını temin etmek ve Türk işçilerine burada daha geniş mikyasta ve imkânla iş temin etmenin çalışmalarını yürütecektir. Hükümet olarak konunun üzerindeyiz ve gayreti içindeyiz.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bu sualler de cevaplandırılmıştır. Sual sorma sırası Sayın İbrahim Öztürk'te. Buyurun Sayın Öztürk.

İBRAHİM ÖZTÜRK (Ankara) — Sayın Başkan, Sayın Erbakan'ı daha fazla yormamak için sualimi çok kısa olarak arz edeceğim.

İçişleri Bakanlığı Bütçesinin müzakeresi sırasında bunlara daha geniş mikyasta değineceğiz.

Sualim valilerin atamalarıyle ilgilidir. Vali atamaları İçişleri Bakanlığı ile bir ölçüde ilgilidir, inha bakımından daha ziyade muhatap Hükümettir ve Hükümetin başı olan Başbakandır.

Şimdi, Cumhuriyet Tarihinin hiçbir döneminde Milliyetçi Cephe Hükümeti zamanındaki kadar geniş vali ataması yapıldığı görülmemiştir. 67 vilâyetin 44 valisi merkeze alınmıştır; memleketin gerçekte değerli, tecrübeli elemanlarının 23'ünün de yerleri değiştirilmiştir, 3 vali yerinde kalmıştır. Bilahara bir tanesi sonradan merkeze alınmıştır. Şimdi arz ettiğim gibi, bunun nedenlerine etraflı olarak sonra temas edeceğim. Ancak, merkeze gelmiş bu valilerin bir kısmı bu tasarrufun tatbikatının durdurulması için Danıştaya başvurmuşlardır. Yerinden aldığım bilgiye göre, şu ana kadar 6 vali yürütmeyi durdurma kararı almıştır. Yani bu yürütmeyi durdurma kararının Başbakanlığa tebliği tarihinden itibaren bugüne kadar bir aya yakın bir zaman geçmiştir. Bu kararlar bugüne kadar infaz edilmemiştir ve Danıştaya Başbakanlığın verdiği cevap son derece enteresandır, kanunlarımıza tamamen aykırıdır. Özet olarak açıkça denmektedir ki, siyasî tercih kullandık bu tasarruflarla. Oysa valilerin özel bir durumu yoktur. Memurin Kanununa göre valiler de bir memurdur ve 5442 sayılı İller Kanununun 6 ncı maddesine göre atamaları yapılır; fakat memur sayılırlar, siyasî nitelikleri yoktur. O halde, bu «Siyasî tercih» ifadesinden ne anlaşılıyor ve Milliyetçi Cephe Hükümeti yargı mercilerinin haklı olan bu kararlarını infaz etmeme itiyadından ne zaman vazgeçecektir ve bu valilerin yürütmenin durdurulmasına müteallik Danıştay kararları ne vakit infaz edilecektir?.. Bunu rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem Başkan, hemen kısaca arz edeyim.

Buyurdukları husus bir Başbakanlık Bütçesinden daha ziyade, kendilerinin de işaret ettikleri gibi, İçişleri Bakanlığını ilgilendiren bir konudur. Bununla beraber, vali ataması kararname ile yapılan bir işlem olmak itibariyle, hiç şüphesiz Bakanlar Kurulunu, Hükümeti ve dolayısıyle Başbakanlığı ilgilendiren bir hususdur. Ancak hemen belirteyim ki, valilik hususunda büyük tecrübeleri olan muhterem arkadaşımız, kendileri de çok iyi bilirler ki, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bu çapta atama ilk defa yapılmış değildir. Bundan beş sene önce yapılmış olan tayinler, bugünkünden çok daha büyük ve geniş çapta idi.

Merkez valiliği konusu, bugünün meselesi değil, yıllardan beri hakikaten; bu kıymetli, tecrübeli elemanlardan Devlet hizmetlerinde daha verimli şekilde istifade edilmesi yönü ile Devletimizin önemli konu-

larından birisidir. Bu hususta hiç şüphesiz arkadaşlarımızın yapıcı fikirlerinin fayda getireceğine inanırım.

Altı tane valimizin durdurma kararı aldığı hususundaki herhangi bir konudan şu anda bendenizin bir malumatım bulunmamaktadır. Ancak, bu valiler tayini münasebetiyle şu hususu belirtmek isterim ki, Hükümetimizin yapmış olduğu vali tayini, bizzat valilerimizin hemen bütününden gelen bir talebe cevap mahiyetinde olmuştur. Hiç unutmayalım ki, valilerimiz beş yıldan beri aynı bölgede görev yapmaktaydılar, bir idareci olarak, zatıâliniz de çok iyi bilmektesiniz ki, bu görevlerin çeşitli bölgeleri var. Bunlar arasında değişimler hakkaniyet bakımından son derece yerindedir. Beş yıldan beri bütün valilerimiz aynı bölgede bulunduktan sonra, eski teamüllere paralel olarak, kendileri yerlerinin değiştirilmesi için sayısız müracaatta bulundular. Hükümet olarak valilerimizin arzularına intibak ettik, onların arzularını dikkate aldık ve bugüne kadar beş yılda bir takriben yapılan büyük çaptaki değiştirmelerden bir tanesini yaptık. Görev başındaki valilerimizin hepsini ziyaretlerimiz esnasında görüyoruz, bu değişiklikten büyük memnuniyetleri mevcuttur. Hepsi aynı aşkla, aynı azimle görevlerine devam etmektedirler.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, sual sorma sırası Sayın Feyyat'ta. Buyurun Sayın Feyyat.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, sualimin cevabını yazılı olarak da verebilirler, kendilerinden istirham ediyorum, fakat çok açık ve seçik olarak. Vakitlerini almamak için yazılı olarak cevap istiyorum.

Dövize çevrilir mevduat içerisinde Vatikan'ın parası var mı? Vatikan'dan bu hususta yardım alınmış mıdır?

İkincisi, MİT'in vurucu gücü; yani maniayı zabıta görevi olmadığına göre, (Ki bilmiyorum var mıdır, yok mudur.) 68 milyon lira tazminatlar ve ödenekler faslına ayrılmış. Bu kadar para nereye gidiyor, detayları belli değildir; bunun açıklanmasını istirham ediyorum.

Üçüncüsü, 2 milyon lira tedavi ve cenaze giderlerine gitmektedir. Acaba bu cenaze giderlerinde MİT tarafından öndürüldüğü iddia edilen bazı suçluların cenaze masrafları da var mıdır?.. Pravokatörlerin öldürülmesi, sızdırılması, çeşitli yollardan bu masrafların içinde midir?.. Bunun açık ve seçik olarak cevaplandırılmasını istiyorum. Çünkü, Sayın Başbakan Yardımcısının Genel Başkanı bulunduğu siyasî partiye gönül vermiş vatandaşlar vardır. Bu girişiminden dolayı aynı itham altında bulunabileceklerdir. Onun için bunda objektif olmaları gerekir. Aksi takdirde kendi seçmenlerine karşı sorumlu olacaklardır.

BAŞKAN — Tamam efendim, yazılı olarak cevaplandırılacaktır. Buyurun Sayın Batur.

MUHSİN BATUR (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan Yardımcısı konuşmalarının başında değindiği bir pasajda, bana göre ufak bir rakam hatası yaptı, sualim bu hususta olacaktır. Bu vesile ile de zabıtlara doğru olarak geçmiş olacaktır.

Sayın Başbakan Yardımcısı, «Millî Savunma Bakanlığı bütçesine bu sene 33,5 milyar lira verdik. REMO Projesinin takviyesi için de 13,5 milyar lira daha koyduk, böylece ceman 47 milyar lira oldu» dediler. Halbuki 13,5 milyar lira üç yıla saridir. Bunun bir seneye düşecek payı nedir? Bu hususta bir tavzih rica edeceğim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sayın Başkan, önce müsaade buyurursanız, Sayın Feyyat Beyin suali münasebetiyle her ne kadar yazılı olarak cevap vereceksem de, Yüce Senatoda zikredilmiş sözler karşısında bir Hükümet temsilcisi olarak bir Devlet kuruluşu olan MİT hakkında bazı konuşma tarzlarını uygun görmediğimin zapta geçmesinde zaruret görüyorum. Bunları duyduktan sonra, bir Hükümet temsilcisi olarak bu noktaya işaret etmeden geçmem mümkün olmadığından dolayı temas ediyorum. MİT, bir Devlet kuruluşudur, kanunlar çerçevesi içerisinde görevini yapmaya çalışmaktadır. Hiç bir vatandaşın ne öldürülmesiyle, ne en ufak bir zarar görmesiyle uzaktan yakından bir alâkası olamaz. Bir Devlet kuruluşudur.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — İddia etmiyorum, dedim ben.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bendeniz bu görevi yapmayı bir vazife sayıyorum.

Şimdi, Sayın Batur'a teşekkür ederim. 33,5 milyar lira bu yılki bütçenin içine konmuş olan hususdur. 13,5 milyar lira, ayrıca ek olarak gelmektedir, üç yıl içerisinde ödenecektir. Fakat bu yıl bu ödeneklerinin tamamının ödenmesine karar alacağız inşallah.

BAŞKAN — Son bir soru soracak üyemiz var. Sayın Bilgen, buyurun efendim.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan Yardımcısı bir arkadaşımızın sorduğu soruya verdiği cevapta, maalesef valilerin kendi istekleri ile merkeze alınmakta olduğunu söylediler. İçişleri Bakanlığı mensuplarının gayet iyi bildiğine göre, şimdiye kadar Türkiye'de bir tek vali dilekçe vererek merkez emrine alınmak istemişse, bu arkadaşımız da Zatişleri Genel Müdürlüğü yapmıştır, şu anda ismini vermek istemiyorum, şimdi de Danıştaya geçmiştir.

Acaba 44 tane vali merkeze alınırken, bunlar, «Bizi merkeze alın» diye dilekçe vermişler midir?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sayın Başkan, bir noktanın tavzihine fırsat verdikleri için muhterem arkadaşımıza teşekkür ederim. Bendeniz demin şunu ifade ettim. Hükümetimizin bu çapta yapmış olduğu valiler tayini, bugüne kadarki teamüllere uygundur ve valilerimiz de, artık beş sene bulundukları yerde kaldıktan sonra, teamüllere uygun olarak bu çapta bir değişiklik yapmanın arzusu içine girmişlerdir. Ama bu sözüm hiç bir zaman, filanca vali dilekçe verdi, beni şuraya verin dedi, biz de Hükümet olarak evet dedik, böyle bir tayin yaptık, manasını taşımaz. Beş yılda bir memleketimizde teamül haline gelmiş olan, valilerimiz arasındaki değişiklik çapında, kademesinde bir tayin yaptık. Beş yıllık teamüllere uymak, valilerimizin umumi arzusu paralelinde bir harekettir. Kimsenin şuraya dilekçe verdim, buraya gidiyorum, arzusuna uyarak yapılmış bir tayin olduğunu tabiî kastetmedim.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim, hürmetlerimi sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler, çalışma saatimizin bitmesine üç dakika var. Üç dakikalık bir süre içerisinde herhangi bir konunun halli söz konusu olamayacağından, saat 14.00'te toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati : 13.00

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14.00

BAŞKAN : Başkanvekili Rahmi Erdem

KÂTİPLER : Ekrem Kabay (Burdur), İsmail İlhan (Muş)

BAŞKAN — 32 nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Son söz olarak Başbakanlık Bütçesinde söz isteyen bir arkadaşımız vardı; Sayın Ali Oğuz?.. Yoklar.

Sayın üyeler;

Başbakanlık Bütçesi üzerindeki görüşmeler bitmiştir. Başbakanlık Bütçesinin bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Başbakanlık Bütçesinin bölümlerine geçilmesi oy birliği ile kabul edilmiştir.

Şimdi bölümler... [illegible] okunup oya sunulmasına sıra gelmiştir. Gayet uzun olduğu için, bölümleri Divan Üyesi arkadaşımızın oturarak okumasına müsaadelerinizi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oturarak okuması kabul edilmiştir.

Başbakanlık

Bölüm (Prog.)		Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri	36 496 100

BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölüm (Program)		Lira
111	Bakanlıklararası işbirliğini sağlamak ve Hükümetin genel siyasetini izlemek BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	48 794 300
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	215 771 800

Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği

Bölüm (Prog.)		Lira
111	Millî Güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	3 125 800
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	100 000

MİT Müsteşarlığı

Bölüm (Prog.)		Lira
111	MİT İstihbarat hizmetleri BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	386 484 600
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	1 567 600

Devlet Personel Dairesi

Bölüm (Prog.)		Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	6 873 900
111	Devlet personel rejiminin düzen ve geliştirilmesi BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	3 557 000
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	133 100

Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreterliği

Bölüm (Prog.)		Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	5 084 500
111	Nükleer enerji alanında bilimsel ve teknik araştırma BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	97 971 800
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	4 603 300

Böylelikle, 1976 yılı Başbakanlık Bütçesi kabul edilmiş bulunmaktadır.

Şimdi, 1976 yılı Devlet Planlama Teşkilâtı Bütçesinin bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum :

Bölümlere geçilmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümleri teker teker okutup, oylarınıza sunacağız.

Devlet Planlama Teşkilâtı

Bölüm (Prog.)		Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri	24 393 200
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
111	Planlama hizmetleri	173 803 200
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler	298 600
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

Böylece 1976 yılı Devlet Palanlama Teşkilâtı Bütçesi de kabul olunmuştur. Hayırlı olsun.

2. — Vakıflar Genel Müdürlüğü 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 1/364; Cumhuriyet Senatosu : 1/368) (S. Sayısı : 516) (1)

BAŞKAN — Şimdi, dün kabul edilen Vakıflar Genel Müdürlüğü 1976 Yılı Bütçe Kanunu tasarısının tümünün açık oylaması yapılacaktır. Oylama için küreler gezdirilecek, oylama bittikten sonra neticesi alınınca, ayrıca ilân edilecektir.

1. — 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 1/363 Cumhuriyet Senatosu : 1/367) (S. Sayısı : 515) (Devam (2)

(1) 516 S. Sayılı basmayazı 2 . 2 . 1976 tarihli 30 ncu Birleşim tutanağına eklidir.

(2) 515 S. Sayılı basmayazı 2 . 2 . 1976 tarihli 30 ncu Birleşim tutanağına eklidir.

C) DANIŞTAY BAŞKANLIĞI BÜTÇESİ

BAŞKAN — Şimdi, 1976 yılı Danıştay Bütçesinin görüşmelerine başlıyoruz;

Söz alanları Yüce Genel Kurulun bilgilerine sunuyorum. Grupları adına söz alanlar:

Sayın Sırrı Turanlı, Adalet Partisi Grupu adına; Sayın Hasan İldan, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına.

Buyurunuz Sayın Sırrı Turanlı, Adalet Partisi Grupu adına.

A. P. GRUPU ADINA MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri;

Danıştay Bütçesinin müzakere edildiği şu anda, Adalet Partisi Grupu adına görüş ve temennilerimizi arza çalışacağım.

Muhterem arkadaşlarım;

Danıştay müessesemiz, bir Anayasal kuruluş olması sebebi ile gücünü Anayasamızdan almaktadır. Anayasamızın 2 nci maddesi:

«Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, layik ve sosyal bir hukuk devletidir.» esasını koymuş, bu maddenin unsurları arasında yer alan modern devlet anlayışının gereği bulunan, hukuk devletinin en tabiî şartı, kanun hâkimiyetinin mevcut oluşudur. Kanunun hâkimiyetinden mahrum bulunan bir ülkede, hukuk devletinden asla bahsolunamaz. Kanun hâkimiyeti ise, kanunların herkes için eşit tatbiki ve kanunların tatbikinde «Millî, demokratik ve sosyal» ilkesinin de göz önünde tutulması gerekir. Her şeyin; başta Devletin varlığı ve sıhhati için olduğunu kabul etmek gerekir. Kanun hâkimiyeti ise, kanunların herkes için eşit tatbiki ve kanun yollarının, gerek vatandaşlara, gerek kamu ve özel müesseselere açık bulunması manasına gelmektedir.

Danıştay, «Şûrayı Devlet adıyle İmparatorluk devrinde 1 Nisan 1868 tarihli bir fermanla Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ile beraber kurulmuş ve 10 Mayıs 1868'de fiilen açılarak çalışmalarına başlamıştır. Danıştayla ilgili Anayasa maddeleri ve Danıştay Kanunu bir çok defalar tadile uğramıştır. Danıştayın teşkilât ve görevleri de, son olarak 31 . 12 . 1964 tarih ve 521 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiş ve bu kanun da, «İdarî uyuşmazlıkları ve davaları görüp, hallet-mek Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarıları hakkında mütalaa bildirmek, tüzük tasarılarıyle,

imtiyaz sözleşme ve şartlaşmalarını incelemek, Başbakanlık tarafından gönderilen her türlü işler hakkında mütalâa beyan etmek.» suretiyle Danıştay görevlerini tadat etmiş bulunmaktadır. Bu görevlerinin tadadıyle Danıştay, Danıştay Kanununun ve diğer kanunların gösterdiği sair işleri yapmak vazifesiyle yükümlü bir yüksek idare mahkemesi, danışma ve inceleme organı ve kuruluşu olarak vasıflandırılmıştır.

Danıştay hakkında 1961 tarihli Anayasamız gayet esaslı prensip hükümleri getirmiştir. Ezcümle Anayasanın 140 ncı maddesi, Danıştayın kuruluşu, işleyişi, yargılama ve daire başkanlarının seçimi usulleri, mensuplarının nitelikleriyle atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması; bütün bu hususların mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenleneceği emredilmiştir.

İşte Anayasanın pek yerinde olan bu hükmü, Danıştaya karşı gösterilen ihtimamın en bariz bir delilidir. Bu espri ve bu değer ölçüleri içinde Danıştay kararlarının da Devlet nizamını koruyucu, icranın müessiriyetini sağlayıcı, hiçbir ideolojiye hizmet etmeyen, kanunların ruh ve metnine uygun yolda tecelli edeceği ümit ve arzusunu da burada ifade etmekte büyük fayda telâkki ettiğimizi arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım;

Danıştay, Anayasanın kendisine verdiği bu görevleri halen, Danıştay Genel Kurulu, İdare Daireler Kurulu, Dava Daireleri Kurulu, İçtihatları Birleştirme Kurulu; 9'u idarî işlere bakan 12 daire ile ifa etmektedir. Artan nüfusumuzun meydana getirdiği sosyo - ekonomik meseleler, gerekse idarenin tasarruflarından doğan ihtilâfların çeşitli oluşu, Danıştaya intikal eden davaların adedini oldukça kabarık hale getirdiği gibi, Danıştayda hizmet mütemadiyen genişlemektedir. Bu sebeple, seneden seneye devrolan dosyaların miktarı gittikçe çoğalmaktadır. Askerî Yüksek İdare Mahkemesinin ayrılmasına rağmen, dosya sayısında bir azalma olmamıştır. Biriken dosya ve evraklar seneden seneye devroldukça, adaletin süratli olarak temini mümkün olmamaktadır. Kanaatımızce, Danıştaydaki bu yığılmayı önlemek, yalnız tek bir tedbirle mümkün değildir. Danıştaydaki daire miktarlarını artırmakla mümkün olmadığı, bugüne kadar vaki tatbikattan anlaşılmaktadır. Danıştayın bünyesinde kolayalştırıcı tedbirlere başvurmakla beraber, tedbirlerin başında alt kademeli idarî mahkemelerinin kurulmasının çok fayda getireceği kaaatindeyiz.

Her sene her partinin sözcüleri burada, bütçe müzakerelerinde bahsetmelerine rağmen, maalesef bir türlü realize etmek mümkün olmamıştır. Samimî temennimiz, bunun Hükümet tarafından ele alınmasıdır.

Muhterem senatörler;

Adalet Partisi Senato Grupu olarak, 1976 Danıştay Bütçesinin bütçe tekniğine uygun olarak hazırlanmış ve tasarrufa riayet edilmiş olduğunu ve bu Ana yasal kuruluşumuzun geçeceği yeni binası içinde rahat bir çalışma düzenine girmesini, Grupumuzun en içten gelen temennisi olarak arz ederim.

Danıştay Bütçemizin Milletimize, Danıştayımızın mensuplarına hayırlı ve uğurlu olmasını temenni eder, Yüce Senatoya Grupumuz adına saygılarımı arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Turanlı.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın İldan, buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sayın Başkan, sayın senatörler, sayın ilgililer;

1976 Malî Yılı Danıştay Bütçesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisinin görüş, temenni ve maruzatlarını arz etmek üzere huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum.

Danıştay Bütçesi hususundaki görüşlerimize geçmeden önce, bir kaç hususu da belirtmeyi görev sayıyorum. Mal güvenliğinin kalmadığı, can güvenliğinin, öğrenim özgürlüğünün kalmadığı, Hükümet Başkanının bu anarşi ortamı karşısında rahatlıkla, «Bu olaylar Hükümeti aşmıştır.» deyip, aczini itiraf ettiği bir sırada, Bütçenin görüşülmesi, gerçekten biz Cumhuriyet Halk Partililer için bir üzüntü kaynağı olmuştur.

Sayın senatörler;

Her gün sokaklarda birtakım kişiler, insanlar öldürülüyor, anneler sokaklarda yürüyor ve evlât acısını artık görmek istemiyoruz. Bu ortamda bu Bütçe müzakeresine girmek, gerçekten bizi son derece üzmüştür.

Danıştay Bütçesi üzerindeki görüşlerimize geçmeden önce, bir hususu daha belirtmeyi görev sayıyorum. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Anayasasının ikinci maddesinde «Türkiye Cumhuriyeti, sosyal bir hukuk devletidir.» der. Öncelikle ve özellikle hukuk devleti nedir?... Bu konuya açıklık getirmek için Anayasa

Mahkemesinin 19 . 11 . 1966 günlü bir kararında bu hususa ait olan tarifi sizlere arz edeceğim. «Hukuk devleti demek, insan haklarına saygı gösteren ve hakkı koruyucu adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmeye kendisini yükümlü sayan, bütün davranışlarında hukuka ve Anayasaya uygun bütün işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı bulunan devlet demektir.» M. C. İktidarının bu anlayışa ne dereceye kadar uygun hareket ettiğini takdirlerinize sunuyorum.

Sayın senatörler;

Danıştayımız 13 daireden müteşekkildir. Bunların 3 tanesi vergi dairesi, 3 tanesi idarî daire, geriye kalan 7 daire de, dava dairelerini teşkil etmektedir. Bu dairelerde yıllık olarak gelen işleri şu şekilde sıralayabiliriz :

5 nci Dairede yekûn 2963 dava gelmiş, yürütmenin durdurulması talep edilen 1634 dava kabul, 1329 dava da reddedilmiştir. 6 nci Dairede 3665 dava ikame edilmiş, yürütmenin durdurulması talebinin ancak 890'ına karar verilmiş, 2775'i reddedilmiştir. 8 nci Dairede 859 dava gelmiş, 193 davada yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş, 666 tane dava reddedilmiştir. 9 ncu Dairede 720 dava ikame edilmiş, 117'sinde yürütmenin durdurulmasına karar verilmiş, 603'ü ise reddedilmiştir. 10 ncu Dairede 213 dava ikame edilmiş, 89 davada yürütmenin durdurulması talebi kabul edilmiş, 114'ünde ise reddedilmiştir. 12 nci Dairede 290 dava ikame edilmiş, bunlardan yürütmenin durdurulmasına 29'unda karar verilmiş. 265'inde de reddedilmiştir.

Sayın arkadaşlar, yürütmenin durdurulması için talep edilen tüm davalardan 1975 yılı içerisinde 13 572 davada tehiri icra istenmiş ve ancak 2 208 davada yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. Bununla şu anlaşılıyor ki, gerçekte idare, yasalara aykırı o kadar çok hareket etmiş ki, bu davanın yekûnu 13 572'ye yükselmiştir. Ancak, bunun 2 208'i de kabul edildiğine göre, demek ki Danıştay, İktidarın fırtına koparmadığı kadar, gerçekte de idare aleyhine karar vermemiştir. Bu, ancak toplam davaların yüzde 16'sını teşkil etmektedir. Demek ki, İdarenin yapmış olduğu işlemlerin en azından yüzde 16'sı kanunlara, yasalara ve hukuk ilkelerine aykırı bulunuyor.

Anayasamız kuvvetler ayrılığı ilkesini kabul etmiştir. Şöyle ki, Anayasamızın 4 ncü maddesinde, «Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletinindir. Millet, egemenliğini Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.» demektedir. Nitekim, Anayasamızın 5 nci maddesi yasama, 6 ncı maddesi yürütme, 7 nci maddesi ise yargı ile ilgili ilkeleri getirmiştir. Bu ilkelere göre, Türk Milleti egemenliğini, yukarıda sözünü ettiğimiz maddelerde belirtilen organlar eliyle kullanır. Danıştay, 7 nci madde uyarınca, Türk Milleti adına hüküm veren bağımsız yüce bir Mahkemedir. Danıştay, 1868 yılında kurulmuştur ve 108 yıldan beri Türkiye'de görev yapmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde yargısal denetimden çok, hukuksal denetim yapmakta idi. O devirde kendisine havale edilen idarî eylemler hakkında hukuksal görüşünü belirtmekteydi. Verdiği kararların geçerlilik kazanması ise, ancak Sadaret Makamının onu onaylamasına bağlı kalmaktaydı.

İdare hukukunda buna, bağlı adalet veya tutuk adalet denmektedir. Batı demokrasilerinde bu «Bağlı adalet» veya «Tutuk adalet» sözleri, özellikle Mussolini dönemi İtalya'sı ile Hitler dönemi Almanya'da büyük ölçüde değer kazanmıştır. İdarenin, yargı denetiminden uzak tutulması sonunda, her iki ülkede de faşist yönetim hâkim olmuş ve bu ülkelerin uğradıkları akıbet hepinizce malumdur.

İdarede keyfiliğin bir memleketi sürüklediği malum akıbeti vurguladıktan sonra, 1961 Anayasası uyarınca çıkarılan 521 sayılı Danıştay Yasasının 1 nci maddesindeki «Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir.» 29 ncu maddesindeki, «Danıştay, idarî uyuşmazlıkları ve davaları görür ve çözümler.» 95 nci maddesindeki, «Dava daireleriyle Dava Daireleri Kurulu kararları kesin olup, muhkem kazıyenin bütün hukuk sonuçlarını hâsıl eder. İdare, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 132 nci maddesi gereğince, Danıştay ilâmının icaplarına göre işlem veya eylem tesis etmeye mecburdur.»

Hukukçu olanlar, kazıyeyi muhkemin kesin hüküm olduğunu ve mutlak surette uyulmasının zorunlu olduğunu bilirler. Bu açık ifadelere göre, Danıştay kararları, kesin yargı kararları niteliğindedir. İdarenin bu kararlara uyması zorunludur. Bu zorunluluk Anayasanın 132 nci maddesinde ifade edilmiştir. Anayasanın adı geçen bu maddesinde söz konusu edilen işlem ve eylemin Türk hukuk edebiyatında ifade ettikleri anlam şudur : İşlem, bir karar almayı, bir hukukî tasarrufta bulunmayı, eylem ise, belirli bir davranış içerisine girmeyi ve belirli bir tutum takınmayı zorunlu tutmaktadır.

İdarenin yargı yoluyle denetlenmesi, «Hukuk Devleti» ilkesinin başlıca şartıdır. İdare edenlerin keyfî ve kanunsuz tasarruflarına karşı, İdare edilenler

için güvence kaynagıdır. Bu güvence, huzurlu yaşamın da asgarî şartıdır. Bir vatandaş, İdarenin yaptığı haksız ve hukuk dışı bir tasarrufu için ne yapacak?... Her halde haksız ve hukuk dışı tasarrufun ortadan kaldırılması için vatandaş, topa, tüfeğe başvurmayacaktır. O halde, nereye başvuracaktır?... Bağımsız mahkeme nezdinde dava açmak suretiyle hakkını arayacaktır. Mahkeme, istemde bulunan şahsa, talebini mevcut delil ve yasalar karşısında, ya «Haklısın» diyecek veya istemini kabul etmeyecek. O takdirde de, idarî işlem karşısında vatandaşın talebi reddedilecektir. Şayet yasalar karşısında, yapılan idarî işlemin yasalara uygun olduğu kabul edilirse, dava o takdirde de kabul edilecektir. Yargı organının vermiş olduğu bu kararı Anayasanın 132 nci maddesine göre İdare mutlaka uygulayacaktır. Yargı organının verdiği bu kararı, «Bana uygun geliyor, tatbik ederim bunu, bana uygun gelmiyor, tatbik etmem» zihniyeti, son derece çapraşık, sakat ve kötü sonuçlara götürür.

Bu hususu bir misalle açıklamak istiyorum.

Sayın arkadaşlar, bir vatandaşın biri bir suç işler, bir mahkemeye sevkedilirse, bu vatandaşa mahkeme bir ceza verir. Vatandaş, neticede mahkemenin kendisine verdiği bu cezayı, «Ben uygun görmüyorum, bu mahkeme kararını doğru bulmuyorum» deyip de, cezanın infazına mani olabilir mi?... İdare de vatandaş gibidir, davada taraftır; kabul edildiği andan itibaren de uymak zorundadır.

Sayın senatörler;

Cephe İktidarı, oluştuğu günden bu yana, Hükümetin bazı idarî yargı kararları karşısında davranışları, yukarıdan beri izah ettiğimiz «Hukuk Devleti» ilkesini önemli ölçüde zedelemiştir. Yüksek yargı organlarının gereği ısrarla yerine getirilmeyerek, yargı organı kararlarına uymamak şeklinde, kaynağı Anayasada bulunmayan bir yetki devlet adına kullanılıyorsa, o yerde hukuk devletinin varlığından bahsetmek mümkün değildir.

M. C. İktidarı ve onun başı olan Sayın Süleyman Demirel, idarî kararlara uymamayı adeta vazgeçilmez bir alışkanlık haline getirmiştir. Geçmişte de bu böyle olmuştur, şimdi de bu böyle olmaktadır. Bu uygulamanın cemiyetimizde yaratacağı sonuç, ülkemiz açısından çok mühimdir. En azından, anarşinin kaynağı olmaktadır. Bu hareket tarzına hangi mantıkla varıldığını anlayabilmek olanaksızdır. Ancak, belli olan husus, bu mantığın sakat ve mantık dışı olduğudur. Hem iktidar olacaksın, hem varlığına vücut veren Anayasayı ve Anayasaya göre kurulan bağımsız yargı organlarının kararlarını kabul etmeyeceksin, böylece meşruiyet hududunun dışına çıkmış, anarşiye kaynak olacaksın ve arkasında da fevkalâde halin icabettirdiği Sıkıyönetim şemsiyesinin altına girip, yeğen ve kardeşlerine Devlet kesesinden büyük menfaatler sağlayacaksın... Bu, nasıl mantıktır anlayamıyorum.

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Danıştay Bütçesinde ne lüzum var buna?...

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Devamla) — Evet, Başbakan da çok çeşitli şeylerden bahsettiler.

Burada bir hususu daha belirtmeyi görev sayıyorum. Danıştayın 1968 yılından beri ihale edilen bir binası var, maalesef bu bina yılan hikâyesine dönmüştür. Geçen yıl, yani 1975 Ekim ayında bitirilmesi kararlaştırıldığı halde, bu yıl dahi bitmemiş ve şu sırada da Danıştay yetkilileri, zannediyorum binayı tahliye etmekle karşı karşıya bulunuyorlar. Kendilerine de gerekli ihtar çekilmiştir.

Ayrıca, Danıştayın bir çok ihtiyaçları var. Aslında bu ihtiyaçlar, Devlet veya Hükümet tarafından maalesef karşılanmadığı veya gerekli tahsisatlar zamanında verilmediği için bu gecikmenin olduğuna şahsen kâni bulunuyorum.

Yeni binanın bir genel kurul salonu var. Bu genel kurul salonunun seslendirme cihazı ile elektrik tesisatının çekilmesi için 600 bin liraya zaruret hâsıl olmuş ve yapılan keşif bedeline göre, 600 bin lira verilmesi lâzım gelirken, ancak bu kısılmak suretiyle 150 bin liraya indirilmiş ve 16 Şubat'ta da ihale edilecektir. Elbette ki, 600 bin lira keşif bedeli olan bir işin, 150 bin liraya ihale edilmesi mümkün olamayacağına göre, bu da ihale edilemeyecektir.

Danıştay gibi yüksek bir yargı organının zarurî ihtiyacı olan 600 bin liralık küçük bir meblâğı dahi kısarak engellemeye çalışan M. C. İktidarı, bir tahtadan, vergi iadesinden dolayı, muayyen kişilere milyonlarca lira verebiliyor.

Danıştayın vermiş olduğu kararları :

Yukarıda tavsif etmiştik; Danıştay 13 dairedir. 1 yıl içerisinde, yani 1975 yılı içerisinde Danıştayda açılan dava sayısı 47 bin 235'dir. Bunların 46 bin 9.u karara bağlanmıştır, 43 bin 182'si de devredilmiştir. Şu anda Danıştayda 91 bin 241 dava bulunmaktadır. Bu da, Danıştayın işlerinin ne kadar fazla olduğunu göstermektedir. Bunun için de ancak Danıştayın, idarî bölge mahkemelerinin kurulmasıyle işlerinin azaltılabileceği gerçeği ortadadır.

Daha önceki hükümetler, hatta diyebilirim ki 1960 yılından beri, her hükümet döneminde, bu Danıştayın idarî bölge mahkemelerinin kurulması hususu, kanun tasarısıyle Meclise geliyor; fakat her Meclis döneminde de kadük olmak suretiyle tekrar geri gidiyor. Sizlerden istirhamım, bir an önce bu kanunun çıkması için bütün arkadaşların elinden geleni yapmasıdır.

Yürütmenin durdurulması kararlarının bir tanesinin üzerinde, özelliği olması itibariyle duracağım. Bu da, TRT Genel Müdürü İsmail Cem'in görevinden alınması, öte yandan da Nevzat Yalçıntaş'ın aynı göreve atanmasına ilişkin olan Kararnamenin işlemesi Danıştayca durdurulmuştur. Yürütmenin durdurulması kararıyle şu hukuksal sonuç doğmuştur : Davanın esası; mahkemede karar verilinceye kadar, İsmail Cem İpekçi TRT Genel Müdürü olarak kalacaktır. Bakanlar Kurulu bu karara uymadı, geçersizliğini savundu ve bu kararın kaldırılması için tekrar mahkemeye başvurdu. Bu istek de Yüksek Mahkemece reddedildi. Arkasından 11 Sayılı Kararnameye göre, Danıştayın bu konuda görevli olmadığı Hükümetçe ileri sürüldü. 11 sayılı Yasa, Anayasa Mahkemesince iptal edildi. Bu karardan sonra Ankara, İstanbul Baroları ve Barolar Birliğinin neşrettikleri, yayınladıkları birer bildiriyi size kısaca okumak istiyorum.

İstanbul Barosu neşrettiği bildiride, Danıştay kararının kesinleştiğini bildirmiş ve şöyle demiştir. «İdare, iptal kararına uymak zorundadır. Makamda bir boşluk olmayınca, TRT'ye yeni bir genel müdür atanmasına olanak yoktur. Bu nedenle, son atama kararı yoklukla maluldur.» Yani Şaban Karataş, şu anda kanunen ve hukuken TRT Genel Müdürü değildir, TRT Genel Müdürlüğünü işgal etmiş, fuzuli şagildir.

ORHAN KOR (İzmir) — Sen fuzuli şagilsin bu hususta .(A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Sayın üyeler, bir dakika efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Devamla) — Fuzuli şagildir.

ORHAN KOR (İzmir) — Bunu sen tayin edemezsin.

BAŞKAN — Sayın hatip, sayın üyeler, bir saniye efendim.

REFET RENDECİ (Samsun) — Kanunla gelmiş kimselere fuzuli şagil diyemezsiniz.

BAŞKAN — Sayın Rendeci...

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Fuzuli şagildir.

BAŞKAN — Sayın üyeler, çok rica ediyorum, birbirimizi dinlemek zorundayız burada.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Müstevli, müstevli...

ORHAN KOR (İzmir) — Müstevli sensin.

BAŞKAN — Sayın Kor, Sayın Gündoğan, lütfen efendim.

Sayın hatip buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Devamla) — «Yüce Kurulumuz, TRT ile ilişkin bu atama kararını, Hukuk Devleti ilkelerini yaralayıcı vahim bir durum saymıştır. Anayasa emirlerine rağmen, mahkeme kararları uygulanmıyor ve yoklukla malul işler geçerli kılınıyorsa, hukukçu olarak görev yapmanın anlam ve önemi kalmayacağını, bu bakımdan da konuyu vurgulamak ve tüm sorumluları uyarmanın zorunlu bir ödev olduğuna inanmaktadır» diyor İstanbul Barosu.

Ankara Barosu Yönetim Kurulunun bildirisi ise; «Hukuk devletinde idarenin, mahkeme kararlarına uymaması düşünülemez. Oysa, günümüzde idarenin, mahkeme kararlarını uygulamadığı görülmektedir. Bu durumda idareyi hukuk dışına iten ve hukuka aykırı davranışı sağlayan, idare adamı olmaktadır. Böylece idare adamı, idare ile birtikte Anayasa suçu işlemiş sayılmaktadır. İdarenin hukuka aykırı davranışları, bir yandan hukuksal anarşiyi geliştirmekte ve elbette böylece anarşinin de büyük ölçüde kaynağı olmaktadır. Anayasamızın Devlet yönetiminde yeterli olmadığı görüşü yanlıştır, sakattır ve çapraşık bir düşüncedir.»

Sayın senatörler;

Bu idare mahkemelerinin işlerinin çoğalmasının nedenlerinden birisi de, açılmış olan seri idare davalarının Hükümetçe emsal kabul edilerek, gereğinin icra edilmemesinden doğmaktadır. Bunu şöyle bir misal ile açıklamak istiyorum : Bekçi ve polislerin fazla mesaileri için, bir kaç emsal dava açılmış, Danıştayca kabul edilmiş; fakat idare gereğini uygulamadığı için, Danıştayda aynı tip davadan 7 000 tanenin açılmasına vesile olmuştur ve böylece de Devletin bütçesinden, idarenin veya idaredeki kişilerin yaptığı yanlış hareketler sonunda, en azından 100 milyon lira vekâlet ücreti ödenmiştir avukatlara.

Ayrıca, Danıştayda bir çok davalar görülüyor. Bu davaların içerisinde, özellikle 100 milyon lirayı bulan ve iptal edilen bir sürü vergi iptal kararları mevcuttur. Bu 100 milyon lira verginin iptali için verilen Danıştay kararlarının hiç birini, Hükümet veya M. C. İktidarı uygulamamak istemiyor. Onların hepsini uyguluyor; ama bir TRT Genel Müdürü makamı için ise,

onun yürütmenin durdurulması hakkındaki verdiği kararı özellikle uygulamamayı, Türkiye'yi kurtarmak kabul ediyor.

ORHAN KOR (İzmir) — Şagiller TRT'nin başına geçemez.

BAŞKAN — Sayın Kor, çok rica ediyorum efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Devamla) — Şagil, şu anda TRT Genel Müdürü bulunan vatandaştır.

ORHAN KOR (İzmir) — Şagil sensin.

BAŞKAN — Sayın Kor, lütfen...

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Devamla) — «Şagil» kelimesinin manasını bilmiyorsanız bir öğrenin.

ORHAN KOR (İzmir) — Sana öğretirim ben.

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Devamla) — Şagil, hukuken hakkı olmayan bir mevkiye oturan kişidir. Öğren...

ORHAN KOR (İzmir) — İşte sen orada şagilsin.

BAŞKAN — Sayın Kor, Sayın Kor, lütfen efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA HASAN İLDAN (Devamla) — Sayın arkadaşlar;

Danıştay Bütçesi üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grupunun görüş ve temennilerini kısaca arz etmiş bulunuyorum. Danıştay Bütçesinin, öncelikle Danıştay mensuplarına, Yüce Milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını dilerim. Senatomuzun sayın üyelerini ve sayın Başkanını en derin saygılarımla selâmlarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın İldan.

Millî Birlik Grupu adına Sayın Yıldız, buyurun efendim.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bizim konuşmamızın başlıca amacı, devlet kurumlarının birbirinin saygınlığını, etkinliğini korumaları, görevlerini yapmalarında yardımcı olmaları yoluyle, bir bütün olarak devletin etkinliği, saygınlığı ve ulusun gönlündeki güven duygusunu artırıcı yönde görevlerinden bize yansıyan bölümünü yerine getirmek istiyoruz.

Arkadaşlarım;

Bu görevde öncülüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi yapmak zorundadır. Ulusal egemenliğin en yüce kurumun, bu egemenliği kullanan bütün organların yetki kaynaklarını, etkinliklerini, saygınlıklarını ve görevlerini yapmada onlara yardımcı olma yolunda bir uğraş içinde bulunması gerektiği inancındayız.

Arkadaşlarım;

Ben bu sabah Sayın Başbakan Yardımcısının konuşmasının da uyandırdığı iyimserlik içinde, Hükümet üyelerinin görüşlerimize daha dikkatle eğileceği inancıyle konuşuyorum.

Sayın arkadaşlarım;

Siyasal gelişmeler tarihimizde, çok önemli bir yeri olan, toplumsal yaşamımızda çok acı anılar bıraktığı halde hala daha sürüp giden partizanlık hastalığına karşı önemli bir Anayasal güvence sağlayan, «Hukuk Devleti» ilkesinin gerçekten işlerlik kazanmasında önemli katkılarda bulunan ve kamu hizmetlilerinin hak arama özgürlüğünü korumada etkinliğini övgüyle izlediğimiz Danıştaya ilişkin görüşlerimizi iki başlık altında sunmak istiyorum.

1. — Danıştayın Anayasal düzenimiz içindeki gerçek yeri ve ona yöneltilen eleştirilerin buna göre değerlendirilmesi,

2. — Kimi somut örnekleri konu alan eleştirilerin değerlendirilmesi ve geleceğe ilişkin öngörüler.

Danıştayın Anayasal düzen içindeki gerçek yeri ve ona yönelen eleştirileri bu bakımdan değerlendirme :

Arkadaşlarım;

Kimi kişiyi, ya da kişilerde toplanan yasama erkini, toplumun seçtiği organlara vererek, insan hak ve özgürlüklerine güvence sağlayan bu erki kullanmanın araçları olan yasaların uygulanmasını denetleyecek organları kurmak suretiyle oluşturulan hukuksal gelişmelerin evrensel alanda ulaştıkları ileri bir aşamada Türkiye'de de yönetimin bütün eylem ve işlemlerini yargısal denetime bağlayan bir Anayasa hükmü getirilmiştir.

İşte, evrensel alanda hukukun bu gelişme aşamasında Türkiye'de bütün yönetimin eylem ve işlemlerinin yargısal denetimini Anayasalaştırmıştır. Böylece, çağcıl hukuksal gereklere uygun iki organ kurulmuştur; Anayasa Mahkemesi ve Danıştay.

Bu bakımdan, nelikleri ve hukuksal statüleri başka olan yabancı yönetsel yargı organları ve bizim eski Danıştayımızla bugünkü Danıştayı eş anlama alan yorum ve değerlendirmeler yanıltıcı olur kanısındayız. Onların amacı başka, tarihsel gelişmeleri başka, bizim eski Anayasaya göre Danıştayımızın görevi başka idi.

Fransız Danıştayının işlemesine ve bizim eski Danıştay döneminde yazılmış kitaplardaki görüşlere göre, bugünkü Danıştayımızın işlevlerini değerlendirme

yanılgısından henüz kurtulamayanlar bulunduğu için, bu noktaya değinmeyi gerekli gördük.

Keyfiliğin yerini her alanda hukukun alması, yönetimin kendisini hukuka bağlı tutmaya gerçekten razı olması, devlete ve yurda bir oligarşinin değil de, tüm ulusun sahip olması ilkelerini içlerine sindirebilmiş olanlar için bu tür bir açıklama gereksiz olabilir. Fakat tüm siyasal örgütlerimizin bu anlayışta olduklarını söyleyemeyiz. Hala 1924 Anayasası dönemindeki Danıştaya göre yorum yapanlar, ona göre yazılmış kitaplardan yaptıkları aktarmalara sarılarak bugünkü Danıştayı eleştirenler, Osmanlı Danıştayına örnek olan Fransız Danıştayı ile kıyaslamalar yapanlar, bugünkü Anayasamızın esinlendiği ülkelerdeki uygulamaları da nedense gözden uzak tutarlar. Oysa, onlardan başka esinlendiğimiz kaynaklara kıyaslama, daha gerçekçi olabilirdi.

27 Mayıs'tan önceki mantıkla, kimi yürütme işlemlerindeki yürütmenin takdir yetkisine Danıştayın karışamayacağı, hatta Osmanlı dönemindeki gibi dava edilemeyecek işlerin bulunacağını sananlar, Anayasamızın 114 ncü maddesindeki; yönetimin, bütün eylem ve işlemlerinin yargı denetimine bağlı olacağını, yani hiç bir eylem ve işlemin denetim dışı tutulamayacağı buyruğunu bir türlü, sanıyorum anlamına göre algılamak istemezler.

114 ncü maddenin bozulan haliyle de, Hükümetin Danıştay kararlarını dinlememesi...

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Bunu bile kabul etmiyorsunuz Sayın Yıldız.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — 114 ncü maddenin bugünkü haliyle de, Hükümetin Danıştay kararlarını dinlememesi, ya da Danıştayın kararlarını yanlış kabul etmeye elverişli değildir.

Mantık zorlamasına kapılmamak koşuluyle, 114 ncü maddeyi tekrar okuyalım. «Yargı yetkisi, yürütme görevinin yasalarda gösterilen biçim ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak biçimde kullanılamaz. Yörevsel eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı verilemez.» diyor. Yani diyor ki, Hükümetlerin yasalara uygun olarak yaptılı işlere karışılamaz ve ona «Şunu yap, bunu yap» da denemez.

E... şimdi insafla düşünelim; bizim Danıştay, Hükümetin yasalara uygun eylemlerini mi bozuyor?... Zaten eylemlerini bozarsa görevini kötüye kullanmış olur. Bizim Danıştay çıkıp da Hükümete; Şöyle yap, böyle yap, şöyle yapamazsın mı diyor?... O halde, 114 ncü maddenin yeni biçimi de böyle bir mantığa dayanak sayılamaz. Zaten Danıştayın bozma gerekçelerinin yasalara uymamak olduğunu biliyoruz. Sonra Danıştayın, iptalin ötesine geçerek de bir karar aldığını görmüyoruz. Aslında Danıştay, Anayasa Mahkemesinin 5 . 7 . 1965'te aldığı bir hukuk rejiminde yönetim, yasaların maksadına ve amacına göre onları uygulamakla görevli olup, hiç bir zaman bu amaç ve maksat dışına çıkamaz.» Kararını verdiğini biliyoruz. İşte, Danıştayın bugün bizim gözlemlerimize göre görevi; Anayasa Mahkemesinin kararına yüzde yüz uyum halindedir.

Danıştay, Hükümetin yasalara uygun kararlarını bozmuyor, onu çıktığı yasa dışından alıp yasa içine sokmak için karar alıyor. Buna yanaşmak istemeyen İktidarın, rejimin işlerliği ve kurumların saygınlığı yönünden çok sakıncalı bulduğumuz ve İktidar çevrelerince de inatla sürdürülen yıpratma amaçlı politik kampanyada kullanılan, «Danıştay, yürütmenin üstüne çıkıyor, Hükümeti engelliyor.» Yermelerini de haksız ve hukuk dışı bulmaktayız. Danıştay yargı yetkisini doğrudan doğruya Ulustan ve en yüksek değer taşıyan oylama yönetimiyle halkoyu ile almıştır. Kararları da bu yetki ile ve Ulus adına veriliyor. Ulusal istenci, iradeyi yansıtma bakımından Hükümetten sonra gelen ikincil bir nitelik değildir bu. Görev ayrılığı var aralarında; ama yetki kaynağı bakımından ikincil nitelikte değildir. Doğrudan doğruya Ulustan halkoyu ile ulusal egemenliğin kendine yansıyan bölümünü kullanmak üzere, Ulus adına karar verme yetkisini almıştır.

Hükümeti engellediği sözü doğru değildir. Belki doğru olabilir bir bakımdan, şöyle alırsak bunu : Hükümetin Anayasa ve yasalar dışına çıkmasını, meşru olmayan duruma düşmesini engelliyor. Doğrudur bu; Sayın Feyzioğlu'nun fetvası da bu merkezde idi. Sayın Başbakan Yardımcısı, bu hususta yetenekli olan Sayın Profesör de böyle diyordu; bunu engellediği doğrudur.

Yetenekli dürüst memurları atıp, yerlerine partizanları yerleştirmeyi de engelliyor; bu da doğrudur. Hükümetin, tüm Ulusun ve Devletin Hükümeti olma niteliğini yitirmesine engel oluyor; bu da doğrudur. Ama, bu onun görevi gereğidir. Beğenilmeyen kararları alınca, yönetilen siyasal partilere yaslanma, yan tutma yermesini de çok haksız ve yakışıksız buluruz. Yan tutmayan ve iktidarla çıkar ortaklığında bulunmayan hiç kimseden duymadığımız bu suçlamayı yapanlar, kendi seçtikleri Danıştay Başkanının ve üyelerinin de onlara karşı davrandıklarını söylemeleri bir

özeliştiri sayılmalıdır. «Seçtiklerimiz bile bizim aleyhimizde karar veriyor» dedikleri zaman, kusurun kimde olduğunu daha kolayca anlamaya yardımcı olan bir mantığı kullanmış olurlar.

Aslında, Danıştay yürütmeyi durdurma kararlarıyle Hükümeti sürekli biçimde meşruluk içinde tutmanın da ötesinde, onu dönülemez bir noktaya değin gitmekten alıkoymak ve zarar görene tazminat vermekten de Devleti kurtarmak gibi, çok yönlü bir yarar sağlamaktadır. Buna karşı Hükümetin Danıştay kararlarını, yapılması zorunlu olan ve olmayan diye ikiye ayırmasını ve yerine getirmezlik gerekçesiyle kararları uygulamamasını hukukla Anayasa ile ve yargı yetkisine saygı ile bağdaştıramıyoruz.

Bir kez, hiç bir yasamızda Danıştay kararlarının ikiye bölündüğünü, bir bölümü uygulama zorunluğu olduğuna, bir bölümü de uygulanamaz nitelikte olduğuna ilişkin hiç bir hükme rastlamadık.

Sayın arkadaşlarım;

Şimdi, Danıştaya yöneltilen eleştirilere konu yapılan bir kaç somut örnek üzerinde duracağız. Amacımız, kişiler ya da eğilimler değildir. Devlet kurumlarının görevleri, işlevlerini dayandırdıkları ilkelerin korunmasıdır.

Bunlardan birincisi; İpekçi - Yalçıntaş konusu idi.

Yasada yazılı değiştirme yöntemlerinden hiç birine baş vurmadan ve hukuken geçerli sayılabilecek bir gerekçe de göstermeden, TRT Genel Müdürü yerinden atılmıştır; başka söylenecek söz var mı bunda? Gerekçe diye gösterilen hususlar da, ancak bir yargı organında karara bağlandıktan sonra resmî bir ağızdan söylenebilir nitelikte idi. 359 sayılı Yasanın, değiştirmek için açık gerekçe göstermek hükmünü çiğneyerek, yapılan atamayı durdurma kararını, Danıştayın yan tutması diye nitelemek, açıkça partili olduğunu söyleyen bir kimseyi, yan tutmazlığı bir Anayasal gerek olan bir kurumun başına getirerek, aslında yargıyı, bu yermede bulunanların kendisi çiğnemiş oluyor. Yan tutmazlığı esas olan bir yerin başındakini atıyorsunuz, gerekçesiz; açıkça, partiliyi getirip koyuyorsunuz. O halde yan tutmazlığı politikada kurumu alet etme tutumu kimdedir? Hükümetin, iki kararı da (Elbette ikisini de Danıştay bozdu), uygulamadığını gördük. Kullandığı gerekçenin hukukî bir dayanağı yok, takdir hakkı idi. Bir kez, hukuk devletinde takdir hakkı hukuken geçerli gerekçe olmadıkça kullanılamaz artık, bu Hukuk Devletinde. Takdir hakkının da hukuken geçerli gerekçesi olacaktır. Yoksa, «Ben böyle istedim, keyfim böyle istedi» denemez.

Bu noktada ise, biraz da siyasal nezaket dışı bir davranış vardır. Meclislerin güvenini alan bir Hükümet, takdir hakkını kullanmış birisini getirmiş ve bir süre çalışmış. O Hükümetin de takdir yetkisini kullanarak takdir etmek ve onu yerinden attıktan sonra, gerekçe göstermeden sadece bunu kullanmak, sanırım ki, tutarlı bir mantığa dayandırılmaz. Sonra ne oldu? Bu kimse de baktı ki, durumu uygun değildir, onurlu bir davranışla (överim davranışını) «Ben bu hukuk dışı statü içinde oturamam» dedi, gitti. Ne oldu sonra? Açıkça partili olan başka bir kimse getirildi yerine kondu. Bu nokta üzerinde biraz durmak istiyorum arkadaşlar.

Sayın Karataş, Genel Müdür oldu. Kuşkusuz, yöntemine karşıyız. Çünkü, bu şekilde bir atama olamaz. Ayrıca üzerinde duracağımız noktalar var ki, İktidarın bunu düşünmesi gerekirdi. Gerçekten Baroların, demin arkadaşımızın okuduğu gerekçelere göre; karar, başından yok var sayılacak biçimdir. Barolarımız, hukukçularımız öyle diyor; ama daha ötesinde bir şey var; Sayın Genel Müdür gelir gelmez, Ankara Savcılığı, Erzurum Savcılığına başvuruyor. Gerekçe gayet ağır, «Şu bakımdan dava açın aleyhinde» diyor. Konuyu biliyorsunuz, Atatürk düşmanlığı yaptı diye... Ben söylemiyorum; Ankara Savcılığı, Erzurum Savcılığına başvuruyor. Söylentiler ayyuka çıkıyor, meslek kuruluşu Sayın Karataş'ı aforoz ediyor. Bütün bunlar var iken, başkan bir kimse yok muydu ki, bu bozulan kararı bu kadar bozuk biçimde uygulamaya yönelinsin? Bıraktık hukuk yönünü, bir de bu yönü vardır. Sonra, hiç uğraşmadığı bir konunun başına getiriyorsunuz; öbürü yeterli değilmiş. Peki, arkadaşlarım insafınıza sığınıyorum; adam diyor ki, «Benim bütün niteliğim ibikli tavuklarla öküzler üzerinde uzmanlıktır.» Böyle bir adamı TRT'nin başına bütün bu tepkileri doğurarak getirmekte inat etmeyi elbette anlayamıyoruz. Sonra, gelir gelmez gördünüz ki, en üst kademe yöneticileri protesto halinde ayrılarak görev istediler, başka yere gitmek istiyorlar.

Şimdi, ilgisi olmayan bir kimseyi başına getirip te, Kurumu bu kadar rahatsız etmede acaba ne büyük bir amaç vardır? Hem Danıştay kararını çiğneyin, hem yasa dışı bir davranışa getirin, hem de tepkiye getirin. İşte bizim anlayamadığımız ve biraz da politik nezaket yönünden, biraz kamuoyunun tepkilerini hesaplama yönünden Hükümetin daha dikkatle davranarak yapması gereken bir atamanın bu yönüne dokunmak istedik.

Hele Atatürkçülüğüne kesin inancımız olan ve onun koltuğuna otururken bu tür kararnameyi imza-

lamadığı için, bu söylentilerin yoğunlaştığı bir dönemde böyle bir kararnameyi imza etmediği için, Sayın Cumhurbaşkanına yöneltilen eleştirileri de çok haksız bulduk. Bu eleştiriler hem ileri gitti, hem de yinelendi. Üzerinde fazla durmayacağım.

Yurtta hak arama özgürlüğünün güvencelerinden birisi olan Danıştaya yöneltilen eleştirilerin dayandırılmak istendiği ve haklıymış gibi gösterilen bir kaç deyime, yermeye dokunmak istiyorum.

Bunlardan birisi yan tutmazlık, tarafsızlık. Danıştay belirttiğimiz örneklerde övgü ile karşıladığımız kararları almasaydı, o zaman tarafsız davranmıyor denmesi gerekirdi. Bu kararları aldığı için yan tutmuyor demek daha doğrudur. Çünkü, yasalara aykırı bir kararı onaylıyorsa; neden bunu onayladın, demek yan tutuyorsun. E, yasalara uygun olmayan bir kararı bozduğu zaman yan tutuyorsun denemez ki. Yasadan yana davranış almış demektir. Yan tutmazlığı bir anayasal zorunluluk olan TRT'nin başına partili getirince, bu kararnameyi bozan Cumhurbaşkanı da, Danıştay da işte bu davranışları ile yantutmazlığın kanıtını vermiş olurlar. Nitekim, Sayın Cumhurbaşkanı en sonunda imza zorunda kalınca, yan tutmazlığı tartışma konusu olmuştur.

Eğer Hükümetin, bu noktadaki söylentilerin etkisi altında Sayın Cumhurbaşkanı kalmışsa, biz buna da katılmıyoruz. Üzerinde fazla durmak istemiyorum.

2. — Adaletin politikaya karışımı suçlaması da, ancak bu kararları almasaydı Danıştaya yöneltilebilirdi. Bu kararları aldıktan sonra, adalet nasıl gerçekleşir? Yürürlükteki yasaların hükümlerini egemen kılmakla... O da yürürlükteki yasaların hükmünü egemen kılmak suretiyle politika ile adaleti birbirine karıştırmak örneği vermiştir.

Yerine getirilemezlik nedeni : «Bu kararı yerine getiremeyiz.» Neden? Çünkü, bir atanma yapmıştır; birisi gitmiş, birisi yerine gelmiştir.

Arkadaşlarım;

İşte en yadırgadığımız bir mantık da budur. Yerine getirilmezlik gerekçesi atanmalar için geçerli olamaz. Neden? Atanma kararnamesi çıkınca birisi gidiyor, birisi geliyor. Hep böyle olacak. Efendim, yerine o geldi, o da gitti; bu yeni atanmayı yapamayız diyemezsiniz. Dediğimiz gün, Anayasanın 114 ncü maddesinde; «İradenin eylem ve işlemi yargı denetimine bağlıdır. »kısmını değiştireceksiniz. Atamalar hariç. Çünkü her zaman biri değişecek, biri yerine gelecek. E, siz Hükümet olarak bir ay önce bir kararname yayınlayacak mısınız? Ey memur, genel müdür, seni bir ay sonra değiştiriyoruz. Haberin olsun. Yerine getiremezlik durumu oluşmaması için sen Danıştaya başvur. Alacağın karara göre ya seni değiştiririz, ya değiştiremeyiz demediğiniz gün, bu yerine getirmezlik gerekçesi yürürlükte kalır. Yürürlükte kalınca, Anayasanın 114 ncü maddesinde atanmaların yargısal denetimi, arabanın beşinci tekerleğine döner, hiç bir işe yaramaz.

Sonra, zarar görenlere ödenenlere gelince; «Efendim, biz tazminat verdik, adamın zararını karşıladık; söyleyeceği bir şey yok.» Bu mantığı da hiç anlamayız.

Arkadaşlarım;

Sanırım ki hiç hukukçu tersini söyleyemez ki, bu kurumun, zarar görenlere ödenti kurumunun temel gerekçesi; kamu yararına alınması gereken bir karar ya da zorunlu her karar alındığı zaman, herhangi bir kimseyi değil, tüm yönetimi ilgilendiren bir karar, bir tasarruf alındığı, yapıldığı zaman ondan zarar görenlere tazminat verilir. Yoksa, bir kimsenin aleyhinde haksız karar alarak, ona tazminat vererek bu iş karşılanmaz.

Örneğin; şu kadar insan emekli ediliyor. E, böyle gerekliydi denilebilir. O halde, onun emekli maaşını artırabilirsiniz, ödentisini verebilirsiniz. Çünkü, adamın kendi kusuru yoktu, o anda toptan takdir öyle olmuş; yanlış, doğru. Ama, yurttaş tek tekine zarar gördüğü için tazminat alır. Hayır, öyle değil; «Ben seni keyfî değiştireceğim, Devlet Hazinesinden sana tazminat vereceğim.»

Arkadaşlarım;

Burada iki katlı zarar vardır :

1. — Önce başarılı bir kimseyi atıyorsunuz. Zaten başarısızsa Danıştay onu bozamaz. Başarılı bir kimseyi atıyorsunuz; daha az başarılı bir kimseyi yerine getiriyorsunuz, Devlete bir zarar veriyorsunuz.

2. — Arkasından, zarar görene bir de Hazineden tazminat vererek Devlete iki katlı zarar veriyorsunuz.

Onun için bu mantığın hukukta yeri olmaması gerekir. Hem Devlete kötü hizmeti yaptıracaksınız, arkasından da o kötü hizmetin ceremesini yine Devlete çektireceksiniz. Yağma yok.

Arkadaşlarım;

Bir de bir mantık daha var; kişinin Hükümet aleyhinde dava açmasını ve Hükümetin kişilere karşı mahkûm edilmesini yadırgayan mantık.

Hep Hükümeti üstün tutalım, kişilere bunu vermeyelim. Buna bir örnek vermekle yetineceğim.

Atatürk'ün rahmetli Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, yan olduğu bir davaya geldiği zaman yar-

gıç ayağa kalkar. Sanık; «Bu yargıcı reddettim» diyor. İşte o noktadaydık ve ona kimse bir şey söyleyemedi. Çünkü, o haklıydı. Bakandı, Adalet Bakanıydı, öbürü de sanıktı; ama yargıç sanık ve Adalet Bakanına bakamazdı. Yahudi ile Hazreti Ömer'i beraber oturtup, Hazreti Ömer'i Yahudinin yalanından ötürü mahkûm eden kadı, ancak İslâm tarihine şeref vermiştir. Yoksa bu adam Hükümetindir, o halde Hükümeti kollayalım fikrinin adalette yeri olamaz.

Arkadaşlarım;

Şimdi, konunun kamuoyunun en önemli ve rejim bakımından en üzerinde durmamız gereken yönüne dokunuyorum. Şimdiye kadar arz ettiklerim; konulara somut eylemlere ilişkindi. Asıl bir noktaya geliyoruz.

Sayın arkadaşlar;

Başında arz ettiğim gibi, görevimizin başlıca amacı; Devlet kurumlarının etkinliğini, saygınlığını korumak, görevlerini daha kolay yapabilmek için yardımcı olmak süreciyle Türkiye Cumhuriyeti Devletini bir bütün olarak saygınlığını artırmak, ona beslenen güveni yükseltmek. «Bunda da öncülüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi yapmalıdır.» demiştik.

Şimdi geliyoruz, böyle bir görevi olan Mecliste, ulusal egemenliğin kendine yansıyan bölümünü kullanan Danıştayın görevlerinin ve eylemlerinin ağır biçimde eleştiriye konu olmasından biz rahatsız olmaktayız. İçinde özellikle haklı olmayanlar çoktur. Öyle getiriliyor ki; «Falan şu idi, Danıştay onu korudu. Devlet aleyhinde olan bir kimseyi Danıştay korudu.» demek çok cesur, cüretli bir iddiadır. Bunu Danıştay yapmışsa, Türkiye mahkemeleri neredeydi o suçluyu içeriye almadı henüz? Bunu Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsülerinden söylemek, o saygınlığı bozmayı çok rahatsız edici buluyoruz. Aslında burada Danıştaya, Anayasa Mahkemesine, Devlet kurumlarına yöneltilen bütün eleştirilere ilk tepki gösterecek olan burasıdır. Devletin en yüksek organı, bütün organlarının saygınlığını, etkinliğini korumakla görevlidir. Ulus adına görev yapıyorsa, ulusun en saygıdeğer kurumlarını en başta korumakla görevlidir.

Şimdi böyle bir görevi burada yaparken, ona ağzına gelen herkes eleştiriler yöneltmemelidir. Zaten muhatap değil, gelip burada konuşmuyor, tartışmaya girmiyor. Danıştay karşımıza çıksaydı, elinizi vicdanınıza koyarak sorunun karşılığını sizin vermenizi rica edeceğim; ey, Türkiye'nin en yüksek organı, ben de senin gibi ulustan doğrudan doğruya aldığım görevi yapıyorum, yetki kaynağımız eşittir, buna yöneltilen saldırılara karşı senin yardımını istiyorum. Yardımı değil; tersine çalışanlara fırsat veriyorsun. Ben bundan rahatsızım deseydi, ne diyebilirdik acaba?

Ey Büyük Millet Meclisi, senin de dayanağın olan Anayasanın açık hükmü çiğneniyor, çiğneyenlere sende destek oluyorlar, bu suretle sen de kendi dayanağını zedeliyorsun. Hem bana, hem de kendine yaptığın bu zarardan lütfen vazgeç, dese; acaba içinizde rahatlıkla hayır biz bunu yapmıyoruz, diyecek kaç kişi çıkar? Her halde sanıyorum ki, biz böyle bir suçlamaya hedef olmayız.

İşte bu hedef olmamadan sizleri de kurtarmak için deriz ki, (sözümüzün sonuna gelirken) bu kürsülerde, özellikle ulusal egemenliğin kendine yansıyan bölümünü kullanan organlar başta olmak üzere, Devlet kurum ve örgütlerine herhangi bir iktidarın ya da kişinin hatırı için, eleştirilerin yöneltilmesine fırsat verilmemelidir. Burası onların da baş koruyucusu görevini yerine getirmelidir.

Millî Birlik Grupu olarak, Hükümete karşı da olsa; Devletin temel kurumlarını, yasal temelini korumayı başlıca görev sayagelen geleneğimizi sürdürmede, temel güvencelerimizden olan anayasal doğrultudaki uğraşlarını övgüyle izlediğimiz ve Türk ulusuna, «Ankara'da yargıçlar vardır.» dedirten Danıştayımızın sayın Başkan ve sayın üyelerini saygı ile selâmlayarak, başarılar dileğimizi sunmak istiyorum. Bu arada bütçenin; Danıştayımızın daha başarılı, anayasal doğrultuda toplumsal oluşumumuza daha olumlu katkılarda bulunması dileği ile saygılar sunarım. (C. H. P. ve Millî Birlik Grupu sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederiz sayın Yıldız.

— Efendim, gruplar adına başka söz istenmemiştir. Gruplar ikinci defa 15'er dakika söz hakkına sahiptirler. Bu konuda grupu adına söz isteyen üyemiz var mı efendim?. Buyurun sayın Turanlı.

A. P. GRUPU ADINA MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Sayın Başkan, Senatonun muhterem üyeleri;

İkinci defa huzurunuzu işgal edişimden dolayı özür dilerim. Halk Partisi Sözcüsü ve aynı zamanda Millî Birlik Komitesine mensup sayın Yıldız'ın buradaki konuşmaları olmasaydı, ikinci defa değerli huzurlarınızı işgal etmeyecektim.

Benim de kendi Grupum adına yapmış olduğum konuşmada, Danıştayın anayasal bir müessese olduğunu ve bu anayasal müeseseye saygılı olmamız gerektiği hususuna işaret etmiştim. Bu anayasal kurulu-

şa saygılı olmak, yalnız onun aleyhinde veyahut da tenkit etme şeklinde değil, diğer taraftan onu tahrik ve aynı zamanda onun şahsında bazı polemiklerin içine girmek de, bu anayasal kuruluşun saygıdeğer tarafını rencide ettiği kanaatindeyim.

İşte Adalet Partisi olarak bu espri içinde, bu müessese hakkındaki görüşlerimizi arza çalıştık. Sayın Halk Partisi konuşmacısı kalktı Anayasanın 2 nci maddesini okudu, yalnız bir bölümünü, «Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir Devlettir.» Bundan başka maddenin başka tarafı yok muydu? Bunlar da vardı tabiî; ama yalnız bunun üzerinde durarak buna göre ahkâm kesmenin, buna göre kendi düşüncelerini burada Anayasanın esas esprisine aykırı olarak aksettirmenin her halde bu kuruluşun menfaatine, faydasına ve memleketin menfaatine olan bir husus değildir.

Burada Danıştay Bütçesi görüşülüyor, Danıştay hakkında konuşuyoruz. Büyük bir parti olan Halk Partisinin konuşmacısının bu sebeple yine şahsiyet yapıp; Süleyman Demirel ailesinden, yeğeninden, şundan bundan bahsetmesinin, Danıştay Bütçesiyle ne ilgisi olduğunu, ne münasebeti olduğunu bir türlü tespit edemedim. Bunlar hoş şeyler değildir.

Beyler, en evvelâ hakikaten şu Parlamentonun haysiyetini ayakta tutacak şekilde konuşalım. Zihinlerimizdeki, kafalarımızdaki hususları gayet rahatlıkla gayet nesîb bir üslup içinde birbirimizi kırmadan izah etme imkânımız vardır.

İsmail Cem'in Kararnamesi devamlı olarak Halk Partisini ve muhtelif ricali, muhtelif mihrakları rahatsız ediyor; ama işte bu rahatsızlığı, yine Danıştay Bütçesi dolayısıyle burada bir polemik meselesi yapıp buraya getirmenin faydasını ben bir türlü anlayamıyorum. Kanun Kuvvetindeki Kararname, ancak kanunlaştığı takdirde hüküm ifade eder. Kanun Kuvvetindeki Kararname, bir Meclis tarafından, Parlamento tarafından reddedildiği takdirde, artık onun hukukîliğinden, onun kanunîliğinden bahsedilemez. Eğer böyle olsaydı, kanun kuvvetindeki kararnamelerle yapılmış ve getirilmiş olan işlemlerin, tekrar muhterem Parlamentoya getirilmesine lüzum hissedilmezdi.

Bu bakımdan, bilir bilmez kalkıp burada devamlı olarak bunu bu şekilde istismarın faydalı olacağı kanaatinde değilim.

Sayın Yıldız, Anayasaya ve anayasal kuruluşlara saygılı olmamızı burada işaret buyurdular; fakat yine Anayasanın emretmiş olduğu bir şekilde değiştirilmiş olan 114 ncü maddeyi, 114 ncü maddenin bozulmuş olan şekliyle tarif ettiler. Yani, prosedürüne uysa bile, bu muhterem Meclislerden bir kanun usulüne uygun geçse bile, sayın Yıldız'ın kafasına uymadığı takdirde, bunun bozuk bir madde şeklinde burada belirtilmesi, Anayasaya karşı olan saygısının ifadesi olamaz.

Millî iradeden bahsediliyor. Millî irade, sık sık miletin huzuruna gidip, milletin reyiyle tekrar gelmekle mümkün olabilir. İşte iktidarlar yerlerini bu şekilde değiştirirler. İşte iktidarlar içinde ve diğer partilerin içinde bulunan kişiler, zihniyetlerini almış oldukları reylerle ölçerler ve ona göre konuşurlar. Bir ihtilâl sonrası gelmiş olan Anayasada verilmiş olan bir hakka dayanarak, devamlı burada bir fikri bu memleketin aleyhine ve memleketi huzursuzluğun içine sokar şekilde her bütçede sık sık, uzun uzadıya ve siyasî partilerin sözcülerinden daha fazla, kendi mantığına göre burada izah edişi de yadırganacak bir husus değildir. Evet, Anayasa bir taraftan kendilerine daimîlik hakkı vermiştir; fakat diğer taraftan da, herhangi bir zihniyetin devamlı müdafii olarak görülmek istedikleri takdirde, bir partiye iltihak edebileceklerini ve ancak o seçim müddetine kadar bu durumlarının devam edeceğini bildirmektedir. Eğer sayın Yıldız, kendisinde ve fikirlerinde bu kadar güçlü bir kuvvet telâkki ediyorsa, kendi zihniyetine ve fikriyatına uygun olan partiye iltihak eder ve orada ne şekilde milletin iradesiyle karşı karşıya geldiğini ve milletin hakikaten, devamlı olarak bu kürsülerde konuşan kişinin sözlerinin takdir edilip edilmemesine saygılı olur kanaatindeyim.

Teşekkür eder, hürmetlerimi arz ederim. (A. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz sayın Turanlı.

AHMET YILDIZ (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Yıldız, Grupunuz adına ikinci defa mı efendim?

AHMET YILDIZ (Tabiî Üye) — Evet efendim, Grupum adına ikinci defa söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Tabiî Üye) — Sayın Başkan;

Bundan önceki konuşmamda amacı açıkça belirttim. Beklerdim ki, iktidar partisinin sözcüsü eğer karşılık verecekse, tartışmayı bu yörüngede sürdürsün ve bu suretle milletin kürsüsüne yakışan bir düzeyde konuşalım. Kişisel ya da önceden içinde saklanmış arzuları, fırsat bulup da meydana koyma aracı diye benim konuşmamı yapmasın istedim; ama bütün bun-

ları başaramıyoruz. Yıllardır geliyoruz, böyle tartışmaya gelince; Devlet kurumları, anayasal düzeni, ilkeleri savunurken bu arada, «Siz buna uyumlu değilsiniz.» dediğiniz zaman, «Uyumluyuz, şu bakımdan.» diyecek yerde, bilimsel verilere, Anayasamızın belirli hükümlerine veya bütün bunlar olmazsa, mukayeseli hukuk kanalıyle hiç olmazsa dünyadaki örneklerine benzeterek yanıt verecek yerde, kalkıp da kişilerimize yönelen tartışmayı ilkel bulduğumuzu birçok kez söyledik. Ayrıca, bu neye yarar? Memleketin acaba hangi sorununu çözer diye yıllarca düşündük, bir sorunu şimdiye kadar çözdüğünü görmedik; ama olduğu için kir kez daha, belki uyarıcı bir niteliği olur diye bir iki noktaya değinmek istiyorum.

Önce, polemiklerden, Devlet kurumlarını rahatsız etmeme arzusunu paylaşıyoruz. Onun için dedim ki, «Bir yargı organı bir karar aldıktan sonra; karar yanlış da olabilir; ama bir üst yargı organı onu bozar. Türkiye'de Anayasa Mahkemesinin, Danıştayın üstünde bir yargı organı yoktur.» O halde, onun kararını bozacak başka bir yer de yoktur. Onun içindir ki, Anayasamız, ayrıca bir müeyyide de düşünmemiş. «Gereklidir» demiş, bitmiş. Çünkü, en üst organın kararlarını uygulamamakta inat edecek bir kimseyi düşünememiş Anayasa. Bunun üzerinde önemle durmak istiyorum; yani Anayasayı kimi zaman eleştirirler, müeyyide koymamış diye. Hayır, Anayasa düşünememiş böyle bir şeyi. Nasıl olur da bir Hükümet ileride gelip Anayasa Mahkemesinin, Danıştayın (ki şimdi konumuz Danıştaydır) aldığı kararı, 132 nci maddenin kesin hükmüne karşın uygulamaz. Anayasanın başlangıcı da böyle şeylerin ağır suç olduğunu yazdığı halde, kesin hükümler de meydanda olduğu halde böyle bir durumu düşünememiş.

Eğer Kurucu Meclisteki (Orada bulunan üyelerden buradakiler tanıklık eder) birimiz kalksak, «Böyle bir zorunluluk var» desek, «Siz çok küçümsüyorsunuz politikacılarımızı, sizin dediğiniz türden bir iktidar olamaz gelecekte.» derlerdi bize. Nitekim, böyle sözler söylenmiştir.

Şimdi, polemikten rahatsız... İşte biz, «Bir karar aldı mı bunlar, herhangi bir yerinden illâ kararı geçersiz kılmak, ona duyulan saygıyı zedelemek gibi bir amaç güdülmesin.» diyoruz. O oluyor, onu yapmayalım diye rica ediyoruz. Polemik böyle olmasın.

Bir adamın atamasını durduruyor. Hiçbir mahkeme kararı olmayan adamın üzerine bir sürü suçlamalar yüklüyorsunuz ki, onda biri olsa asılması gerekir. Şimdi, «Danıştay, sen bu adamı nasıl korudun?» dedirten bir polemiktir en tehlikelisi. Ceza alırsa zaten cezasının gereğidir o. Zaten, hukuk devletinde böyle lâfların yeri yoktur. Bir adam suçluysa mahkeme var. Suçunun cezasını mahkeme verir. Siz suçunu biliyorsanız başvurursunuz. Bunlar yoksa polemik işte buna derler. Hukuksal dayanağınız yok, başvuracağınız zaman sonuç alma umudunuz yok.», E dedikodu şeklinde eleştiri, en çirkin lâfları söylemek; polemiğin en kirlisi budur. İşte, bunları yöneltmeyelim. Varsa bildiğiniz başvurursunuz mahkemeye, tanık gösterirsiniz. Nitekim ben, «Böyle birisi bugün Genel Müdür olunca, Danıştay karşısında bir rahatsızlık olmuştur, en azından söylentiler olduğu için. Tersine bir söylenti yine Danıştayı etkileyebilir. Onu söylemeniz gerekir.» diyorum. Benim söylediklerim yalanlanamaz. Öbürleri dedikodudan ibaret. Çünkü, hiç bir şeye bağlanmamış .

Arkadaşlarım;

Parlamentonun onurunu ve saygınlığını korumakta beraberiz; ama bu nasıl korunur?.. Burada Devlet kurumlarına bağırarak, çağırarak, insanları kirleterek mi korunur?.. Mahkeme kararına uğramamış suçları kendiliğinizden yargı organı yerine girerek üst tepeden, insanları suçlamakla mı korunur? Dinleyen yurttaş, «Bize ne güzel sövüyorlar o kürsüde» diyerek mi saygısını artırır, Parlamentoya karşı?... Yoksa, herkesin hakkı korunuyor; kimsenin, organların aleyhinde konuşturulmayan yüce bir organdır. İşte, bu yüceliğe uyumlu davranışı önerdiğimiz için saygınlık korunur diyoruz.

«Şimdi, niye İsmail Cem'i konu ettiniz?» deniyor. Aslında etmemeye dikkat ettik; ama gördünüz ki, dün akşam Adalet Partisi Grupu adına konuşan sayın Ucuzal, neler söylemedi?.. Onlar bir adamın aleyhinde söylendiği zaman sanırım ki, burada olsa kaçar. Bunu o söylüyor, biz onlara da dokunmadan diyoruz ki, kişilere yöneltmeyelim o sözleri; çünkü, söylemeyi bizim ağzımıza yakıştırmadığımızdan; şöyle söylenmiş, böyle söylenmiş gibi dedikodularla insanları kirletmek istemiyoruz.

Şimdi arkadaşım bizi bir de bilgisizlikle suçladı. İzin verirse, buna cevap verelim.

Yasa Gücündeki Kararname iptal edilmeden İsmail Cem oradan gitti. O halde, iptal yok ki ortada... «İptal edilmiş de ondan sonra gitmiş, ne konuşuyoruz?..» deniyor. Hayır efendim, iptal edilmeden gitti oradan. O halde, bu noktada da dayanak yok. İptal konusu ayrı. O tartışıldı, bozuldu, ona dokunmu-

yorum; ama bir defa onayı olup olmama anına kadar geçerliliği olan bir belge var iken...

Aslında arkadaşlarım, 359 sayılı Yasa, böyle bir Kararname olmadan da o Genel Müdürün atama hakkını vermişti Ecevit Hükümetine. Bizce o Kararname de gereksizdi. Her ne ise, Kararnameye göre yapıldığına göre, onu alıyoruz; Kararname yürürlükteyken olmuş bu. O halde kusura bakmayın, bizim cehaletimizi yüzümüze vurmanızdan ötürü üzülmüyoruz. Bunu tabiî öğrenmeniz şartıyle üzüntümüz yok olur.

114 ncü maddenin bozulmuşundan söz ettim, doğru; ama «Ona bağlı değiliz» demedim. Biz o değişikliklere karşı olduk. Hâlâ karşıyız; ama değiştikten sonra yürürlüğe gelen yasaya biz saygılıyız. Nitekim, onun için yasayı yenisiyle okudum. Dedim ki: «Yeni hükümleri de böyledir, onlar da yorumlanamaz.» Yeni hükümlerine göre bir tasarruf yapılsaydı biz eleştiremezdik. O zaman Anayasanın değişikliğine olan karşılığımızı korurduk; o başka bir şey. Ona bir şeyimiz yok ki, söz olarak biz buna karşıyız diyoruz. Biz Anayasaya yine bağlıyız; ama oradaki değişikliği o zaman da benimsedik. Yürürlüğe girdikten sonra, karşı olduğumuz anlamına elbette yorumlanamaz; çünkü değişiklik biçimiyle savunduk.

Bir de burada bir hüküm çıktı; biz memleket aleyhine imişiz, burada öyle konuşuyormuşuz ve memleketin aleyhinde konuşmaya ne hakkımız varmış. Biz, memleketin aleyhinde olanları yola getirmek için konuştuğumuza inanıyoruz. Yanılıp yanılmadığımızın yargısını her halde karşılıklı davacıyle dava edilenler veremez. Bunu memleket içinde görüşüne saygı duyduklarımız; kongrelerde, bildirilerde bol bol söylüyorlar. Hiç bir kimseden ne onay istiyoruz, ne öneri istiyoruz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Millet, millet.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Biz böyledir diyoruz. Siz «hayır» diyorsunuz. Tabiî diyeceksiniz. Kimse hem hatalıyım, hem hatada israr ediyorum demez. Bunun yargıcı oluyor, onu da okursunuz, akşam burada söyledim.

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Deneme imkânı var.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Yıldız dernek değil, millet verir kararı.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, lütfen müdahale etmeyiniz.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Şimdi meslek kuruluşları, baskı gruplarının yerinin demokraside ne olduğuna ilişkin ders verecek değiliz. Kamuoyu oluşturmadaki etkileri büyük. Hanginiz istiyorsa, Türkiye'de bu nitelikteki kuruluşlara beraber gidelim; hangimizin haklı olduğunu orada görürüz.

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Milletin huzuruna gidelim.

BAŞKAN — Sayın Turanlı rica ediyorum.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Ben parti değilim, benim organım yok.

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Böyle konuşacaksın değil mi?

BAŞKAN — Sayın Turanlı, rica ediyorum efendim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, davet ediyor; biz de vatan sathına diyoruz.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal karşılıklı konuşmayın.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Niye korkuyorsunuz öyleyse? Gidelim Mühendis Odalarına, gidelim üniversiteye, gidelim federasyon merkezine, nereyi istiyorsanız gidelim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Kaçıyorlar.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Buradan korktuğunuza göre demek ki siz...

MEHMET SIRRI TURANLI (Adıyaman) — Her gün gidiyoruz.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Niye kaçıyorsunuz? Oraya da gidin, onlar da milletin değil mi? Gidelim Anayasa Mahkemesine oturalım, gidelim Danıştaya oturalım dinlesinler bizi ve hangimiz haklıyız söylesinler. Siz demekki, Devletin en yüksek kurumlarına değil de; örgütüm ve organım olmadığına göre, benim seninle örgütüm ve organım olmayan yerde ne işim var? Oraya gittiğim zaman da beni senden çok dinliyorlar; memleketimde gördüm, tanığı burada. Trabzon'da dinledim. Aynı seçimler gidiyordu, onları dinleyenin 10 katı daha çok dinlemeye geliyordu.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Gümüşhane'de de.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Bizim görevimiz Anayasayı korumaktır.

KASIM KÜFREVÎ (Ağrı) — Anayasada böyle bir madde var mı sayın Yıldız?

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Biz partiye gireriz, girmeyiz; o sizin elinizde değil. Siz bildirinize yazdınız; «Biz 300 kişi

geldiğimiz zaman, 120 kişi olduğumuz zaman sizi buradan çıkaracağız.» Bekleyin o günü; çıkarın.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Doğru.

M. B. GRUPU ADINA AHMET YILDIZ (Devamla) — Biz partiye gireriz, giremeyiz; o bize ait bir şey. Gerekirse de gireriz, girenlerimiz de oldu, onu siz vermeyeceksiniz. Biz milletin, Anayasa ile halk oyuyle verdiği bir görevin gereğini yapıyoruz. Beğendirme görevimiz yoktur size, lütfen...

Saygılar sunarım. (C. H. P. ve M. B. G. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Yıldız.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına ikinci söz?. Yok.

Sayın üyeler, kişisel görüşmelere sıra gelmiştir. Kişisel görüşmeler 10'ar dakika ile kısıtlıdır. Şahısları adına söz isteyenleri bilgilerinize sunuyorum: Sayın Mehmet Feyyat, sayın Fethi Çelikbaş, sayın Mucip Ataklı.

MUCİP ATAKLI (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, ben söz istemedim, bir yanlışlık var; grup adına söz almak için adımı yazdırmıştım.

BAŞKAN — Özür dilerim. Burada vardı, siliyorum. Kişisel olarak yazılmış

Buyurun sayın Feyyat.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Danıştayın hikmeti vücudu pek eski değildir. Avrupa'da Fransız İhtilalinden önce, asilzadelerle krallık mensuplarının temsilcileri ve hatta onların emrinde bir şûra durumunda olan ve onların vesayeti altında olan danışma kurullarına karşı halk bünyesinde, yavaş yavaş etkinliğini kazanan halk mahkemelerini müşahade etmekteyiz. Dikkat buyurun, buradaki «Halk» kelimesinden de lütfen alerji duymayalım. Manayı ters anlayanlar vardır ve daima da ters düşmektedirler.

Bu halk mahkemeleri zamanla derebeylerinin desteğini almak suretiyle İmparatora karşı çıkmış ve Fransa İhtilâlinden sonra burjuvaların da desteğini almak suretiyle bağımsızlığını kazanmıştır. İdare, buna karşı şûrayı bir oto kontrol müessesesi haline getirmiş, bilâhara idare bünyesi içerisinde bağımsızlığını kabul ederek, bugünkü Danıştaya benzer müessesenin kuruluşuna imkân sağlamıştır.

Bu itibarla Danıştay, idarî rejimin bünyesinden doğmuştur. Yargıtay, halk mahkemeleri.. Halk mahkemeleri dediğimiz de; seçime gittiğinizde karşılaştığınız ve beyaz ineğini, kırmızı öküzünü sorduğunuz vatandaşı kastediyoruz, buna dikkat buyurun, kafasını oynatanlar oluyor da.. İşte bu halkın arasından zuhur etmiştir adliye.

Bu itibarla adalet mercii halka yakındır, topluma yakındır. Danıştay idarî rejimin gereği olduğu için, idare bünyesinde taazzuv etmiş ve nihayet o hale gelmiştir ki, vatandaşın idareye karşı olan haklarını savunmaya kalkışmıştır.

Biliyorsunuz Devlet memurlarının iki ilişkisi vardır. Birisi; halk ilişkisi, Diğeri ise; beşerî ilişki. Beşeri ilişki meratib-i silsilesinin gereğidir. Bu ihtilâflar tamamiyle Danıştayın konusu. Halk ilişkilerinin de bir kısmı Danıştayın konusu, bir kısmı değildir.

İşte Anayasamızın Yüksek Mahkemelerle ilgili yargı bölümünde; Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay ve uyuşmazlık Mahkemesi olmak üzere 4 Yüksek Mahkeme yasalaştırılmış ve Anayasa müessesesi haline getirilmiştir.

Bu Yüksek Mahkemeler içerisinde Askerî Yargıtayı, adlî rejim içerisinde mütalaa etmemiz lâzım. Danıştaydan ayrılan Askerî Yargıtayı da Danıştay içerisinde mütalaa etmek lâzım. Bu böyle mütalaa edilmediği takdirde, bu rejime saygısızlık göstermiş oluruz. Askerî Yargıtay; askerî suçlarla ilgilidir. Bir subayın bir subayı, bir askerin bir askeri öldürmesi; bir vatandaşın bir vatandaşı öldürmesi kadar gayet adi bir suçtur. Millî Savunma Bakanlığı bünyesindeki disiplin mahkemeleri ayrı.

Bu itibarla Askerî Yargıtayın hâkimlerinin tayini usulü aynen Güvenlik Mahkemelerininki gibidir. Güvenlik Mahkemelerini hedef alan arkadaşlarımın Askeri Yargıtayı da hedef alması lâzım. Çünkü, Askerî Yargıtay ve askerî mahkemelerin hâkimleri, Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından tayin edilmemektedir; ama hâkimlerin kişiliği belki Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından tayin edilen hâkimler kadar saygın olabilir ve belki onlardan daha isabetli karar verebilir; bu önemli değil. Önemli olan; Güvenlik Mahkemelerini temcit pilâvı gibi ağzımıza aldık yuttuk; ama buna eşdeğer olarak askerî mahkemelerin hâkimlerinin atama şeklinin de gözönünde bulundurulması lâzım. Danıştay tamamiyle bundan ayrıdır. Adlî rejim, idarî rejim diyoruz. Danıştay, idarî rejimin bünyesinden, halk topluluğunun arasından menekşe gibi fışkırmıştır.

Askerî Yargıtay ise adaletin bir bölümüdür, bir parçasıdır, ondan ayrılmaz, sahib-i cüz'üdür. İdarî Askerî Mahkeme de Danıştayın sahib-i cüz'üdür.

Bu itibarla kuvveti elinde bulunduranlar bu rejimin felsefesini hiç bir zaman değiştiremezler. Demokrasinin gereği budur, hele bu klâsik demokrasinin gereğidir. Aşırı sol buna karşıdır; aşırı sol mahkemeleri merkezîleştirir. Belli sendikaların, kuvveti elinde tutan belli otoritelerin veyahut ta kızıl ordunun emri altındadır. Halbuki burada durum değişiktir.

Bu itibarla bu klâsik kuvvetler ayrılığı prensibini ihlâl edenler, Nasrettin Hoca gibi kendi bindiği dalı kesiyor. İşte bu sokak politikacılarının bu manyakça, kendi kendine ters düşen davranışlarına son verilmesi lâzımdır. Aksi halde, biz Parlamento ile eşdeğer olan bu yüce yargı organlarını muhatap olarak, refik olarak almadığımız gün; süngüye prim vermiş oluruz, uşak olmuş oluruz, bu yüce Parlamentoya lâyık olmamış oluruz.

Yargı müesseseleri yanlış karar vermiş olabilir; fakat yanlış, sübjektif bir olayı, objektif müesseselere teşmil etmeyelim.

Ben dün Senato müessesesini dile getirdiğim zaman, müessese bitkisel hayat yaşıyor diye İçtüzük hükümlerini dile getirdim; fakat hep şahsî düşünenler, mutluluğu şahsında bulan bazı kısır kafalar bunu, «Efendim, senatörlere bitkisel hayat yaşıyor diye, hakaret etti.» diye gazeteye kadar intikal ettirdiler.

Arkadaşlar;

Meseleleri objektif yönden açalım, muhatabımız obje olmalı; Tanrı, obje, kitle, halk. Kişilerle alıp vereceğimiz yok. Kişilerin peşinden gidenler uşaktır. Kişiler, diktatördür; kişilerin peşinden gidenler diktatör taslaklarıdır.

İşte adlî rejim ile idarî rejimi bu nedenle Meclisin, Yüce Meclislerin refiki olarak gördüğümüz gün mesele halledilmiş olur.

Şimdi Danıştay'ın hem iptidaî bir mahkeme, hem temyiz mercii olması yeterli midir? Türk kamuoyuna, Türk vatandaşının ihtiyaçlarına cevap vermekte midir? vermemektedir.

Bu itibarla biraz evvel öneride bulunan arkadaşlarımız gibi, bölge mahkemelerinin kurulması zarurîdir. Danıştay hâkimlerinin Ankara'da oturması şart değildir. Ben, Danıştay hâkimin fonksiyonundan yararlanmak isterim; onun Ankara'da oturup mutluluğu beni enterese etmez, vatandaş olarak. Vatandaş olarak bir parlamenterin mutluluğu nasıl ki vatandaşı enterese etmezse; çalışması fonksiyonu enterese eder. Bir hâkimin değerinden, faziletinden, yeteneklerinden vatandaşların yararlanması söz konusudur. Meseleyi buraya, bu objeye yöneltebiliyor muyuz? Dava, rejim temelinden oturmuş olur.

Aksi halde, belli müesseseleri, belli kararlara kızarak, belli tarihî aşamaları gözönünde bulundurarak kaprisli bir hanım gibi tutup da müesseseyi hedef alıp, bindiğin dalı kesmek çok ayıp bir davranış olur kanaatindeyim.

Şimdi bir Memurin Muhakemat-ı Muakade Kanunu vardır arkadaşlar. İdare heyetleri meratibi silsile içerisinde memur; hem hâkim, hem amir, hem savcı durumunda, hem adlî amir durumundadır. İşte bu kanunun da bir an evvel değiştirilmesi lâzım. Sorgu hâkimlerine başkâtipler vekâlet ederdi, Anayasa Mahkemesi iptal etti. Hatta savcılık kısmen idarîdir, buna başkâtiplerin vekâlet etme görevini Anayasa Mahkemesi iptal etti.

Sonra, Memurin Muhakemât-ı Muakade Kanunun 16 ncı maddesini Anayasa Mahkemesi iptal etti. Bu Kanunun pek çok maddeleri Anayasamızın bugünkü esprisine, bugünkü çağa ters düşmektedir. Cahil bir kimse muhakkik olamaz, sorgu hâkimliği sıfatını yapamaz. Bilhassa bir öğretmen gericiymiş, komünistmiş deyip, o cahil muhakkiklerin raporları ile fuzulî olarak mahkemeye sevkedilmekte, hepsi beraat etmekte; yani bu merkezden idare edilmektedir.

TÖS hakkındaki bir tahkikattan örnek vermek isterim; bütün Türkiye'de 100 bin küsur TÖS öğretmenleri hakkında yapılan tahkikat tek tip, tek kalemle Bakanlıktan çıkmıştır. Bunun tek örneği Rusya'da vardır; mahkemeye emir vermek. İfade şekli budur; «Efendim, Son Havadis okuyor mu, Cumhuriyet okuyor mu, Yeni Ortam okuyor mu, sol ayağı ile mi evden çıkıyor, sağ ayağı ile mi?» şeklinde sorular soruluyor.

Arkadaşlar;

Bugün artık katırlar dahi arpa yemesini öğrenmiştir. İnsan dışındaki mahlukat terakki ederken, halen rejimin temel felsefesini idrak edemeyen bu zavallılardan, sokak politikacılarından ve ahlâk denilen, sosyal bilimlerin bir dalı olan siyaseti pespaye bir duruma getiren bu sokak yardakçılarından Tanrı bu Yüce Parlamentonun şerefini ve haysiyetini korusun.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, söz sıranız şu anda bitmiş durumda, lütfen toparlayınız efendim.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Evet şimdi bitiriyorum.

Memurin Mahâkemât Kanununun 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 maddeleri tamamıyle Anayasamıza aykırıdır. Bilirsiniz, geçmişte zamanın iktidarı Parlamento bünyesinden hukuk mezunu, avukat kimselerden bir tahkikat komisyonu gördüğü zaman bu, Yassıada'da idam sebebi oldu, Haklı, haksız, onun tartışmasına girmiyoruz; ama bugün bir tahrirat kâtibi veyahut ta tayin edeceği bir muhakkik, bir sorgu hâkimi sıfatını alması, bu tahkikat komisyonundan daha beter değil midir, daha şer değil midir? Niçin bunu emsal olarak almıyoruz; hatalı veyahut da hatasız? Eğer Anayasa, rahmetlik Menderes zamanında ihlâl edilmişse, ondan sonra da bugüne kadar ihlâl edilmektedir.

Bu itibarla bunun bilincine varmayanların değil buraya, buranın fosseptiğinde yeri olmadığını bilgilerinize arz ederim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Zamanımızda hürriyetçi parlamenter demokrasilere ârız olan bir hastalık, siyaset ilmi ile ilgili kitaplarda yazıldığı veçhile kuruluşları, müesseseleri siyasîleştirme yönünde gelişmektedir. Buna «La politisation des institutions» diyorlar.

Sağlıklı olarak demokratik idarelerin memleket işlerini yürütmesini arzu edenler ise; bunun karşısında müesseseleri, kuruluşları politikanın dışında tutmaya çalışıyorlar. Bu demek değildir ki, kamuoyunun oluşmasında bu kuruluşlar kendilerine terettüp edecek vazifeleri yapmaktan alıkonmak isteniyor. Bununla hiç alâkası yok.

Türkiye'mizde maalesef, biraz da mizacımızın icabı olacak politikacıların büyük kısmı, çeşitli kuruluşlardaki vazifeli kişilerin mühimce bir miktarı müesseseleri siyasîleştirme yönünde bugüne kadar büyük gayretler sarfetmişlerdir. Meselâ, arkadaşlarım barolardan misal vermişlerdir. Barolar, yalnız bizim görüşümüz değil, dış âlemin görüşü de Türkiye'de, hele bahsettikleri barolar siyasetin içindedir; dışında değil.

Şimdi Ankara Üniversitesinin belki adını siyasî mevzularda hiç beyanat vermediği, nispeten ilmî alanlarda kalmaya gayret sarfederek yazı yazdığı için olacak, duymadığınız Profesör Doktor Yaşar Karayalçın 1966 yılında yayınlanan bir konferansında siyasetle adalet arasındaki sınırı bulmanın önemine temas ederek şunları söylüyor :

[Siyasî partiler ve menfaatler karşısında tarafsız düşünen bir üniversite öğretmeni olarak meseleyi daha açık bir şekilde ortaya koymak istiyorum.

Türkiye, birbirine aykırı görünen ve aynı zamanda bir arada bulunması ayrıca inceleme konusu yapılmak gereken çok önemli iki olay içinde bulunuyor.

Siyasetin adalet alanına karışması, adaletin siyaset alanına karışması.

Siyasetin adalet alanına karışmasının bugün yeteri kadar anlaşılamamış görünen veya açıkça ele alınmayan olumsuz sonuçları olmuştur. Ben burada sadece bunlara işaret etmekle yetiniyorum. Adaletin siyaset dışı yapılması Fransa'da son zamanlarda pek kullanılan bir terim ile «Des politisations» ve Alman hukukçularının da kullandığı terimle «Entpolitisierung» çağımızın önemli bir problemidir.

Türkiye, adaletin siyasetten kurtarılması meselesi, gayri siyasî adaleti sağlama sancısı ve ıstırapları içerisinde bulunmaktadır. Adaletin siyaset alanına girmesi demek, teknik bakımdan yargı denetimi dışında kalması gereken hususlarda idarenin ve hükümetin takdir yetkisi yerine, yargı mercilerinin kendi takdirini koyması demektir.

Adalet, siyaset alanına girince ne olur? Bu sualin cevabını Almanların ünlü Anayasa Hukuku Profesörü Karll Schmidt'in bir cümlesi ile vermek ve Türk hukukçularının ve siyaset adamlarının bu cümle üzerinde ciddî olarak düşünmelerini temenni ederek bu konferansımı bitirmek istiyorum :

«Siyaset hiç bir şey kazanmaz; fakat adalet her şeyi kaybedebilir.»

Bu, üniversite profesörlerinden cidden bugüne kadar siyasetin dışında kalmasını bilmiş bir ilim adamının mütalaası.

Pek yakında, beş altı gün evvel veya daha fazla, 29 Ocak'ta gündelik bir gazetede yazı yazan, bunun da adı çok duyulmamıştır; ama Hacettepe Üniversitesi öğrenim üyesi Profesör Doktor Gürol Ataman bakınız ne diyor; «Öğrenci olaylarının yapısında neler var?» dedikten sonra tetkik ediyor, «Yürütme organlarının kanunlara aykırı tasarruflarını incelemeye yetkili yargı organları kendilerini Hükümet, Devlet ve milletin üzerindeki kuruluşlar olarak kabul edip, en az kendileri kadar özerk olan Devlet kuruluşlarının, başta üniversitelerin idareyi ilgilendirmeyen işlemlerine müdahale ederek ülkedeki değerler

ölçeğini bozmuşlardır.» diyor. Sonunda bir hükme varıyor, «Devlet idaresindeki birlik, bütünlük ve devamlılığın yerini idareciler feodalitesi işgal etmiştir.»

Muhterem arkadaşlar;

Eğer Türkiye'de, hele bilhassa son derece mühim bir vazifesi olan yargı organıyla, yargı sahasıyle siyaset sahasını bu organlarda vazifeli kişiler kendilerini zorlayarak ayırt edemez, tedahül ederse; Türkiye'de bu siyasî çalkantıların önünü almak imkânı yoktur ve bundan da bütün idare ve bütün memleket mutazarrır olur. Türkiye böyle bir noktadadır.

Şimdi, konuşan bazı arkadaşlarımız, Danıştay'ın kararlarındaki vasfı, niteliği tahlil ederken, sanki 114 ncü maddenin tadili hiç bir şey getirmemiş gibi konuştular, hayret ettim. Öyleyse, 114 ncü madde niçin değiştirilmiştir?.. Eski madde devam eder giderdi. Şu halde, 1971 yılında 114 ncü madde değiştirilirken, idarî eylem karakterinde yargı kararı verilemiyeceğini hükme bağlamak için gelmiştir. O maddelerde eğer hiç bir değişiklik yapılmayacak idiyse, eskisi gibi devam ederdi.

Bakınız 114 ncü madde eskiden nasıldı : «İdarenin hiç bir eylem ve işlemi hiç bir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.» der ve bunun arkasından, «İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak davada süre aşımı yazılı bildirim tarihinden başlar, idare kendi işlem ve eylemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlüdür.» der, buydu. Halbuki, bu birinci fıkra şu hale getirildi arkadaşlar, bunun bir manası yok mudur?.. «İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır. Yargı yetkisi yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak tarzda kullanılamaz. İdarî eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı verilemez.»

Düşünün arkadaşlar, buna bir muhteva vermeyecekseniz, eskiden olan tatbikatı yine yürütmeye devam edecekseniz, bu değişiklik niçin yapıldı?.. Bu değişiklik gayet yerinde olarak idare hukukunun prensibidir ve idare hukuku çok kere yazılı hukukun dışındaki prensiplerden ilham alarak tekevvün eder, gelişir. Hepsi yazılı hukuktan ibaret değildir. Türkiye'deki tatbikatta görüldü ve sanıldı ki, Danıştay kararları lâzım-ul icra karardır, idarenin yerine geçerek uygulanır. Bu zehabı sarahaten, açık ve seçik şekilde bertaraf etmek içindir ki, bu madde getirildi. Aksi takdirde manası yok.

Bu itibarla, bu maddeye bazı konuşmaların verdiği manayı vermenin bir nevî eski Yunandaki «Nadir olan şey pahalıdır, kör at nadirdir, o halde kör at pahalıdır.» manası gelecek bir yoruma varır arkadaşlar. Bunun, onunla alâkası yoktur.

Bu itibarla, bu madde bir zaruretten Türkiye'de ortaya çıkmıştır ve bu zarurete Danıştay değil, (Danıştay kararını verir). Danıştay'ın kararını uygulama durumunda olan İcra Organı, bunu ikinci fıkradaki son değişikliğe göre uygular.

Kaldı ki, bütün hukukta mukayeseli hukuk, hukukun mühim kaynaklarından biridir. Mukayeseli hukuku reddedemezsiniz. Hukukun gelişmesinde her ülkede mukayeseli hukuktan geniş ölçüde istifade edilir. Fransız Devlet Şûrası üyesi Mösyü Gregoire, Personel Kanunu çıkartılırken buraya davet edilmiş, OECD nezdinde Hükümet 1960 yılında teşebbüse geçmiş, onu göndermişler. Bu zat, (bir vesileyle anlattım.) «Memurun korunması lâzım gelen müktesep hakkı, sübjektif hakkıdır. Makam hakkı diye idare hukukunda bir şey yoktur,» demiştim.

Biz burada sübjektif hakkın ötesinde, kamu hizmeti ile telifi mümkün olmayan, makam hakkı diye bir hakkın korunmasıyle alâkalı bir konuşma yapıyoruz. Bunun idare hukukunda hukuk anlayışı ile uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Türkiye'mizde bu konuların yeterince ortaya çıkamamasının nedeni, (şimdi oraya geleceğim) Danıştayımızın verdiği kararlarda Anayasa Mahkemesinde olduğu gibi, yeterince geniş gerekçelerin bulunmaması, bir İçtihad-ı mahâkim (Jurisprudence) bir mühim hukuk müessesesi. «Jurisprudence» tesis edemiyor; çünkü Danıştayın kararlarında Anayamızın amir hükmüne rağmen, «Bütün yargı kararları gerekçeli olur.» diyor, Anayasa Mahkememizde gördüğümüz veçhile gerekçe tafsilâtını değil, gayet kısa raportör, kanun sözcüsü, nihayet hüküm. Halbuki, Anayasa Mahkememizin kararlarını tetkik edecek olursak, orada hakikaten gayet geniş bir gerekçe, onun karşısında muhalefetin genişçe meşruhatı ve insana arasında bir mukayese yapma imkânı verebiliyor ve zaman içerisinde içtihadın teessüs etmesine imkân verecek «jurisprudence» doğma eğilimi beliriyor.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, konuşma süreniz bitti, lütfen bağlayınız.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — İkinci bir kaynak Türkiye'de, doktrin arkadaşlar. İlim adamlarımız da, Sayın Karayalçın'ın yaptığı gibi değil, günlük olaylarda kendilerine müracaat eden gazetecilere

veya bir yazı yazmak suretiyle âdeta siyasetin içine girerek, kendi ilmî hüviyetlerinden tecerrüt ederek yazı yazıyor, beyanat veriyor. Bunu herkese alıkoyamazsınız, zor bir şey bu, kolay değil. Ben öyle üniversite hocaları bilirim ki, benim talebelerim gelip bana söylemişlerdir ki, «Bizim hoca, sizin politikanızdan daha fazla politikayla meşgul oluyor.» demiştir. Bu itibarla, bu kolay değil, herkesin mizacına bağlı bir şey. Türkiye'de ilim adamlarımız da, yeterince idare hukukuyla alâkalı doktrinin teessüs etmesinde yardımcı olmuyor.

Bu itibarla, ben bu konuşmalarda parlamenterler olarak, siyasetçiler olarak mümkün olduğu kadar, hele adlî organları siyasetin dışında tutmak için özel gayret sarf etmek durumunda olduğumuzu, esasen siyasetle meşgul olmak herkes için gayet cazip bir alan olduğu için, o alanlarda vazife görenlerin bir meyli olabilir. Ben politikayı hiç sevmeyen ilim adamlarının 1960'dan sonra Kurucu Meclise girmekte veya Hükümette vazife almakta nasıl çırpındıklarını yakından gördüm. Arkadaşlar bunlar politikayı hiç sevmezlerdi. 20 yıllık hayatında politikayı ağızlarına almayan kişiler, pekâlâ fırsatlar ve imkânlar elverince politikaya girmek istediler, bizzat yaşadım o hayatı. Onun için, bizim dışımızdakilerin esasen politikanın cazibelerine kendilerini kaptırması kolay olacağı için, daha çok bizim onları politikanın dışında tutmak gayretinde bulunmamızı ehven görüyorum ve bize düşen vazife olduğu için, daha kolay başarılabilecek bir iş diye görüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çelikbaş.

Sayın üyeler;

Şahısları adına söz isteyen üyeleri bilginize sunduktan sonra, Sayın Atalay ve Sayın Rendeci söz istediler. Başka söz isteyen arkadaşımız var mı?.. Yok.

Buyurun Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Danıştay Bütçesi görüşülürken, yargı kararlarının uygunluğu ve Yürütme Organının bu kararlara karşı davranışı veya saygısının yorumumun yapılması kadar doğal hiç bir konu olamaz. Uzun yıllardan beri bir görüşün benimsenip benimsenmemesi önem taşımaktadır. 1961 Anayasasıyle 1924 Anayasasının rejime, Devletin egemenlik unsuruna hangi açılardan baktığı yönünden, gerçekten iki dünya açısı mevcuttur. Sağın veyahut sağa yatkın dünya görüşü, demokratik solun, solun bir dünya görüşü, sosyal adalet yönünden, gerçekten böylesine derin, birbirinden farklı iki dünya görüşü mevcuttur. Bu dünya görüşü, partiler yelpazesinde de, üniversitede de, sade vatandaşın davranışında da kendisini göstermektedir. 1924 Anayasası, egemenliği, hakkın sahibi olan halk adına Türkiye Büyük Millet Meclisine vermiş bulunuyordu. Gerçi, orada da yürütme ve yargı organları önem taşıyordu; ama 1924 Anayasasının esprisi ve felsefesi, ilkeleriyle egemenliğin yegâne kaynağının Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğu fikri idi ve yıllarca bu tatbik edildi.

İşte, alışagelen zihniyet, tutucu zihniyet, sağın sahip olduğu dünya görüşü, kendisini bir türlü bundan kurtaramamıştır. Bugün bizim yargı organlarının uygulanması konusundaki eleştiri ve tartışmalarımızın da kaynağını bu teşkil etmektedir. Hâlâ 1924 Anayasasının getirmiş olduğu, egemenliğin yalnızca Türkiye Büyük Millet Meclisinde yansıdığı ve orada toplandığı yolundaki alışkanlıktan, bir türlü bu kabulden kendilerini alıkoyamıyoruz. Köprülerin altından çok sular geçti. Yeni bir Anayasa ve yeni bir çağ; demokrasinin anlaşıldığı bir çağ, sosyal adaletin anlaşıldığı bir çağ... Bu çağda Türkiye 1961 Anayasasıyle egemenliği Türkiye Büyük Millet Meclisi ile beraber, birçok kurumlarla paylaşmaktadır. Artık, eski Anayasada olduğu gibi Türkiye Büyük Millet Meclisi, egemenliğin münhasıran kullanıldığı ve sahip olduğu bir organ değildir. Anayasa, özerk kurumlar, özerk teşekküller getirmiştir ve egemenliği bunların arasında paylaşmıştır. Demokrasinin bir tarifi de, kurumların muvazenesi idaresidir. Belki de en iyi tarifidir; ama biz bunu yüreklere bir türlü sindiremiyoruz ve kabul ettiremiyoruz. Egemenliğin mutlaka sandık ile gelen siyasî partilerin teşekkül ettirdikleri siyasî iktidar ve onun elinde olacağı fikridir. Bu fikir, çoğulcu; parlamenter demokrasinin artık tarifi içerisinde bile görülmemesine rağmen, tutucu zihniyet bir türlü bunu kalbinden ve kafasından çıkaramıyor ve kolay kolay da çıkaramaz. Çünkü, sağcı, tutucu zihniyetin gelişimi ve onun tarihsel kaynağı ve halktan rey isterken, dış ve içteki bütün gücünün mesnedi de zaten buradan gelmektedir.

Belli bir dünya görüşü içerisinde bu görüşü savunan yelpaze arasında yer alırken, 1924 Anayasasına, aslında tam ona da yatkın değildir. Çünkü, 1924 Anayasası devrimci bir Anayasadır. Gerçi sosyal adalete dayanan bir Anayasa değildir, çağ demokrasisini yansıtan bir Anayasa değil; ama devrimci bir Anayasadır ve egemenliğin Türkiye Büyük Millet Mecli-

sinde birleşmesinin büyük bir sebebi vardır. Bu da, 1920'den önceki rejime damgasını vuran meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemindeki Anayasaların uhrevî ve dünyevî bütün iktidarları elinde tutan, tek bir aileden gelen imparatorluk idaresinde padişahın ve göstermelik meclislerin yetkisi karşısına halkın iradesi konduğu zaman, ona bu meşruiyet tanındığı zaman, siyasî iktidarın tek kaynağı ve egemenliğin sahibi olarak padişah yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesi getirmiş konmuştur. Bu iradeden dolayıdır ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi egemenliğin başlıca kaynağı ve sahibi idi; ama 1961 Anayasası böyle değildir. 1961 Anayasası, egemenliği kurumlar arasında bölüştüren bir Anayasadır. İşte, önemli nokta buradadır.

Biraz önce eski bir üniversite hocası, politika ile diğer kurulları birbirinden çok uzak tutmak istediğinden bahsedildi. Politikayı belli kişiler, belli zümreler, sadece belli bir kadro bilebilsin, belli bir kadro politikayı yapabilsin ve o kadrolar ülkeyi idare etsin. Zaten Türkiye'de bütün meseleler hiç bir zaman bugüne kadar halktan gelmemiştir. Plan yapılır halkın haberi yoktur, Avrupa Ekonomik Topluluğuna girersiniz halkın haberi yoktur. Halka inilmemiştir, halkın özlemleri bilinmemektedir; belli kadrolar belli tercihleri yaparlar ve halkın karşısına geçerler, işte buyurun bunu yapın veya yapmayın... Asıl hakkın sahibi olan, egemenliğin sahibi olan halktan bu sorulmaz, hep kadrolar ve o kadrolarda da hep sağ zihniyetin görüşleri hâkim kılınmak istenir.

Sayın Karayalçın'ın fikirlerine saygı gösteririm; ama Sayın Karayalçın sağcı bir ilim adamı olarak bilinmektedir. Fikrine ne kadar saygı gösterirsek gösterelim, ayrılmıştır, kamplara ayrıldığı gibi. Şimdi, onun görüşlerini, Türk Anayasasının görüşlerinde bir mihrak noktası, bir doğruluk ölçüsü olarak getirip yerleştirmeye elbetteki imkân yoktur.

Yargı organları kararları, yargıyı biz egemenlik hakkının paylaşılmasında ve bölüşülmesinde bir kurum olarak görüyorsak, egemenlik hakkının paylaşılmasında, böylesine bir kurumun varlığını yüreğimize indirebiliyorsak, kararlarının yerine getirilip getirilmemesi hususunda da görüşlerimiz rahatlığa kavuşur. Oysa, yargıyı egemenlik hakkının bir unsuru ve onun içerisinde bir paylaşma ağırlığı olarak, bir kurum olarak görülmediği içindir ki, yürütmenin işlem ve eylemlerini mümkün mertebe yargı denetiminden kurtarabilmenin çabası gözükmektedir.

1961 Anayasasının getirmiş olduğu temel ilkeden, biraz önce ifade edildiği gibi gerçekten uzaklaşıldı, 114 ncü maddenin bir bendi değiştirildi. Bu bende göre, yargı ile idarî işlem ve eylem mahiyetinde karar verilmeyeceği hususudur. Bu, yargının vermiş olduğu kararlara yürütmenin uymayacağı veya uymada bir takdir yetkisine sahip olacağı anlamında değildir. Bu demek değildir ki, yargı kararlarında bu bir idarî işlem veya eylemdir, yürütme bunun takdir ve yorumunu yapacak, yargının vermiş olduğu bu kararı uygulamada bir serbestiye sahip olacak; dilerse uygulayacak, dilerse uygulamayacak. Hayır,böyle bir şey yok. Anayasa, yürütmeye uyma yükümlülüğünü getirmiştir. Danıştaya da demiştir ki, kararlarını verdiğin zaman dikkat edeceksin yargı organı olarak; idarî işlem ve eylem niteliğinde karar vermeyeceksin. Dönüp yürütmeye dememiştir ki; yürütme, yargı organının verdiği idarî eylem ve işlem niteliğindeki kararları uygulamaz.

Yok, Anayasa bu yetkiyi vermiş değildir ve veremezdi, 1961 Anayasasının değiştirilen hükümleri ile.

Ne zaman olabilirdi?.. Cumhuriyet Halk Partisi, demokratik solun; yani halkın iradesinin ve özlemlerinin temsilcisi olarak eğer bu Meclislere gelemez ise, büyük hevesin içerisinde olan sağcı, tutucu zihniyet rahatlıkla anayasalara bu hükümleri getirebilirler; ama kolay olmayacaktır ve getiremeyeceksiniz. güçleriniz yetmeyecektir.

BAŞKAN — Sayın Atalay, söz süreniz bitmiş bulunmaktadır. Lütfen toparlayın efendim.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Peki Sayın Başkan.

1961 Anayasasının bu temel hükmü devam etmektedir. Ne zaman Milletten üçte iki iradeyi ve yetkiyi alır, Anayasasada tek başınıza değiştirme imkânına sahip olursanız, o zaman gerçekten bir Anayasa kuruluşu olan, gerçekten bu Milletin ümitleri üzerinde kararlarıyle, «adalet budur» diye kararlar veren yargıdan kurtulabilirsiniz; ama bir şeyi bilmelisiniz, Adaletten ve yargı kararlarından kurtulmak isteyenler, daima hüsrana uğramışlardır. Bu sizin kaderinizdir, bunu kolay kolay değiştiremezsiniz.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Atalay.

Buyurun Sayın Rendeci.

REFET RENDECİ (Samsun) — Sayın Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım;

İzin verirseniz Sayın Atalay'ın bıraktığı yerden başlayayım.

«Yargıdan kurtulamazsınız» diyorlar. Doğru, siz de kurtulamazsınız Sayın Atalay. Ne demek bu?.. Bu tehdidin, Cumhuriyet Senatosunda Yargıdan kurtulamazsınız, mahkûmiyetten kurtulamazsınız» geçmişinizde bilmem ne var gibi sözlerin burada yeri ne?..

SIRRI ATALAY (Kars) — Bir şey söylemedim.

REFET RENDECİ (Devamla) — Ne münasebet, daha ne diyecektiniz?.. Sizin konuşmanızı biz öyle anlayan arkadaş varsa çıksın söylesin. Siz bu tehdit yetkisini kimden aldınız, Anayasada sizin böyle tehdit yetkiniz var mı?..

Muhterem arkadaşlarım;

Yargı, Sırrı Beyin emrinde, Anayasa da Sırrı Beyin emrinde; o istediği gibi söyler, istediği gibi konuşuyor. Türkiye'de onlardan başka kimse yargıya inanmaz... Nereden çıkarıyorsunuz bu hükmü, nereden çıkarıyorsunuz arkadaşlar? .Bu kanunları beraber yaptık bu kanunların içerisinde beraber geldik. Şu Anayasanın içerisinde zat-ıâliniz ne kadar varsanız, ben de o kadar varım. Siz benden, şu Anayasanın içerisinde bir harf, bir virgül, bir nokta kadar fazla olduğunuzu iddia edemezsiniz. «Biz, geçmiş hadiselerin mukayesesini yapacağız» deniyor. Ne lüzumu var bunları yapmaya?.. Hepimiz 1961 Anayasası ile geldik ve 1961 Anayasası bir sistemdir, hepimiz o sistemin içerisinde varız; yargı da onun içerisinde var, idare de onun içerisinde var, icra da onun içerisinde var. Bunun dışında başka bir fikir getiren, başka bir mana arayan bir kimse yok ki burada..

Meseleyi yalnız tek başınıza, monopolcu bir zihniyetle ele alıp, bir vurma vasıtası yapmaya ne lüzum var?. Ben konuşmayacaktım, benden evvel C.H.P. adına konuşan bir arkadaşımın beyanlarına biraz üzüldüm, onun için yüksek huzurlarınızı işgal ettim, özür dilerim.

Arkadaşım «TRT Umum Müdürü işgalcidir» diyor. Muhterem arkadaşlar, bir umum müdürün nasıl tayin edileceğini, Anayasa ve ona bağlı olarak çıkarılan 359 sayılı Kanun göstermiştir. İcra da oradaki prosedürün içerisinde, Cumhurbaşkanının da imzasına iktiran etmek şartiyle ve bir kararname ile bir umum müdür tayin etmiştir. Tamamen hukukun içerisinde, Anayasanın emri içerisinde, 359 sayılı Kanunun içerisinde ve Devlet memuriyetinden, bu memuriyete intikal ettirilmiş, müktesebi yerinde, kadrosu yerinde, geldiği makama uygun kadro içerisinde bir profesör gelmiş, TRT Umum Müdürlüğü görevine başlamıştır.

Muhterem arkadaşlar, burası Cumhuriyet Senatosu. Burada hepsi Devlet umuru görmüş, yaşı 40'ı geçmiş, yüksek tahsilli arkadaşlarsınız, hepimiz de öyleyiz. Biz burada bir mesleyi, değişik istikamette, hukukun ve kanunun gösterdiği hattın dışında ifade etmeye kalkarsak, yanlış söylersek, dışarıdakiler bunu daha başka türlü söylerler. Siz burada «İşgalci» dediğiniz zaman, dışarıdakiler bu «işgalci»den kastettiğiniz mananın içerisinde, daha kötü davranışların ve eylemlerin içerisine kadar girebilirler. Bu bir nevi dışarıya ışık tutma manasına ise, bunun bir defa kanunda yeri yok. Onu yakıştırmıyorum; ama sizin burada böyle konuşmanız; halk üzerinde, sokakta, bu radyoyu, yayınları dinleyen, gazetede okuyan, televizyonda seyreden kişilerin üzerinde yaptığı etkiler, maalesef kötü olur. Bir nevi onları tahrik, teşvik yahut da en asgarîsinden kötüye alıştırmak olur.

Ne demek «işgalci?». TRT Genel Müdürüne «işgalci» diyeceksiniz, öteki makam sahibi, kanunen gelmiş, oturmuş kişiye başka türlü laf kullanacaksınız; sokaktaki adam bu lâfı çok daha kötü değerlendirecek, çok daha kötü ölçecek ve ona başka kıymetler verecek ve bunlar halkın içerisinde bir nevi alışkanlık haline gelecek; artık Devlete, Devlet adamına, politikacıya karşı saygıyı da azaltacaktır. Sizin buradaki konuşmalarınızla seçim bölgenizde size, buna yakın bir şekilde hitapda bulunulursa, her halde sevgi duymazsınız, üzülürsünüz; ama işte bunu evvelâ kendimiz hazırlamayalım, buna kendimiz meydan vermeyelim. Bu kürsüleri, kötü alışkanlıkların, kötü sözlerin yeri haline getirmeyelim. Burada kanunlar, usuller, nizamlar ve Tüzük neyi emrediyorsa, o tarzın içinde bir konuşma yapmakta fayda umarım ve öyle olması da lâzımdır.

Muhterem arkadaşların;

Sayın Atalay, «Ben Sayın Karayalçın'ı tanırım» diyorlar. Sayın Çelikbaş da bahsettiler. Bir cümle de ben söyliyeyim, muhterem bir arkadaşımızdır.

Yaşar Karayalçın sağcıymış, fikirleri de muteber değil. O zaman Sayın Atalay, ölçüleriniz bu ise, solcuların da fikirleri bizim için muteber değil; yani bir ilim adamının sağcı ise fikri muteber, solcu ise fikri muteber değil... Biz de aynı ölçüyü mü kullanalım?. İlim adamı, ilim adamıdır.

Dönelim buradan mahkeme kararlarına; mevzuumuz Danıştay.

Bu kürsüde böyle konuşurken, mahkeme kararlarını da aynı değer ölçüsü içerisinde mi değerlendireceğiz?. Bir ilim adamının bir mevzudaki görüşü mah-

keme gerekçesine alınırsa, bu sağcı görüşü aldı diye bu mahkeme kararına saygısızlık mı duyacağız?. Bu gidişi yanlış bulurum, onu ifade etmeye çalışıyorum.

Muhterem arkadaşlar;

Sayın Çelikbaş 114 ncü maddenin izahını burada yaptılar, ben de o noktaya tekrar temas etmek istiyorum.

Anayasanın 114 ncü maddesini 1972'de değiştirdik. Bu değişikliğe paralel bir de Danıştay Kanunu yapalım dedik, maalesef üzülerek ifade edeyim; Danıştay Kanununda yapılan değişiklik, 114 ncü maddenin değişiklik esprisine ve arzusuna uygun değildir. Danıştay Kanununun o istikamette yeniden tanziminde fayda umarım ve bir noksanlıktır. Biz bunu değiştirdik, Danıştay Kanunu Meclislere geldi. Meclislerde o kanunu yaparken, bir ittifaka varamadık ve bu 114 ncü maddedeki ibareleri aynen koyduk; fakat kapalı kaldı. Tatbikat, gene bu değişiklikten evvelki istikamette yürümeye devam etti.

Bugün üzülerek şunu ifade etmek istiyorum; Anayasa değişikliği yapılmıştır, Anayasaya yeni bir ruh ve yeni bir espri getirilmeye çalışılmıştır; fakat bu espri Danıştay Kanununa, Anayasadaki gerekçe ve espri içerisinde intikal ettirilememiştir. Bu bir noksanlıktır. Bu kanunun tashihinde fayda umarım ve ele alınması lâzım olduğunu ifade etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar;

Bir hususu karıştırıyoruz. Sayın Çelikbaş'ın sözlerinde var; ama yüksek huzurlarınızda ben de ifade edeceğim.

Şimdi, bir memuru bir yerden almak, bir makamdan almak bir siyasî iktidarın, bir program gerçekleştirecek iktidarın hakkıdır. Ama, neyi alamaz?. Memuriyetten alır, makamından ve derecesinden daha düşük bir maaşa götürürse, o zaman haksızlık edersiniz. Eğer ben icra olarak icrayı yürüteceksem, ki bunu Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti zamanında Başbakan olan Sayın Ecevit tarafından da, «Ben fikrimi yürütebileceğim insanlarla çalışırım» diye kendileri getirdiler. Şimdi bunu siz kendiniz o zaman konuşuyordunuz da; başkaları tatbik ederse, bunu başkaları böyle düşünürse, sizin gibi özgürlükçü bir partinin mensupları bizim bu fikrimize, itibar edip, bize bu hakkı neye tanımıyorsunuz?. Siz kendiniz dediniz.

Şimdi, yapılan iş ne?. Makam teminatı yok. Kimin var makam teminatı?. Senenizi doldurursunuz, buradan gidersiniz. Güvenoyu alır Hükümet makamına gelir, güvenoyu alamaz gider. Kimin teminatı var? Ama, memurun teminatı vardır. Memur oturur kadrosunu, müktesebini alır; memuriyeti, emekliliği, herşeyi teminat altındadır; ama ben bu yerde ilâ nihâye umum müdür olacağım teminatı kimsenin yoktur. İcranın da bunu yapma yetkisi var.

Şimdi, «Eylemlerinden dolayı Danıştay idarenin bu eylemlerine müdahale edebilir mi?.» diyor. Altında yine bir madde var, «İcra yerine geçecek karar veremez.» Falan umum müdürü yerinden aldım, müktesebiyle başka yere gitti. Şimdi, Danıştay bu memuru getirir, (icranın tasarrufuna karşı) aynı yerine otururşa, icra kim olur?. İcra Danıştay mı olur, yoksa icra kuvveti mi icra olur, kimdir icra?. O zaman yargı kuvvetiyle icra kuvvetinin müstakilliğini birbirinden nasıl ayıracağız?..

BAŞKAN — Sayın Rendeci, söz süreniz bitti efendim.

REFET RENDECİ (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başkanım.

Muhterem arkadaşlar;

Türkiye'de anlaşılamayan veya demin de arz ettiğim gibi, her yerde konuşula konuşula, yanlış anlaşıla anlaşıla ve Anayasa değişikliği nazarı itibare alınmadan hâlâ 1961'deki tutucu düşünceyi, Anayasa değişikliğine rağmen bu kürsülerde müdafaa ede ede yanlış bir yola gittiğimizin farkında değiliz. Ben, Anayasa değişikliğinin içerisinde, kanunun değişikliğinin içerisinde bulunmuş bir arkadaşınız olarak o müzakereleri geniş geniş tetkik ettik, komisyonlarda bulunduk, çalıştık, mevzuu gördük; ama kastımız bu değildi. Günlerce münakaşasını yaptık, «Yargı, icranın yerine geçecek bir karar veremez.» 1972 değişikliğin esbabı mucibesi buydu.

E, şimdi bu 1972 değişikliğinden önceki düşünceyi alıp getirirseniz, TRT Umum Müdürüne de «İşgalci» derseniz; bu hukuka da uymaz, idareciliğe de uymaz. Meclis İçtüzüğündeki hükme karşılıklı saygılı olalım. Yoksa bu iktidar - muhalefet münasebetlerindeki demokrasi kaidelerindeki terbiyeye de uymaz, alışkanlığa da uymaz. Onun için, meselelerin üzerine bir meseleyi bastırarak Devleti, idarecileri, parlamentoyu, siyasileri ve memurları küçük düşürücü ve yarın sokakta yanlış anlaşılabilecek meselelerin üzerine varmayalım.

Yine bir yanlış tabir var; «Halk mahkemesi...»

Muhterem arkadaşlar;

Türkiye'de halk mahkemesi yok, Anayasada da yok. Anayasa burada, açın bakın, neresinde var bu

halk mahkemesi?. Halk mahkemesi nerede olmuş?. Nerede komünist ihtilâli olmuşsa, üç tane işçiden müteşekkil bir halk mahkemesi kurulmuş. Adamların hüviyetini tespit etmek suretiyle, sadece hüviyet tespiti suretiyle idam kararı vermiş mahkemeler, halk mahkemeeleri. Buraya getirip Türkiye'de müstakil mahkemeler var, Anayasaya göre kurulmuş mahkemeler var, hür mahkemeler varken bir «halk mahkemesi» deyip burada bunu konuşursanız, sokaklarda bu meseleler yanlış anlaşılır. Herkesi bu Anayasanın dışına çıkarır. Biz bu Anayasayı tutmaya çalışıyoruz, bu sistemi tutmaya çalışıyoruz. Bu memleket böyle kurtulur ve böyle yürür; ama bu yanlış lâflar memleketi başka istikametlere götürür.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Rendeci.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, şahsıma sataşma var.

BAŞKAN — Hangi konuda efendim?

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Rendeci benim, «Karayalçın sağcıdır, fikirlerini paylaşmıyorum, saygı duymuyorum.» dediğimi söylediler. Ben böyle bir şey söylemedim. Neyi söylediğimi izah edeceğim.

Ben de Sayın Rendeci gibi, Anayasanın yapımında; yani 1961 Anayasasının yapımında bulundum. Birbirimizden farkı olmadığımızı söylediler ki, bu kendi yönünden gerçi bir şey ifade eder; ama 1961 Anayasasının yapımında Rendeci ile aynı görüşü asla paylaşmamışım. Kendisiyle beraber oluşum, benim için gerçekten üzücü olur. Bu hususları aydınlatmak için söz rica ediyorum. Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Evvelemirde şu hususun gözönünde bulundurulmasını bütün sayın üyelerden istirham edeceğim: Konuşmalar, birbirlerinin konuşmalarını cevaplandırmak mecraına dökülürse, bu gibi sürtüşmeler mutlaka olacaktır. İlgili Bakanlık ya Bakan olarak yahut da temsilciler marifetiyle huzurunuzda bulunmaktadır. Yapılan eleştirileri mutlaka Bakanlık cevaplandıracaktır. Birbirimizin konuşmalarını cevaplandırma yoluna gidersek, bu konuşmaların arkasını alma imkânı yoktur.

Sayın Rendeci, Sayın Atalay'ın sözlerini bir nevi tefsire tabi tuttular. O esnada ben kendilerine hatırlatacaktım; ama sözünü kesmemek, insicama halel getirmemek için bu hususa müracaat etmedim.

Sayın Atalay, size bir hususta söz veriyorum; ilk okumuş olduğunuz cümlede Sayın Rendeci'nin, sizin sözlerinizi tafsire tabi tuttuğunu söylemiştiniz. Bu hususta açıklama yapmak üzere ve yalnız bu hususla ilgili ve sınırlı olarak buyurun efendim.

MEHMET ÜNALDI (Adana) — Sayın Başkan, hem sayın üyelere ikazda bulundunuz, hem de dönüp söz veriyorsunuz. Sayın Atalay'ın adetidir, evvelâ söyler, ondan sonra cevabını aldığı zaman da «sataşma var» diye tekrar kürsüye çıkar. Böyle durumlara Sayın Başkanlığın iltifat göstermemesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ünaldı, olay olmadan evvel böyle bir hareket olsaydı haklıydınız. Ancak, olay cereyan ettikten sonra bendeniz uyarıda bulundum. Çünkü böyle bir olayın cereyan edebileceğini evvelden tahmin edemezdim. Bu hudutlar içerisinde...

BELİĞ BELER (İzmir) — Şimdiye kadar böyle oldu, İnşallah bundan sonra olmaz.

BAŞKAN — Sayın Beler, burada hiçbir üye yekdiğerinden imtiyazlı değildir, olamaz. Uygulamalar bunu zamanla gösterecektir efendim. Bundan sonra böyle şey olmayacaktır efendim. Evvelki konuşmalar, görüşmeler hakkında da ben kimseyi itham edici bir beyanda bulunmak yetkisine haiz değilim.

Sayın Atalay, size söz verirken çizmiş olduğum hudutlar içerisinde görüşünüzü bildiriniz, buyurun.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, zabıtları tetkik buyurun, Eğer ben Profesör Karayalçın'ın görüşlerine saygı duymuyorum diye.. (A.P. sıralarından «Karataş» sesleri)

BAŞKAN — Karataş Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Karayalçın Sayın Başkan, profesör Karayalçın.

BAŞKAN — Özür dilerim efendim, buyurun.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Profesör Karayalçın'ın görüşlerine saygı duymuyorum diye ağzımdan kelime çıkmış ise, Sayın Rendeci gerçekten çok haklı ve objektif bir konuşma yapmış sayılır. Dikkat edilirse birkaç dakika içerisinde gerçekler nasıl tahrif ediliyor, gerçekler nasıl değiştiriliyor ve rahat suçlamalar yapılabiliyor.

Ben sağ ve solun dünya görüşlerini ifade ederken, benden önce konuşma yapan arkadaşımızın bir üniversite öğretim üyesinin görüşünü getirdiğini, bunun görüşüne saygı duyduğumu; ama önemli olanın, bir tek kişinin değil de, karşı görüşlerin de ifadesinin zorunluğunu ifade ettim. Ben, «Karayalçın'ın görüşlerine saygı duymuyorum,» şeklinde bir ifadede bulunmadım. Sayın Rendeci'ye açık bono veriyorum, zabıtları tetkik etsin; eğer gerçekten

«saygı duymuyorum» diye bir ifade kullanmışsam, lütfen bir başka vesileyle buraya getirsinler, ben hem Sayın Karayalçın'dan, hem kendilerinden özür dileyeceğim.. (AP sıralarından «Karataş» sesleri) Ben ne yapayım, ben neredeyim, beyler nerede. Habire «Karataş» deyip duruyorlar. Ben ne yapayım? Zorla fikir aşılayacak değilim, yaratacak değilim ki... Hâlâ bağırıyorlar, «Karataş de» diye. Alışmışlar, şartlanma; hani şu biyolojideki şartlanma var, bilirsiniz; neyse.

BAŞKAN — Efendim, karşılıklı konuşmayalım lütfen.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sayın Başkan;

Sayın Rendeci, «Anayasanın yapısında, içinde» diyor. Ben Anayasanın içinde değilim. asla, kendileri diyorlar ki, «Bu Anayasanın içinde Sayın Atalay hangi virgül hangi nokta içinde var ise, ben de o kadar varım; yani ne bir santim fazla, ne bir santim noksan.» Bir defa ben bu Anayasanın içinde yokum; bir virgül ve nokta da değilim, ben Sırrı Atalay'ım; ben benim. Ben, Anayasada ne bir noktayım, ne virgülüm, Anayasa ne kadar yüce olursa olsun.

REFET RENDECİ (Samsun) — Burada üye olmanız, Anayasanın içinde olmanız manasını taşır.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Yalnız bir farklılık vardır Sayın Rendeci; ben o Anayasayı yapanların içindeyim, o Anayasaya beyaz oy verilmesinin mücadelesini yapmışım, beyaz oy vermişim; ama siz o zaman hangi zihniyetin sahibiydiniz? O Anayasaya kırmızı oy mu, beyaz oy mu verip vermediğinizi açıklayamazsınız. Bu büyük farklılık varken, o Anayasayı yapanların arasında ona beyaz oy veren ve ona beyaz oy vermenin mücadelesini yapan ben ile o zihniyetin karşısında olan seni nasıl burada getirip, birer nokta... Hayır, ben o değilim; siz sizsiniz, ben benim.

Saygılar.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Atalay.

Sayın Esatoğlu, söz mü istiyorsunuz efendim?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Evet, Sayın Başkan.

(A. P. sıralarından «Var mıydı?» sesleri)

BAŞKAN — Efendim, beşinci sırada söz istemiş oluyorlar.

Buyurun.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sonradan söz almadı mı?

BAŞKAN — «Sonuna kadar.» diyor Sayın Ege.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar;

Benim de söz almak niyetim yoktu; ama Anayasanın değişen 114 ncü maddesi eksik tefsire tabi tutulduğundan, 114 ncü maddeyi yüksek huzurlarımızda okuyup, nasıl mana verilmesi lâzım geldiğini anlatmak için yüksek huzurlarınıza çıktım.

Arkadaşlar;

«Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen...» dikkat buyurulsun,»... kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlayacak tarzda kullanılamaz.» Eğer, bu yürütme görevi kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yapılmamış ise, o zaman yargı yetkisi kullanılır. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olup olmadığının takdiri de, yargı organıdır. 1924 Teşkilâtı Esasiye Kanununda, «Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.» diye bir hüküm vardı; fakat kanunların Anyaasaya aykırı olduğunu tespit edecek bir merci yoktu. O zman ne deniliyordu? Mahkemelere gidilmişti; «Mahkemeler, kanunların Anayasaya aykırı olup olmadığına karar verebilir.» denilmişti. Nihayet denildi ki, «Hayır, kanunlar Anayasaya aykırı olmaz; fakat Anayasaya aykırı olmadığını takdir edecek de, Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Bu itibarla, burada da yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilip getirilmediğini kontrola da yargı yetkilidir. Yargı, şayet yürütmenin bir kararını iptal etmişse, bir tasarrufunu iptal etmişse o tasarruf, kanunda gösterilen esas ve şekillere uygun olarak yapılmadığı için iptal edilmiştir.

Kaldı ki, 132 nci madde hiçbir istisna tanımamaktadır. 132 nci madde hükmüne göre, herkes yargı kararlarına uymak zorundadır. 114 ncü madde gereğince, yargı kendi yetkilerinin sınırını aşmıştır, bu kararın uygulama kabiliyeti yoktur, diye takdir kullanıp da bu kararı uygulamaktan kendisini müstağni sayamaz.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

İlgili Bakanlık adına Sayın Bakan mı konuşacak?..

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Erzurum Milletvekili) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Karaca.

Sayın Bakan, sözlerinize başlamadan evvel arz etmek istiyorum; konuşma süreniz, sorulması muh-

temel suallere verilecek cevaplar da dahil bir saattir. Bu hususun göz önünde bulundurulmasını rica edeceğim.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Erzurum Milletvekili) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Birkaç saatten beri Danıştay Bütçesi üzerindeki görüşmeleri sürdürüyoruz. Danıştay, bütün arkadaşlarımızın da ifade ettikleri gibi, yüksek düzeyde bir Anayasal kuruluştur, idarî bir mahkemedir, Anayasada yerini almıştır. Anayasada yerini alan Danıştaya bütün parlamenterlerin, bütün siyasilerin ve siyasî partilerin aynı ölçüde saygılı olmaları lâzımdır ve gereklidir. Bir müesseseye sadece saygılıyım demek kâfi değildir. Bir müesseseyi, sebepsiz yere bir siyasinin veya bir siyasî kuruluşun, diğer kuruluşların husumetine maruz bırakacak derecede illâ tenkit edip, illâ bazı kimseleri o müessesenin üzerine yürütecek şekildeki münakaşalardan ve söz düellosundan kaçınılmasını, Danıştayın kutsiyeti yönünden fayda görmekteyim.

Danıştayın görevi, Danıştay Kanununun 1 nci maddesinde tespit edilmiştir. Danıştayın, istişarî, idarî ve kazaî olmak üzere birçok önemli görevleri vardır. Bu önemli görevlerini ne zaman yerine getirir? Ne zaman ki, bir ihtiyaç duyulduğunda ilgili kurum veya kişiler bu Danıştaya gider, hak talebinde bulunur. Danıştayın vermiş olduğu kararların ne derece lâzım-ül icra olduğu, yerine getirilip getirilmediği gene gerek Anayasanın ve gerekse Danıştay Kanunu içerisinde vuzuh bulmuştur.

Bu konuya biraz sonra devam edeceğim. Yalnız, devam edeceğim bu konuda Danıştay kararlarına ne derece kimlerin, hangi zamanda ve ne vakitlerde riayet ettikleri konusundaki konuşmamın değerlendirilebilmesi için, benim yapacağım konuşmayı herkes kendi vicdan muhasebesinden geçirmek mecburiyetindedir. Her kürsüye çıktığım zaman söylüyorum, yine de söylemek mecburiyetindeyim, ta bunun doğrusu ile karşılaşıncaya kadar.

Arkadaşlarım;

Öyle şeyler söyleyelim, başkalarında öyle kusurlar bulalım ki, o kusur bende olmasın. Kendi gözündeki merteği görmeyip de, komşunun gözündeki kirpiğin üzerinde ufacık bir toz vardır, onu mesele yaparsak, gerçekçi olmazsınız ve gerçekçi olmayacağız.

Bu müzakereler esnasında Danıştayla ilgili konular hiç dile getirilmedi. Danıştayda davalar niçin uzun zaman sürüncemede kalıyor? Neden Danıştaya bir yıl içerisinde 90 küsur bin dava geliyor da, bunun 50 binine yakını çıkıyor da, 40 bine yakını kalıyor, ertesi seneye devrediliyor? Bunun çaresi nedir, bunun sebebi nedir? Davaların daha süratle yürütülebilmesi için ne gibi tedbir almamız lâzım? Cumhuriyet Halk Partisinin Sözcüsü buraya geldiği zaman bunların hiç birisini konuştu mu? Konuşmadı. Yalnız, İsmail Cem'i konuştu. Peki, Danıştaydan alınan bir karar, 1968 veya 1970 senesinde müracaat eden bir kişi, 1975 senesinde davayı kazandığı zaman, meselâ; bir istimlâk davasında, beş sene evvelki rayiç üzerinden açmış olduğu dava, beş sene sonra para değerinin kaybedilmiş bulunması sebebiyle vatandaşın karşı karşıya kaldığı zararın giderilmesi için bir meseleyi Senato, Anamuhalefet Partisi, Sayın Millî Birlik Komitesinin Sözcüleri burada söylediler mi? Söylemediler. Hani halkın menfaati, hani vatandaşın menfaati, hani mahkemelerin halkın ayağına götürülmesiyle ilgili dilekleri ve temenniler? Bunların hiçbirisi yok; ama demagojiye gelince hepsi vardır.

Arkadaşlarım;

Memleketin bütün meselelerinde olduğu gibi, Danıştay meselesinde de bütün siyasilerin inanması lâzım gelir ki, Danıştayımızın Türkiye'de çalışması, müspet bir safhada karar vermesi, kısa zamanda çabuk karar vermesi için, en büyük hizmetler yine bugünkü Hükümetin temsil etmiş olduğu en büyük kanadı teşkil eden Adalet Partisi ve onun ortakları tarafından ancak tesüs edilebilmektedir.

Danıştay, kurulduğundan beri birçok siyasî partilerin zamanında, Danıştay müessese olarak hizmete davet etmiştir, bülbül yuvası gibi binalarda kira ile oturmuştur. Adalet Partisi 1968 senesinde milyonlarca lirayı dökmek üzere Ankara'nın en mutena yerinde ve bugün Türkiye'de mevcut olan Devlet binaları içerisinde en lüksünün, en yeteneklisinin, en iyisinin temelini atmış ve kısmet olursa 1976 yılının Nisan ayı içlerinde veya o sıralarda da bu binayı çok değerli Danıştay mensuplarının hizmetine açmak suretiyle daha büyük bir huzur içerisinde, daha büyük refah içerisinde vatandaşlarımıza adalet hizmetlerini süratle götürmelerini temin zımnında büyük bir adım atmış ve bu adımını da müspet bir safhaya getirmiştir.

Yine bu cümleden olarak; Danıştaya gelen davaların çokluğu nazarı itibare alındığı takdirde, Danıştayın üst düzeyde yüksek dereceli bir mahkeme

olmasını temin etmek; daha az iş gelip, daha kısa zamanda daha etkili, daha müessir, daha büyük tetkike tabi tutulmuş kararların vatandaş yönünden alınabilmesi için bölge idare mahkemelerinin kurulması hususunda Hükümetimizde büyük çalışmalar yapılmaktadır. Buna ait kanun tasarısı hazırlanmak üzeredir. Kısmet olursa yakın zamanda da Meclise sevk edilecektir.

Gönlümüz hep arzu ederdi ki; Anamuhalefet Partisi bu konuları dile getirseydi, bunları yapsaydı. Bizden evvel kendileri iktidarda kaldıklarına göre bir bölge idare mahkemelerinin kanun tasarısını Meclise sunmaları icap ederdi.

Arkadaşlarım;

Bir meseleyi konuşurken dilimize hangisi yumuşak geliyorsa onu seçmeyelim. Vicdanımıza ve dimağımıza hangisi uygunsa onu seçelim. Vicdan, maşerî vicdandır arkadaşlarım. Bir siyasî kanaatin vicdanı, olmasın, maşerî vicdan olsun.

Şimdi, Danıştay kararları üzerinde bu kürsüye gelen arkadaşlarımızdan hukukçu olanlar görüşlerini söylediler. Bu kürsüye gelip de hukuktan zerre kadar nasibi olmayan, tecrübesi olmayan kimseler de hukuktan ahkâm kestiler. Hangisi doğru? Esasını söylemek icap ederse, hukuktan anlayan kimseler siyasî kanaatlerini ve düşüncelerini öne aldıkları için, onların görüşlerinin içerisinde hukukun genel prensiplerini aramak ve bulmak mümkün değildir.

Diğer bir grupun sözcüsüne gelince; hukuk tahsili görmediği için, hukukla ilgisi olmadığı için hukukî mevzuları biliyormuş gibi söylemesini mazur görmek hepmizin hakkıdır. Biliyor gibi söyler; ama esasında hukuk bir sanattır, belli başlı kaideleri vardır, belli başlı yöntemleri vardır. Her şeyi politikanın içerisinde ve politika ile çözmek elbette ki mümkün değildir.

Şimdi izin verirseniz, bu konuyu biraz açıklığa kavuşturalım.

Anayasanın 114 ncü maddesi ve 140 ncı maddeleri vardır. Bu maddeler değişikliğe uğramıştır. Değişikliğe uğrayan bu maddeler, idarenin Danıştay kararlarına mutlak surette uyumluluğu esasını kaldırmıştır arkadaşlarım. Bunun aksini kimse söyleyemez, söylemesi de mümkün değildir. Şimdi bununla ilgili, bu kanunun Yüce Mecliste müzakeresi sırasındaki zabıtlardan alınmış birkaç cümleyi yüksek huzurlarınıza getirelim :

«Danıştayın iptal kararları, bazı çevrelerin iddia ettikleri gibi eski hali de otomatikman doğurmaz. Nitekim, Danıştay Kanununun gerekçesinde de bu çok açık bir şekilde belirtilmiştir.»

Aksi fikri savunanlar için söylemek lâzım gelirse, 3546 sayılı eski Danıştay Kanununun 56 ncı maddesinde, «Danıştay kararlarının umumî hükümler dairesinde infaz ve icra edileceği», hükmü mevcuttu; doğru. Eğer, bu kanun değiştirilmemiş olsaydı, bu söylenilen noktai nazarlar doğruydu.

Şimdi bu 3546 sayılı Danıştay Kanunu değiştirilerek, 521 sayısını almıştır. Şimdi, 521 sayılı yeni Danıştay Kanunu bu prensiplerden tamamen ayrılmıştır. İdareye, idare mahkemelerinde verilen kararları infaz edip etmemekte takdir hakkını tanınmıştır. Bu konuda Meclisteki müzakerelerin çok fazla cereyan ettiği zamanlarda, karşı gruptan bulunan siyasî partilerin, o gün bu kanunun sözcüsü bulunan Cumhuriyet Halk Partisi milletvekilline sormuş oldukları bir suale, o tarihte Millet Meclisi kürsüsünde, Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü bakınız neler söylüyor:

«Danıştay Kararlarının Sonuçları başlığını taşıyan yeni Danıştay Kanununun 95 nci maddesinin ikinci fıkrasında, İdarei Danıştay kararlarının icaplarına göre işlem ve eylem teessüs etmeye mecbur kıldıktan sonra, son fıkrasında Danıştay ilâmlarının icaplarına göre eylem veya işlem teessüs etmeyen idare aleyhine Danıştayda maddî ve manevî tazminat davası açılacağına cevaz vermektedir.» diyor ve Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü o gün Mecliste şu gerekçeyi ifade ediyor:

Madde metninin Millet Meclisinde müzakeresi sırasında, yeni Danıştay Kanununun getirdiği bu yeni prensipler karşısında duyulan tereddütleri izalesi için, komisyon adına yapılan tenkitleri cevaplandıran Komisyon Sözcüsü Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul Milletvekili falan arkadaş, bazı hallerde Danıştay kararlarının aynen infazının namütenahi zararlar tevlit edeceğini, bunu önlemek için bu prensibin getirildiği, buna mukabil lehine karar alanı da mağdur etmemek için, ona da tazminat talep etmek hakkı bahşedildiğini belirterek, bu konuda Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü şu misali de vermiştir:

«İdare, bir memuru bir yerden diğer bir yere nakletse, onun yerine de başka yerden diğer bir memur nakletse, birinci memur naklinin iptaline dair Danıştaydan bir karar almış olsa dahi, gelip yerine oturan memura sen kalk ben oturacağım diyebilecek mi?

İşte bu gibi durumlarda bu suali soramayacağı için, sen kalk ben oturayım diyemeyeceği için, bu durumları önlemek için birinci memura idarece ancak tazminat ödeme hakkı doğmuştur.» demiştir arkadaşlarım.

Açık, bunu ben demiyorum; benden evvel söylenmiş, bir yetkili söylemiş, zapta geçmiş, kanunun gerekçesi olmuştur.

Şimdi bunun dahası var.

Eğer konuşmalarımın içerisinde hukukî olmasına rağmen, akla ve mantığa, vicdana hitabetmeyen, inandırmayan noktası varsa burada karşılıklı konuşma olmaz, çıktıktan sonra bunun müzakeresini yapmaya hazırız.

Gelelim tehiri icra meselesine arkadaşlarım.

Bu tehiri icra meselesi bilindiği gibi değildir arkadaşlarım. Ağızdan dolma, kulaktan dolma sözlerle gelip de, «Yürütmenin duldurulması kararı vardır, bunu ne için infaz etmiyorsunuz?» demek doğru değildir arkadaşlarım, denmemesi lâzımdır.

Okumaya devam ediyorum:

«Tehiri icradan maksat, hukuk davalarına ait ilâm hükmünün icra ve infazını muvakkaten geri bırakmak, icra muamelesini muvakkat olarak durdurmk demektir.

Şu halde karar icra ve infaz edilmiş ise...» yani bir memur bir yerden alındığı zaman, onun yerine de yeni bir memur gelerek tayin edilmiş, imzasını atmış, resmen göreve başlamış ise, tekrar ediyoruz; «Şu halde karar icra ve infaz edilmişse, artık ortada yürütmenin durdurulması diye bir konu kalmamıştır. Bunun gibi bir idarî işlemle istihdaf edilen netice doğmuş, netice hâsıl olmuş, yeni memur gelmiş görevine başlamış, göreve başlamış olmayla göreve tayine taallûk eden yürütme muameleleri bitmiştir. Biten bir muamelenin durdurulması mümkün müdür?»

Şimdi bunu bir misalle ifade ediyor, bakınız; «Konuyu müşahhas bir misal haline getirelim; bir binanın yıkılmamasına dair verilen, Danıştaydan alınmış idarî bir kararın yürütülmesinin durdurulması.» Bir binanın yıktırılmamasına ilişkin bir idarî kararla verilen yürütülmenin durdurulması. «Ancak, bina yıkılmadan önce yürütmenin durdurulması kararı getirilir de binayı yıkan şahsın önüne verilirse, o takdirde henüz bina yıkılmadığı için yürütmenin durdurulması kararına her siyasî iktidar uymak mecburiyetindedir.»

Ben binayı yıkıyorum, binayı yıkmış bitirmişim, siz de gitmişsiniz yürütmenin durdurulması kararını getirmişsiniz. Yürütmenin durdurulması kararını getirdiğiniz zaman, binanın yerinde yeller esiyor, neyi durdurayım kardeşim? İşte yürütmenin durdurulması kararından arkadaşlarımın maksatları bu. Bu şekilde olumsuz, bu derece netice alınması imkânsız bir tartışmanın içerisinde Meclisler, Devlet daireleri günlerdir, yıllardır bu işlerle uğraştırılıp durduruluyor.

«Tayin işlemlerinde de idare aldığı kararı icra etmişse, onun yerine yeni bir tayin yapmışsa, artık burada yürütmenin durdurulması olmaz.» diyor. Bizim de söylediklerimiz bu arkadaşlarım.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Boşalmışsa Sayın Bakan?

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Geleceğim oraya hayatım, oraya da geleceğim. Bütün bunların hepsinin delillerini hazırlayarak gelmişim. Boşalmışsa gayet tabiî haklısınız, izah edeceğim.

Şimdi arkadaşlarım, meşhur bir söz vardır, «Tarih tekerrürdür.» Bu söz umumiyetle hep kötüye misal gösterilir. Benim gönlüm arzu eder ki, «Tarih tekerrürdür» dendiği zaman, bu tekerrüründe çok daha iyi, çok daha güzel bir misali bu Yüksek Senatonun huzuruna getireyim.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, Millî Birlik Komitesinin Sayın Sözcüsü son derece insafsız konuşmalar yaptılar ve bugünkü Hükümetin hukuk Devleti ilkelerine sahip çıkmadığını ifade ettiler. Bir memlekette hukuk devleti demek, hukukun vermiş olduğu kararları, hukuka dayanan kararları yerine getiren hükümet demektir. Eğer bir memlekette hükümet hukuka dayalı kararları yerine getirmiyorsa, mahkemenin kararlarını icra etmiyorsa, «Bu Hükümet hukukun dışındadır, Anayasanın dışına çıkmıştır» diye Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin Sözcüsü ve Millî Birlik Komitesinin Sözcüsü çok daha ağır bir üslûp içerisinde söylediler. Tabiî arkadaşlar diyorlar. «Doğru.» Gayet tabiî doğru, biz de yanlış demiyoruz ki. Bir ata sözü daha vardır; «İğneyi kendine batır, eğer acımazsa o zaman çuvaldızını komşuna batır.»

Şimdi «doğrudur» diyen arkadaşlara cevap verelim; 1973 Milletvekilleri Genel Seçiminden sonra Türkiye'de üçüncü Hükümet kurulmuştur arkadaşlar. Birinci Hükümetin büyük kanadı Cumhuriyet Halk Partisi ve onun Başbakanı Sayın Ecevit. İkinci Hükümet Sayın Irmak tarafından kurulmuştur. Üçüncü Hükümet 4 partinin oluşturduğu, Sayın Süleyman Demirel'in Başbakan bulunduğu Koalisyon ve üçüncü Hükümet.

Sıra ile gelelim; hukukun üstünlüğünü savunanlar, «Hukuk devleti ilkesine uymayanlar» diyenler, Danıştayın kararlarına mutlaka uymanın zaruret olduğunu ısrarla ve üzerine basa basa söyleyen arkadaşlara söylüyorum: Sayın Ecevit'in Başbakan olduğu zaman, onun Turizm ve Tanıtma Bakanı Sayın Orhan Birgit, kendi maiyetinde bulunan müsteşar muavinlerinden ikisini de görevinden alıyor. Görevinden aldığı müsteşar muavinlerinden birisini, müktesep hak derecesinin üç derece de altına indirmek suretiyle taşrada bir vilâyetin bölge müdürlüğüne tayin ediyor. Kişi, bu kararın bir idarî tasarruf olduğunu, «Peki gideyim; ama üç alt dereceye de indirmek benim müktesep hakkımı ihlâl eder.» diyor ve Danıştaya gidiyor.

İlk önce Danıştaydan yürütmenin durdurulması kararını talep ediyor. Danıştay yürütmenin durdurulmasına karar veriyor. Götürüyor, Sayın Başbakan Ecevit'in Bakanı, Cumhuriyet Halk Partisinin Bakanı bulunan Orhan Bitgit'e, «Buyurun, yürütmenin durdurulması için Danıştaydan karar aldım, hem de üç derece aşağı indirmişsiniz beni infaz ediniz» diyor. Sayın Bakan katî surette ilgilenmiyor ve bu kararı infaz etmiyor. Nihaî karar alıyor, getiriyor, yine infaz etmiyor. Neticede gidiyor tazminat davası açıyor ve mahkûm ediyor, tazminat tahsil ediyor.

Şimdi arkadaşlarım, üç tane bütçe geçti. Bir, Sayın Başbakan Ecevit'in Bütçesi. İki, Sayın Irmak'ın bütçesi. Üç, Sayın Demirel'in bütçesi. «Hukuk Devleti çiğneniyor, hukuk prensipleri yoktur, Anayasa kararları dinlenmiyor, Danıştayın kararı dinlenmiyor, Anayasanın dışına çıktınız.» diyen üyelere ve grupun mensuplarına söylüyorum; Allah, billâh aşkına, hiç biriniz bu hareketi kınadınız mı? Danıştayın kararlarına uymayan kim, Danıştayın kararlarını yerine getirmeyen kim, ondan feryat eden kim? Dün dövmediğin dizinin yerine, bugün gelip de başkasının sırtını dövmeye ne hakkınız var arkadaşlarım?

Kaldı ki, esas meseleye de geleceğim; yer boş mudur, İsmail Cem neden tayin edilmiyor? Ona da geleceğim, onda da sizi inandıracağım.

Mesele bununla bitmiyor. Sayın İsmail Cem TRT Genel Müdürü iken TRT Merkez Haberler Müdürü Doğan Kasaroğlu'nu görevden alıyor. Doğan Kasaroğlu Danıştaya müracaat ediyor, Danıştaydan yürütmenin durdurulmasına dair karar alıyor, TRT nin Genel Müdürü İsmail Cem'e getiriyor; «Saygılıyım efendim, beni görevden aldınız; ama ben idarî mahkemeye gittim Danıştaydan karar aldım. Buyurun kararımı uygulayın» diyor. Cem elinin tersiyle itiyor; «Haydi be, sen kimsin, kararın kim olacak, uygulamıyorum» diyor.

Neredesiniz arkadaşlarım, üç bütçe geçti niye savunmadınız? Bu konuşmayı yapanlar veya bu grupun düşüncesini taşıyanlar hukukun üstünlüğünü, Anayasanın üstünlüğünü, hukukun gerçek anlamında ve hukukun gerçek şerefinde mi arıyorlar, yoksa kişiliklerde mi arıyorlar? Hukuk kişiye bağlı hak değildir. Hukuk, maşerî vicdanda insanın galeyana gelmemesi için, tepki yaymaması için gereken çok iyi, çok manevî ve çok kutsal bir haktır.

Şimdi, bunların hepsi burada, bu misalleri çoğaltmak mümkün; yani bu üç tane değil, bunlar çok fazlasıyle mevcut içerisinde; ama tabiatıyle zaman mahdut olduğu için, bunların üzerinde fazla durmayacağım. Esasında bu kadar misal bile kâfi gelir.

Şimdi, «Mahkeme kararlarına saygılıyız.» diyoruz. Yok efendim, bu da doğru değil. «İşçiler sendikalarını seçsinler» diye bir mesele çıktı, bir referandum çıktı. Referandum olsun mu, olmasın mı diye Yargıtaya gidildi. Yargıtay bir karar verdi; «Referandum müessesesi anayasal değildir, hukuk dışıdır.» dedi kabul etmedi. Sol basın, belli mihraklar caddelere, duvarlara; yani gazetede yazılanların dışında Yargıtayın duvarlarına, Yargıtay için sarf edilmedik hiç bir çirkin söz kalmadı; neredeydiniz? Demek ki, ayağına, nasıra basıldığı zaman hiç bir şey tanımıyor. Tıpkı aç kalan bir ananın, tek evlâdına sahip bir ananın, çocuğu öldüğü zaman, yalvarıyor, «Benim çocuğumu almayın, üç beş gün benim evimde misafir kalsın.» diyor ve sözünü kabul ettiriyor. Üç beş gün bu ihtiyar kadının evine gidip, kapısını açan olmuyor; öldü mü kaldı mı bu vefat eden oğluyle birlikte burada. diyen olmuyor. Kadın nihayet bir gün çok amansız kaldığı zaman, açlıktan bir yerden bir şey bulamıyor. Bakıyor ki, terekte ufacık bir ekmek kırıntısı var, karnı aç, onu yiyecek, kolu uzanamıyor, sandalyeye bir şey bırakıp onun üzerine çıkamıyor, nihayet, o kadar sevdiği evlâdını çekiyor o yüksek terek gibi kısmın altına, onun üzerine basarak oradaki ekmeği alıp karnını doyuruyor. O kadar sevdiği kutsal evlâdını dahi, bir lokma ekmek için icabında çiğneyebiliyor. İşte, bu zihniyet o zihniyettir arkadaşlarım.

Demek ki, Danıştaydan aksine bir karar çıksa; yani Allah şaşırtsa, nasıl, Cumhurbaşkanı Şaban Karataş'ın kararnamesini imzaladığı zaman Cumhurbaşkanına en enva-i türlü taarruz ve tecavüzde bulunulduysa; yani Allah korusun Danıştayı; eğer Danıştay

İsmail Cem'in davasını reddederse, Türkiye'de zor durur azizim.

O kadar zırhlara girilsin, kulaklarına artık ne kapatması lâzım ki, duymasın bunu?

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Yok efendim, yok öyle şey!

HAYRİ ÖNER (Adana) — Sizin Anayasa Mahkemesine yaptığınız gibi.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Göreceğiz.

Şimdi, dahası var arkadaşlarım;

Mahkeme kararları ve hukuk herkes için aynıdır. Bu memlekette siz bazı siyasîlerin ve bazı siyasî partilerin imtiyazı olduğunu mu kabul ediyorsunuz? Böyle bir imtiyaz istiyor musunuz? Şüphesiz ki, cevabınız «Hayır» olacaktır. Eğer cevabımız «Hayır» ise, aynı şartlar içerisinde müzakere ve aynı şartlar içinde de münakaşaya devam etmemiz gerekir.

Şimdi, bir arkadaşımız konuşmasında İstanbul Barosunu, Ankara Barosunu kınadılar. Bugünkü Şaban Karataş'ın hukuken ve kanunen genel müdür olmadığını söylediler, «fuzulî şâgil» olduğunu söylediler. Değil arkadaşlarım, dilin altında kemik yoktur. Siz ne söyledinizse, onlar onu söylüyor. Zaten, evvelâ siz söylüyorsunuz ondan sonra baro, ondan sonra Türk Mimar - Mühendis Odaları, ondan sonra falan, ondan sonra falan söylüyor.

Şimdi, acaba barolar o beyannamelerini hukuk anlayışlarına göre mi yaptılar? Hayır, katiyen hayır. Neye göre yaptılar? İşte onu söyleyeceğim ben size. İşte, bu İstanbul ve Ankara Barosu bu demeçlerini siyasal inançlarına göre yayınladılar; ama biz onlara göre demeç verdik.

HAYRİ ÖNER (Adana) — Jandarma komutanı gibi.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Evet kardeş, doğrudur.

BAŞKAN — Efendim, lütfen karşılıklı konuşmayın. Müdahale etmeyin efendim.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Şimdi, Millî Birlik Komitesinin Üyesi Sayın Yıldız, «Canım, Şaban Karataş bir profesördür; ama hayvan meseleleriyle uğraşan bir profesördür, yani konusu hayvanlar üzerinde bir incelemedir. Bu nasıl getirilir TRT Genel Müdürlüğüne? Acaba bu 40 milyon Türkiye'nin içerisinde bir başka kişi yok muydu ki, Şaban Karataş gibi hayvan nesli üzerinde uğraşan bir profesörü TRT Genel Müdürlüğüne getirdi?» diyor. Düşüncedir, yani bir şey söylemek de pek doğru değil. Düşüncedir, inanıştır; belki daha iyisi de olabilir, getirilebilirdi. Bunu sormadan evvel bir sual sorsaydı bu sözü doğru olurdu.

Arkadaşlarım;

İsmail Cem, hangi şartlar içerisinde ve hangi statükonun içerisinde TRT Genel Müdürlüğüne getirildi; şimdi bunu söyleyeceğim.

İsmail Cem'in TRT Genel Müdürlüğüne getirileceği zamanki Türkiye'de mer'i olan ve cari olan mevzuata göre, bir kimsenin TRT Genel Müdürlüğüne gelebilmesi için en az 10 yıl İktisadî Devlet Teşekkülleri ve falan falan müesseselerde bulunarak, 10 yıllık bir kamusal hizmet görmesi ve 1 nci derecede bir kademeye de erişmiş olması şartı var idi.

Şimdi, bu kanunî şartların mevcut olmasına rağmen, o günün iktidarı, o günün Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarı, 40 milyon insanın içerisinde, 10 yıl falan müesseselerde bulunmuş, 1 nci dereceyi almış bir kimse yokmuş gibi, önürü hayatında değil 10 yıl, bir sene, bir ay, bir hafta, bir gün dahi kamusal bir hizmet görmemiş bir kimseyi, hem de 1 nci dereceye oturtmak suretiyle Genel Müdürlüğe getiriyor; ama mevzuat müsait değil. Türkiye'de açık bir kanun var. Ne yapmak lâzım. O da kolay; Türkiye'de belli bir kişiyi, belli bir makama getirebilmek için özel bir kanun çıkarmanın lüzumlu olduğunu hukukçuları söylüyor kendilerine. Peki getirelim; ama nasıl getirelim bu kanunu? Canım, bu kanunu getirirsek Meclisten geçirinceye kadar bir haylı uzun zaman geçer. Peki ne yapalım? Onun da kolayı var canım; kanun hükmünde bir kararname çıkaralım. 10 seneye lüzum yok, kamusal hizmete de lüzum yok, Devlet hizmetinde çalışmasına da lüzum yok; dışarıdan tut, serbest ticaret hayatından getir buraya oturt. 1 nci dereceyi de ver, 10 seneyi de sil, hepsini de sil.

Arkadaşlarım;

İşte, bu statüko içerisinde 11 sayılı Kararnameyi ihdas ederek, 12 sayılı Kararnamenin de 10 ncu maddesinin (g) bendine bir fıkra ekleyerek; belli bir kişiyi belli bir göreve tayin edebilmek için özel kanun çıkarmak suretiyle TRT Genel Müdürlüğüne getirmişlerdir.

Sayın Yıldız, bir profesörün, (ki, o profesör TRT Yönetim Kurulunda üyedir.) TRT Genel Müdürlüğüne gelmesini kınıyorsun da kanunun aradıkları niteliğin zerre-i miskalini taşımayan bir kimse için, hem de özel kanun çıkarılarak bu makama getirilmesini niye kınamıyorsun?..

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Anayasa Mahkemesine gitseydiniz,

BAŞKAN — Sayın Feyyat, müdahale etmeyin efendim.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Eğer siz bunu kınamazsanız...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Mahkemeye gitseydiniz.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, müdahale etmeyin efendim, lütfen. Bu şekilde bir konuşma usulü yoktur.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hayır, önemli bir soru.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Sayın Yıldız, eğer siz bunu kınamazsanız, biz sizin burada ortaya koymuş olduğunuz gerekçelere ne dereceye kadar inanabiliriz. Gerçeği söyleyin. Sabahleyin Sayın Erbakan iki dönemin iktisadî koşullarını burada mukayese etti hakem olarak, siz de böyle yapsaydınız, o zaman sizin sözleriniz doğrudur derdim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hukuk yoluyle mücadele.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Şimdi, bütün tenkitleriniz, bütün gerekçeleriniz ve bütün muahezeleriniz böyle ise, benim indimde gerçekten uzak olmuş oluyor.

Şimdi, Sayın Yıldız, «Neye göre aldılar?» diyor. 359 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinin 3 ncü bendine göre aldık, takdir hakkımızı kullandık aldık.

Şimdi, arkadaşlarım, «Bu sualleri siz söylüyorsunuz; ama ne malum böyle olduğu?» diyeceksiniz. Şimdi, öyle olduğunu da size ifade edeceğiz.

Bir sayın milletvekilinin sorduğu soruya, günün Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit'in verdiği cevabı huzurlarınızda okuyacağım.

Bir sayın milletvekili, devrin Başbakanı Sayın Ecevit'e; «İsmail Cem İpekçi, kanunun aradığı hiç bir niteliği kendi nefsinde ve şahsında toplamadığı halde, bunu hangi sebeplerle TRT Genel Müdürlüğüne getirdiniz?» diye üç maddelik bir soru sunuyor. Sayın Orhan Birgit, Başbakan adına Meclis kürsüsünde şu konuşmayla cevap veriyor:

İsmail Cem'in ataması için, «Tamamen atayanın takdir hakkına dayandığı için...» Yani İsmail Cem'in Genel Müdürlüğe getirilmesi tamamen atayanın takdir hakkına dayandığı için atayan; yani Bakanlar Kurulu, «Sayın İsmail Cem İpekçi'yi TRT Genel Müdürlüğüne getirme kararını vermiş; fakat arkadaşlarımın, kanunî durumu bakımından, bu arkadaşımızın kanunî durumu bakımından bazı değişiklikler yapılması zorunluğunu görünce de, 13 Şubat 1974 tarih ve 11 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 1327 sayılı Kanuna ek 10 ncu maddesine bir fıkra eklemiştir. Bu değişiklikten başka yolla kısa zamanda İsmail Cem'in TRT Genel Müdürlüğüne getirilmesi katiyen mümkün olmadığı için, özel bir kanunu bu şahıs için çıkardık.» diyor.

Bakan söylüyor, kimin adına söylüyor? Başbakanın adına söylüyor. Hangi Bakan söylüyor? Cumhuriyet Halk Partisinin Bakanı Başbakanın adına söylüyor.

Şimdi dahası var; Sayın Bakan konuşmasının başka bir yerinde, «Hükümetin bir üyesi olarak, icrada yararına inandığımız bir kimsenin görev alması için kanun 10 sene mi aramış, 15 sene mi aramış, kanun başka şeyler mi aramış; bunlar bizi bağlamaz. Biz özel kanunlar getiririz» diyor. Hukuk anlayışına bakınız arkadaşlar. Bu kınanmıyor.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Mahkeme, mahkeme.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Dahası var şimdi.

Turizm Bakanı Orhan Birgit'e «Değerli arkadaşlarım; üçüncü soru olarak, Hükümetçe kanunda bu değişiklik yapılmadan İsmail Cem İpekçi'nin TRT Genel Müdürlüğüne tayin edilmesine imkân var mıydı?» diye sorulduğunda, Sayın Bakan, cevap olarak, «Hayır, imkân yoktu. Bunu biz beğendiğimiz için bu göreve getirdik,» diyor arkadaşlar. İşte soru, işte cevap arkadaşlarım.

Bir arkadaşımız Şaban Karataş hakkında kendisi burada olmadığı halde bir şeyler söyledi, kendi anlayışı. Ben İsmail Cem burada olmadığı için hakkında hiç bir şey söylemem. Vatandaşımızdır, görevden alınmıştır, mahkemeye müracaat etmiştir, karar almıştır; hukuk safhalarını takip ediyoruz.

Yalnız konuşmamı bağlarken, izninizle şu noktalara temas etmek istiyorum.

Şimdi hukukî durum nedir? Mesele burada, karara varalım. Eğer hepinizin vicdanı ve inanç ile şereflerinize uygun bir ses verirseniz sesinize uyalım; ama hukuku, Anayasayı, Türkiye'de mer'i ve carî olan hukuk mevzuatını da ön planda almak kaydıyle.

Şimdi huzurlarınızda birer birer okuyacağım.

Sayın İsmail Cem İpekçi yürütmenin durdurulması kararını almıştır. Yürütmenin durdurulması kararı alınıp, Başbakanlığa ibraz edildiği zaman, yerine makamı doldurulmuş olduğu için, kararın infazı

mümkün değildi. Yürütmenin durdurulması kararında, İsmail Cem İyekçi hakkındaki işlemin durdurulmasına yerine tayin edilen Nevzat Yalçıntaş'ın görevinden alınarak oturtulmasına diye bir kayıt da olmadığına göre; nereden çıkarıyorsunuz ki, öbürü de yerinden kalkıp gidecek ve o gelip yerinde oturacak? İşte ben burada Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün, bu maddenin müzakeresi hakkındaki gerekçesini yüksek huzurlarınızda aynen ve bir bir okudum.

Şimdi Sayın İsmail Cem İpekçi Başbakanlık tarafından bir kararname ile TRT Genel Müdürlüğünden alınıp, Başbakanlık Müşavirliğine müktesep hakları mahfuz kalmak kaydıyle alınıp kendisine yer gösterildi, oda gösterildi, makam gösterildi, mevki gösterildi.

Şimdi efendim, vazifesi gelip orada oturmaktı. Orada görevini yapmak icap ederdi, daireye gelmesi icabederdi. Daireye gelmedi, daireye uğramadı, memurluk şartlarının hiç birine riayet etmedi. Niye etmiyorsun? «Efendim, ben yürütmenin durdurulması kararını aldım.» Yürütmenin durdurulması kararını kime karşı aldınız? Hükümete. Ne yapacak Hükümet bunu? İnfaz edecek. Peki, Hükümet yürütmenin durdurulması kararını infaz etmediği ahvalde, kişi lehine aldığı yürütmenin durdurulması kararını ihkak-ı hak ile infaz etmek yetkisi var mıdır? Yoktur. Şu halde bekleyecek; dava da açılmış, sonunu bekle.

İsmail Cem; tayin edildiği memuriyete, makama ve daireye hiç bir gün, hiç bir suretle gelmedi, kapıdan içeri girmedi. Elimizdeki mevcut mevzuata göre, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 94 ncü maddesi diyor ki; «Herhangi bir memur, tayin edilmiş olduğu göreve mazeretsiz ve 10 gün aralıksız olarak gelmediği takdirde, o memur istifa dilekçesi vererek görevden ayrılmış sayılır, müstafidir.» «Müstafidir» de demiyor, «Kendi dileğiyle görevlen ayrılmış sayılır.» diyor.

Arkadaşlarım; bu kanun burada, biz çıkarmadık. Sayın Ecevit'in Başbakan olduğu zaman kanun aynı, Irmak'ın Başbakan olduğu zaman kanun aynı, bizim Hükümet olduğumuz zaman kanun aynı. 10 gün üst üste gelmemiş. 10 günden vazgeç, 10 aydır gelmemiş bu daireye. Üstelik dahası var; 10 aydan beri de serbest bir ticaretin içerisinde serbest hayata atılmış, bir de «Politika» isimli bir gazete çıkarmış, siyasî kanaatini izhar etmiş ve serbest ticarette çalışıyor.

Elimizde mevcut olan 657 sayılı Kanunun 28 nci, 31 nci maddeleri diyor ki; «Memuriyet, gazetecilik, serbest ticaret bir görevde bir memurun uhdesinde birleşemez, bu suçtur.» Yine Türk Ceza Kanununun 208 nci maddesi diyor ki; «Eğer bir Devlet memuru, memuriyet görevinin dışında serbest ticaret hayatına uğrarsa, üç yıldan şu kadar yıla kadar hapis cezasıyle cezalandırılır.»

Şimdi soralım arkadaşlarım; İsmail Cem İpekçi eğer «Ben Devlet memuruyum» diyorsa, hali hazırda Türk Ceza Kanununun 208 nci maddesindeki bu suçu işlediğine göre; savcılıkça hakkında kanunî takibata geçilmesi lâzımdır. Eğer Sayın İsmail Cem İpekçi, «Hayır efendim, ben Devlet memuru değilim, serbest hayata atılmışım» diyorsa; Devlet memuru olmadığına göre, yürütmenin durdurulması kararının infazı mevzuubahis değildir. Her iki halde de muallâktadır.

Yine Personel Kanununun 98 nci maddesi memuriyetten çekilme hallerini söylüyor ve «Kendiliğinden istifa etmiş sayılan bir kimse, memuriyetten çekilmiş sayılır.» diyor. Bir başka maddesinde; «Memuriyetten kendi dileğiyle çekilmiş bir kimse veya görevine son verilmiş bir kimse, tekrar göreve dönmek istediği takdirde, bu takdir idareye aittir.» diyor; ister alır, ister almaz.

Yürütmenin durdurulması kararını aldın, tatbik et. «Ben Danıştaydan davayı da kazandım.» Bazı gazeteler yazdı, biz Danıştaydan sorduk. 11 sayılı Kararname niye iptal edildi? Ne 11 sayılı Kararnamenin iptal edildiği ve ne de Danıştayın İsmail Cem lehinde karar verdiği hakkında bugüne kadar Hükümete tebliğat yapılmamıştır, bugüne kadar Resmî Gazetede ilân da olmamıştır, böyle bir şey de mevzuubahis değildir.

Şimdi hal böyle iken, bir bardak suyun içerisinde fırtına koparmaya ne lüzum var arkadaşlarım? İsmail Cem İpekçi Devlet memuru değildir, memur olma hakkını ve hukukunu mer'i ve carî Türk Hukuk Mevzuatı karşısında yitirmiştir. Yitirdiği bu ahval karşısında ilâmı getirip kime verecek ve ne isteyecek?

Kaldı ki, bu iddiamızı teyit eden bir de yepyeni Danıştay kararı okuyalım size. Bu çok yakın bir karar; yani 7 - 8 - 10 aylık bir karar. Bir vatandaş, bir memur TRT Genel Müdürlüğünden görevinden alınıyor. Verildiği göreve de gitmiyor, çalışmıyor. Danıştaya müracaat ediyor, yürütmenin durdurulması kararını istiyor, iptalini istiyor, tazminat istiyor, velhasıl istiyor. Danıştayın verdiği karara bakınız.

Ankara Radyosu eski Program Müdürü Yekta Şensoy, o zamanki TRT Genel Müdürlüğü tarafın-

dan görevinden alınarak başka bir göreve tayin edilmiştir. Görev yeri değiştirilen bu şahıs Danıştaya müracaat etmiş, Danıştay Beşinci Dairesi esas, 1975/1670 sayılı 26 Mart 1970 günlü kararında aynen şunu söylüyor:

«TRT de görevli Yekta Şensoy'un, dava açtıktan sonra memuriyetle ilgisi kalmadığını belirterek davanın reddine karar vermiş ve hatta davacıyı bütün mahkeme masraflarıyle birlikte mahkûm etmiştir.» Gerekçesinde de diyor ki, «Yeri değiştirilen TRT deki memur, Hükümetin tayin etmiş olduğu bu yere gitmemekle görev ile olan ilgisi kesilmiştir. İlgisi kesildiği için, yürütmenin durdurulması ve iptal davası açmaya menfaat ilişkisi kalmadığı için talebinin oy birliği ile reddine...» diyor arkadaşlarım.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Yürütmenin durdurulması var orada, Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Yürütmenin durdurulması da, davanın reddi de, hepsi burada; tazminat talepleri de dahil hepsi reddedilmiş.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Orada yok ama, Sayın Bakan?

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — İkisi de bunun içerisinde benim kardeşim; hepsi bunun içerisinde.

Şimdi bu duruma göre, İsmail Cem İpekçi hakkındaki meselenin vuzuha ermesini isteriz. Yarın Senatoda müzakere olacak; bunun yine ele alınmamasını isterim arkadaşlar.

Devlet memuru değildir; memuriyet ile ilgisi kalmamıştır, 10 ay evvel terk etmiştir, politikaya atılmıştır, ticarete atılmıştır, ticaret yapıyor, para kazanıyor, siyasî kanaatlerini gazete sütunlarında bol bol yazıyor, bir gün Devlet memurluğu yapmıyor, Dairesine de gitmiyor. «Ceza Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, hepsi ortadayken halen bu Hükümet Danıştayın verdiği İsmail Cem İpekçi hakkındaki kararı uygulamıyor.» Nasıl diyebilir? Neyi uygulayalım arkadaşım? Biz uygulasak siz bizim yakamıza yapışacaksınız Binaenaleyh bu konuyu burada keselim.

Bugünkü Hükümet, bütün anayasal kuruluşlara, başta Anayasa olmak üzere bütün anayasal kuruluşlara saygılıdır. Anayasanın içerisindeki kuruluşlarla birlikte mahkemelerimizin hepsine karşı saygılıyız. Takdir haklarına hiç bir deyeceğimiz yoktur. Bu emsal hiç bir zaman için hukuk devleti çiğneniyor şeklinde bir gerekçe olarak gösterilmez. Ben hukuk adına, rejim adına ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin kanatları adına çok istirham ediyorum; bu meseleyi bağışlayalım, bu meseleyi kapatalım. «İsmail Cem eşittir Danıştay» Olmaz arkadaşlarım. «Danıştay eşittir falan şey» Olmaz arkadaşlarım, olmaz; bunu bırakalım arkadaşlarım.

Bu meselenin dışında Danıştayı daha iyi nasıl çalıştırabiliriz? Bu kadar fazla miktarda biriken davaları daha süratle nasıl çıkarabiliriz? Danıştaydaki hâkimlerimizin daha iyi karar verebilmesi için ilmî yetenekleri yönünden, dışarıda staj görmeleri bakımından kütüphaneleri bakımından, daireleri bakımından, imkânları bakımından neler yapmamız lâzımdır, bu müessesenin bir Fransız Danıştayı veya bir Alman Danıştayı veya bir başka daha üstün bir Danıştay daha varsa onun seviyesine çıkarmak için ne lâzımsa onu isteyin, ona «Evet» diyelim; ama olmayan bir şeyi havanda su döver gibi, nefesimizi tüketircesine burada söyle, orada söyle, şurada söyle. Bunun bir anlamı yok arkadaşlarım.

Umarım ki, bu konuşmalarımla hiç bir arkadaşımın kalbi ve gönlü alınmamış olsun. Umarım ki, bu konuşmalarım arkadaşlarımızın vicdanlarında mâkes bulsun ve böylece Danıştay meselesi mevzuubahis olduğu zaman Danıştay meselesini, İsmail Cem meselesine bağlamamış olalım.

Maruzatım ile Yüce Heyetin vaktini israf ettiğim için affınızı istirham eder; Danıştay bütçesinin bütün Danıştay mensuplarına ve ülkemize hayırlı olmasını diler, Yüce Heyetinize en derin saygılarımı sunarım. (A. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Bakan, teşekkür ederiz; ancak, sual sormak isteyenler var. Buyurunuz Sayın Güven.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Efendim, bölge idare mahkemelerinin kurulması hakikaten büyük bir boşluğu dolduracak niteliktedir; herkesin arzusu ve isteğidir. Bu hususta bir tasarruf Hükümette mevcuttur. Bu, herkesin biran evvel kanunlaşmasını istediği bir konudur. Acaba Hükümet bu konuda ne düşünüyor? Sual bir.

İkincisi, Sayın Bakanın konuşması ile bütçede bir çelişki gördüm, yanılmıyorsam. Sayın Bakan dediler ki, «Hizmet binası 8 yıldan beri yapılmaktadır; Nisan ayında faaliyete başladı. Halbuki, binanın tamamlanması için daha yapılacak bir hayli masraflar ki, ödeneği gerektirir, Danıştay bütçesini tetkik ettiğimizde böyle bir ödenek yok. Ödeneğin bulunmaması, binanın tamam olmaması gibi faktörlerin içerisin-

de bu çelişki nasıl giderilecektir. Mutlaka yapılacaksa, bunun hangi yönden ödeneğini temin edip yaptıracaklardır?

Sual üç; personel durumunun taşıt sorunu ile ilgili. Bugün emsali bütün ülkelerde memurların ve personelin işyerlerine taşınması için araçlar temin edilmektedir. Yargıtayda dört tane araç bulunmaktadır. Halbuki Danıştayda bir tane dahi bu servis yoktur. Bu boşluğu doldurabilmek için Hükümet ne düşünüyor, alınan bir tedbir var mıdır?

Benim suallerim bu kadar.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Teşekkür ederim.

Efendim, bölge idare mahkemeleri hakkında daha önce meruzatta bulundum, tahmin ederim arkadaşımız dışarıda olduğu için her halde farkında olmadılar.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Buradaydım efendim; Hükümette diye buyurdunuz; ama tasarının mevcut olduğundan bahsedilmedi Üstelik de çabuk çıkarılacak mı? Henüz bir faaliyet yok.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Tasarımız Başbakanlıkta hazırdır; üzerinde çalışmalar yapılıyor. Bununla ilgili bilgiler, Maliye Bakanlığı da dahil olmak üzere gerekli bakanlıklardan istendi; hepsi geldi. Başbakanlıktadır...

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Yakında çıkacak dendi.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Hazırlanıp Meclise gelecektir.

Çıkma tarihi hakkında bir şey söyleyemem. O, Yüce Meclisin takdirine bağlıdır.

İkinci konu; binalar için 1976 yılının Nisan ayında taşınacağımızı söylemiştik, Bütçe - Plan Komisyonunda da öyle ifade etmiştik. Aynı kanaatımızı muhafaza ediyoruz. Ödenek yokluğu halinde, ödeneklerin nasıl ne şekilde aktarma yapıldığını tabiatiyle sizler de bilirsiniz. Parasızlık yüzünden bu binanın bu sene açılmaması gibi bir durum katiyen ihdas edilmeyecektir; bina açılacaktır; en konforlu malzemeler içerisinde, en iyi şartlar içerisinde Danıştayımız görevine o yeni bina içerisinde devam edecektir. Sizler de onun açılış merasiminde şeref misafiri olarak bulunacaksınız.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Bakan, anladım; ama niçin ödenek konulmadı? Bu beyan şüpheye düşürüyor herkesi, ödenek konulmadığı için.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Ödenek vardır efendim. Bu, doğrudan doğruya Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılıyor, Bayındırlık Bakanlığı bütçesi içerisinde bunun müzakeresi gerekiyor. Binayı yapan Bayındırlık Bakanlığıdır, Danıştayda değildir, Başbakanlıkta deyildir. Bayındırlık Bakanlığı bütçesi içerisinde binanın tahsisatı mevzuubahis olmalıdır, orada müzakere edilir.

Üçüncüsü taşıt sorunudur Doğrudur. Yargıtay bundan tahminen bir, birbuçuk ay önce müracaat ettiler, onlara iki tane büyük otobüs sağlandı. Sayın Danıştay mensuplarımıza da bu istedikleri vasıtalar en kısa zamanda verilecektir. Hiç bir endişeniz olmasın efendim. Gönlümüz kendileri ile beraberdir.

Teşekkür ederim.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sualler cevaplandırılmıştır.

Sual sırası Sayın Çelebi'de efendim. Sayın Bakanım, iki üyemiz daha var. Sayın Çelebi, buyurunuz.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan;

Aracılığınız ile Sayın Bakanın şu sorularıma cevap vermelerini rica ediyorum.

Yargı organlarımızda kararların gecikmesinden doğan müşkül duruma. derde Sayın Bakan Danıştay yönünden işaret buyurdular.

Yalnız Danıştay yönünden daha müşkül olan, daha acı olan bir taraf var; memurunu mağdur eden bir amir bilâhara kendisi de mağdur duruma düşüyor, Danıştaya başvuruyor. Birinci memur sıra beklerken, davasının ele alınmasını, tetkik edilmesini, sonuçlandırılmasını beklerken, amir 1 sene sonra, 1,5 sene sonra müracaat ettiği halde davayı esasından çözen karar aldırıyor.

Bu gibi hallerde Danıştayda hak sahiplerini sıraya koymak, müracaat sırasına göre davaya rüyet edilmesini, sonuçlandırılmasını sağlamak bakımından bir tedbir öngörülüyor mu?

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Sayın Çelebi'nin sualine çok teşekkür ederim, çok yerinde bir sual sordu. Benim de kafamı kurcalayan bir sualdir, bu.

Kendileri takdir buyururlar, benim Bakan olarak Danıştay ile ilgi ve münasebetim sadece idarî ve malî işlerledir. Bağımsız bir mahkeme bulunmaları sebebi ile kendilerine şu davaları öne alın, şu davaları daha süratli görün diye bir gündem tayin etme yetkimiz yok. Ancak Danıştayın değerli iki müntesibi huzur-

dalar, bunu tahmin ediyorum değerlendireceklerdir. Bendeniz de Danıştay Başkanı ile görüştüğüm zaman bu arzunuzu aynen kendilerine ileteceğim. Bir mevzuat noksanlığından ileri geliyorsa, onu da Yüce Meclisle elbirliği ile düzeltmeye çalışacağız.

Teşekkür ederim.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Kırlı.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sayın Başkanım, aracılığınızla aydınlanmak bakımından şu sualimin cevabını Sayın Bakanımdan rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — İsmail Cem İpekçi TRT Genel Müdürlüğünden alındıktan sonra tayin edilmiş bulunduğu Başbakanlık Müşavirliği vazifesine bir gün dahi gelmediği halde acaba Devlet Hazinesinden kendisine, vazifeden alındıktan sonra para verilmiş midir? Böyle bir bilgi varsa, rica ederim.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Sayın Kırlı'nın sualini anladım. Kendisine bir maaş ödendiğini tahmin etmiyorum, zira hiç gelmedi; yani Başbakanlıktan, tayin edildiği makamdan adımını atıp içeriye girmedi. O bakımdan kesin olmamakla beraber, almadığı inancını taşıyorum. Bunun esasını öğrenir, arkadaşıma şifahî olarak malumat arz ederim.

BAŞKAN — Başka sual sormak isteyen? Yok.

Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI GIYASETTİN KARACA (Devamla) — Ben de teşekkür ederim. (A. P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Tanyeri, söz istemiştiniz, son söz üyenindir hükmüne dayanarak söz veriyorum.

Buyurunuz Sayın Tanyeri.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Müzakeresini yapmakta olduğumuz ve bitirdiğimiz Danıştay bütçesi dolayısıyle burada grupları adına ve kişisel olarak mütalaalarını ve görüşlerini bildiren arkadaşlarımıza cevap veren Sayın Bakan, grupumuzun sözcüsü için, kendisinden beklemediğimiz bir tabir, bir kelime kullandı. Bu kelimeyi kullanmasının sebebi, Sözcümüzün eleştirileri sırasında Danıştayın çok yüklü olan dosyalarının azaltılması ve dolayısıyle Anayasanın ve Danıştay Kanununun öngördüğü, Danıştayın yüksek dereceli mahkeme olması fonksiyonunun yerine getirilebilmesi için alt idare mahkemelerinin kurulması gerektiğini Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün burada beyan etmediğini, aslında bunu beyan etmesi lâzım geldiğini ifade buyurdular. Anlaşılıyor ki, Sayın Bakan çok fazla meşgalesi sebebiyle, burada söylenen sözleri dinleyememektedir.

Sözcümüz her daireye bir yılda gelen dosya adedini, çıkan dosya adedini söylemiş ve bunların giderilmesi için alt idare mahkemelerinin biran evvel kurulması temennisinde bulunmuştu. Oysaki, 1968'den beri bu görevi ben ifa etmekteydim ve her yıl burada Danıştay bütçesini eleştirirken, alt idare mahkemelerinin kurulması lüzumunu özellikle belirtir ve bunun biran evvel gerçekleşmesini temenni ederdik. Sayın arkadaşımız da bunu burada belirtmişlerdi.

Bizim Hükümetimiz zamanında, hatırladığıma göre, alt idare mahkemelerinin kanun tasarısı hazırlanmış; o zamana kadar bu kanun tasarısının Yüce Meclise sevk edilemeyişinin baş amili, Maliye Bakanlığıyle aradaki ihtilâfın süregelmiş bulunmasıydı. Bunu Hükümetimiz halletmişti, Maliye Bakanlığı da müstakil bir vergi mahkemesi kurulması tezinden vazgeçmiş, kurulacak iki seksiyonlu idare mahkemeleriyle bunun yerine getirileceğini kabul etmiş, mutabakatını vermiş ve kanun tasarısı Yüce Meclise sevk edilmek üzere bulunmuştu, sonra Hükümetten ayrıldıktan sonra ne olduğu hakkında bilgim yok.

Şu halde, Sayın Bakanın Sözcümüz hakkında sarf etmiş olduğu «Demagoji» sözünü kabul etmiyoruz ve kendilerine iade ediyoruz.

Sayın Bakan, burada yapılacak eleştiriler içinde Danıştay hâkimlerinin daha iyi, daha çabuk ve isabetli karar verebilmeleri için yeteneklerinin artırılması hususunda, bilgi ve görgülerinin artırılması hususunda hiç değilse kanun sözcülerinin ve raportörlerin bilgilerinin ve görgülerinin artırılması için (ileride üye olabilecekleri mülâhazasıyle) Batı ülkelerine gönderilmesi lüzumunu belirtti ve bunun için bütçeye ödenek konulduğunu ifade buyurdu.

Verecekleri kararlara saygı gösterilmedikten, kararlar uygulanmadıktan sonra, o hâkimlerin isabetli karar vermeleri için, bilgi ve görgülerinin artırılması için Batıya gönderilmesi ve Hazineden milyonlarca lira sarfına ne lüzum var Sayın Bakan?

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Anayasamız, hukuk devleti ilkesini kabul etmiştir. Hukuk devleti ilkesi, her şeyden evvel kanunların Anayasaya uygunluğunun ve idarî kararların kanunlara uygunluğunun temini ve bunların müeyyidesidir.

Birincisinin müeyyidesi Anayasa Mahkemesidir, ikincisininki Danıştaydır.

Cumhuriyetten evvel de Danıştay vardı, Danıştay kararları hükümetin tasdikine muallâktı, buna «justice retenue» diyordu. Cumhuriyet bir devrim yaptı, bir inkılâp yaptı. Bu justice retenue'yi; yani bağlı kararları, tasdike muallâk olan Danıştay kararlarını Lâzım-ül icra haline getirdi.

Şimdi, Sayın Bakan burada «Anayasanın 114'ncü maddesinde yapılan değişiklikle, artık idarenin Danıştayın kararlarını infaz etmek mecburiyeti ortadan kalktı» diyor. Demek ki, meşrutiyet devrine dönmüş oluyoruz; yani Danıştay karar verecek, Hükümet dilerse uygulayacak, dilemezse uygulamayacak. Bunun kararları tasdikten veyahut tasdikten imtinadan ne farkı var? 114 ncü maddenin tadilinden maksat bu değildir ve tadilden sonra da netice bu değildir.

95 nci maddeye temas ettiler, bundan evvel de burada ve Mecliste 95 nci madde çok eleştirilmişti. 95 nci madde her şeyden evvel, Danıştay kararlarının lâzım-ül infaz ve icra olduğunu, mutlaka infaz edilmesi lâzım geldiğini söylüyor; ama «la takra büssalate» diyoruz, sonrasını okumuyoruz. Birinci fıkrayı görmeden «İkinci fıkranın anlamı, idare dilerse tazminat vermek şartıyle Danıştay kararlarını infaz etmez» diyoruz; ama 95 nci maddenin 2 nci fıkrasının tazminat hükmü, hizmet kusuruna dayanmaktadır. Danıştaya dava açacak, hizmet kusuru sebebiyle tazminat kararı alırsa, Hazine ödeyecek. Bu, el kesesinden ihsan. Ben Danıştay kararlarını uygulamayacağım, Hazine bunun vebalini ödeyecek. Bereket versin ki, Yargıtay bir içtihatta bulundu ve Danıştay kararlarının yahut mahkeme kararlarının giderek infaz edilmemesini şahsî kusur sayarak, bundan mütevellit tazminatı Bakanın ya da o kararı infaz etmeyenin kendi kesesinden ödeyeceği hükmünü ortaya koydu.

Şimdi TRT hakkında vermiş olduğu misal; yani açıklama biraz noksan, Danıştay benim bildiğim kadar Cem İpekçi'nin TRT Genel Müdürlüğünden alınması ve istihlâf eden zatın TRT Genel Müdürlüğüne tayini kararlarını aynı zamanda durdurmuştur. Binaenaleyh, burada Sayın Bakanın vermiş olduğu misale tatbik edersek; bina henüz yıkılmadan yıkmanın durdurulması kararı gelmiştir, şu halde artık binanın yıkılmasına lüzum yoktur. Danıştay aynı zamanda (Yine bildiğim kadar) İsmail Cem İpekçi'nin Başbakanlık Müşavirliğine tayini kararını da durdurmuştur. Eğer böyle değilse onu bilmem; fakat benim bildiğim kadar böyledir.

Sayın Bakanın Orhan Birgit hakkında vermiş olduğu bilgileri her halde Sayın Birgit Mecliste cevaplandıracaktır. Bu itibarla ben üzerinde durmaya gerek görmüyorum.

Sayın arkadaşlarım;

Biz hukuk devleti ilkesini kabul ettiğimiz gibi, idarî rejimi de kabul etmişizdir. İdarî rejim demek, adlî kaza ile idarî kazanın ayrılması, birbirinden müstakil olması ve kararlarının ayrı ayrı icra edilmesidir.

İdarî rejimin kendine has bir dava türü vardır; iptal davasıdır. Bu iptal davası, umumî hukukta bulunmayan, idare hukukuna özgü bir davadır ve alınmış olan, yapılmış olan tasarruf iptal edildiği takdirde sanki hiç yokmuş, olmamış gibi muamele görür. İdare hukukunun genel prensibi bu. Biz bunu ortadan kaldıracak değiliz ki. Doktrin böyle söylüyor, teori böyle söylüyor, kanun böyle söylüyor. Şu halde, bir tayin tasarrufu iptal edildiği ve aynı zamanda onun yerine yapılan tayin tasarrufu da iptal edilmişse, artık oraya yeni bir tayin yapılamaz. Çünkü, tayin tasarrufunun sebep unsuru, makamın münhal olmasıdır. Makam münhal olmadıkça oraya tayin yapılamaz. Bu itibarla, idarî rejimin gereklerini yerine getireceksek, bunu tam anlamıyle, tam manasıyle getirmek lâzım.

BAŞKAN — Sayın Tanyeri, konuşma süreniz doldu, lütfen efendim.

SALİH TANYERİ (Devamla) — Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Fransa'da memurun makam teminatı olmadığı ifade edildi. Halbuki, meşhur Fransız Danıştayının ünlü bir kararı vardır; «Rodye» kararı diye, bütün idare hukuku kitaplarına geçmiştir. Hadise kısaca şudur: Bordo hâkimi emekliye sevk edilmiştir. İdare mahkemesi emeklilik tasarrufunu iptal etmiştir. İdare, hâkimi başka bir yere ve meselâ Lyon'a tayin etmiştir; mahkeme o kararı da iptal etmiş; kendisinin, idare hukukunun anaesaslarına göre, münhal olmamış bulunan ve binaenaleyh tayin muamelesi geçersiz olan Bordo mahkemesine tayini lâzımdır kararını vermiştir ve bu Rodye kararı henüz Fransa'da yürürlüktedir.

Teşekkür ederim. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Tanyeri.

Sayın üyeler;

1976 yılı Danıştay Bütçesi görüşmeleri bitmiştir. Bütçenin bölümlerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Danıştay

Bölüm Prog.		Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri	17 645 400
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
111	Yargı	51 930 500
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
112	Danışma ve inceleme	6 261 500
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler	285 000
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	

Bu suretle 1976 yılı Danıştay Bütçesi kabul edilmiştir; hayırlı olsun.

Ç) DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ BÜTÇESİ

BAŞKAN — Şimdi, Devlet İstatistik Enstitüsü 1976 yılı Bütçesi görüşmelerine başlıyoruz.

Grupları adına, Sayın Şerafettin Paker, A. P. Grupu adına; Sayın Doktor Lûtfi Bilgen, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına söz istemişlerdir.

Buyurunuz Sayın Şerafettin Paker, Adalet Partisi Grupu adına.

A. P. GRUPU ADINA ŞERAFETTİN PAKER (Antalya) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri;

1976 malî yılı Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı Bütçesi üzerinde Adalet Partisi Senato Grupunun görüşlerini ifade etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum. Cümlenizi A. P. Senato Grupu ve şahsım adına selâmlıyor, saygılarımı sunuyorum.

Muhterem senatörler;

Bugün artık istatistik çalışmalarının öneminin herkes tarafından anlaşılmış olması gerekir ve genellikle anlaşılmış durumdadır da. Daha iyiye, daha güzele gidebilmenin ilk şartı, mevcut hâli iyi bilmektir. Ölçemiyorsak, sayamıyorsak mâlik de olamıyoruz demektir. Eskiler, «Ölçemediğin, sayamadığın şey senin değildir» demişler. Yirminci Asır bahusus ikinci yarısında her şey hesaba, kitaba dayanmaktadır. Hesapsızların, kitapsızların sonu hüsrandır. İstatistikî çalışmalar bugün artık müspet ilimlerin bir koludur. İstatistik bilgisi olmayan devlet ve hükümet adamları ileriye matuf tedbirler alamazlar. Devlet ve milletin kalkınmasını sağlamak, iyi istatistikî bilgilere sahip olmakla olur.

İstatistik çalışmalarının başlangıcını bizde 14 ncü Asıra kadar indirmek kabildir. Osmanlı Devletinin ilk kuruluş yıllarında toprak sayımına önem verdiklerini, 1326 ile 1360 ve 1360 ile 1389 yılları arasında görüyoruz. Kanunî Sultan Süleyman zamanında da ilk genel sayımın özellikle nüfus sayımının yapıldığını okuyoruz. Askerlik çağındaki erkek nüfusun bilinmesi zarurî idi. İdarî, malî ve sosyal bünye genellikle askerî güce dayanıyordu. 19 ncu Asrın son çeyreğini başlangıcında nüfus tezkereleri usulü ihdas edilmiştir. Yine 19 ncu Asrın bidayetinden itibaren vilâyet ve kaza merkezlerinde, bunları takip etmek için de merkezî istatistikî büronun kurulduğunu okuyoruz. 1891 yılında Babıâli'de Merkezî İstatistik Encümeni, 1918'de de Daire-i Sadarete bağlı bir İstatistik Müdüriyeti Umumiyesi kurulmuştu.

Memleketimizde ciddî ilk ekonomik ve sosyal olaylarla ilgili sayısal bilgilerin toplanması 50 sene öncesine dayanır. 1926 yılında kurulan İstatistik Müdüriyeti Umumiyesi teşkilâtı, 1927 yılında Cumhuriyet devrinin ilk nüfus, tarım sanayi sayımını gerçekleştirmiş, istatistik yıllığının neşriyatını sağlamıştır.

1930 yılında artık tam merkeziyet sistemiyle çalışan teşekkül, 1554 sayılı Kanunla gerçekleştirilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 1962 senesinde 53 sayılı Kanunla Başbakanlığa bağlı olarak en son şeklini almış, bilgi toplama, anket yapma ve istatistik mefhumu yerleştirilmişti. Kalifiye personel yetiştirme, teşkilâtlanma, teçhizatlanma bakımından çok yararlı olduğu kadar, Beş Yıllık Kalkınma planlarının hazırlanma, tatbik etme ve neticelerinin tespi-

tinde kullanılacak istatistikî bilgileri ehliyetle temin edici mahiyette olması yönünden, memleket için çok faydalı olmuştur.

Muhterem senatörler;

Buraya kadar bizde istatistik çalışmalarının tarihî seyri hakkında kısaca izahat vermiş oldum.

Kuruluş Kanununun 2 nci maddesi, ülkenin iktisadî, içtimaî faaliyetleriyle alâkalı nüfus hareketleri, sağlık, eğitim, kültür, ziraî faaliyetler, imalât, inşaat, istihsal sanayii; hülâsa her türlü faaliyetlere ait istatistikleri düzenlemeyi amirdir. Devlet İstatistik Enstitüsü 1962 yılından beri bu görevleri en iyi şekilde ifaya çalışmış, yeni kuruluşu içinde kendine sağlanan imkânları son haddine kadar zorlayarak, eleman yetiştirmiş, cihazlanma teşkilâtlanma gayretlerini sürdürmüştür.

Bu meyanda istatistik alanında yetişmiş personel sayısını yükseltmiş, araştırıcı, anketör ve istatistik memuru olarak hizmetin icaplarını hazırlamıştır. İstatistik yeri işlemi konusunda modern elektronik sisteme geçiş, yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilen sistem analizi ve programcıları ile birlikte belli bir seviyeye çıkarılmıştır. Güçlü bir matbaa kurulmuş, Eğitim Merkezi Enstitüsü dışı kuruluşlar personeline daha çok hizmet sunacak bir duruma getirilmiştir. Ancak istatistikî bilgilerin toplanmasındaki güçlük, toplanan bilgilerin neşrine kadar geçen safahat ve plan uygulaması ile birlikte daha detaylı bilgilere ihtiyaç duyulması, hiç el atılmamış konularda yeni, sağlam ve süratli bilgi temini zorluğu, iş yükü ile kapasite arasındaki eşitliği bozmaktadır. Bu sebepledir ki, zaman zaman istatistiklerimizdeki gecikme, noksanlık, tutarlılık, güvenirlilik konusunda hâsıl olan tereddütlerin ve yapılan tenkitlerin iş yüküne nazaran kıt olan imkânlarla değerlendirmek iktiza etmektedir.

Bugün, müessese gerek ilmî çalışmaları, gerek bilgi toplama ve yayınlama yetenekleriyle modern kuruluşlarımızdan biri olmuş birçok alanlarda eksikliklerini tamamlamış, memleketimizde rakam disiplinini kurmuştur.

Enstitüye verilen vazifeler son derece çeşitli, önemli ve mesuliyetlidir. Her türlü icraî teşriî çalışmanın ilk müracaat edeceği yer burasıdır. Bu sebeple, Enstitünün çalışmalarının ciddî, her türlü şüpheden uzak, güvenilir olması ve güvenilir ehil ellerde bulunması gerekir.

Bir ilim dalı olan istatistik, modern devlet anlayışının ruhu mesabesindedir. Bu ilim dalını kaale almayan, kamu ve özel sektör faaliyetlerinin başarıya ulaşması hayaldir. İstatistikçi, icraya ışık tutar, yolunu gösterir, İstatistikci, metotlu terkip ve tahlilleriyle rakamları dile getirir, âdeta konuşturur. Bu sebepledir ki, istatistik konuları üzerinde çalışacak elemanların, sadece sayıları bir araya getirip, sıralayıp, toplayan kimseler değil, bunların izahını da yapıp, memleketin atisi için sonuçlar çıkarabilecek kimseler olması gerekir.

Bu nedenledir ki, istatistik çalışmaları içinde olan personelin çok iyi yetişmiş olmaları, kültürlü, lisan bilen kişiler olması lâzımdır. Bu dallarda çalışacak elemanların içeride ve dış memleketlerde yetişmeleri için her türlü fedakârlığın yapılması lâzımdır.

İstatistiklerin ehil ellerde emin olarak hazırlanması, sonuçlandırılması kadar da çabuk olması gerekir. Anketlerin çok muğlak değil, sade; fakat istenilen, tatmin edici bilgiyi vermesi lâzımdır.

Muhterem senatörler;

Her geçen gün biraz daha ağır sanayiye doğru gidiyoruz. Bu artık zarurettir. Bunun için de sağlam envanter çalışmalar ister. Bu sebeple de Sanayi Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, Sanayi Odaları, Devlet İstatistik Enstitüsü ile çok sıkı bir işbirliği yapmak zorundadırlar.

Ziraî ürünlerin taban fiyatlarının tespitinde dahi Enstitü çok faydalı olabilir. Enstitü daha bir sene önce geniş kapasiteli 64 bin karakterle, 90 bin karakter arasında hafızaya sahip bir bilgisayar sistemini çok büyük masraflarla tesis etmiştir. Elektronik beyin adı verilen bu aracın kullanılması, her şeyden önce yetişkin elemanların istihdamına vabestedir. Yetişkin, seçme eleman kullanmalı, bunun için de maddî fedakârlıktan kaçınmamalıdır.

Bugün Enstitü, başında genç, dinamik, nazarî ve amelî ekonomik bilgilerle mücehhez, Devlet Planlama Teşkilâtı Araştırma Grupunda uzun yıllar çalışan bir teknisyen olmak üzere, kalifiye elemanlarla mücehhezdir. Zaman geçtikçe daha da iyiye götürüleceğinden şüphe etmemelidir.

Muhterem senatörler,

1975 malî yılında Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Bütçesi 68 milyon 678 bin 58 TL. idi. 1975 yılında genel nüfus sayımının da yapılması mevzubahis olduğu için, 40 milyon TL. ilâve yapılmış, böylece 1975 malî yılında mezkûr Enstitüye 108 milyon 678 bin 58 TL. verilmiştir. 1975 malî yılı Bütçesinin yerinde sarfedildiğine dair kanaatimiz tamdır.

Yaptıkları bilgi toplama, sınıflandırma, değerlendirme, sonuçlandırma, yurt içinde ve dışında itibar gördüğüne inanıyoruz. Tam bir modern devlet anlayışı içinde bir çalışma yapılmıştır. Çalışmalar her türlü politik görüşlerin dışında objektif olarak sonuçlandırılmıştır. Politikacıların arzu ve isteklerine göre netice istihsâl etmek felâket olurdu. Bu sebeple politikanın girmemesi gereken yerlerden birisi de burasıdır. Nitekim bu bakımdan da şayanı takdirdir.

Bu Bütçe ile 1970 ve 1971 yıllarında yapılan genel nüfus, genel tarım ve sanayi ile işyerleri sayımının neticelendirilip, istifadeye arzı üzerinde çalışılmış ve yayın safhasına girmiştir.

26 Ekim 1975 tarihinde yapılan Onuncu Genel Nüfus Sayımının geçici sonuçları, köy, ilçe ve il olarak istifadeye sunulmuştur. Bu sebeple, Enstitünün önce Sayın Başkanına ve sonra da personeline teşekkür ve takdirlerimizi sunarız.

1975 yılında, 1973 yılında yapılan sanayi anketini sonuçlandırmakla iyi bir hizmet yapılmış, planlamaya malzeme hazırlanmıştır. Kara ve deniz taşıtları anket uygulamalarının, su ürünleri anketinin yapılması iyi olmuştur. Her türlü alan çalışmalarında yararlanmak gayesiyle 100 binden fazla nüfuslu şehirlerin harita çalışmalarına girişilmiş, yıl içinde 25 şehirin haritalarının yapılmasını takdirle yad ediyoruz.

Nüfus sayımları arasındaki yıllarda ikili kayıt sistemi yöntemiyle nüfusun demografik değişimini izlemek amacıyle kurulmuş olan Demografik Araştırmalar Merkezi, anket çalışmalarına kentsel ve kırsal yerlerde başlanılmıştır. İlk yıl uygulamasının tamamlanmasını iyi karşılıyoruz.

1975 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü matbaasında diğer cari işler dışında basılarak 40 değişik konuda 32 milyon 743 bin 200 sayfa tutarında ve 129 bin 800 adet yayın alâkalıların faydalanmasına arz edilmesini memnunlukla kaydediyoruz. 1976 yılında da aynı çalışma temposu içinde planlı, programlı bir şekilde çalışılacağından endişemiz yoktur.

1976 malî yılında, Enstitünün yapacağı eski başlanan işlerin hitama erdirilmesi ve yeni hizmetler için bütçeye konan para, carî harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamaları olarak 114 milyon 597 bin 100 TL.'dır ki, 1975 malî harcamalarına nazaran 5 milyon 900 bin TL. fazladır ki, bu da önemli bir fazlalık değildir.

Enstitü yeter ki, vazifelerini noksansız ve imkân nispetinde hatasız yapmaya çalışsın. Bu artışı fazla görmüyoruz, hatta az görüyoruz.

Muhterem senatörler;

Netice olrak Enstitünün 1975 yılında çok verimli, olumlu çalıştığını müşahade ediyoruz. 1976 yılında da aynı çalışma temposu içinde bu kuruluştan beklenen hizmetleri layıkiyle yapmasını temenni ediyoruz. Matbaa ve bilgi işlem merkezindeki bazı çevre ünitelerinin takviye ve temin edilmelerini bekliyoruz. 64 bin karakterle 90 bin karakter arasında hafızaya sahip bilgi sayarın iyi bir şekilde çalıştırılabilmesi için iyi operatör, programcı, sistem analizcileri, proje yöneticileri ve teknisyenlerin Enstitü bünyesinde muhafaza edebilmeleri için ödemelerde bazı özel imkânlar üzerinde durulmalıdır. Devlet Planlama Teşkilâtında olduğu gibi sözleşmeli eleman istihdam edilebilmelidir ve dışarıya ihtisas için eleman gönderme imkânları sağlanmalıdır. Bünyede tercüme bürosu, dokümantasyon merkezi kurulmalı, telekomünikasyon sistemi geliştirilmelidir. Enstitü illerde de teşkilâtlanmalı, yaşayan istatistikler en süratli bir şekilde merkeze aktarılmalıdır. Ayrıca, milletlerarasındaki gelişmeleri yakinen takip edebilmek için dış memleketlerde, bahusus Amerika, Almanya gibi büyük memleketlerde eleman bulundurmakta fayda görüyoruz.

25 Nisan 1976 da 50 nci kuruluş yılını idrak edecek olan Enstitünün yapacağı istatistik haftası iyi bir şekilde değerlendirilmelidir. Halen 1142 personelle hizmet gören Enstitünün bu sayıyı kalifiye elemanlarla takviyesi şayanı tavsiyedir.

Muhterem senatörler;

Burada sözlerime son verirken Devlet İstatistik Enstitüsünün 1976 Malî Yılı Bütçesinin mübarek Milletimize ve Enstitü personeline hayırlı kılmasını Cenabı Hak'tan niyaz eder, Adalet Partisi Senato Grupu adına hepinize tekrar saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz sayın Paker.

Sayın üyeler;

Vakıflar Genel Müdürlüğü 1976 yılı Bütçe Kanununun açık oylama işlemi bitmiştir; sayım döküm neticesi ayrıca bildirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına sayın Lûtfi Bilgen, buyurunuz.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

C.H.P. Grupu adına yapacağım konuşmamda önce teknik çalışmalarını, sonra da bugünkü siyasal tutumunu eleştireceğim Devlet İstatistik Enstitüsünün (Kısaca DİE'nin) görevi tartışılmaz şekilde bellidir.

Doğru kaynaklardan alınan sağlıklı bilgileri doğru olarak rakamlaştırıp doğru toplamak, zaman içinde ve zamanlar arasında doğru orantılar kurmaktır.

Bunların değerlendirilmesini başka kuruluşlar da yapar ki, en başta hükümetler gelir.

Çoğu kez başarısız hükümetler bu istatistik rakamlarını sevmezler, âdeta şeytan görmüş gibi ürkerler, İstatistiklerin kendi arzuladıkları sonucu vermesini isterler. Hatta onu akord etmeğe çalışırlar. Bu defa sesler daha da bozuk çıkar. Zira zamanımızda sosyal ve ekonomik konularla ilgili araştırma ve istatistik çalışmalarını DİE dışında da yapan ve değerlendiren çeşitli özel kuruluşlar da vardır. Her biri kendi görüş açısından da baksa bir baz rakamı tespit etmekte ve bunların sonuçlarını kendi yorumları olarak bizlere devamlı bir tarzda yollamaktadırlar. Elbette bütün parlamenterle DİE'ye dayalı olması gereken hükümet beyanlarıyle bu özel istatistikler arasında görülen bariz farkları kendi ölçülerine göre değerlendirmektedirler. Örneğin, TUSİAD'ın 1975 yılının sonunda «Türk Ekonomisi» adlı yayınında verilen bazı istatistikî rakamlarla, Hükümetin bazı beyanları arasında büyük çelişkiler vardır. Kaldı ki, bu TÜSAİD'in, kurucuları aynı zamanda M.C. Hükümetinin de mimarları arasındadırlar. Bu yüzden kamuoyunda bu Hükümetin müşkül durumda kalmasını da pek istemez, böyle görünmezler. Ne de olsa, bir kimse ya da kuruluş kendi eserini kötü gözle görmek istemez; ama buna rağmen ortaya koydukları istatistikî rakamlar, artık mızrağın çuvala sığmaz hale geldiğini de göstermektedir.

Örneğin, M.C. Hükümeti devamlı olarak üretim artışı yaptıklarını ifade ederlerken M.C.'nin kuruluşunda katkısı olduğunu yukarıda belirttiğimiz ve hâlâ da bu desteğini çekmediğini gördüğümüz TÜSİAD'ın rakamlarına göre 1974 yılına nazaran 1975 yılında hamdemir üretiminde % 2,5 düşme, saç üretiminde % 32,4 gerileme, ispirto imalinde % 22,3 azalma ve hepsinden de önemlisi M.C.'nin kendi adıyle ters orantıyı ifade edercesine hampetrol istihsalinde % 4,9 oranında bir eksilme olmuştur. Halbuki bu kalemlerin hepsinde artma olduğu, gerek Bütçe Komisyonunda ve gerekse Senato'da bütçenin tümü üzerinde yapılan eleştirilere cevap verirken sayın Başbakan tarafından iki gün önce «temel ihtiyaç maddeleri üretiminde artış oldu» şeklinde beyan edilmiştir ki, acaba bunlar temel ihtiyaç maddeleri değil midir?

Hükümetin mütemadiyen yatırımları artırdıklarını ifade etmesine rağmen yatırımların gerçekleşme oranı, Hüküme destekçisi TÜSİAD raporlarına göre 1974'te % 80,3 iken 1975'te % 77,1 e düşmüştür. Sayın Başbakan Demirel evvelki akşam Senato'da yaptığı konuşmada Ecevit Hükümeti zamanında; yani 1974'te yatırımların % 60, kendi zamanlarında ise % 100'e yakın bir gerçekleşme kaydettiğini ileri sürdüler. Buna itiraz eden arkadaşlarımız biraz evvel Sayın Ergenekon'un Maliye Bakanı olarak yaptığı konuşmada ve dağıtılan yazılı metinde bu oranın % 89 olduğunu ifade ettiler. A.P.'li arkadaşlarımız «Maliye Bakanının raporundaki % 89 oranı parasal gerçekleşmeyi gösterir, halbuki Başbakanımız % 100 e yakın gerçekleşmeden bahsederken fiziksel gerçekleşmeyi kasteddi.» buyurdular. Bir memlekette enflasyon devam ederken, hızı ne olursa olsun yatırımlarda fiziksel gerçekleşmenin parasal gerçekleşme oranından yüksek olabileceği ilmen nasıl mümkün olur, bunu benim bilmem, anlamam imkansız; ama Sayın Başbakanın ağzından ifade edildiği gibi enflasyon hızının % 10'a indirildiği doğru olsa bile, fiziksel gerçekleşmenin parasal gerçekleşmeye ulaşması mümkün olmaz sanırım. Bir ay kadar önce İller Bankasında bir ilçenin içme suyu ihalesine katılan müteahhitler kırmak şöyle dursun % 80 ilâ % 100 zam teklif ile işe talip olmuşlar ve bu şartlarla ihalenin imkansızlığı görüldüğünden yeni şartnamenin hazırlanmasına ve yeniden ihaleye çıkarılmasına karar verilmiştir. Enflasyon hızı böyle devam ederse yeni şartnamenin de fiyat artışlarının gerisinde kalması muhtemel olduğundan birçok yatırımlarda olduğu gibi iş, emanet usulüyle yaptırılmağa kalmaktadır ki, bu verdiğimiz örnekte fiziksel gerçekleşme oranı, parasal gerçekleşme oranının ancak yarısına ulaşabilir.

Sayın Başbakanın % 60 yatırım gerçekleşmesinin vukubulduğunu söylediği 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı nedeni ile o yılın muzaffer Hükümeti en önemli para, personel ve makine kaynaklarını Kıbrıs'ta kullanmak zorunda kalmış olmasına rağmen yatırımların gerçekleşme hızı % 80,3'e ulaşmıştır. Halbuki MC Hükümetinin 1975 yatırım gerçekleşmesi TÜSİAD raporlarına göre ancak % 77,1'e düşmüştür.

Her iki hükümetin de, yani Ecevit'in de Demirel'in de yatırımları isteyerek aksattığı söylenemez. Aksine arttırmak istemeleri ve % 100'e ulaşma arzusu doğaldır. Buna rağmen Ecevit Hükümetinin dış savaş güçlüğü MC Hükümetinin kendi eliyle çıkardığı iç savaş huzursuzluğu kadar yatırımları aksatmamıştır. Öyleyse, bir memlekette kalkınmanın temeli iç huzur, yani can ve mal güvenliğidir ki, Hükümet destekçisi TÜSİAD raporunda da 1975 yılında özel sektör

yatırımlarının aksamasını % 50'ye yakın bir oranda politik istikrarsızlık ve iç huzurun olmayışına bağlamışlardır.

MC Hükümeti devamlı olarak gübreyi ucuzlatmak suretiyle köylüyü refaha ulaştırdığını söyler durur. Buna katılmamak mümkün değildir; ama ziraî ilâçlardaki % 300'ü de geçen kısımlarında pahalılıktan bahsetmez ve bu ilâç zamları her nedense DİE istatistiklerinde yer almaz.

Bir çiftçi için gübre gerçekten önemlidir. İyi kullanılırsa verim % 20'den % 50'ye kadar artabilir; ama ürüne gelen hastalık tedavi edilemezse, tamamını kaybetmek tehlikesi vardır. Bu hastalığın etkisi ya hep ya hiç kaidesine bağlıdır. Ucuz gübre ile verimli bir miktar arttırma ümidine kapılan çiftçi, hastalığın mücadelesini yapacak gücü yani ziraî mücadele ilâç parasını bulamazsa her şeyini kaybetmektedir. Nitekim 1975 yılında beyaz sinekle mücadele edemeyen, astronomik rakamlara yükselen ilâç fiyatları nedeniyle bu gücü bulamayan köylü her şeyini kaybetmiştir. Yalnız pamuk ziraatında beyaz sinek zararı milyarları aşmıştır. Ama nedense bu gibi net istatistik rakamlarını DİE bültenlerinde bulmak mümkün değildir. Ama bu ilâç pahalılığını DİE bültenlerinde bulamasak da çiftçinin cebi ile bayideki ilâç fiyatları arasındaki mukayeseyi yapmak hiç te zor değildir. İçimizden kura ile seçilecek 3 - 5 kişilik bir heyet kursak ve yine kura ile seçilecek bir kaç tane ziraat ilâçları satan bayi tespit etsek ve bu dükkânda da yine kurayla ilâçlar ayırsak ve bunların fiyatlarını tetkik etsek acaba ne görürüz? «Acaba ne görürüz?» diye merak etmeyelim ve bize de zahmet olmasın diye bazı çiftçi örgütlerimiz bunu yapmış ve şu örnekleri çıkarmışlardır. Bunu bize yollarken de «Tahkiki bedava» diye bir not koymuşlardır.

Aynen okuyorum :

«TARIM İLÂÇLARININ 1974 - 1975 FİYATLARI

İlâcın adı	1974 Fiyatı (TL.)	1975 Fiyatı (TL.)	Kullanıldığı yer
Rogor	37,09	69,33	(Tütün, pamuk, üzüm)
Ditane Z 78	12,76	42,00	(Mavi küf)
Cortion M	23,16	46,00	(Tütün, pamuk, üzüm)
Malatino 20	16,69	25,78	» » »
Tiodon M	47,50	62,27	» » »
D. D. B. V	35,74	68,00	(Ambarlamada)
Metessittox	51,50	65,67	(Tütün, pamuk, üzüm)
Folidol E. 605	32,27	40,63	» » »
Bayer Kükürt	9,72	14,40	(Üzüm ve tütünde)
Teodan Metalli	47,00	70,95	(Üzüm, tütün, pamuk)
Lebaysit	44,96	73,17	» » »
Ekatin	67,66	110,83	» » »
Antrakol	16,74	34,60	» » »
Ekatox	43,86	70,60	» » »
Fosforin 20	20,90	32,78	» » »
Roksiyon	31,90	56,00	» » »
Aspor	19,52	40,45	(Pamuk, üzüm)
Hedenol (21 kg.)	295,96	690,00	(Yabancı ot ilâcı)

Not : Bu fiyatlar ilâç yapımcılarının ilâç bayilerine fatura ettikleri fiyatlardır.»

Bu yaz bu ilâçları yukarıda yazılı normal fatura fiyatından bulunan sayısı da çok az. Bunun üstüne bir de karaborsa soygununun eklendiğini de hesap ederseniz, çiftçinin ne hale geldiğini görürsünüz. İşte bu nedenledir ki, Güney Anadolu'yu tamamen, diğer yerleri de sporatik olarak istila eden beyaz sinekle çiftçinin mücadelesi mümkün olmamış ve milyarlarca liralık pamuk ürünü ve diğer sebze, meyveler heder olmuştur. Eğer kooperatiflerin önünde kuyruk görülmüyorsa, vatandaşın elinde satacak pamuğu kalmadığı içindir. İsterseniz buyurun beraber gidip yerinde görelim, bunun da tahkiki bedava; ama ne yazık ki, DİE bültenlerinde buna da yer verilmemiştir.

Büyük ve ciddî bir firmanın muhasebe ve istatistik organları iyi işlerse müessese kolay kolay batmaz. Günlük, aylık ve yıllık gelişme grafikleri yöneticileri uyarır durur. Bir devlet idaresinin baş köşesinde yer alan hükümetler, DİE'nin sağlam bilgilerine dayanarak hem halkı aydınlatacaklar, hem de dünden güç alarak yarına dönük kararlarını alırken icra için gerekli malî imkânı sağlama yolunda DİE istatistik rakamlarından esinlenerek bulabilecektir ki, devletin devamlılığı sağlansın.

Devletin devamlılığını sağlayan çeşitli faktörlerin en başında sağlam bir istatistik bilgisi gelir kanısındayım. Bir istatistik rakamı daha sonra gelen bir hükümet veya devlet icraatının dayanağı olacağı gibi, daha önceki icraatların bir mizanı da olabilir. İstatistik, her istenildiği zaman ve sadece para ile yapılan bir iş de değildir. Öyle konular vardır ki, ancak belli gün, ay, mevsim ve hatta belli yıllarda yapılabilir.

Nüfus sayımı gibi her beş yılda bir yapılan istatistik çalışmasını da ancak günü gelince yapabiliriz. Onun için nüfus sayımında yapılan anketlerin çok daha önceki hükümetler tarafından hazırlanmış olması mümkün olduğu gibi, o anketlerden faydalanarak gelecekte icraat yapacak başka hükümetlerin kurulması da mümkün ve doğaldır.

26 Ekim 1975 nüfus sayımı için hazırlanan anket sorularından sakatların tespitiyle ilgili 27 nci sütundakiler bunun en güzel örneği olduğundan müsaadenizle üzerinde biraz durmak istiyorum. Bu madde Ecevit Hükümetinin sosyal devlet şekline uygun bir görüşünün başlangıç noktası olarak oraya yerleştirilmiştir.

Ecevit Hükümeti zamanında Başbakan ve C. H. P. Genel Başkanı olarak Türkiye'de hazırlığına girişilen Mediko Sosyal Rehabilitasyon, yani tıbbî ve sosyal esenlendirme ile ilgili ciddî bir çalışmanın ilk basamağına adım atabilmek gayesiyle konuyu DİE'ye iletmiştik.

Sosyal devletin başlıca görevlerinden biri olan bu teşebbüsün ta başından beri Türkiye'de ve dış ülkelerde konu ile ilgili bütün tetkik ve çalışmaları, mesleğim icabı olarak, partim ve memleketim adına bizzat kendim yürüttüğüm için DİE yöneticileriyle yapılan müzakerede de tarafımdan yürütülmüştür. Çok yakın ilgi ve yapıcı bir gayret gördüğüm DİE yöneticilerinin uygulamada da 26 Ekim 1975 nüfus sayımıyle bu işe başlamış olmalarını takdirle anar, kendilerine ve nüfus sayımında Türkiye çapında görev alan herkese teşekkür ederim.

Saygıdeğer senatörler eğer izin verirlerse, bu konuyu kısaca özetlemek istiyorum. Bir nüfus sayımının anket kâğıdındaki 27 ve 26 ncı sorular üzerinde bu kadar duruşumu belki yadırganmış olabilir; ama Anayasamızın emri olan Sosyal Devlette yapılması gereken çok önemli bir atılımın şimdiye kadar ihmal edilmiş olması bizim bu konuya çok ciddî olarak eğilmemizi ve işe ilmî yoldan başlamamızı gerektirmiştir. Onun için üzerinde ısrarla duruyorum.

Yeterince gelişememiş bütün ülkeler gibi Türkiye'nin de sayısız sosyal porblemlerinden bir tanesi sakatlık ve onun sonucu dilenciliktir. Bunlar halkın şefkat ve yardım duygularını sömürerek sanatlarını yürütürler. Medenî ve gelişmiş bir ülkede sokakta dilenci görülmez. Toplum bunu reddeder. İleri bir toplum bu derekeye düşen insanları göz ardı bakım evlerinde himaye eder.

Bugüne kadar Türkiye'de bir milyon civarında görünür sakat olduğu tahmin edilmektedir. Bunun doğruluk derecesini 26 Ekim 1975 nüfus sayımının kesin sonuçları alındıktan sonra öğrenebilecek isek de, bugün için ortalama 40 kişiye bir sakat düşmektedir. Tabiatıyle bu sakatların hepsi dilenmiyor; hali vakti yerinde veya onur sahibi sakatlar başkalarına el açmıyorlar, topluma da ailelerine de yük olmaktan kaçınıyorlar. Bizim bugün konumuz muhtaç olsun ya da olmasın sakatlar ve dilencilerle nasıl başa çıkacağımızdır.

«Bizim kanımızca, önce sağlam bir istatistik bilgi gerekir» dedik. Bu nedenle Ecevit Hükümeti ciddî bir başlangıç yapmıştır. 26 Ekim 1975 tarihinde yapılacak olan genel nüfus sayımından faydalanmayı düşünerek, hazırlanan sorulara 27 nci maddeyi ekletmiştir. Sayım esnasında da vatandaşlarımızın doğru cevap vermiş olmalarını umarız. Bu anketin yapıl-

ması için Ecevit Hükümeti zamanında DİE yöneticileri ile temasa geçilmiş, teferruatı üzerinde müzakere ve mutabakat sağlanmıştır. Birleşmiş Milletler Örgütü de her 10 yılda bir sakat oranının tespitini istemektedir. Bundan önceki 1965 yılında yapılmıştır. DİE bunu da nazarı itibare alarak nüfus sayımı ile birlikte bizim istediğimiz sakat sayımını da yapmıştır. Sayımdan birkaç ay önce Sayın Bülent Ecevit'in bana yazdığı mektup şudur. Fotokopisi burada.

«Sayın Dr. Lûtfi Bilgen

Nüfus sayımında sakatların durumunun da saptanmasını Hükümette bulunduğumuz sırada benden istemiştiniz. Soru kâğıtlarında buna da yer verildi. İlişikte sunuyorum.

Saygılarımla.

Bülent Ecevit.»

Üç aydan fazla bir zaman önce yapılan bu sayımın kesin sonuçları belli olduğunda bir gerçek ortaya çıkacaktır. Türkiye'nin hangi yöresinde ne tip sakatlar vardır, belli olacaktır. Bu bir çeşit Türkiye Sakatlar Haritası demektir. Bu haritanın yapılmasından sonra istatistikte yer alan sakatların gerçeklik derecesi ve niteliğinin tespiti için hepsinin sağlık kontrolundan geçirilmesi ve tıbbî tariflerinin tam olarak yapılması lâzımdır.

Bundan sonra sıra sakatların medikal rehabilitasyonuna ve sonra da sosyal rehabilitasyonuna gelir ki, konumuzun esasına girmiş bulunuyoruz. Buraya kadar yapılan iş hep DİE ile beraber yürütüleceği için onun bütçesinde konuşulma zorunluğu olmuştur. Bu noktadan sonra konu DİE'den ayrılmaktadır. Burada konuşmasak da olur. Ama, bizim düşündüğümüz mediko - sosyal rehabilitasyon kuruluşlarının Devlet bünyesindeki yeri henüz tespit edilmiş olmadığından, teşebbüsün başlangıcını anlattığımız bu bütçe içinde nasıl yapacağımızı da anlatarak fikrimizi belirtmek istiyoruz. Onun için yüksek müsaade ve müsamahalarınıza sığınarak burada kısaca tamamlamak istiyorum.

Mediko - sosyal rehabilitasyon (tıbbî ve sosyal esenlendirme) için öncelikle ciddî bir kuruluşa ihtiyaç vardır. Görevini adından alan bu kuruluş Türkiye çapında bir vakıf olabilir, Başbakanlığa bağlı bir müstakil genel müdürlük olabilir ya da bazı ülkelerde olduğu gibi başlıbaşına bir bakanlık olarak düşünülebilir; fakat her hâlûkârda mevcut kuruluşlardan birisine ek görev olarak verilemez. Zira bugün mevcut kuruluşların hepsi öylesine meşgul ve meşbu ki, güçleri yetmez.

Bu kuruluşun nasıl olacağını, mücadeleyi nasıl yapacağını ve finansmanının nasıl karşılanacağını tespit edebilmek için bu yolda başarılı çalışmalar yapan milletlerin girişimlerini ve sonuçlarını tetkik edersek, bunun Türkiye için de imkânsız olmadığı kanısına varırız, sanırım. Bu konuda çeşitli ülkeler başarının örneği olabilirler. Bunların hepsini sayıp dökmenin gereği yok. Bir kapitalist ülkeden, bir de sosyalist ülkeden örnek vermekle bize ışık tutulacağını ümit ederim.

Saygıdeğer arkadaşlarım;

Bu konuyu da dışarıda partim ve memleketim adına bizzat tetkik fırsatını buldum. Yugoslavya ve Japonya bunun birer örneğidir, ikisi de başarılı olmuştur.

Japonya İkinci Cihan Savaşından sonra, çok sakat veren bir memlekettir; asker sakatlarını herkes gibi maaşa mağlamışlar, sivil sakatlar için de eğitim kuruluşları, sakatların çalıştığı işyerleri, fabrikalar yapmışlar. Bu fabrikalarda % 4,5 faizle 22 yıl vadeli, % 6,5 faizle sakat işçiler için 36 yıl vadeli devlet kredileri açmışlar. Japonya'da bir devlet bankasının herhangi özel sektöre açtığı kredinin faiz haddinin asgarî % 11 - 12 ve azamî 5 yıl vadeli olduğunu hesap edersek, bu gibi yerlere ne kadar önem verildiğini görürüz. Oralarda çalışan herkes, hayatını kazanabilmektedir ve kimseye muhtaç olmamaktadır. Ki, Japonya dünyanın en zengin ülkelerindendir, böylesine zengin bir ülkede bile sakatlar hazır yiyici olmaktan çıkarılmıştır, millî gelire katkısı olan insanlar olmuşlardır.

Keza, Yugoslavya'da da durum, benzeri şekilde yapılmaktadır. Belgrat'tan başlayan hareketi beş yüz bin sakatı kapsayacak şekilde bütün Yugoslavya'ya yaymaya çalışıyorlar, bizim paramızla 200 milyon liralık bir bütçe koymuşlar ve Japonların kullandıkları usullerle Yugoslavlarınki arasında bilinen faydalı birtakım hususlar var. Bunları teferruatı ile buraya getirirdim; ama vaktinizi almak istemiyorum. Yalnız şunu belirtmek istiyorum. Dünyada herkes, rejim ne olursa olsun bu insanları sokakta bırakmıyorlar, dilendirmiyorlar. Nitekim, Japonya'da da, Yugoslavya'da da sokakta dilenen sakata rastlamadım.

Yukarıda belirttiğim bu mediko - sosyal rehabilitasyon merkezlerinin Türkiye'deki kuruluş yerlerinin de seçilmesi yine bir teknik çalışma gereğidir. Türkiye'de çok sayıda kaplıca vardır. Bunlardan bir kaç tanesi termal turizme yarayışlıdır, diğerleri ilkeldir. Bu ilkel kaplıcalardan bir kaç tanesini bu işe tahsis ede-

biliriz. Sakatlar toplanır çalıştırılır ve bunlar orada tedavi edilirken bir yandan da ücretli ağaç yetiştirmeciliğine sevkedilebilir. 15 - 20 sene vadeli bir orman yetiştirmesinden sonra bunlar çekilir, orman gelişir, yeri termal turizme bırakılabilir. Yine bunların da üzerinde etütler yapıldı; fakat teferruatına gitmeyeceğim.

Şimdi, bu işin başlaması 26 Ekim 1975'de yapılan nüfus sayımının katî neticesine bağlıdır. Onun için de bu Enstitünün % 1'lik örnekleme sonuçları ve kesin sonuçlarının bir an evvel çıkarılması gerekir.

Şimdi, DİE çalışmalarının süratlendirilmesi adı altında ilgili Bakanın ve onun bağlı olduğu partinin, yani Millî Hareket Partisinin Cephe Hükümetinden istediği üç haneli, dört haneli rakamlara yükselen kadro taleplerinin ortaklar arasında uzlaşmaz pazarlıklara konu olduğu da ayyuka çıkan bir husustur. Bu kadar çok sayıda bir kadro ile gerçekten daha geniş kapsamlı, daha doğru, daha süratli istatistik yapmak gayesi güdülseydi ilgili Bakana teşekkür ve tebriklerimi sunmayı bir görev sayardım.

Konuşmama başlarken DİE üzerindeki eleştirimi önce teknik sonra siyasî tutumlarına hasredeceğimi belirtmiştim. Buraya kadar hep teknik konular üzerinde konuştuğumu sanıyorum; ama iş kadro meselesi ve bunların kullanılış tarzına gelince sorun teknik olmaktan çıkarak tamamıyle siyasî bir hüviyete bürünmektedir. Benim de konuşmam bu atmosfer içinde devam edecektir.

Bir enstitü için herkesin çok yüksek bulduğu binlik kadro talebinin altında yatan maksadın ne olduğunu anlamak için atamalarda uygulanan ölçülere bir göz atmak yeter de artar bile. Bu tutum Türkiye için gerçekten tehlikeli olmaya başladığı gibi, bir partinin karanlık emellerini ifşa ettiği için anlayanlar nezdinde faydalı da olmuştur. Çok kıymetli bazı teknisyenleri bu ithamın dışında tutuyoruz.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, bir şeyi rica edebilir miyim? Çok iyi duyulduğu kanaatinde değilim. Biraz daha yüksek sesle konuşursanız daha iyi tespit edebilirim zannediyorum. Lütfen efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Peki efendim.

Bu işlerin karanlık yönü evvelâ Sayın Bakanın Başbakanlık binasında değil de DİE binasında oturmasıyle ortaya çıkmıştır. Gerçi o binada yer olmadığı bahanesi söylenmekteyse de Başbakanlık katında yer sağlanarak, «buyurun» dendiği halde Sayın Bakanın DİE binasında oturmayı tercih ettiği gizli değildir. Maksat orayı tam bir komando üssü haline getirmek, onları bakan seviyesinde gözönünde tutmaktır. Bunlara komando adını vermeye, kahraman Türk Ordusunun şanlı ve gerçek komandolarına hakaret olacağı için aslında dilim varmıyor.

Türk komandoları Kıbrıs'ta düşmanla savaşırken, Kıbrıs'lı Türkeş'in uyduruk komandoları Türkiye'de kardeş kavgası ile meşguller ve hâlâ da bu sakim yolda tıpkı aşırı solun kaçık uçları gibi aşırı sağın emrinde sağ kaçık uç olarak yürümeye devam etmektedirler. Bu komando taklitçilerinin DİE'de üslenip çevreye saldırılar düzenledikleri de olayla sabit olduğuna göre, maksadın birinci basamağına basılmış demektir. Bu maksat, Devlet Dergisinin 193 ncü sayısında üç noktaya dayandırdıkları stratejilerinden biri olarak görülmektedir. Bu üç stratejinin birincisi sokağı ele geçirmek, ikincisi Devleti ele geçirmek, üçüncüsü Meclisi ele geçirmek olduğuna göre, yukarıdaki DİE'de üslenme örneği Devleti ele geçirmek hedefinde bir adım sayılmasından başka ne mana ifade eder?

Bu üslenme sadece Devlet kadrosuna militan doldurmakla kalmıyor. Teklif edilen DİE Bütçesinin tetkikinde başka maksatların da olduğu anlaşılmaktadır. Bütçedeki 240 harcama kaleminin, tetkikinden anlaşıldığına göre yurt dışı görev ve yolluklar için 1974'de 193 bin lira, 1975 Irmak Hükümetinde 170 bin lira ayrılırken 1976 Cephe Hükümeti Bütçesinde birden bire 2 milyon 310 bin liraya yükseltilerek tam 14 katına çıkarılmıştır. Acaba bu para ile yurt içi kamplarında eğitilip, önceleri gençlerin, öğrencilerin ve şimdi de halkın üzerine saldırtılan yerli ve yabancı silâhlı, muştalı, sopalı, zincirli siyaset zorbalarından görevini emredildiği şekilde yapanlara mükâfat olarak dış geziler mi tertip edilecek, yoksa teknisyenlerin yetişmesi mi sağlanacaktır?

Sözde ülkücülerin hakim olduğu yurtlarda öğrenci alınırken özel seçme yaptıkları gibi her yerde partizanlığın daniskasını yapmaktadırlar. Bunu yaparken de açıkça ilân ederek çevreye göz dağı vermeye çalışmaktadırlar. Bunlar, kendi ellerinde bulunan kamu yönetimine memur ve işçi alırken Türkiye Cumhuriyetinin ve Türk Devletinin ölçüleri ile değil de kendi ölçülerine göre yaptıkları imtihanla memur atamakta, işçi almaktadırlar. Hatta bu imtihanlarda sorular öylesine maksatlı ki, bazı yerlerde bir espri konusu haline gelmiştir. Örneğin; İskenderun Demir - Çelik Fabrikasına işçi alınırken yapılan imtihan şek-

li ve sorular sorular bütün Çukurova'da hoş bir espriye dönüşmüştür. Bu espriye göre işçi adayına üç soru soruluyor :

Soru bir; Malazgirt Meydan Savaşı kaçta oldu? Cevap : 1071. Tamam.

Soru iki; Bu muzaffer kumandanın adı neydi? Cevap : Alpaslan. Bildin, tamam.

Şimdi, üçüncü suale geçiyoruz, eğer bunu bilirsen alacağız, bilmezsen kaybedersin. Bu kumandanın soyadı neydi? «Türkeş» diyen kazanıyor.

Tabiî bu bir espri; ama bir gerçeği de ifade ediyor.

Karikatürize edilen bu imtihan konusu cidden memleketimiz için çok tehlikeli bir aşamada bulunuyor. Zira hiçbir işçi ve memur Devlet imtihanının ciddiyetine artık inanmıyor; ancak diktatörlükle idare edilen ülkelerde ister komünist, ister faşist olsun devlet hizmetine girmek için önce partiye yanaşmak zorunluğu vardır.

Bugün de cephe ortaklarınca parsellenmiş Devlet kesiminin M. H. P.'ye düşen bölümünde, tıpkı ortaklarında olduğu gibi, M. H. P. ve onun yan organlarına kaydolmadan işe girmek mümkün değildir. Şimdi de İş ve İşçi Bulma Kurumunun yerine geçmeye çalıştıkları kesinkez anlaşılmıştır.

Bursa'da Ülkü Ocaklarının şehir hoparlörü ile yaptıkları fabrikalara işçi alma çağırısı; Ermenek'te ve başka bazı illerde muhtarlara Ülkü Ocakları tarafından yazılan mektupla İskenderun Demir - Çelik Fabrikalarına ve başka işyerlerine M. H. P.'li militan işçi alınacağı duyurulmaktadır. Bu gayretler de tıpkı DİE'yi istilâ ve işgal eder gibi Devleti ele geçirme stratejisinin Başbakanlık müsaadesiyle uygulanmasıdır. Acaba Sayın Demirel bunlara hoş görünerek ne fayda ummaktadır?

Acaba DİE, M. H. P.'nin bu yöntemleri ile şimdiye kadar kaç tane işçi ya da memur alındığının istatistiğini yapmakta mıdır?

Devletle iktidar partisini bütünleştirmek gayesi ile Vatan Cephesi uygulamasına varan dereymanlar sonucu çıkmaza giren demokrasimizi, içine düştüğü çıkmazdan kurtarmak için ihtilâl yaptığını söyleyen Türkeş de, Parlamentodaki 1/150'lik partisi ile, Hükümeti ve Devleti bütünleştirmek için mi sözde ülkücü dernekleri bir devlet makamı haline getirmeye çalışmaktadır?

Seçim yoluyle Meclis iktidarını ele geçirme imkân ve ihtimali olmayan kaçık uçların partileri, ister aşırı sol, ister aşırı sağda olsunlar siyaset sahasını derhal gladyatör arenası haline getirmektedirler.

Türkiye'de bu iki kaçık uca da, fikrî ikna yoluyle sahip çıkacak insan sayısı çok az olduğundan ve kendilerinin de öğrendiklerini hazmetmemiş olmalarından dolayı, bunların siyasî mücadeleleri derhal kaba kuvvete ve saldırıya dönüşmektedir. Bu saldırının sonucu her iki taraf için de ölmek ya da öldürülmektir.

Bu kanlı sonuç bir kaçık uç parti liderinin daha başlangıçta kendi örgütüne verdiği bir emrin gereğidir. Devlet Dergisinin 230 ncu sayısında çıkan Türkeş'in yazısındaki; «Davaya katılıp geri dönen olursa vurun» emrini aynı liderin dinî bayram tebrikine yazacak kadar şaşkınlık içindedirler. Dinimizce barış günü olan bayramda ölüm saçan, kin kusan bu silâhlı zorba örgütünün, mukaddesatçılık davasında ne derece samimî oldukları tebarüz ediyorsa, demokratik nizamda yerleri olmadığı da o kadar açıktır.

Liderin; «Davadan döneni vurun» emri geçen yılki TÖB - DER olaylarında da uygulama sahası bulmuştur. Olaylardan sonra Cumhuriyet Halk Partisi heyetleri tahkikata gitmişlerdi. Ben de Amasya'ya giden grupa dahildim. Orada çok perişan durumda iki A. P.'li aile vardı. Bunlardan birinin oğlu bir kaç sene önce komando olmuş, militan olarak çalışmış, askere gidip gelmiş ve bir bankada memur olmuş, hayata atılmış. Bu arada Hanya'yı Konya'yı görüp aklı başına gelince komandoluktan vazgeçmiş. Vay sen misin davadan dönen. Liderin bu gibi hainleri öldürme emri de var. Bu emrin yerine getirilmesi de yıkanmış beyinler için âdeta bir ibadet. İşte bu ibadeti yapacak, ortaöğretimden takıntılı, tahsili sürüncemede kalan bir komandoyu gözlerine kestiren zabit rütbesindeki militanlar bu genci, A. P.'li ailesinin rızası hilâfına günlerce telkin, tehdit, not vaadi ve daha bizim bilmediğimiz bir takım çeşitli usullerle adam öldürmeye azmettirmişler ve çocuğu katil olacak noktaya getirmişlerdir. Bildiğiniz gibi, katl olayı oldu ve tutuklandı.

Acaba Sayın Demirel bu kanlı iktidarını sürdürmek için daha kaç ananın bağrını yakacak, daha kaç ailenin ocağını söndürecek veya daha kaç katile müsamaha edecektir.

Benim sadece bir gazete koleksiyonundan tarama yaparak tespit ettiğim korkunç tablo şudur : Bu cinayet sayısına gazetelere geçmeyenler dahil edilmediğine göre, vereceğim rakam asgarî miktardır. Listesi gün ve tarih olarak isim isim elimde bulunan bu siyasî cinayetlerin sayısı 1968'den bugüne kadar 89'dur. Tarihinde, gününde, adı, soyadı, nerede, ne zaman

olduğu hepsi burada bellidir, arzu edene verebilirim. Hatta güçte değil, Meclisin kütüphanesinde bu koleksiyonları herkes alıp bu sırayı bulabilirler. Gizli değil.

Bir rakam bir tek gazete koleksiyonundan alındığı için cinayetlerin asgarisini göstermektedir. Tamamını herhalde resmî kayıtlar tespit etmiştir. Bu öldürmelerin 38 tanesi Sayın Demirel'in 12 Mart'tan önceki birinci kanlı iktidar dönemindedir. 31 tanesi de yine Demirel'in yeni iktidarı, yani Cephe Hükümeti zamanına rastlar. 20 tanesi de ara rejimine ait operasyonların eseridir.

Ecevit Hükümetinin 7 aylık iktidarında bir tek siyasî cinayet olmamıştır. Demek ki, bir hükümet başkanı isterse can güvenliği sağlanabilmektedir. Burada bir hususta Yüce Senatonun dikkatini çekmek istiyorum...

BAŞKAN — Sayın Bilgen, söz süreniz şu anda bitmiştir, lütfen.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Kaç dakika efendim?

BAŞKAN — Yarım saat efendim. 15 dakika daha ikinci defa olmak üzere gruplar adına söz hakkınız vardır, ancak bu söz hakkınız gruplar adına başka söz isteyen olmadığı takdirde yani, birinci tur görüşmeleri bittikten sonradır. Müsaade buyurun, şu anda grupları adına konuşmayanlar var, onlar adına söz isteyen olmazsa sözünüzün devamını temin edeceğiz efendim.

Millî Birlik Grupu adına?.. Yok. Cumhurbaşkanlığınca Seçilen Üyeler adına?.. Yok. Size şu andan itibaren 15 dakika süre ile ikinci söz hakkınızı kullanmak üzere söz veriyorum.

Buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Bitireceğim efendim.

Dikkat ederseniz son bir haftadır siyasî cinayet olmaz oldu, anarşik olaylar olmaz oldu demiyorum, cinayet olmadı diyorum bir haftadır. Ecevit iktidarda değildir ki, iddia edildiği gibi Ecevit muhalefete düşünce anarşiyi körüklesin de olaylar çıksın.

Türkiye'de bir hafta öncesine kadar görülmeyen bir olay oldu; Sayın İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk şöyle bir beyanda bulundular; «Devlete karşı silâh çekenlere de, Devlete yardımcı olmaya matuf gibi gözüken silâhlı eylemlere de karşıyız.» mealindeki sözü söylediler. İşte o zamandan beri şimdiye kadar daha önce sırtları sıvazlanan kişiler artık eskisi kadar himaye göremeyecekleri kanısıyle olacak olay çıkartmaktan kaçınır olmuş olabilirler.

Eğer İçişleri Bakanı ve Hükümetin aklı başında bir iki ortağı bu tutumu sürdürürlerse cinayetlerin kökü derhal kesilir; ama açıktan böyle söylenir de, el altında bir tarafa göz kırpılırsa olaylar eskisinden beter ve cinayetler sayılamayacak kadar çok olur.

İki gün evvel Sayın Demirel burada Ecevit devrindeki bütün olayları gazete başlıklarından okudu; fakat bir tane öldürmeyi bizim ısrarımıza rağmen söyleyemedi. Olay olması başka, öldürülme başka.

Herkesin bilip de çıkarları bozulmasın diye bir türlü itiraf etmek istemedikleri Ecevit'in siyasî cinayetsiz iktidarının sırrı, işte bu tarafsızlıktadır. Bir İçişleri Bakanının korkarak da olsa, çekinerek de olsa, ortaklarını gücendirmemek için kelimeleri itina ile seçerek yaptığı konuşmada da olsa, yaptığı küçük bir çıkış, Türkiye'de bir haftalık olsun bir rahatlama sağlamıştır.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, bir saniye efendim. Görüştüğümüz bütçe Devlet İstatistik Enstitüsü Bütçesi olduğuna göre, bu eleştirileriniz de bütçenin mevzuunun irtibatlandırılması konsuunda dikkat sarfetmenizi rica ediyorum efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Ben istatistikî rakam veriyorum Sayın Başkan, irtibat içindedir efendim, olaylar istatistik konularıdır.

Türkiye'de hiçbir talebe olayı yoktur ki, vukuundan bir kaç saat önce Hükümetin haberi olmasın. Bu da tedbir almak isteyenler için yeter de artar bile. Ecevit iktidarı zamanında bu tedbiri fazlasıyle almış, hatta bir çok kez Başbakanlık makamında telsiz elinde olay çıkan üniversite ya da yüksekokulun bulunduğu yerin emniyet müdürleri veya valileriyle doğrudan doğruya temas kurup taraflardan hiçbirine arka çıkılmamasını, ya da karşı çıkılmamasını isteyerek olay çıkaran kim olursa olsun yakalanıp adalete teslimini emretmiş ve bunun uygulanmasını da titizlikle bizzat takip etmiştir.

Bundan dolayıdır ki, taraflardan biri nasıl olsa Hükümet benim arkamdadır diye azmamış, karşı taraftan nasıl olsa hükümet bana karşı diye hırçınlaşmamış olduğundan kavgaların dozu düşmüş, olaylar tavsamış, giderek yok olmuştur ve hiç cinayet işlenmemiştir. Aynı tarafsızlığı Sayın Demirel 12 Mart'tan önce de, şimdi de gösteremediğinden memlekette huzur ve can güvenliği kalmamıştır, diye sadece geçmişteki ölüm istatistiklerini yapmakla yetinmeyip, gelecekte yapılacak öldürmelerin de istatistiklerini yapmaya hazırlanmak zorunda kalıyor galiba. Hazırlanma-

lıdır. Çünkü, Türkiye'de öldürecek adam kalmayana kadr öldürülmeler devm edeceği âdeta ilân edilmektedir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — İstatistik Genel Müdürlüğünde böyle bir mevzu yok efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Derler ki, güya Roosevelt Stalin'e sormuş, Rusya'da daha ne kadar adam öldürteceksin. Cevap vermiş Stalin, ihtiyaç kalmayıncaya kadar. Tıpkı Stalin gibi, bunlar da bir miktar daha öldürmelere devam edeceklerini Devlet dergisinin 232 nci sayısında ilân ederek şöyle demektedirler : «Barış ne demektir, kardeşlik ne demektir, milliyetçilik, millî kin, millî ülkü üzerine kurulmuştur.» «Tekrar ediyoruz, öğretmen yalnız milliyetçi olabilir, öğretmen hariciyeci de değildir, o yurtta sulh, cihanda sulhtan anlamaz, onun millî kinleri, millî düşmanları ve millî ülküleri vardır. Çocuklara millî kin, millî ülkü vermeyen eğitim ve öğretim sistemi milliyetçi yetiştiremez.»

Bu kafada barış, bu kalpte kardeşlik duygusu olmadıktan sonra, bu insanlar için öldürmekten daha tabiî ne olabilir. Adam öldürürler katil olurlar, mahkûm olurlar, affolurlar, sonra da Ülkü Ocaklarına Genel Başkan olurlar. Bu kafadaki adamlarla barış ve huzuru sağlayacaksınız, bunu mu düşünüyorsunuz, diye sormak gelir bazen Sayın Başbakana.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, çok rica ediyorum. Konuyle irtibatlandırmanız gerekiyor. İstirham ediyorum efendim, sadet içinde konuşmanızı rica ediyorum.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Sadetteyim Sayın Başkan.

9 . 10 . 1975 tarihinde Milliyetçi Hareket Partisi Genel Sekreteri Sayın Senatör Osman Albayrak radyo konuşmasında şöyle diyordu : «Milliyetçi Hareket Partisi eline, beline, diline hâkim olanların partisidir.» derken, ülkücülerin büyüklerinden kaç tane yüksek Devlet memurunun maiyetinde çalışanların iffetine göstermesi gereken saygıda kusur ettiğini biliyorlar mıydı acaba?

Sözde ülkücülerin hâkim olduğu yurt çevrelerindeki esnafın ve komandoların ve siyaset zorbalarının baskılarıyle onlara ödemek zorunda kalınan haracı esnaftan sormadılar mı? Acaba kaç okulun aile birliği bütçesinin M. H. P. organları olan Ülkü Ocağı ya da Ülkü Bir gibi yan kuruluşlara aktarıldığını duymadılar mı? Acaba kendilerine komando adı verenlerin işgali altındaki yurt, yüksekokul ya da üniversite kantinlerinin gelirlerinin M. H. P. yan organlarına, tıpkı eskiden Gezmiş'lerin olduğu gibi aktarıldığını bilmiyor mu?.. Toplum içinde...

ŞERAFETTİN PAKER (Antalya) — Sayın Başkan, sataşırsak sataşmayın diyorsunuz, lütfen efendim.

BAŞKAN — Sayın Paker bir saniye efendim.

Sayın Bilgen, bu size ikinci ve son sadete davet beyanımdır, istirham edeceğim efendim. Çok rica edeceğim efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Sayın Başkan, zaten bir sayfam kaldı bitiriyorum. Yalnız, burası bir sayım konusu değildir, siyaset yapıyoruz ve burası bir siyaset kürsüsüdür...

BAŞKAN — Sayın Bilgen, mutlaka burası bir siyaset kürsüsüdür, ancak herhalde bir gündemle bağlıyız. Öyle zannediyorum ki, genel görüşmeler içerisinde değiliz, muayyen bir kurumun bütçesini görüşüyoruz.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Evet efendim, kurumun bütçesi, kurumun başındaki Bakanın Partisinin eleştirisini yapıyorum...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Öyle şey var mı efendim?

BAŞKAN — Bir saniye Sayın Ucuzal.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Ne var ya, ne var?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Var mı görüşülecek diye Sayın Başkan, alay mı ediyorlar bizimle? Günah be.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, görüyorsunuz ki biz hatiple konuşuyoruz. İstirham ederim, kimsenin burada hiçbir kimseyle alay etmek niyeti yoktur, olamaz, yalnız anlaşmazlık konusu vardır.

Çok rica ediyorum Sayın Bilgen, muhakkak siyaset yapıyoruz, yapıyorsunuz ancak bir gündemle bağlıyız, bir konuyle bağlıyız hiç olmazsa uyarılarımızı dikkat nazara alarak bağlantılarını tebarüz ettirin Sayın Bilgen.

Buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Sayın Başkanım;

Ben, kendilerine soruyorum : Bu Kuruluşun başında bulunan bir partinin parlamenteri Sayın Bakan bunlardan haberdar mı? Elbette bunları sormak benim hakkımdır. Cevap verirler, beni tekzip ederler, nakz ederler. Niçin bunu kesersiniz? Burada biz rakam toplamıyoruz; matematik hocası da değiliz. Sorduklarımın hepsi de İstatistik Enstitüsü Başkanlığıyle ilgili konular. Başında bir partili Bakan bulunuyor.

Memur ve öğretmen nakillerinde yapılan sürgün işlemlerinde karı kocayı ayırmak suretiyle kaç aile-

yi parçalayıp perişan ettiklerini ve bunun sosyal neticelerini Devlet İstatistik Enstitüsünün istatistik rakamlarla tespit ettiğini acaba söyleyebilirler mi? Bu gerekmez mi?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Hukuka saygınlık.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Kendilerine «Mukaddesatçı» sıfatını yakıştırmaya çalışan MC Hükümeti, Türk - İslâm cemiyetinin temeli olan ve Medenî Kanunumuzda da yer bulan mukaddes aile birliğini yıkarken, komünizmin kötülüklerini yazan bütün kitaplarda, «Komünistler evvelâ aileyi yıkmakla işe başlarlar» ibaresini unutuyorlar mı? Bunun, DİE tarafından tespiti gerekmez mi? Nihayet, Kıbrıs Barış Harekâtından sonra Bülent Ecevit'in Londra'yı ziyareti sırasında, dünyada ilk kez «Katil Ecevit» diye bağrışan Kıbrıslı Rumların bu yaygaralarını, Türkiye'deki Kıbrıslı Türkeş'in komando teşkilât taklitçisi siyaset zorbaları kaç kez tekrarlamışlardır ve kaç defa afişlerinde veya duvarlara yazarak Kıbrıs Türklerine zulüm eden bu Rumların sloganlarına sahip çıkmışlardır.

Bunlar da bir istatistik mevzuudur.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, bir saniye efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Efendim.

BAŞKAN — İki defa sadede davet etmeme rağmen sadet içerisine girmediğiniz kanaatindeyim. Onun için, sizin konuşmaya devam edip etmeyeceğinizi Yüce Genel Kurulun oylarına sunmak zorundayım.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, böyle olmaz, kesersiniz efendim, yetkinizi kullanın.

BAŞKAN — Efendim, İçtüzükte böyle bir hüküm yoktur. Konuşup konuşmaması ancak Genel Kurulun oyuna sunulmak suretiyle kararlaştırılır.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kürsü suiistimali bu Sayın Başkanım.

BAŞKAN — İçtüzük hâkimdir efendim.

Sayın Bilgen'in konuşması Başkanlık Divanınca sadet dışı görülmüştür. Konuşmaya devam edip etmemesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler efendim... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Bir sayfam kaldı Sayın Başkan, üç dakikada bitireceğim.

Kıbrıslı Sayın Türkeş'in komandoları «Katil Ecevit» diye bağırdıkça ve Türkeş, seçim zamanında Radyodan Ecevit'e hakaretamiz sözler söyledikçe, Makarios'un radyosu ve gazeteleri «Türkler de Ecevit için bizim gibi düşünüyorlar, bizim dediklerimizi diyorlar.» diye bayram ettiklerini Kıbrıslı Türkeş'in adamları ve MC ortakları bilmiyorlar mı? Kıbrıslı Türkleri Rum mezaliminden kurtaran Ecevit'e Kıbrıslı Rumların saldırısını normal karşılasak bile, onların sloganlarını kullanan Kıbrıslı Türkeş ve adamları acaba bütün Kıbrıslı Türk mücahitlerin, yaşlıların, çocukların, kadınların, erkeklerin kalbine nakz edilmiş olan Ecevit ismini ve hattâ efsaneleşmiş manasını oradan söküp atmaya gücü yetecek mi? Makarios yönetimindeyken işi tıkırında olup da şimdi biraz sarsılmış olan çok az sayıdaki Kıbrıslı soydaşlarımızın Ecevit'i sevmediğini bu yaz yaptığım 15 günlük Kıbrıs tetkikinde tespit ettim. Demek ki, Türkiye'deki gibi Ecevit yönetiminden çıkarı bozulanlar nasıl onu sevmiyorsa, Kıbrıs'ta da böyleleri var. Kıbrıs Ticaret Bakanının istifasına yol açan bir kaçakçı grupunun suçüstü yakalandığını bir kaç gün önce gazetelerde okuduk. İşte, bu vurguncular Ecevit'i sevmiyorlar. Onların yerini görmüştüm; ama onların sayısı o kadar azdır ki, Kıbrıs'ta Türkeş için kuvvetli bir dayanak olmaktan uzaktır; ama Kıbrıs Türk kesiminde...

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Sayın Başkan, istatistikle ne münasebeti var bunların.

BAŞKAN — Tüzük hâkimdir efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Türkiye'den gönderilen bazı militanlar vasıtasıyle Türkiye'dekine benzer bir iç savaş hazırlığının orada da emarelerini duydum. Acaba, Sayın Türkeş, kendi hemşehrilerine Ecevit'in getirdiği huzuru çok görerek Rumların sloganlarıyle soydaşlarımızın rahatını ve huzurunu bozmaya mı çalışıyor?

Sayın Türkeş, 22 . 9 . 1975 tarihinde Bakırköy'de açtığı seçim kampanyasında, «Tefeciliğe, vurgunculuğa, hırsızlığa, karaborsacılığa, istismarcılığa karşıyız.» demesine rağmen, sırf Devleti ele geçirme vasıtası olan Hükümette kalabilmek için Devlet İstatistik Enstitüsünün rakamlarını hiçbir zaman geçirmek istemediği, son yılların pahalılık endeksini gizlemeye çalıştığı bazı rakamlar. Örneğin...

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Sayın Başkan, sadet diye bir şey var Tüzükte.

BAŞKAN — Sayın Tuna, Tüzük diye bir şey de vardır. Bendeniz...

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Ne bu canım!

BAŞKAN — Dinleyin efendim, bağırmayın, dinleyin. Bir saniye efendim, izah edeceğim.

Bendeniz Sayın Hatibi iki defa sadede davet ettim. Sadet içine gelmeyince...

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Gelmedi ama!

BAŞKAN — Efendim, karşılıklı konuşamayız. Ben arz edeyim : Sadet içerisine gelmeyince Tüzüğün hükmünü uygulayarak hatibin sadet dışı konuştuğunu, konuşmasının Başkanlıkça uygun görülmediğini, ancak söz kesme hakkı da Başkanlık Divanına verilmediği için, Yüce Genel Kurula verildiği için...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Ne demek Sayın Başkan?

BAŞKAN — Evet efendim, Tüzük böyledir. Hatibin konuşup konuşmamakta serbest olup olmadığını oylarına sundum, Yüce Genel Kurulun.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Oylayamazsınız!

BAŞKAN — Yüce Genel Kurul oylama neticesinde konuşmasına karar verdi. Binaenaleyh..

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tekrar oylama istiyoruz, lütfen.

BAŞKAN — Efendim, Yüce Genel Kurulun oylamaları her iki dakikada bir yapılamaz.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Son cümlemi söyleyeceğim zaten.

BAŞKAN — Zaten Hatibin iki dakika söz hakkı kalmıştır. Lütfen Sayın Bilgen, iki dakika içinde sözlerinizi bağlayın efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Tamam efendim, bağlıyorum.

Devlet İstatistik Enstitüsünün..

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Yanlış bir tutum içindesiniz!

BAŞKAN — Tüzük Sayın Yılmaztürk.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Biz sekiz senedir buradayız.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Bunu konuşacak yerler de var.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Devlet İstatistik Enstitüsünün rakamlarının kapsamadığı, istatistike geçmediği bazı karaborsa fiyatlarından; örneğin, 1975 yılında 1 300 liralık lastiğin 3 100 liraya, 22 liralık çimentonun 45 liraya, 80 bin liralık traktörün 130 bin liraya ve daha pek çok anaihtiyaç maddelerinin karaborsada satılmasına ve Hükümet ortağınız ve Başbakanınız Sayın Demirel ailesinin hayalî mobilya ihracı dalaveresi ile vergi iadesi altında Hazinenin soyulmasına nasıl göz yumarsınız?..

ORHAN KOR (İzmir) — Ecevit yaptı Ecevit.

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Saçmalıyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, lütfen efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Sözlerimi böylece bağlıyorum.

Saygıdeğer arkadaşlarım, saygıdeğer senatörler;

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Duyuyor musunuz Sayın Başkan?.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Terbiyeni gösteriyorsun.

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Sen gösteriyorsun.

BAŞKAN — Efendim, karşılıklı konuşmayın.

Sayın Karaosmanoğlu, «Saçmalıyor» demek suretiyle ne hatibe etkili olabilirsiniz ne de görüşmelerin devamına yardımcı olmuş olursunuz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bitti efendim, müddet bitti.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Koskoca bir Osmanlı Devletini, en sonunda Enverland adı altında batıran bir hayalin özentisiyle Türkiye Cumhuriyetini de Devletini de hatta Milletini Türkeşland olarak batıracak bir maceranın vatan hakkındaki şu fikrini söylüyor ve sözlerimi kesiyorum:

Sayın Türkeş bakınız ne diyor vatan hakkında: «Biz şimdi 400 bin bozkurtuz. Kaç köpeğin havlaması gerektiğini varsın leşler düşünsün. Bir kere daha, bin kere daha ilân ediyoruz. Bu vatan ya bizim olacaktır ya hiç kimsenin.»

Kıymetli arkadaşlarım;

Bütçe konuşmasında, bu kadar tehlikeli bir fikre temas etmeyeceğim, eleştirmeyeceğim de alkış mı tutacağım?

Saygıdeğer senatörler;

Bu fikir karşısında sizler de titreyip kendinize döndünüz mü bilmiyorum; ama bu vatan ve bu millet hakkında böylesine kinle dolu bir liderin peşinden giden gençler uyandıkları zaman, eğer ülkücüdaşları tarafından henüz öldürülmemişlerse, konuşmamın başında izahına çalıştığım mediko sosyal rehabilitasyon merkezlerinde tıpkı aşırı solun kaçık uçları gibi tedavi edilerek esinliğe kavuşturulacaklar, normal hayata döndürülecekler, vatan için kazanılmış insanlar olacaklardır.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, söz süreniz bitmiştir efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Yoksa, idam edilmeyeceklerdir. Bunların hesabını Millete verecek olanlar kendilerini bilirler.

Hepinize, Bütçenin memleket ve Millete hayırlı olması dileğiyle saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

ORHAN KOR (İzmir) — Alkışlayın bu saçmalığı.

BAŞKAN — Sayın Ömer Ucuzal, Adalet Partisi Grupu adına ikinci söz hakkınızı kullanmak üzere buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Biraz evvel mikrofondan ayrılan Grup Sözcüsünün son cümle olarak sarf ettiği; liderimiz için sarf ettiği, kinle dolu sözünü aynen kendilerine iade ediyorum. (C. H. P. sıralarından «Sizinkini söylemedi» sesleri)

BAŞKAN — Efendim, karşılıklı konuşmayın, çok rica ediyorum.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Hukuk üstünlüğü, kanunlara uyarlık, saygınlık.. Gördük numunesini şimdi. İstatistik Enstitüsü Genel Müdürlüğünün 1976 Bütçesi görüşülüyor. Bu müessesenin istatistik çalışmalarından tek cümleyi bulmak mümkün değil, sanki Bütçenin tümü üzerinde bir görüşme. Arkadaşımız, 8 seneye varan tecrübenin sahibi bir senatör. Ne olmuş efendim? Sayın Başbakan gelmiş, bu kürsüden rakamları tahrif etmiş.

ORHAN KOR (İzmir) — Rakamları tahrif eden kendisi.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi elinizde resmî istatistik belgeleri var. 1973'ün yatırım nispeti, 1974'ün yatırım nispeti, 1975'in yatırım nispeti ortada. 1973, 1974 ve 1975'deki rakamları yan yana getirdiğiniz zaman, 1975'deki yatırım nispetinin geçmiş yıllara nazaran çok ileride olduğu ortada.

Efendim, bu parasalmış, niye fiziksel olmamış? Gelin şu tabirleri yerinde kullanın, yerinde şu zabıtlara güzel fikirlerinizi koyun ve memlekete ne gibi hizmet edecekseniz o yolda gayret sarf edin.

Ne olmuş efendim? Pahalılık durdurulmamış, enflasyon durdurulmamış.

Arkadaşlarım;

Bu müessesenin yapmış olduğu istatistik rakamlar ortada, başka yere gidemeyiz; ne siz gidebilirsiniz, ne biz gidebiliriz. Sizin de, bizim de ortaya koyacağımız rakamlar bu teşekkülün ortaya koyduğu rakamlardır.

Ne diyor? «1974 yılında enflasyon nispeti % 30» diyor. 1975 yılında en son Aralık ayını da almak suretiyle çıkardığı rakam % 10,1.

Arkadaşım bu rakamların yanlış olduğunu şu delillere ispatlamaya çalışıyor: Seçim bölgesinde cidden fazla kullanılan ziraî mücadele ilâcını emsal olarak alıyor ve bunu bütün mallara teşmil ederek bir neticeye varmak istiyor. Ne olmuş? 1973'de falan ilâcın fiyatı şu kadarmış, 1974'de bu kadarmış, 1975' de çok farklı buluyor; doğru.

1974 senesindeki ziraî mücadele ilâçları 1974 yılından evvel veya 1974 yılının başında ithal edilmiştir. Bu ziraî mücadele ilâçlarının % 90'dan fazlası yağlı ilâçtır. İçindeki yağ petrol artığıdır. Petrol bunalımı 1973'de başladığına göre elbette ki, getirilen ithal malı ilâçlarda bu farklılığı bulmak mümkün değil; ama 1974 ve sonrasında ithal ettiğimiz bütün mallarda petrol artıklarının farkları vardır.

Petrol meselesi yüzünden dünyadaki ekonomik nizamın bozulduğunu, dünya konjonktürünün şöyle olduğunu yeri gelince bu kürsülerde siz ortaya koyup, Türkiye'deki hayat pahalılığını dışa bağladınız. Bu ziraî mücadele ilâçlarının tamamı ithal malı, hammaddesi de, yağlı maddesi de.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Şimdi siz de kabul ediyor musunuz petrol meselesini?

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, 1974 yılında sanki dört başı mamur Ecevit Hükümeti kendi seçim bölgesinde görevini yerine getirmiş.

Sevgili arkadaşım, Tarsus - Mersin - Adana arasında beyaz sineğin tahrip ettiği pamuk mahsulünün ne halde olduğunu biliyorsun. Dört başı mamur hizmet eden Ecevit Hükümeti niye yüz binlerce top kütlü pamuğun mahfına sebep oldu da vaktinde ilâç yetiştiremedi?

O zaman ilâç karaborsası başladı. 400 lira olan ziraî mücadele ilâcının tenekesi 2 000 liraya çıktı ve benim değerli arkadaşlarım üç defa şu kürsüye ve o günkü mesul bakanlara sorular tevcih ederek «Çukurova'daki, Ege'deki mahsul mahfoluyor ilâç istiyoruz» dediler. Hafızalarımız niye bu kadar tersine çalışıyor?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Bizimki ters çalışmıyor, düz çalışıyor.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Evet, ters çalışmasa doğruyu ortaya kor.

Arkadaşım; giderek sağ - sol çatışması, Demirel Hükümetinin beceriksizliği, Demirel Hükümetinin 1968'den 1971'e kadar tutumu, ondan sonra Nisan 1975'den bu tarafa tutumu, istatistikler doğru; ama sevgili arkadaşlarım, alın İstatistik Enstitüsünün neşrettiği şeyleri, arkadaşımın bahsettiğinin istatistiğinin yapıldığını tespit etmek mümkün değil.

Hukuka saygılıysak, hukukun üstünlüğünü müdafaa etmek istiyorsak ki, mecburuz; gelin elimizdeki şu programa dayanarak bu bütçe görüşmelerini yolunda götürelim.

Sayın Başkan üç defa ikaz etti. Arkadaşımız ısrar etti. Üzülerek ifade edeyim, Sayın Başkanım göre göre, bile bile bir oylamaya gitti, bir tarafsızlık değildi bu oylama. Görüyordu ki, bir taraftaki oyla diğer tarafa nazaran rakam itibarıyle eşit değildi. (C. H. P. sıralarından, «Gelin bulunun, Bütçe sizin Bütçeniz» sesleri)

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın efendim, lütfen.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Kendilerine düşen görev, üç defa ikaz ettikten sonra «Artık sözünüzü keseceğim» diye de ifade ettikten sonra o sözü keserdi.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Oylama için zil çalardı.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Veya arkadaşlarımın işaret buyurduğu gibi önündeki düğmeye basarak zili çalar, Tüzüğün hükmünü doğruca yerine getirirdi.

«Pamuk üreticisinin elinden mal şöyle çıktı. böyle çıktı.. Gelin sevgili arkadaşlarım her meseleyi ortaya koyalım, karşılıklı münakaşasını yapalım; ama pamuk meselesinde Cumhuriyet Halk Partisi olarak hiç bir meseleyi siz bu kürsüye getirmeyin.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Rahat rahat tartışırız. Pamuk dış piyasada 6,5 lira idi.

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim efendim. Sayın Sarlıcalı rica ediyorum.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Mevcut. Geçmiş durumları kimse unutmadı; ne pamuğun müstahsili, ne pamuğu müstahsilden alıp işleyen müesseseler, ne ÇUKO Birlik, ne ANT Birlik, ne TARİŞ.

Arkadaşlarım, üç gün evvel huzurunuzda ifade ettim. Bir müesseseye pamuk almak mecburiyetini koymak suretiyle mevcut olmayan depolarınız doldu. bitişiğindeki arsalar doldu, arsalar yetmedi tarlaları doldurdunuz pamukla. Benim vatandaşımı pamuğunu satacak diye ta Kahraman Maraş'tan Antalya'ya kadar gece gündüz aylarca açık havada bıraktınız.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Dışarıda alıcı yoktu çünkü.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Dışarıda alıcı yoktur diyen arkadaşım, dışarıda niçin alıcının olmadığını iktisatçı olduğuna göre bulabilir.

ORHAN KOR (İzmir) — ANT Birliğin önünde 280 kamyon birikmişti. Gidenler pamuğunu satamıyordu, kilometrelerce kuyruk vardı.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın efendim. Sayın Sarlıcalı, Sayın Kor, çok rica ediyorum efendim.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — 8 lira taban fiyat verdiniz Ege'de, 760 kuruş taban fiyat verdiniz Çukurova'da; ama benim alın teri dökmüş, 12 ay tarlaya her türlü imkânını götürmüş, çile çekmiş vatandaşım mahsulünü 4-4, 5-5 liraya satıp kurtulmak istemiştir. Çünkü, satmak mecburiyetinde olduğu bir dönemdi, bankalara kredi borcu vardı. bunları vaktinde ödemek için elinden çıkardı.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sayın Başkan, bu da sadet dışı.

ORHAN KOR (İzmir) — Satamayan da yaktı, pamuklar yandı. Vatandaş pamuğunu yaktı.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Gelin şimdi o müessesenin araştırmasını bir evvelki sene için, bir de bu sene için yapalım. Bakalım müstahsilin eline, konan taban fiyat hangi nispette ulaştı?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Bunun tartışma yeri burası değil, sonra tartışalım.

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi son olarak şunu ifade etmek istiyorum sevgili arkadaşlarım; lütfen elimizdeki Programa sırasına göre bütçenin görüşülmesini götürelim. Bu kürsüye gelip, falan partili bakan bu müessesenin başında diye birtakım ithamlarla meseleyi bir tarafa atıp bakana sual sormaya hakkımız yoktur. Bu, Tüzükte de böyle değil; bugüne kadar geçen teamülde de böyle bir şey yoktur. Lütfen meseleleri çığrından çıkarmayalım; hukuka üstünlük tanıyalım, mevzuata saygınlık tanıyalım.

Saygılar sunarım efendim. (A. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Sayın Ucuzal'ın biraz evvel buradaki konuşmalarına bir ışık tutmak isterim;

Sayın Bilgen konuşurken hiç bir gruptan veya hiç bir üyeden uyarı gelmeden res'en benim kendi konuşmalarının konu ile ilgilendirilmesi için kendisine uyarım oldu. Ondan sonra, kendisinin bu uyarıya rağmen irtibatlandırmaya girmediği kanaatine vararak «Sadete dâvet» tabirini kullandım. Tekrar sadede gelmesi için bir süre daha bekledikten sonra ikinci defa olarak yine «Sadede dâvet» tabirini ikinci defa kullandım ve İçtüzüğümüzün 62 nci maddesinin son fıkrasını uyguladım; yani bir üye iki defa sadede dâvet edildiği halde, sadede gelmediği takdirde Yüce Genel Kurulun oylarıyle o üyenin konuşup, konuşmaması kabul edilir veya ret edilir. Bunu..

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sözünü keserdiniz.

BAŞKAN — Hayır sayın üye; bakın, aynen okuyorum ikinci cümleyi:

A. P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kabul ediyoruz sayın Başkanım doğrudur. Yalnız zili çalmadınız; tarafsızlığınız burada ihlâl edildi.

BAŞKAN — «Söz söyleyen üyenin sözü bu Tüzüğe uyması ve sadede gelmesi için ancak Başkan tarafından kesilir.»

Yani, «Sadede gel» demek için sözü kesilir. Buna rağmen gelmezse, o zaman Yüce Genel Kurul'un oyuna sunulur.

Sayın Ucuzal'ın bir ithamını çok ağır olarak kabul ettim. Burada bir grupun üyesinin çok olduğunu, diğer grup üyelerinin olmadığını, benim bunu fırsatı ganimet bilerek bu oylamayı yaptığımı söyleyerek ithamda bulundular..

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, zil çalardınız.

BAŞKAN — Hiç bir Başkan buna tenezzül etmez ve bu şekildeki işarî oylamalarda zil çalma usulü yoktur. Ancak bir açık oylamada, bir gizli oylamada zil çalma usulüne başvurulur.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Tarafsızlığınızı ihlâl ettiniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Her oylamada eğer zil çalma usulüne başvurulursa, bu birleşimlerin idaresi mümkün olamaz. Bu hususu bilgilerinize sunarım. Başkanlık Makamının bütün üyelerini, maalesef kendim de dahil taraf tutmaktan tenzih ederim. (C. H. P. sıralarından ve Millî Birlik sıralarından alkışlar)

Sayın üyeler;

Çalışma saatimiz bitmiştir. Saat 20,00'de toplanmak üzere oturuma ara veriyorum.

Kapanma Saati : 19.00

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati : 20,00

BAŞKAN : Başkanvekili Kâzım Kangal

KÂTİPLER : Abdülgani Demirkol (Urfa), Bahriye Üçok (Cumhurbaşkanınca S. Ü.)

BAŞKAN — 32 nci Birleşimin Üçüncü oturumunu açıyorum.

Görüşmelere devam ediyoruz.

Sayın senatörler;

Devlet İstatistik Enstitüsü Bütçesi üzerindeki görüşmelere başlamadan evvel bir neticeyi arz edeceğim, ondan sonra görüşmelere devam edeceğiz.

Vakıflar Genel Müdürlüğü 1976 yılı Bütçe Kanun tasarısının açık oylaması yapılmış, 137 iştirak, 93 kabul, 44 ret. Bu suretle tasarı Senatoca kabul edilmiştir; bilgilerinize arz ediyorum.

Devlet İstatistik Enstitüsü Bütçesi üzerinde grupları adına yapılan konuşmalar tamamlanmıştır. Başka konuşmak isteyen var mı?.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Son söz olarak konuşmak istiyorum.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Ben de söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, son sözü mü istiyorsunuz efendim?.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Evet.

BAŞKAN — Başka söz isteyen olmadığı için Sayın Müezzinoğlu buyurun efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Efendim, sırada kim olursa ona söz verilir. Son sözü istiyorum diye bir şey olmaz ki..

REFET RENDECİ (Samsun) — Efendim, sırada kim varsa, konuşur Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Ege, gerçekten şahsı adına konuşmak için iki arkadaşımız müracaat etmiştir. Başka bir talep yoktur. Burada son söz bahis mevzu olamaz. Yalnız, arkadaşımız sonra konuşacağını ifade etmişlerdir. Onun için Sayın Müezzinoğluna söz vermiş bulunuyorum. Şahsı adına konuşmak için başka müracaat eden olmamıştır.

Buyurun Sayın Müezzinoğlu.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

İstatistiğin devlet hayatı içindeki önemi hakkında zannediyorum ki, çok konuşmaya ihtiyaç yoktur. Bir insanın yaşamında hava, su ne ise, devlet hayatında da istatistiğin o olduğu kolaylıkla söylenebilir. İktisadî ve sosyal politikaların oluşturulması bakımından olduğu kadar, bu politikaların uygulama sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirmesi açısından da istatistik zamanımızda kendisinden vazgeçilmez bir bilgi kaynağını teşkil etmektedir. İstatistiklerin özellikle politikada zaman zaman şu veya bu şekilde yorumlanarak, belli amaçlara alet edilmek istenildiğine şahit olunmuştur; fakat bunların en iyi önleme tedbiri yine istatistiklerin bizzat kendisidir.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Bu noktayı, bir başka hususu Yüce Senatonun önünde ifade etmek için ortaya koymuş bulunuyorum. İstatistikten beklenen amacın sağlanabilmesi ve devlet hayatında istatistiğin ortaya koyduğu bilgilerin değerlendirilebilmesi için bu bilgilerin kendisi kadar, bunları hazırlayan teşklâtında her türlü partizan düşüncelerin üzerinde olması ve kamuoyu önünde tam bir güvene mazhar bir kuruluş olması gerekir.

Devlet İstatistik Enstitüsü Teşkilâtı bugüne kadar çalışmalarını bu yönde yürütmüştür ve memleketimize büyük hizmetler ifa etmişti; ancak son zamanlarda bu teşkilâttaki tayinler dolayısıyle kamuoyunda bazı tereddütler ortaya çıkmıştır. Bu tereddütler Parlamentodan başlayarak bilim çevrelerine ve aydının her kesimine yayılmak istidadını göstermektedir. Bu nedenle, Sayın Bakanın şu hususları açıklamasını rica etmek istiyorum.

Devlet İstatistik Enstitüsünün 1 100'ün üstünde kadrosu olduğu halde, son zamanlarda yeniden 1 - 4 derecelik 284, 5 - 14 derecelik 840 olmak üzere, binin üstünde yeni kadro alınmıştır. Bu kadroya neden ihtiyaç duyulmuştur?. Birinci sorum budur.

İkinci sorum, buraya yapılan tayinlerin belli bir dernekle ilgili olduğu yaygın olarak idia edilmektedir. Böyle bir iddia varit midir?

Üçüncü sorum, bu Teşkilâtın Personel Müdürlüğüne bir yıl önce yüksek tahsilini tamamlamış bir kişinin tayin edildiği ve kendisinin de belli bir derneğe bağlılığı ve o dernek içindeki faaliyetleri dolayısıyle ceza ile mahkûm olduğu iddia edilmektedir. Bu iddia doğru mudur?.

Sayın Başkan, sayın üyeler;

Bu sorulardan güttüğüm amaç, biraz önce önemini arz etmeye çalıştığım İstatistik hizmetlerinin her türlü şek ve şüphenin üstünde ve memleket ve toplum yararına yürütülmesini temin etmek içindir.

Teşekkürlerimi arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Müezzinoğlu.

Sayın Bakan, Hükümet adına cevap vermek istiyor musunuz?. Birtakım sorular da sorulmuştur.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Ankara Milletvekili) — Evet.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Ankara Milletvekili) — Sayın Başkan, Senatonun muhterem üyeleri;

İstatistik Başkanlığı Bütçesi hakkında eleştiride bulunan arkadaşlarıma cevap vermek istiyorum.

Gerçi İstatistik Başkanlığı Bütçesi huzurunuzda müzakere edilirken, İstatistik Bütçesinin ehemmiyeti, istatistiki rakamların ciddî olarak zamanında dile getirilmesi, Enstitünün imkânlarının bunlara cevap verecek güçte olup olmadığı meseleleri fazla dile getirilemedi. Yalnız, İstatistik Başkanlığı Bütçesi vesile edilerek birtakım ithamlarda bulunuldu. Ben Yüce Senato sözcülerinin meseleye bu zaviyeden bakmamalarını çok arzu ederdim. Çünkü, cidden bu yerde Sayın Müezinoğlu'nun ifade ettiği gibi rakamları aklın ve ilmin hizmetine en doğru şekilde vermeyi kendine vazife edinmiş bir müessesedir ve onun başında

bulunan müdürüyle ve siyasî kişi olarak şahsımda aynı hassasiyet içerisinde bulunduğumu peşinen ifade etmek isterim.

Çünkü Sayın Erbakan burada Hükümet adına tenkitlere cevap verirken, millî gelir hesapları ve istatistik rakamları hakkındaki bazı tutarsızlıkların veyahut millî gelir hesaplarıyle hayat geçim endeks hesapları arasındaki oranlardaki rakam farklılıkları ve bu rakam farklılıklarının farklı düşüncelere ve değerlendirmelere sebep olduğu hakkındaki bir soruya cevap verirken, cidden istatistiğe bakan bir siyasî kişi olarak senatörlerin, Hükümetle kurulan diyalogda, rakamlarda ittifakın esas olduğuna inancımdan dolayı bu müessesenin başına geldiğim zaman, bir tamim çıkarttırdım ve bu tamim de yani 53 sayılı Kanundan doğan bir haktır ve bu hakkımızı kullanarak bütün kuruluşlara; resmî ve hususî bütün kuruluşlara tamim göndererek yapacakları istatistik değerlendirmeleri mutlaka İstatislik Başkanlığından müsaade almak şartıyle yapabileceklerini ve ne şekilde bir istatistik araştırması yapacaklarsa, bu programla karşımıza gelmelerini tamim etmiş bulunmaktayız. Bu tamimi ilk olarak biz Hükümet olarak ifa ettik. Bu, rakamlardaki ciddiyete verdiğimiz ehemmiyetin bir ifadesidir.

Az evel burada Sayın Müezzinoğlu yine ifade ettiler. Zannederim Konjonktür Dairesi 1938 rakamlarını veyahut 1938 donelerini almaktadır. İstatistik 1964 doneleriyle hesap yapmaktadır. Bunun dahi bugün Türkiye'nin şartlarına göre değiştiği inancındayım. Bunun için bu inancımdan dolayı birtakım kadrolar talep etmişizdir. Bu kadrolar 1 ile 4 seviyededir. Bu kadrolara yetişmiş insan, bu sahada memleketin şu veya bu müessesesinde yetişmiş kişileri bünyede toplama esasına dayanır. 1 ile 4 kadroda vazife alabilmek için Türkiye'de kanunun kaç sene Devlet memuriyeti hizmeti yapacağını ispat etmiştir. Buralara bir başka arkadaşın ifade ettiği gibi, genç çocukları almamız veyahut onları istatistik rakamlarıyle uğraştırmamız hukuken de mümkün değildir ve böyle bir şey de yoktur.

Bir diğer arkadaşımız İstatistik Bakanlığı Bütçesini tenkit için söz aldığı; halde maariften, ticaretten, sanayiden, Türkiye'deki işadamlarının herhangi bir mesele hakkındaki yaptığı araştırmadan falan bahsetti; fakat benim İstatistik Başkanlığı Bütçesiyle herhangi bir ilgisini göremedim; fakat bunun dışında bunları vesile ederek, madem ki bunun başından Milliyetçi Hareket Partisinin bir şahsı vardır, o halde bu şahsı vesile ittihaz ederek, bu Partiye, ki biz burada Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin bir üyesiyiz, Hükümetin icraatıyle tenkide muhataptır, bir partinin şu veya bu siyasî tasarrufu bu kürsüde, Hükümet veyahut grupları namına söz alan kişilerin tenkid edeceği bir mesele olmasa gerek; fakat orada da birtakım yanlış ve iftiralar vardır. Bu iftira ve yanlışları şöylece sıralamak mümkündür.

Meselâ dediler ki, «Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı 2 310 000 liralık, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının ekonomik ve sosyal durumlarını devamlı Türkiye'ye aktaracak bilgi için bir para ayrılmıştır. Acaba bu para ile birtakım gençlerin veyahut Milliyetçi Hareket Partisine hizmet eden gençlerin yurt dışına gönderilip taltif edilmesi mi düşünülmektedir» gibi, yüksek huzurunuzda benim kanaatime göre, yani Senato müessesesine verdiğim değer bakımından son derece bunu cevap vermemek gibi bir noktayı da düşündüm, fakat arkadaşlarımı aydınlatmak bakımından buna şöyle cevap vermek istiyorum. Bu, 1972 senesinde programlanmıştır. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın, ekonomik, sosyal durumlarının devamlı olarak Türkiye'ye aktaracak bir bilgi akımını temin, 1972 yılında programlanmış, bunun uygulaması 1976 bütçesinde bize nasip olmuş. Onun bir devamını yapıyoruz. Sonra, yurt dışındaki bir harekettir. Türkiye'den herhangi bir onun kafasından geçen manadaki bir kişinin oraya gönderilmesi meselesi değildir. Bu, 1972 yılından beri planlanan, programlanan bir meselenin uygulanmasıdır. Yoksa, arkadaşımın dediği gibi, afakî, veyahut bunun başındaki M. H. P.'lidir, o halde M. H. P.'ye buradan ne gerekse söyleyeyim gibi bir hayalî noktada değiliz; ciddî hizmet etme düşüncesiyle mevzuatı takip ediyoruz.

Bir diğer husus; İstatistik Başkanlığına binlerce kişi alınmıştır, bunların imtihan usulleri çok farklıdır ve bu imtihan usullerinde filanca soruyu bilmeyen, ki bunu İstatistikten misal vermediler, İskenderun'dan bir misal verdiler, bilmeyen kişinin girmesi mümkün değildir falan dediler. Bu da hilâfı hakikattir ve gayri ciddîdir. Bugüne kadar 3 adet ilkokul mezunu insan alınmıştır, bunlar hep imtihanla alınmıştır. 12 adet ortaokul mezunu alınmıştır. 9 adet üniversite mezunu eleman alınmıştır ve bunlar 657 sayılı Kanun uyarınca imtihana tabi tutularak alınmıştır.

Sakat vatandaşların 1975 nüfus sayımında ilk olarak Sayın Ecevit tarafından konduğunu ifade edilmiştir. Biz gerek Sayın Ecevit olsun gerek başka bir

parlamenter olsun veyahut başka bir milletvekili olsun, faydalı, memlekete yararlı bir hizmet yaparsa teşekkür ederiz; fakat bu soru kâğıtları Ağustos ayında basılmıştır ve hazırlıkları ondan evvelki aylara sirayet eder. Sordum, böyle bir muamele falan var mıdır diye. Sayın Ecevit'in İstatistik Başkanlığına sakatları da sayıma alınız, diye bir talimatı olmamıştır; fakat bu yeni de yapılan bir iş değildir. 10 yılda bir her zaman bu yapılır; fakat bu sene nüfus sayımına alınmıştır ve daha ciddî bir takip esasına bağlanmıştır. Yoksa her 10 yılda bir yapılan muameledir, fazla bir özelliği yoktur. Bunun da şu veya bu şekilde herhangi bir siyasî partinin başkanına bağlanılması da mümkün değildir. Onun olsaydı, iyi bir harekete teşekür edecektim, ama sunî olarak bağlamanın da bir faydası yoktur.

Bunun dışında, İstatistik Başkanlığının 1968 yılından beri birtakım yayınları maalesef zamanında verilememektedir. Yani, kamuoyuna, müesseselere bu rakamlar yaşayan rakamlar olarak verilememektedir, zamanı geçmiş rakamlar olark verilmektedir ve bu rakamlarla birtakım meselelerin çözümüne gidilmekte ve bu birtakım yanlış değerlendirmelere imkân vermektedir. Bunu tespit eder etmez, matbaa hizmetlerinin daha genişletilmesine, tevsi edilmesine 1976 programında karar verdik. Çünkü, 1968'den bu yana zannederim 20 - 30 adet istatistik yapıldığı halde, sizlere veya kamuoyuna arz edilemeyen kitaplar vardır, bunların biran evvel sizlere ve Türk Milletinin tüm müesseselerine yarayacak hale getirebilmek için matbaa hizmetinin tevsiine karar verdik, ilk olarak 1976 bütçesinde bunu koyduk.

Ayrıca, eğitim merkezinin yeniden faaliyete geçirilmesine karar verdik ve bu kararı verdiğimiz zaman bütün kamu kuruluşlarında istatistikçi olabilecek arkadaşları getirip İstatistik Başkanlığında kurulan bu Eğitim Merkezinde eğiteceğiz ve onları da istatistikçi olarak müesseselerinde memlekete faydalı hizmet yapar hale getireceğiz.

Bunun dışında. şimdiye kadar bir defa toplanmış bulunan, ki iki yılda bir toplanması kanun icabı olan İstatistik Şûrasını bu yıl toplayacağız ve İstatistik Şûrasının toplanması hazırlıklarını bu yıl gerçekleştireceğiz.

Ayrıca Devlet İstatistik Enstitüsünün 50 nci kuruluş yılını 26 Nisan 1976 tarihinde milletlerarası seviyede Türkiye'de bir merasimle, tekrar geniş çapta hizmet vermesi bakımından, kutlayacağız. Türkiye'de ciddî bir istatistik potansiyeli vardır. İstatistik Başkanlığının bünyesinde yetişmiş ciddî elemanlar vardır. Buraya siyaset girmemiştir, bundan sonra da girmeyecektir. Sayın arkadaşlarım bundan emin olsunlar. Onun için bu İstatistik Başkanlığının genel sekreterlik görevini yapacağı ve merkezi Türkiye'de olmak suretiyle bugün Bakanlar Kuruluna arz etmiş bulunduğumuz Orta Doğu ve Sosyal Araştırmalar Merkezini Türkiye'de ilk olarak bu sene kuracağız. Orta Doğu'da birtakım devletler, istatistik bakımından bize nazaran son derece zayıftır, istatistik bilgilerine ve istatistik bilen insanlara ihtiyaçları vardır. Hem onların istatistik verilerini değerlendireceğiz hem de Türkiye'nin yetişmiş kıymetli elemanlarını Orta Doğu'daki devletere göndermek, karşılıklı fikir alış - verişi yapmak suretiyle burayı istatistik yönden Orta Doğu'nun merkezi yapacağız. Bunu da 1976 programına koyduk ve Bakanlar Kuruluna da teklif ettik.

Bunun dışında, bugüne kadar İstatistik Başkanlığının dokuz bölgesi vardı. Rakamların daha yaşar ve daha kısa zamanda ve bölgede de en iyi şekilde değerlendirilmesi için, bu bölgeyi 12'ye çıkardık. Ayrıca bu sene nüfus sayımı yaptık, bu nüfus sayımında, her 5 senede bir yapılan nüfus sayımının 53 sayılı Kanunu değiştirerek 10 senede bir yapılmasını düşündük; fakat bu 10 sene içerisinde Hükümete de bir yetki vererek, o günün hükümeti, 10 seneden önce sayım yapmak zaruretini duyarsa, o zaruretin icabı olarak 10 senenin içerisinde sayım yapabilecektir; fakat her 10 senede bir yapılmasında...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Nüfus sayımını İstatistik Dairesi yapmaz ki sayın Bakan.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Biz yaptık beyefendi. İstatistik Başkanlığı yaptı.

Nüfus demek, vatandaşın 40 milyon olduğunu tespit etmek demek değildir. Burada bir yanlışlık vardır; Türkiye'de 40 milyon insanın birtakım meslekleri vardır; Türkiye'de ne kadar sanayicinin olduğu Türkiye'de ne kadar tarımla uğraşan insan olduğu, ne kadar şu sahada, şu meslekte uğraşan insanının olduğunun tespiti, İstatistiğe aittir. Yalnız, nüfus sayımında 40 milyon nüfusun tespitini de yine biz yapıyoruz; ama bu nüfus sayımı, nüfus kâğıdı veren nüfus dairelerinden farklı muameledir. Arkadaşımız İstatistik Bakanlığının ciddî görevleriyle, nüfus dairesinin görevlerini birbirine karıştırıyor.

Nüfus sayımında Türkiye'de 40 milyon vatandaş vardır demek kâfi değildir, bu nüfusu değerlendirmek,

bu nüfusun Türk ekonomisine katkılarını tespit edebilmek, İstatistiğin en başta gelen ciddî görevidir.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Çok çabuk yapmak lâzım, her zaman yapmak lâzım.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Her zaman yapmak lâzım. çabuk yapmak lâzım; ama bugüne kadar çabuk yapılamadığından bunu çabuklaştırmak için bütün yolların şimdi bu saydığım şekilde sıraya koyduğunu söylüyoruz, tespit ediyoruz.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Tamam. şimdi oldu.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Adalet Partisinin sayın sözcüsü, cidden İstatistik Başkanlığının 1976 yılı Bütçesini tetkik etmişler, kendilerine huzurunuzda teşekkür ederim. Ciddî eleştirilerde bulundular. Bulunmuş oldukları bu eleştiriler bize ışık tutacaktır. Kendileri, sayın doktorla bizzat İstatistik Başkanlığna gelerek, istatistik çalışmalarının ne safhada olduğunu ciddî şekilde ilk ağızdan öğrenerek buraya getirmişlerdir. Sayın doktor da İstatistik Başkanlığına geldi; fakat o istatistik rakamlarının dışında maalesef başka, istatistikle ilgisi olmayan hususlara temas etti. Bunlara, İstatistik Başkanlığı ile ilgili olmadıklarından şahsen temas etmek istemiyorum. Onun temas etmek istediği hususlara bundan sonraki bütçelerde ilgili arkadaşlar cevap vereceklerdir.

Bunun dışında istatistikle ilgili soru sormak isteyen arkadaşlarım varsa onlara da cevap vermek isterim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Konuşmanız bitti mi sayın Bakan?

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Bitti efendim.

BAŞKAN — Soru sormak isteyen arkadaşlarımız var mı efendim?...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sorum var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Emre İleri.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, sayın Bakan, kadrolu atamalarla ilgili oarak 1 ve 4 derece arasında 284, 5 ilâ 14 derece arasında 840 kadro alındığını belirttiler. Yanlış saptamamışsam, bu kadrolardan ilkokul mezunlarına 3 tanesini, ortaöğrenim mezunlarına 13 tanesini, yükseköğrenim mezunlarına da 9 tanesini şu ana kadar kullanmış olduklarını belirttiler.

Hükümetin bir Sayın Bakanı olarak verilen bu rakamları güvenle karşılamaktayım; ancak İstatistik Enstitüsü Başkanlığının bir başka eleman çalıştırma yöntemi daha vardır, o da; mevsimlik, yıllık, ya da geçici bazı görevler için, geçici pozisyonda çalıştırılan elemanlardır. Bunların her yıl çalıştırılan sayıları oldukça kabarıktır. Bugüne kadar, gerek merkezde, gerek yurdun çeşitli yörelerinde geçici eleman pozisyonunda çalıştırılan bu görevliler, her zaman, tarafsız sınav komisyonlarınca yapılan sınavlarda, değerlendirilerek işe alınmışlardır ve hatta, 1 yıl için göreve alınan bu geçici elemanlar o yıl içerisinde işin gereğine göre 3 ay, 5 ay, 9 ay kadar çalıştırıldıktan sonra o görev bitince bir dahaki yıl, benzeri geçici görevlere eleman ihtiyacı doğduğundan, bir yıl evvelinden denenmiş elemanlar öncelikle görevlere alınmışlardır.

Şimdi sorumun sonucuna geliyorum :

BAŞKAN — Sayın İleri, bir dakikanızı istirham edeyim.

Soruların Sayın Bakan tarafından da tespit edilerek cevaplandırılabilmesi için kısa olması gerekmektedir. Bu konuşmanızı ben de tespit edemedim, rica ediyorum gerek sizin ve gerekse bundan sonra soru soracak arkadaşlarımızın sorularını kısa olarak bildirmeleri gerekmektedir.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Aslında kısa soru sormayı bilirim.

Yalnız, kadro kullanılması konusu, bir yönü ile açıklanıp, arz ettiğim yönü ile açıklanmadığı için, bir zuhul olabilir. Ben de bunu mahiyetiyle birlikte anlatarak sorumu düğümlemek zorunda kaldım.

Sorum şu : Bu yıl da deminden beri arz etmeye çalıştığım şekilde, geçici görevli elemanlar alınmış mıdır, alınmışsa adedi kaçtı?... Sınav komisyonları ne şekilde teşekkül ettirilmiştir? Geçen yıl benzeri geçici görevlerde çalıştırılmış ve ehliyetini ıspat etmiş olan elemanlar bu yılki geçici göreve alınırken öncelik hakkını kazanmışlar mıdır ve bu yıl alınanların toplam adedi nedir?...

İkinci sorum...

ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — Bu nasıl soru? Başkan, yazılı olarak da cevap verebilirsiniz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Bakanın takdirine bağlı. Eğer siz Bakansanız siz cevap verin.

BAŞKAN — Rica ediyorum cevap vermeyin. Buyurun, sorularınızı sormanıza devam ediniz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Evvelâ müdahale önlensin efendim.

İkinci sorum : Sayın Bakan göreve başladığından bu yana, konuşmasında ehliyetlerini ve liyakatlarını belirttiği ve bizim de kıvanç duyduğumuz İstatistik Enstitüsü Başkanlığındaki değerli elemanlar arasında yer değiştirme, görevden alma ya da pasifize etme gibi işlemlere uğrayan elemanların adedi kaçtır?.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Bakan, soruların cevaplandırılmasına geçmeden evvel bir hususu dikkatinize arz etmek istiyorum. Sorulan suallere burada cevap verebileceğiniz gibi, ayrıca yazılı olarak da cevap verirsiniz. Bu sizin takdirinize bağlı.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Efendim. Devlet İstatistik Başkanlığının âdet haline gelen ve her sene imtihansız olarak alınan geçici personeli vardır. Yalnız bu geçici eleman alınma imtihana tabi değildir ve her sene de malî yılbaşında bu arkadaşların işine son verilir ve tekrar ihtiyaç hâsıl olursa tekrar geçici eleman alınır. Bu geçici eleman alınmasında bir ölçü yoktur. Bu, idarenin takdirine bağlıdır. Bu arkadaş daha evvelden çalışmış, fevkalâde kabiliyetlidir. Başkan yahut o dairenin mensubu cidden bunda kabiliyet bulursa tekrar bunu alabilir. Buna bir müdahale yoktur. Almayabilir de, Kanunda doğan bir haktır. Yalnız, bunu saklama diye bir şey yoktur, ben burada kadrolu personelden bahsediyorum. Çünkü soru öyle tevcih edilmişti. Bundan evvel aldıklarımız kadroludur, öbürleri geçicidir. Yani 756 sayılı Kanunla ilgisi yoktur. Devlet İstatistik Başkanlığında bu mutat itiyad haline gelmiştir. Her sene geçici personel alınır, malî yılbaşında tekrar bu arkadaşların işine son verilir ve tekrar bir dahaki yıl ihtiyaca göre yine alınabilir. Ben şu ana kadar şu rakam gelmese bilmiyordum. 276 geçici personel varmış. Nüfus sayımının kısa sürede neticelenmesi için bu rakam 300'e bağlanmış. Bilebildiğim kadarıyle budur.

1 ilâ 4 ncü derece de kadroludur. Fakat bunlar daha çıkmamıştır. Daha evvel saydığım 12 adet ortaokul, 9 adet üniversite mezunu, o boş kadroların doldurulması için açılan imtihana aittir. Daha 1 ilâ 4 ve 15 nci dereceler arasındaki kadrolarımız henüz çıkmamıştır. Çıkarsa, mevcut kanunların verdiği imkânlar kullanılarak bunlara da Türkiye'nin bu işe ehil vatandaşları imtihana girecek, kazananlar da alınacaktır. Bunlarda herhangi bir fikri yapı incelemesi veyahut şu veya bu şahsa veya ferde yakınlığı meselesi bizim için düşünülecek bir mesele değildir. Objektif olarak her Türk vatandaşı açılan bu imtihanlara girer ve burada sorulan sorular veyahut imtihan komisyonun verdiği soruları bilir kazanırsa kadroya alınır. Kazanamazsa başka bir zamanki açılacak imtihana tekrar girebilir.

Devlet İstatistik Başkanını görevinden aldık. Bu görevden alınma meselesi, siyasî bir tercih olmasına rağmen Sayın Devlet İstatistik Başkanının icraatları ve memur anlayışı bakımından ben kendisiyle kanunların verdiği imkân ölçüsünde bir diyalog kuracağıma inanamadım.

Kendisi bir gün bana geldi, «Nüfus sayımı var, ben Muğla, Denizli, Antalya'ya gideceğim» dedi. Türkiye 67 vilâyettir. Bu deniz mevsiminde nüfus sayımı için başka gidilecek ve bizzat gitmek zarureti varsa Şarkta birtakım vilâyetler vardır, oraya da gidebilirsiniz dedim. Onun için üç vilâyete gidecekseniz, başka vilâyete gitmeyecekseniz bu üç vilâyete de gitmeyin dedim. Fakat maalesef kendisi buna rağmen gitmiştir. Ayrıca, Devlet İstatistik Başkanlığında benim Hükümetimin haberi olmadan, istatistikî rakamları ruleler halinde başka devletlerin temsilcilerine bizden evvel verilmiştir : Her şeyden evvel benim Hükümetimin haberdar olacağı rakamlar benim Hükümetim rakamlara ıttıla kespetmeden başka temsilcilerin rakamlara ıttıla kespettiği tespit edilmiştir. Ayrıca, 3 vilâyeti tercih eden ve bu gibi davranışlarda bulunan bir İstatistik Başkanı ve onun gibi düşünenleri görevde tutmak mümkün değildir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri.)

Ayrıca şunu da ifade etmek gerekir; memur, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin memurudur ve bütçeden maaşını alır. Memurun başka bir yerden maaş alması, gelir alması kanunen mümkün değildir. Zannediyorum sayın Devlet İstatistik Başkanı dışarıda bir kuruluşla özel bir mukavele yapmıştır. Bu özel mukaveleden dolayı da istatistik rakamları karşılığında özel para almıştır. Bunları...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Mahkemeye verdiniz mi?...

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Evet, gereken yerlere tevdi ettik.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hangi mahkemeye verdiniz?...

BAŞKAN — Efendim, müdahale etmeyelim, çok rica ederim. Sorularınız varsa Sayın Bakandan sorunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Bunlar çok ağır suçlamalar Sayın Başkan.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVTN (Devamla) — Bunların dışında...

BAŞKAN — Sayın Bakan bir dakika...

Sayın Bakan sorulara cevap veriyor...

ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — Herkes yerinden konuşuyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Görüyorsunuz ben de bunlara müdahale ediyorum Sayın Erdoğan.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Bir Bakanın, şöyle yaptı, böyle yaptı diye ifade etmesi olağan mıdır?...

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, çok istirham ediyorum.

Buyurun Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Efendim, ben olan hadiseyi tespit ediyorum ve sorulan bir sual üzerine, alınan arkadaşın ne sebepten dolayı alındığını söylüyorum. Takdir Yüce Heyetinize aittir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Bakan bir dakika efendim. Sayın İleri, sorularınız cevaplandırılmıştır. Müphem kalan taraf var mı, tatmin oldunuz mu efendim?...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, Sayın Bakan, «Bugüne kadar geçici görevli elemanların sınavla göreve alınması söz konusu olmamıştır, böyle bir usul yoktur» buyurdular. Ya bu konuda mahiyetleri kendilerine yanlış bilgi veriyorlar, ya hep birlikte Yüce Senatoya yanlış bilgi veriyorlar. Bu sözlerim zapta geçsin diye ifade ettim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bakkalbaşı.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Bakan konuşmasında Türkiye'de 12 bölge müdürlüğünün teşkil edileceğini bildirdi. Bildiğimiz kadar Devlet İstatistik Enstitüsünün Kuruluş Kanununda böyle bölge müdürlüklerin kurulmasına dair kayıt yoktur. Hangi yasal temele göre bu bölge müdürlükleri kurulacaktır?. Bunları rica ediyorum.

SIRRI ATALAY (Kars) — Türkeş kanunuyle.

BAŞKAN — Sayın Bakan burada cevaplandıracak mısınız?

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Efendim cevaplandırmak durumundayım.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ne kadar peşin hükümlü adamlar yahu!

BAŞKAN — Sayın Ege, rica ediyorum.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, «Türkeş kanunuyle» diyor. Hep beni duyuyorsunuz canım.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sizin tayin ettiğiniz genel müdürün hesabını soruyoruz.

BAŞKAN — Sayın Emre, çok istirham ederim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Biz hakkımızı ararız beyefendi.

REFET RENDECİ (Samsun) — Bizim kendimizi alâkadar eder efendim.

BAŞKAN — Sayın Rendeci, karşılıklı konuşursanız sükûneti temin etmemiz mümkün değil.

Buyurun Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Efendim, ben Devlet İstatistik Başkanlığına bakmaya başladığımdan bu yana 9 şube açılmış. Yani ben yeniden bir şube açmıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, bir dakikanızı rica ediyorum. Bazen sayın üyeler tarafından yerinden konuşmalar oluyor. Lütfen bunları muhatap almayın, sorulan sualleri cevaplandırın.

Buyurun Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Bölge meselesi, İstatistik Başkanlığında ben geldiğim zaman ihdas edilmiş bir durum değildir. İstatistik Başkanlığının bundan evvel dokuz bölgede temsilcisi vardı, bu rakamların daha işlerlik hale gelmesi için dokuzun yerine üç dört bölge daha açılması düşünülmektedir. Benim bizzat Bakanlığım zamanında yapılmış bir tasarruf değildir. Zannederim, İstatistik Kanununun 23 ncü maddesinde, Enstitü gerektiği takdirde, Ankara dışında muvakkat veya daimî bürolar kurabilir ve mahallî muhabirler istihdam edebilir. Bundan istifade edilerek yapılmıştır.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sorunuz cevaplandırılmıştır Sayın Bakkalbaşı.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Bakan kendisi de okudu, bölge müdürlükleri ayrı şey, bürolar ayrı şey.

BAŞKAN — O başka Sayın Bakkalbaşı.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Benim sorduğum bölge müdürlükleridir, yeniden bunların 12 tane kurulacağı söylendiğine göre bunun yasal temelini sormuştum. Yazılı olarak cevap verebilirler.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Devamla) — Efendim, 9 olan bölgelik, büro olsun irtibat memurluğu olsun 12 ye çıkartılacaktır. Yani, 9 un üzerine 12 daha eklenmeyecektir. toplamı 12 olacaktır.

BAŞKAN — Sayın senatörler; söz sırası Sayın Bilgen'dedir. Sayın Bilgen'den başka söz isteyen olmadığı için son söz sahibi olarak Sayın Bilgen konuşuyor.

Buyurun Sayın Bilgen.

LÛTFİ BİLGEN (İçel) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Aslında bu geç saatte son söz hakkımı da kullanmak niyetinde değildim. Ancak, Sayın Bakanımızın bir tek cümle beni, bu hakkımı kullanmaya mecbur etti.

Evvelâ, çok mutlu olduğumu beyan etmek istiyorum. Sebebi şu. Saat 18.15'te bir iddiada bulundum, biraz önce saat 21.45'te Sayın Bakan bunu ispat ettiler; teşekkür ederim kendilerine.

Konu şu : Ben, konuşmama başlarken demiştim ki, Devlet İstatistik Enstitüsünde birtakım olaylar olmaktadır; siyasî ve istatistiklerle ilgili. Onu teknik yönünden anlattık. Siyasî yönünde de İstatistik Enstitüsündeki siyasî faaliyetlere siyaset kürsüsünde dokunacağız dedik ve buna arkadaşlarımız tahammül edemediler, oylamayla tamamlamaya çalıştık.

Demiştim ki, burasının bir komando üssü haline geldiği ve birtakım siyasî maksatlara alet edilmeye çalışıldığı, Sayın Bakanın Başbakanlıkta kendisine ayrılan odada değil de bu binada oturmayı tercih etmesinden anlaşılmaktadır, demiştim. Kendileri ve partileri o binada, yani, Başbakanlık binasında yer olmadığını iddia ediyorlar ise de hazırlanmıştır, buyur edilmiştir, gidilmemiştir. Şimdi bu ispat nereden çıktı? Dediler ki, Sayın Bakan, Sayın Adalet Partili sözcünün yaptığı gibi, doktor da Enstitümüze gelerek bilgi aldılar, dediler. Ben Enstitüye gittim; ama Bakanı aramadım. Yıllardan beri hepimiz bütçe eleştirisi yaparız ve bunun için de Bakanlıklardan, genel müdürlüklerden, Enstitüden gider döküman toplarız. Hiç birimiz şimdiye kadar direkman Bakana gitmedik, çünkü, Bakanla biz şu kürsüde konuşuruz; ama orada detayları, bilgileri, dökümanları, şunu bunu Genel Müdürden, aşağı doğru giderek kimde varsa onlardan alırız, şimdiye kadar bizim, bir bakanlığa gidip te istediğimiz bilgiden Bakanın haberdar olduğunu görmedik. Demek ki, benim iddiam doğru. Demiştim ki, Sayın Bakan demek ki, bu komando yuvasını Bakan seviyesinde gözaltında tutmak için orada oturmayı tercih ettiler, demiştim, şimdi ispat edildi. Ben gittiğim zaman, sizin Bakanlığınızla da temas ettim, onlar da duymadı benim gittiğimi. Çünkü, Bakanla buradan konuşulur arkadaşlarım. Bakan buradadır, bu mikrofon, Bakanla benim konuşmam içindir.

NAZIM İNEBEYLİ (Sinop) — Başbakanlıkta yer bulamamış, ne yapsın.

BAŞKAN — Çok değerli arkadaşlarım; çok istirham ediyorum, hatip konuşurken, müdahaleler hatibin konuşmasını engelliyor ve konuştuğu anlaşılmıyor, istirham ediyorum, dinleyelim efendim.

LÛTFİ BİLGEN (Devamla) — Demek ki, o Enstitüye kimin gelip gittiği sıkı takip ediliyor; kim geliyor kim gidiyor takip ediliyor. Ben gittim, Danışmadan Başkanı aradım, şahsen de tanımıyorum, yok, dediler, aşağı kademeye inerek bilgi aldım. Bu, benim görevimdir onların da görevidir. Ve böylece Sayın Bakan orada oturmakla kendi Enstitüsündeki kurdukları maksadı bizce şüpheli görülen, kendilerince muhakkak ki belli olan birtakım eylemler için gözaltında tutmak gayretinde olduklarını ispat ettiler, teşekkür ederim kendilerine.

İkincisi, dediler ki, nüfus sayımında Ecevit'in bir faaliyeti olmamıştır. Ben, Ecevit, Nüfus sayımı yaptı demedim ki. Konu şu. Türkiye'de şimdiye kadar sakatlıkla mücadele etmek, o zavallıları kurtarmak için ciddî bir gayret gösterilmedi. Gerçi, bizim İş Kanunlarımızda elli ve daha fazla çalıştıran yerlerde % 2 sakat, bir o kadar da eski hükümle çalıştırma zorunluğu vardır; ama bu kamu kuruluşlarından başka yerlerde işlememektedir. Yasakla da bu olmuyor, sokaklarda utancımızdan yere geçmemiz gereken bir manzara, dilenci dolu. İşte bunu halledebilmek için benim saşsen bir gayretim vardır. Partim içerisinde. Sayın Ecevit'in Başbakanlığı zamanında kendileriyle konuştuk, teferruatına kadar gitmeden özet olarak izahatını, tetkiklerimi, içeride neler yaptığımızı anlattım. Ben, şimdi o zaman temas ettiğim kişilerden hiç birisini burada göremiyorum, isim listesinde de bulamıyorum. O günkü Enstitü Başkanıyle ve çevresindeki bununla ilgili Devlet memurlarıyle görüştüm. Burada iki nokta var.

1. — Benim istediğim nokta.

2. — Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Sağlık Teşkilâtının istediği nokta.

Dünya Sağlık Teşkilâtı, her on yılda bir dünyadaki sakat sayısının kendi ölçülerine göre tespit edermiş, bunu da ben o temasımda öğrendim. 1965'te yapılmış, bu sene de yapılması gerekir, Türkiye'de de bu yıl zaten nüfus sayımı yapılacağı için bu Enstitünün yöneticileri bu iki konuyu birleştirdiler. Bu nüfus cetvelindeki 26 ncı sütun Birleşmiş Milletlerin, 27 nci sütun da bizim istediğimiz sütundur. Onların başlıklarını okuyacağım, oraya da «Dikkat» konmuş, yani, sayım memuru bunu atlamasın, diye dikkat konmuş. 26 ncı sütun, sakatlığın nevi, bir gözü kör, iki gözü kör, topal, sağır, dilsiz ve ilâhiri.. hangisi ise onu yazınız, görünür bir vücut sakatlığı yoksa yok yazınız, der,

Bizim düşündüğümüz ve Türkiye'de 1 milyon olduğu tahmin edilen sakatları kurtarmak için kurmayı düşündüğümüz mediko sosyal rehabilitasyon merkezlerinin temeli olacak bu istatistik sayıları çıkarmak için şu soruları sormuştuk :

Sakatlığın sebebi; Doğuştan mıdır, sonradan mı? Sonradan ise, trafik kazası mı, iş kazası mı, hastalık mı, başka bir sebep mi? bunların yazılması. Bu teknik konudur, burada müzakeresine geçmeyeceğim. Neden Birleşmiş Milletler öyle sordu da neden biz öyle sorduk, bu ayrı konudur.

Şimdi ben, bu konuda anlayış gösteren o günün yöneticilerine teşekkür ediyorum. Nüfus sayımında görev alan bütün memurlara teşekkür ediyorum, bu sorulara doğru cevap verdiğini umduğum bütün vatandaşlarıma da teşekkür ediyorum. Bu, bizim zamanımızda gerçekleşti, aslında, geç kalmış bir şey olduğu için pek övünmeğe de değmez; ama yeri geldi söylemek mecburiyetindeyim. Bir gün olacak bu iş. Madem ki başka memleketlerde; Japonya'sından Yugoslavya'sına kadar herkes bunu halletmiş, yapmış sokakta dilenci bırakmamış, zelil insan bırakmamış, başkasına yük olan insan bırakmamış, o halde biz bunu niye yapmayalım? Davamız bu, biz bunu halletmek için başladık, şimdiki Hükümet elbette buna devam edecek, evvelâ yüzde bir örnekleme neticeleri çıkacak sanıyorum önümüzdeki günlerde, daha sonraki zamanlarda da katî neticenin alındığını göreceğiz.

Ben, konuşmam esnasında birtakım usul maddeleri arkasına sığınarak söylemek istediğimi söyleyen kabiliyette bir insan değilim. Bir Devlet İstatistik Enstitüsü vardır, bu istatistikî faaliyetin dışında bir komando üssü haline gelmiştir, bundan dolayı Grup adına yaptığım konuşmaların merkezî elbette siyasî olacaktır. Bundan dolayı da ben siyasî noktaya temas ettim. Şimdi de benim oradaki iddiamı, Sayın Bakanın, Devlet İstatistik Enstitüsünü göz altında bulundurmak için orada oturdu tarzındaki iddiamı 3,5 saat sonra kendileri ispatladılar. İddianın bu kadar kısa bir zamanda ispat edilmiş olmasından dolayı da mutlu olduğumu söyledim.

Hepinize teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın arkadaşlarım, Devlet İstatistik Enstitüsünün Bütçesi üzerindeki görüşmeler bitmiştir.

Bölümlere geçilmesini oylarınıza sunacağım. Bölümlere geçilmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Devlet İstatistik Enstitüsü

Bölüm (Prog.)		Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetleri	54 846 800
111	İstatistik verilerin derlenmesi ve değerlendirilmesi hizmetleri	59 153 300
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler	597 000

BAŞKAN — Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümünü cetvelleriyle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu suretle Devlet İstatistik Enstitüsü Bütçesi kabul edilmiştir. Hayırlı olmasını dilerim.

D) TOPRAK VE TARIM REFORMU MÜSTEŞARLIĞI BÜTÇESİ

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçesinin görüşülmesine başlayacağız. İlgililerin yerlerini almalarını rica ediyorum.

Sayın Bakan buradalar. Sayın Komisyon burada.

Grupları adına söz alan değerli üyelerin isimlerini okuyorum: Adalet Partisi Grupu adına Sayın Erdoğan Adalı, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Ziya Gökalp Mülâyim.

Şahısları adına söz alanlar: Sayın Hasan Güven, Sayın Hilmi Soydan, Sayın Ziya Gökalp Mülâyim, Sayın Sabahattin Savcı, Sayın İskender Cenap Ege.

Söz sırası Adalet Partisi Grupu Sözcüsü Sayın Erdoğan Adalı'da. Sayın Adalı, buyurunuz.

A. P. GRUPU ADINA ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — Muhterem Başkan, değerli senatörler;

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı 1976 bütçesi dolayısıyle Türkiye'miz için ekonomik ve sos-

yal alanda büyük önem arz eden Toprak ve Tarım Reformu ve bunun uygulaması üzerinde vaktin müsaadesi nispetinde görüşlerimizi arz etmek istiyorum.

Toprak ve Tarım Reformu yahut Toprak Reformu, tasarruf reformu, toprak tasarrufu reformu, toprak ve diğer yapısal reformlar; çeşitli şekilde, çeşitli ülkelerde, aşağı yukarı son yıllarda 30 çeşit tarifi olan reform konusudur.

Kanaatimizde bu bütçe konuşması sırasında Toprak ve Tarım Reformu üzerinde ilmî ve nazarî tartışmalardan ziyade Meclislerce kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiş olan mevcut kanunun uygulamasına ait görüşlerimizi ve önerilerimizi belirtmekte daha fayda olduğu kanaatindeyiz.

Şuna samimiyetle inanıyoruz ki; Meclislerde temsil edilen bütün siyasî partiler ve parti dışındaki siyasî gruplar bu konuda, yani Toprak Reformunun anahedefleri konusunda birleşmektedirler. Bu anahedef tarımda verimi artırmak, topraksız veya az topraklı çiftçiye yeter miktarda toprak verebilmek, tarımdaki fazla nüfusu diğer sektörlere çekmek, toprakta kalan çiftçiyi teşkilâtlandırmak, sosyal yaşantısını muayyen seviyeye çıkarmak; hâsılı Anayasamızın ve Tarım ve Toprak Reformu Kanununun öngördüğü ilkelerin tahakkukuna çalışmaktadır.

Bu anahedeflere varmakta usul ve metot farklılıkları, görüş ayrılıkları olabilir. Bu çok normaldir. Hatta zaman zaman aynı siyasî teşekkül içerisinde metot farkları olabilir; fakat rasyonel ve demokratik olan Meclislerin neticede kabul ettiği iyi ve kötü tarafları olsa da, uygulanmasına geçilmiş olan kanun üzerinde tartışmaktır. Zaten yalnız kanun maddesi yapmakla hedefe asla varılamaz. Bugüne kadarki tatbikat da bunu göstermiştir. Cumhuriyet dönemimizde hepinizin bildiği gibi çiftçiyi topraklandırmak üzere çıkarılmış olan 1946 senesinde yürürlüğe giren kanun; hedefi, maddeleri ve gayesi itibarıyle gayet güzel olduğu halde bugün ölü bir kanun olarak tarihe geçmiş bulunmaktadır.

Muhterem senatörler;

Uygulama, hepimizin bildiği gibi Urfa ilinden başlamıştır. Urfa'nın seçilmesi gerek Parlamentomuzda gerekse Parlamento dışı mehafilde çeşitli tartışma konusu olmuş, hatta reformu baltalamak ve ona olan inancı sarsmak için seçilmiş bir bölge olarak da tanımlanmıştır. Bu konuya bir yaklaşım tarzı değildir kanısındayız. Kanunun anahedefleri ile Urfa'nın sosyal, ekonomik standartlarını karşılaştırırsanız en uygun bölgenin burası olduğu ortaya çıkar.

Muhterem senatörler;

Şunu arz etmek istiyorum. Toprak Reformu, toprak veyahut tarım reformu, veyahut literatürde geçtiği gibi 30 çeşit ismi ile de ayrı ayrı bildirseniz hedefi aynı olan bu reform konusunda çeşitli memleketler çeşitli tarihlerde konuyu muhtelif şekilde ele almışlar ve değerlendirmişlerdir. Toprak ve Tarım Reformuna kademe kademe girmiş olan memleketler de vardır, toptan girmiş olan memleektler de vardır, kül halinde bütün memlekette tatbikatına girmiş olan yerler de vardır, bizim yaptığımız gibi bölgeler arasında öncelik tanımak suretiyle de reform başlamış olan memleketler vardır. Hatta bu reformlar arasında, reformlarda istihdaf edilen ilkeleri, hedefleri tüm olarak tatbik etmiş olan memleketler de vardır, bu reformlardan güdülen gayeleri bir öncelik sırasına göre tatbik etmiş olan memleketler de vardır. Yani, bir kısım memleketler yalnız toprak tevziine öncelik vermişlerdir, bununla meşgul olmuşlardır evvelâ. Bazı memleketler üretime öncelik vermişlerdir, reformun üretim kısmını önce tatbik etmişlerdir. Bazı memleketler tarımsal krediye öncelik vermişlerdir. Bazıları reformun eğitim kısmına öncelik vermişlerdir. Bazı memleketler de , bizim gibi muayyen bir bölgede kül halinde, yani reformun bütün gayelerini birlikte tatbik etmeyi hedef almışlardır.

Bunu şunun için arz ettim; Urfa'nın seçilmesi uygun mu olmuştur, olmamış mıdır. Bazı siyasî teşekküllerin veyahut yazarların iddia ettikleri gibi, Urfa'nın öncelik alması uygulama bölgesi olarak tayin edilmesi reformun yozlaştırmak için, tâbir buydu zannediyorum, yozlaştırmak için veyahut o bölgeye ve bütün memlekete Türkiye'de toprak reformu yapılamaz kanısını uyandırmak için Urfa seçilmiştir iddiaları ileri sürülmüştü. Bu iddialarda haklılık payı olabilir; ama biraz evvel arz ettiğim gibi, dünyanın her tarafında bölge seçimleri de olmuştur, kül halinde de tatbik edilmiştir, hatta reformların kısmî olarak da tatbikatı öncelik almak suretiyle uygulamaya geçilmiştir.

Bu bakımdan, çeşitli tatbik şekli görmüş, hatta tatbikata geçildikten sonra bu öncelikler değiştirilmiş, bu kadar geniş tatbikat görmüş bir reform konusunda katiyetle, kesinlikle falan bölgenin seçilmesi toprak reformunu çıkarmak istemeyenler yahut bu kanunu yozlaştırmak, ümitleri kırmak isteyenler için en iyi fırsattır, bu maksatla yapılmıştır sözü bizce haklılık kazanmaz.

Bir noktada daha haklılık kazanmaz muhterem arkadaşlarım; bunun üzerinde duruyorum. Çünkü, Tür-

kiye'mizde ilk tatbik, ilk uygulama bölgesidir, gerçekten tereddütler uyandırıcı tatbikat da olmuştur, birtakım gecikmeler olmuştur. Toprak reformlarının bütün dünyadaki ve bizim kanunumuzdaki hedef ve ilkelerini gözönüne aldığımız zaman (vaktinizi almamak için kısa arz ediyorum) ve Urfa'yı karşılaştırdığımız zaman, Urfa'nın bu normlara, bu hedeflere en uygun bölge olduğu ortaya çıkar.

Bazı arkadaşlarımız, bu çatılar altındaki konuşmalarında hem Urfa'yı feodal yapısı bakımından tenkit ederler, hem Urfa'daki en fazla o bölgede, Güney - Doğu bölgemizdeki en fazla topraksız çiftçi ailesinin yüzde nispetinin Urfa'da olduğunu söylerler, Urfa'daki millî gelir dağılımının en adaletsiz olduğunu söylerler, hem de tatbikatın Urfa'dan başlamış olmasını kanunun yozlaştırılması ve hatta tatbik kabiliyeti olmadığına vesile ittihaz edilmesi için öne sürüldüğünü ileri sürüyorlar. Bizce bu bir çelişkidir, bu bakımdan bu kadar detaya girdim.

Kıymetli arkadaşlarım,

Toprak ve tarım reformu fikrine, uygulanmasına vâki birtakım reaksiyonları esasında normal karşılamak lâzımdır. Bütün tatbik edilen memleketlerde böyle olmuştur. Birmanya'dan, Şili'ye kadar dünyanın her tarafında zaman zaman toprak reformu yahut toprak tarım reformu ne şekilde isimlendirirseniz isimlendirin tarım reformu uygulanmaya konmuştur. Zaman zaman bütün memleketlerde birtakım reaksiyonlar olmuştur. Birleşmiş Miletler Tarım ve Beslenme Örgütünün çıkardığı raporlarda da anahedef olarak belirtildiği gibi, bunun en ideal şekli her memleketin sosyal yapısına, ekonomik yapısına, bünyesine en uygun reform şekli hangisiyse onun tatbik edilmesidir.

Reaksiyonlar da elbette olacaktır. Uzun yıllar muayyen bir tatbikat görmüş, dedelerinden, ecdadından beri alışılageldiği bir toprak üzerinde çalışma; birtakım kısıtlamalarla karşılaşıyor, toprağın muayyen bir kısmı elinden alınıyor, vergi değeri üzerinden elinden alınıyor, uzun seneler taksitlerle ödeniyor, elbette buna maddî ve manevî bakımdan gücenmiş birtakım insanların birtakım sızlanmaları olacak. Bunu normal karşılamak lâzım ve bundan esasında rejim bakımından memnun da olmak lâzım. Demokratik rejimlerde ancak bu sızlanmaların sesi çıkıyor. Rejimimizin sağlığı ve sıhhati bakımından sızlanmaları normal karşılamak lâzım kanaatindeyim.

Yukarda da arz ettiğim gibi, esas olan uygulamaya bakmaktır. Gerçekten bugün genel hatları itibariyle uygulamada ümit ettiğimiz yahut Parlamentodaki kanunun müzakeresi, kanuna tekaddüm eden günlerdeki basınımızda ve fikir çevrelerimizde uyandırıldığı gibi, kısa dönemde arzu ettiğimiz yahut ümit ettiğimiz neticeleri alamadığımız bir hakikattir; fakat biraz evvel de belirtmeye çalıştığım gibi, toprak reformu Türkiye'ye yeni girmiş, yeni tatbikat bulmuş bir konudur evvelâ bu konu için fikir bakımından o bölgeler hazırlanmamıştır. Personel bakımından, teşkilât bakımından buna hazır değiliz.

Toprak ve tarım reformunun ideal ölçülere kısa zamanda varabilmesi için lâzım gelen şartlar bir araya tam manasiyle getirilememiştir; ama bütün bunlara rağmen ümit kırıcı ve büyük çapta tenkide muhatap olacak bir tatbikat yoktur.

Muhterem arkadaşlarım,

Ben tenkitlerimde falan dönem, falan dönem diye konuyu ayırmak istemiyorum. Türkiye'de işbaşına gelmiş bütün hükümetler toprak ve tarım reformunun tatbik edilmesini, artan nüfusumuz, tarım sektöründe çalışan nüfus oranımız, beslenmemiz kısacası düşünülmek suretiyle, o bölgede çalışan çiftçilerimizin sosyal yaşantılarını düşünmek suretiyle bir katkıda bulunmak ve yeni bir şeyler getirmek istemişlerdir; ama bunun için birtakım esas, anamadde, hammadde maalesef noksan olarak başlanmıştır. Hammaddenin esası nedir; toprak üzerinde tasarruf edebilmek için evvelâ tasarruf edeceğimiz toprak alanının belirli olması lâzımdır. Yani, elimizde taksim edeceğimiz pastanın, çöreğin evvelâ miktarını bilmek lâzımdır.

İkincisi; toprağın, taksim etmek arzusunda olduğumuz bu toprağın kimlerin elinde olduğunu bilmek lâzımdır, bunu ifraz etmek lâzımdır yahut hisseleri tevhit etmek lâzımdır, toprağın cinsini bilmek lâzımdır, endesk çalışmaları, sulu, susuz bütün bu çalışmaları yapabildikten sonra ancak toprağın tevziatı kısmı başlıyor.

Bu hazırlık çalışmalarının yapılabilmesi elbette bir zaman almıştır. Kamulaştırmaya girebilmek için evvelâ bunların yapılması lâzım. Konu çok dağınık, detaylı, zaman ölçüsü içerisine sığdırmaya çalışıyorum. En basiti, toprakta hisseli toprağın ifraz edilmesi lâzım, parsellere ayrılması lâzım. Eğer bu parselasyon, ifraz muamelesini toprak hissedarları kendileri yapmazsa, re'sen kanun gereğince müsteşarlık tarafından bunun yapılabilmesi için muayyen bir ikazın ve o ikazdan sonra muayyen bir sürenın geçmesi zarureti kanun icabı.

Vergi değeri üzerinden kamulaştıracağımıza göre, takdir komisyonlariyle müsteşarlık karşı karşıya kalmıştır, uygulamada. Takdir komisyonlarında bunu bir misal olsun diye söylüyorum, çeşitli zorluklarla karşılaşılmıştır. Takdir komisyonlarını, hepinizin bildiği gibi, Vergi Usul Kanununa göre tayin eder, içerisinde mahallî üyeler vardır, bunların toplanması, takdir muamelesini yapması hepsi zaman almıştır. Bunu belirtmekten tek maksadım şu muhterem arkadaşlarım:

Ben, Müsteşarlığın sözcüsü değilim. Sayın Bakan çalışmalar hakkında izahat verecek. Benim belirtmek istediğim ve arzu ettiğim, grupumun da arzu ettiği, ümit kırmamak meselesidir. Türkiye, bir toprak reformu konusu içerisine girmiştir, hepimizin hedefi budur. Topraksız köylüyü toprak sahibi yapalım. Yetmeyeni, tarım sektöründen alıp diğer sanayi sektörlerine, hizmet sektörlerine, diğer sektörlere çekebilelim, toprağı verimli hale getirebilelim. Bu gayretin içerisindeyken, milletçe, siyasî partilerce, Meclisçe, vatandaşlarımıza, bilhassa uygulama bölgesindeki vatandaşlarımıza, ümit kırıcı, tahrik edici konuşmalardan kaçınmamız lâzım geldiği kanısındayım.

Muhterem arkadaşlarım;

Şunu belirtmekte fayda buluyorum ve bu arada bilhassa Tapu, Kadastro çalışmalarının muvaffakiyetini de belirtmek istiyorum. Aşağı yukarı bu yılbaşı civarında, uygulama bölgesi olan Urfa bölgesinde kadastro muamelesi bitmiş, bütün köylerde çalışmalar tamamlanmıştır.

Muhterem senatörler;

Zorluk şuradan geliyor: Bu toprak tarım reformu uygulamasının yapılmasında, Müsteşarlık 15 kadar değişik kuruluşla işbirliği yapmak ve bu uygulamayı birlikte, bir teşriki mesai içerisinde uygulamak mecburiyetinde kalıyor. Bu, işlerin gecikmesinde başlıca amil olduğu kanısındayım.

Başlangıçta, kamulaştırılan arazide toprak endekslerini çabuk kamulaştıralım, biran evvel reform uygulamasına geçelim niyetiyle, ilk yapılan 150 bin dönüm kadar kamulaştırmada toprak endekslerinin yapılmamış olmasının işlerin gecikmesinde büyük rolü olmuştur. Çünkü, kamulaştırılan toprağın dağıtılabilmesi için mutlaka endekslerinin belli olması lazımdır. Bu işle uğraşan (biraz evvel arz ettiğim gibi) ve merkezi Roma'da olan FAO dediğimiz Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütünün gerek Türkiye'ye gelen gerekse çeşitli konferanslarda ve oturumlarda fikrini beyan eden yabancı mütehassısların da belirttiği gibi, toprak ve tarım reformunun uygulanmasında, uygulanan memleketin her türlü şartlarının; ekonomik şartlarının, sosyal yapısının, ekonomik yapısının rolü olduğu gibi, toprak yapısının dahi büyük rolü vardır. Çünkü, Urfa'da toprak endeksi, ufacık sahalarda dahi çok çeşitlilik göstermekte hatta aynı parsel üzerinde dahi endekslerin birkaç norm gösterdiği, kiminin 30, kiminin 50, kiminin 70 olduğu gözükmektedir. Bu norm tespitleri Topraksu tarafından yapılmaktadır. Büyük kısmı tamamlanmış bulunuyor. Bu bakımdan da bugüne kadarki çalışmalarda bir gecikme olmuştur; ama her şeye rağmen, kısa dönemde, Nisan 1975'ten bu yana geçen zaman zarfında, evvelce istimlâki bitirilmiş olan 148 bin dönüm arazinin üzerine 100 bin dönüm kadar daha istimlâk yapılmış, 500 bin dönümlük yerin de bütün istimlâk muameleleri tamamlanmış, endeksleri gelir gelmez kamulaştırmaya geçilecektir.

Muhterem arkadaşlarım;

Gene üzerinde durulan konulardan birisi, «Urfa'da ne kadar aileye toprak dağıtılmıştır, dağıtılacak arazi miktarı ne kadardır?» konusudur.

Kıymetli arkadaşlarım;

Biraz evvel de arz ettiğim gibi ilk uygulama bölgesi olması ve teşkilâtın da bu konuya yeni adapte olması ve hatta o bölgedeki vatandaşlarımızın da bu konuyla fazla aydınlatılmamış olması dolayısıyle birtakım aksaklıklar, birtakım gecikmeleri meydana getirmiş. Urfa bölgesinden topratkan yararlanmak üzere 76 bin kişi istemde, talepte bulunmuştur. Yapılan değerlendirme çalışmaları sonucunda, bunların bir kısmının mükerrer talepte bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bir kısmının 1757 sayılı Kanunumuzun, yani uygulamakta bulunduğumuz Reform Kanununun kapsamına girmediği tespit edilmiştir. Yalnız, ilk uygulama bölgesi olan Urfa'nın Akçakale ilçesinde 11 bin kişi toprak talebinde bulunmuş, 1'inin mükerrer olarak talepte bulunduğu anlaşılmış, 3 bini de Kanunun ilgili maddelerinin kapsamına girmediği için hak sahibi olamamıştır. Burada arz etme kistediğim; 11 bin kişi müracaat etmiş olduğu halde, ancak inceleme sonunda 4 bininin hak sahibi olduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan, ilk uygulama bölgesi olan Urfa'da birtakım gecikmelerin olmasını bir bakıma normal karşılamak lâzım geliyor.

BAŞKAN — Sayın Erdoğan, bir dakikanızı rica edeyim. Beş dakikanız var, hatırlatmak istiyorum.

A. P. GRUPU ADINA ERDOĞAN ADALI (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Gene tenkit konusu yapılanlardan birisi de «Bu Urfa bölgesine milyarlar dökülmüştür. Buna rağmen, ancak bugüne kadar 163 aileye toprak verilebilmiştir. Tabiri caizse, özür dilerim, dağ doğura doğura fare doğurmuştur» şeklinde tenkitler yapılmaktadır.

Kanaatimizce, Devletin oraya döktüğü para 2,5 milyara yakın. Geçen seneki 950 milyon liraya rağmen bu sene bütçemizde 1 milyar 143 milyon lira ayrılmıştır yüzde 26 fazlasıyle.

Bizce biraz evvel arz ettiğim Urfa'nın hepimizin bildiği şartları gözönüne alınırsa; Urfa'da eğitimden, gübre deposundan, altyapısından, sulamasından, toprak dağıtımına, kooperatiflerine, evlerine kadar sarf edilmiş olan bu paranın, sosyal yapısı ve hayat standardı düşük olan bu mahrumiyet bölgemizde devlet tarafından harcanan bu paranın hiçbir şekilde fuzulî olmdığı kanısındayız.

Kooperatifler konusunda Müsteşarlık gayet faal bir şeiklde çalışmış ve aşağı yukarı Kanunun öngördüğü miktara yakın 7 kooperatif kurulmuştur.

Muhterem senatörler;

Konuşmamda rakamlar, icraat gayet fazla; fakat özellikle belirtmek istediğim; toprak ve tarım konusunda biraz evvel arz ettiğim gibi usulda farklılıklar olabilir; ama hepimiz kararlıyız. Hiçbir zaman ümit kırıcı, hele bu kürsülerden bu arzularda olan gerek toprak ve tarım reformuna muhatap olan, gerek bunu uygulayan insanların ümidini kırıcı şekilde beyanda bulunmak lâzım.

Eskiden Roma'da hüsnüniyetin, basiretin ifadesi olarak bir aile reisinin davranışı ölçü olarak alınırmış. Biz de burada ölçümüzü, tenkitlerimizi, iyi bir aile reisinin ölçüsü içerisinde tutmak mecburiyetindeyiz kanısındayım. Niçin biz kendi ailemiz içerisinde cezalarımızı ve mükâfatlarımızı bir ölçü içerisinde sınıfında muvaffak olamamış çocuğumuzu teşvik ederken, «Oğlum sen artık okuyamazsın, adam olamazsın, işe yaramazsın, bırak bu tahsili» demiyoruz da, «Öteki derslerden geçtin, bak arkadaşların yapıyor, sen de çalışırsan yaparsın» şeklinde teşvik ediyoruz?

Biz ölçümüzü iyi bir aile reisinin ölçüsü olarak almak mecburiyetindeyiz. Kimsenin, bilhassa bu uygulama içinde bulunan teşkilâtın mensuplarının ümidini kırıcı beyanlar yerine, çalışmada kendilerini teşvik edici beyanlarda bulunmamız Parlamento olarak görevimiz olduğu kanısındayım. Asıl konuşmamda belirtmek istediğim husus budur.

Bazı gecikmeler ve aksaklıklar olmuş olmasına rağmen bu, bütün dünyada yapılan tatbikatta görülmüştür. Zaman zaman bizden standartları daha yüksek olan birtakım memleketlerde yarı yolda tatbikat şekli değiştirilmiştir, başka sistemlere gidilmiştir.

Toprak ve tarım reformunu yapmak, hele Türkiye'de yapmak ve hele Urfa'da yapmak kolay bir konu değildir.

Ben bugüne kadarki çalışmaları için Müsteşarlığa teşekkür ediyorum. Biraz evvel arz ettiğim ve sayın Bakanın da her halde uzun uzun izah edeceği gibi çalışmalarda birtakım yavaşlık ve gecikme olmuş olabilir; fakat aslolan, bu yola girmiş olmamızdır.

Türkiye'de bugün hiç kimse toprak reformunun ve tarım reformunun karşısında değildir. Herkes Türkiye nüfusunun % 70'inin yaşadığı tarım sektöründeki vatandaşlarımıza bir şeyler yapmak gayreti ve arzusu içindedir.

Ne toprak ve tarım reformu her şeyi halledecektir. Bir zaman bazı kimselerce yaratılmak istenen bir imaj gibi Toprak ve Tarım Reformu Kanunu çıkar, Türkiye cennet olur. Mesele ne böyledir, bu kadar kolaydır ve ne de ümitsiz olacak gibi kötüdür.

Ben Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının bundan sonraki çalışmalarında daha başarılı ve daha tecrübeli olacağı kanısındayım. Teşkilât büyük bir fedakârlıkla elinden geleni yapmaktadır. Elbette uygulama hataları, gecikmeleri vardır, bunların da zaman içinde telâfi edileceği kanısındayım. Gerek bu uygulamanın, gerekse Bütçenin memleketimize hayırlı olmasını temenni eder, hepinize hürmetler ederim. (Alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Adalı.

Konuşma sırası Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Mülâyim'dedir, buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA ZİYA GÖKALP MÜLÂYİM (Samsun) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı 1976 Bütçe Kanunu tasarısı üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grupunun görüşlerini belirtmek üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Toprak reformu, ülkemizde uzun yıllardan beri tartışıla gelen bir konudur. Ülkemizde toprak dağılımındaki dengesizlik sürdükçe; toprak, sosyal, ekonomik ve siyasal yönlerden önemli bir sorun olarak kaldıkça; toprak dengesizliği ve bütünüyle toprak sorunu etkili ve gerçek bir toprak reformu ile bir an önce çözülmedikçe; bu tartışmaların daha uzun yıllar devam edeceğine şüphe yoktur.

Sayın senatörler;

Geçen yıl 1975 malî yılı Toprak ve Tarım Reformu Bütçe Kanunu tasarısı üzerinde Grupum adına yapmış olduğum konuşmamda aynen şöyle demiştim :

Bu tasarıya göre ilgili Müsteşarlığa 904 milyon lira ödenek verilmektedir. Bu para nerelere harcanacaktır? Bu paranın harcanmasıyle ülkemizde toprak reformu konusunda önemli bir adım atılmış olacak mıdır? Kanaatimizce hayır. Bu paranın harcanmasıyle Urfa'da yol, su, elektrik, okul gibi altyapı yatırımlarına devam edilecektir.

Nitekim istenen 904 milyon liranın 631 milyon lirası altyapı yatırımlarına harcanacaktır. Bu altyapı yatırımlarının yapılması, bize göre esasında bir toprak reformu da değildir. Ülkenin her tarafında yıllardan beri yapılmaktadır. Zaten bu rakamlar reform bütçesinde gözükmekte; fakat yatırım Köy İşleri ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlıklarınca yapılmaktadır. Bu altyapı yatırımlarına ait paraların reform bütçesinde gözükmesi de hatalıdır. Reform bütçesini gereksiz yere şişirmektedir. Aynı paraların ilgili bakanlıklar bütçelerinde gösterilmesi daha yerinde olurdu. Böylece, gerçekte reforma ne sarf edilmiş, bilinmiş olurdu.

Bütün bunlara rağmen 1975'de en iyimser tahminle belki de Urfa'nın Akçakale ve Viranşehir ilçelerinde bir miktar toprak kamulaştırma ve dağıtımı yapılacaktır.

Urfa'lı toprak ağalarının ve onların parlamentodaki temsilcileri sağ partilerin baskısı altında Irmak Hükümetinin ve ilgili bakanın tutumu ve reformda çalışan teknisyenlere yapılan baskılar, bu en iyimser tahminlerin bile gerçekleşemeyeceğini göstermektedir.

Kaldı ki, Kanun çıktıktan sonra iki yıl içerisinde 2 milyara yakın bir para sarf edilerek Urfa'nın ancak iki ilçesinde biraz kamulaştırma ve toprak dağıtımı yapmış olmak (o da yapılabilirse) toprak reformunun tabiatına da aykırıdır.

Etkili ve gerçek bir toprak reformunda; bütün ülkede, bütün işlerin 8 - 10 yıl içerisinde bitirilmesi gerekir. Halbuki, yozlaşmış olan bugünkü Yasanın bu tempo ile bütün yurtta uygulanması yılları alacak ve sonuçta da bu Reforma umut bağlayan topraksız ve az topraklı köylülerde hayal kırıklığı uyandıracaktır.

Sonuç olarak açıkça diyor ve inanıyoruz ki, toprak sız ve az topraklılardan yana bir siyasal parti tek başına iktidara geçmedikçe, Türkiye'de gerçek bir toprak reformu yaparak toprak sorununu çözmek mümkün değildir.

Yozlaşmış Toprak ve Tarım Reformu Kanununun uygulanması bir oyalamadan ileri gidemez. 1975 Bütçesine bu konu için 1 milyara yakın para konulması, bu oyalamayı bir gösterişten ileri götüremez.

1975 Bütçesi üzerinde geçen yıl bu kürsüden yapmış olduğumuz bu gerçekçi eleştirilerimize Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi Sözcüleri büyük tepki gösterdiler. Mevcut Toprak ve Tarım Reformu Yasasının Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi koalisyonu tarafından çıkarıldığını, iyi bir yasa olduğunu söyleyerek bizi suçladılar.

Aynı şekilde o zaman Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanı Cumhuriyetçi Güven Partili Sayın Salih Yıldız da görüşlerimizde haksız olduğumuzu, mevcut Yasayı uygulayarak 1975 yılı içinde Urfa'nın Akçakale ve Viranşehir ilçelerinde toplam 579 700 dönüm arazi kamulaştırılacağını, Akçakale İlçesinde 5 900 ve Viranşehir İlçesinde ise 5 390 olmak üzere toplam 11 290 aileye toprak dağıtılacağını, bunlar için Toprak ve Tarım Reformu kooperatifleri kurulacağını ve bu topraksız ve az topraklı ailelerin yeter gelirli tarımsal işletmelere kavuşturulacaklarını bu Yüce Kürsüden ifade ettiler. Nitekim Sayın Yıldız'ın konuşmaları geçen yılki Senato Tutanaklarında bütünü ile mevcuttur.

1975 Bütçesinin kabulünden kısa bir süre sonra kurulan Milliyetçi Cephe Hükümetinin Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığından sorumlu Devlet Bakanı Millî Hareket Partili Sayın Kemal Erkovan da 6 Haziran 1975 günü yaptığı basın toplantısında; ki, bu basın toplantısının metni elimizdedir; yalnız Akçakale İlçesinde 6 396 çiftçi ailesine toprak verileceğini söylemiştir. Müsteşarlığın hazırladığı 1975 yılı Uygulama Planında ise; ki bu plan da elimizdedir, «1975 yılı Uygulama Hedefleri» diye; yine bu Uygulama Planında Viranşehir'de de 5 389 aileye toprak verileceği belirtilmektedir. Bunlar toplanınca yine 11 bin rakkamı çıkmaktadır.

Demek ki, Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulduğunda 1975 yılı içinde Urfa'da 11 bin kişiye toprak verileceği programlanmış bulunuyordu. Fakat bu arada Milliyetçi Cephe Partileri dışındaki bazı Urfa'lı milletvekillerinin oylamaya katılamayarak Milliyetçi Cephe Hükümetinin güvenoyu almasında oynadıkları önemli rolü hatırlatmakta yarar vardır.

Nisan 1975'te Milliyetçi Cephe Hükümeti kuruldu. Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığında çalışan, Müsteşar dahil birçok teknisyen değiştirildi, bunlar Milliyetçi Cephe Hükümeti için olağan olduğundan bu konu üzerinde durmayacağız.

Sayın senatörler;

Şimdi bizi geçen yıl itham eden Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisinin de içinde yer aldığı Milliyetçi Cephe Hükümetinin 1976 malî yılı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçe tasarısı karşımıza gelmiş durumda. Bu tasarı ile 1976 yılı için 1 143 777 700 lira ödenek istenmektedir. Bu durumda biz gayri ihtiyari geçen bütçe konuşmalarında bizim söylediklerimiz mi, yoksa Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi sözcülerinin ve Cumhuriyetçi Güven Partili Bakanın söyledikleri mi doğru çıktı diye son bir yıllık uygulamaya baktık ve gördük ki, 1975 yılı içerisinde 11 bin kişiye toprak dağıtımı programlandığı halde; büyük törenlerle, Sayın Türkeş'in de katıldığı; Urfa'da sadece 163 aileye toprak dağıtılmıştır.

Değerli senatörler;

Şimdi soruyorum; iki yıllık uygulamadan sonra bu kısır sonucu veren yasa yozlaşmış değil de nedir? Milliyetçi Cephe Hükümetinin 1975 yılı reform uygulamasına yozlaşmış denilmez de, ne denir? Değil ülke çapında etkili bir reform yapılması, Urfa'da 1975 yılı için planlanan dağıtımın sadece yüzde 1,5' unu gerçekleştiren bir uygulamaya toprak reformu denilebilir mi?

Sayın arkadaşlarım;

Bilindiği üzere toprak reformunun sosyal, ekonomik, siyasal olmak üzere başlıca üç amacı vardır. Reformun sosyal amacı; tarımda toprağın ve gelirin dengeli bir şekilde dağılımını; ekonomik amacı, toprağın en verimli bir şekilde işlenmesini sağlamaktır. Siyasal amacı ise, bir taraftan topraktan çalışan milyonlarca köylüyü ekonomik ve siyasal özgürlüğüne ve dolayısıyle huzur ve refaha kavuşturmak, onlara Anayasanın öngördüğü hakları özgürce kullanma olanağını uygulamada sağlamak, öte yandan, büyük toprak sahiplerinin haksız, aşırı siyasal güçlerini ortadan kaldırmaktır.

Değerli arkadaşlarım;

İki yıllık uygulamadan sonra bütün maddî olanaklara rağmen sadece 163 kişiye toprak dağıtarak mı Toprak Reformunun bu önemli amaçlarına erişilecektir? Bırakalım ülke çapında bu uygulama ile 1973 yılından beri reform bölgesi olan Urfa'da bile bu amaçlardan herhangi birine ulaşma söz konusu olabilir mi?

Saygıdeğer senatörler;

Şimdi gerek diğer parti sözcüleri, gerekse ilgili Sayın Bakan Toprak Reformunun 1975 yılı uygulaması ile ilgili birçok rakkamlar vereceklerdir : Yok şu kadar arazinin tapulaması yapıldı, şu kadar arazinin harita ve endeks işleri bitti, şu kadar arazinin kamulaştırma dosyaları hazır, şu kadar arazinin kamulaştırılması bitti, şu kadar arazi dağıtıma hazır gibi.

Verdikleri rakamlar doğru da olabilir; fakat bir tarafta da çıplak gerçekler vardır : O da, kamulaştırılan ve dağıtıma hazır olan 100 binlerce dönüm arazinin Milliyetçi Cephe Hükümetince çeşitli bahanelerle oyalanarak şimdiye kadar dağıtılmamış olması. Sadece geçen Haziran'da 163 çiftçi ailesine 25 958 dönüm kıraç toprak dağıtılmış olmasıdır.

İşte sayın senatörler;

Biz bunun için diyoruz ki, Milliyetçi Cephe Hükümeti zaten yozlaşmış olan Toprak ve Tarım Reformu Yasasının uygulanmasını da alabildiğine yozlaştırmıştır. Milliyetçi Cephe Hükümeti döneminde Toprak Reformu uygulamasının yozlaştırıldığına dair başka işaretler de vardır. Şöyle ki;

Yasa uygulaması için daha önce hazırlanmış olan bazı önemli yönetmelikler Milliyetçi Cephe Hükümeti döneminde reform uygulamasını alabildiğine yozlaştıracak şekilde değiştirilmiştir :

Örneğin, 16 Kasım 1974 tarihinde çıkarılmış bulunan, Toprağın verimli olarak ve doğrudan doğruya işletilip, işletilmediğinin saptanması hakkındaki Yönetmelik yürürlükten kaldırılarak yerine 18 Ekim 1975'te yozlaşmış yeni bir yönetmelik çıkartılmıştır. Milliyetçi Cephe Hükümeti döneminde çıkartılan yönetmeliğin reformu yozlaştırıcı nitelikleri üzerinde kısaca duralım, ki bu Yönetmelikler yanımızdadır, Resmî Gazetede yayınlanmıştır, zannediyorum ilgili arkadaşlarda da mevcuttur.

16 Kasım 1974'de çıkartılan Yönetmelikte arazilerini kiraya veya ortağa verenler ile arazisinin işletilmesi sırasında ekim, dikimden, ürünün elde edilmesine kadar üretime maddî olanaklarına ek olarak bilgi, beceri ve emeği ile katkıda bulunmayanlar toprağını bizzat işletmiyor kabul edilmekte ve Yasaya göre de bu şekilde bizzat işletilmeyen toprakların tamamı kamulaştırılmaktadır. Bilindiği üzere doğrudan doğruya toprağını işletilmediği zaman kamulaş-

tırma hududu uygulanmamakta ve arazinin tamamı kamulaştırılmaktadır.

Bu bakımdan 16 Kasım 1974'de çıkartılmış olan bu Yönetmelik büyük önem taşımakta idi. Milliyetçi Cephe Hükümeti bu Yönetmeliği kaldırarak yerine 18 Ekim 1975'de yeni bir Yönetmelik çıkartmıştır. Yeni Yönetmeliğe göre arazilerini kiraya ve ortağa verenler ile tarımsal üretimin gerektirdiği zamanlarda başında bulunmak şartı ile bedenî ve fikrî güçlerini kısmen veya tamamen katarak işletmeyenler toprağını doğrudan doğruya işlemiyor veya işletmiyor sayılacaklardır.

Bu yeni Yönetmeliğe göre bir kimsenin arazisi başında devamlı bulunmak durumunda olamadan İstanbul veya Ankara'da oturarak Adana veya Diyarbakır'daki bir arazisini işletebileceği kabul edilmektedir. Bu durum, doğrudan doğruya işletilmediği için tamamen kamulaştırılması gereken birçok araziyi kamulaştırma dışına çıkartacağından, reformun, toprak rezervinin önemli miktarda azalması sonucunu doğuracaktır.

İşte Toprak Reformunun uygulanmasının yozlaştırılması budur.

Sayın senatörler;

Milliyetçi Cephe Hükümeti zamanında çıkartılan ve Toprak Reformunu önemli derecede yozlaştıran bir Yönetmelik de 20 Ocak 1976 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan 22 Temmuz 1975 tarih ve 15 303 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Kamulaştırmada bırakılan toprak miktarı hakkında Yönetmeliğin 5 nci maddesine ilâve yapılması hakkındaki Yönetmeliktir.

Bu yönetmeliğe göre ortalama yüzde 30 endeksin altında endekse sahip birçok geniş araziler tarıma elverişli olmayan arazilerden sayılmakta ve sonra Yasaya göre kamulaştırma dışı bırakılmaktadır. Reform Müsteşarlığı yetkilileri (ki, bu konuda sayın müsteşarla da görüşmüştüm) daha yeni çıkmış olmasına rağmen, bu yeni Yönetmeliğin yürürlükten kaldırılması için ilgili Bakanlığa teklif yaptıklarını söylediler. Sayın Bakanın bu önemli konuda açıklayıcı bilgi vermesini ve toprak ağalarından yana olan ve toprak rezervini çok azaltıcı nitelikte bulduğumuz bu Yönetmeliğin kısa zamanda kaldırılmasını dileriz.

Yüce Senatonun değerli üyeleri;

İşte toprak dağıtımını yapmama dışında 1975 yılında Milliyetçi Cephe Hükümetinin Toprak ve Tarım Reformu Yasasının uygulamasını yozlaştırmalarının bazı somut delilleri. Ayrıca Urfa reform bölgesinin komando kampı haline getirildiği iddiaları da var (Ki, bunlar birçok gazetelerde ve dergilerde yayınlanıyor); ama o bizi değil, Emniyet yetkililerini ilgilendiriyor. Sadece şimdiye kadar 163 aileye toprak dağıtılmasın sonucunu veren Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığında merkezde 300 kişi, Urfa reform bölgesinde ise, 280 kişinin çalışmakta olduğunu saptamakta yarar vardır. Reform örgütünde bu kadar fazla insan çalışmasına karşılık, topraksız ve az topraklı çiftçilerden yana (ki, Urfa'da 76 bin kişi toprak isteminde bulunmuştur) bu kadar az sonuç alınması da ilgili Yasanın ve uygulanmasının ne kadar yozlaşmış olduğunu kanıtlamaktadır.

Sayın senatörler;

Bu arada 4 Ocak 1976 tarihinde Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Beyliköprü Köyü ile Yozgat'ın Yerköy İlçesine bağlı Sekili Köyünün de toprak ve tarım reformu bölgesi ilân edildiklerini belirtmek gerek. Sayın Bakan bu 2 köyü niçin reform bölgesi seçtiklerini herhalde açıklayacaklardır; ama nedeni ne olursa olsun, ülkemizde yüzbinlerce topraksız köylünün toprak sorununu çözmek amacını güden bir toprak reformunun amaçlarına böyle bir iki köyü reform bölgesi ilân ederek ulaşılamayacağını belirtmek isteriz.

Değerli arkadaşlarım;

İşte Milliyetçi Cephe Hükümetinin 1975 yılında toprak ve tarım reformunda yaptıkları. MC Hükümeti topraksız ve az topraklıdan yana somut işler değil, reform uygulamasını yozlaştıran nitelikte birçok işler yapmış olarak karşımıza gelmektededir. Buna rağmen, 1976 Bütçe tasarısında 1 milyar 143 milyon liralık bir ödenek istenmekte ve 1975 yılı Kasım ayına kadar ki, 1 Kasım 1976'da Urfa'da temliki tasarrufların serbest kalacağına dikkatinizi çekerim. Çok önemli bir tarihtir toprak reformu yönünden. 1976 Kasım ayına kadar 1 milyon 490 bin dönüm arazinin kamulaştırılacağını ve 8 419 kişiye toprak dağıtılacağı söylenmektedir. Bütçe Kanun tasarısında bu rakamlar mevcut, Bütçeden aldığım rakamlar. 1 milyon 490 bin dönüm arazinin kamulaştırılacağını ve 8 419 kişiye toprak dağıtılacağını söylemektedir. Burada yalnız ilginç bir noktayı belirtmek isterim. O da 1975 Programında 11 bin kişiye toprak dağıtılacağını geçen bütçe konuşmalarında söylemişlerdi. 11 bin kişiye toprak dağıtılacağı söyleniyordu ve bunun için 1 milyar liralık bir bütçe istenmişti. Aradan 1 yıl geçti, sadece 163 kişiye toprak dağıtıldı, 11 bin kişiye dağıtılmadı. Şimdi, 1 milyarın üzerinde yeni

bir bütçeyle karşımıza geliniyor ve 8 419 kişiye toprak dağıtılacaktır deniyor. Demek ki, geçen yıldan beri böyle bir düşüş de gözden kaçmamalıdır.

1975 yılında yaptıklarına bakarak 1976 yılında MC Hükümetinin bu konuda nasıl hareket edeceğini kestirmek mümkündür. Milliyetçi Cephe Hükümeti eğer iktidarda kalırsa, 1976 yılında da toprak reformu yapmaya değil, toprak reform uygulamasını yozlaştırmaya devam edecektir. Milliyetçi Cephe Hükümetinin şimdiye kadar ki uygulamalarına bakılacak olursa, MC İktidarına; yapacağını söyledikleri değil, bu konudaki yozlaşmış uygulamaları yakışmaktadır. Yıllardan beri toprak reformuna karşı olan siyasal partilerin birden reformcu kesilmeleri mümkün değildir. Milliyetçi Cephe Hükümeti uygulamayı azamî yozlaştırarak ülkede toprak reformu yapılma olanağını tamamen ortadan kaldırmak istemektedir. 12 Mart yönetiminin koruyucu kanatları altında yasayı yozlaştırmada elde ettikleri başarı, etkili bir toprak reformuna şiddetle karşı olan bu sağ partilerin cesaretlerini artırmaktadır.

Sayın senatörler;

Milliyetçi Cephe Hükümeti bütün bu oyalamalarıyle nereye kadar gidecektir sorusu sorulabilir. Bizim görüşümüze göre, etkili bir toprak reformundan yana olan demokratik sol Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidara geçinceye kadar bu yozlaşmış uygulama devam edecektir. Burada şunu da belirtelim ki, Cumhuriyet Halk Partisi olarak toprak reformunun bir siyasal iktidar sorunu olduğunu biliyoruz; ancak tek başımıza iktidara geçtiğimizde etkili bir toprak reformu yapabiliriz. Muhalefet olarak yozlaşmış yasanın uygulamasının da yozlaşmamasını sağlamak için Hükümeti uyararak görevimizi yapmaya çalışıyoruz; fakat yıllardan beri toprak reformuna karşı olan siyasal partilerin kurduğu Milliyetçi Cephe Hükümetinden uygulamayı yozlaştırmamalarını beklemenin de hayal olduğunu maalesef biliyoruz.

Sayın senatörler;

Sonuç olarak diyoruz ki, etkili bir toprak reformu, topraksız ve az topraklıdan yana bir siyasal iktidar sorunudur. Ülkemizde oyalama değil, etkili bir toprak reformunun yapılabilmesi için reformdan yana bir siyasal iktidarın oluşturulması gereklidir. Bu siyasal iktidar, ilk genel seçimde halkın oylarıyle oluşacak olan demokratik sol Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı olacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı yüzlere değil, yüzbinlere toprak dağıtacak ve onları kooperatifler içinde örgütlendirecektir. Böylece Grupumuzun Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçe tasarısı üzerindeki görüşlerimizi belirtmiş bulunuyorum.

Yüce Senatonun sayın üyelerine Cumhuriyet Halk Partisi Senato Grupu ve şahsım adına saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Mülâyim.

Grupları adına tekrar konuşmak isteyen var mı efendim?.. Yok.

Şahısları adına söz alanların konuşmalarına geçiyoruz.

Söz sırası Sayın Hasan Güven'de, buyurun.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Toprak reformu sorunu, yurdumuz için özel önemi olan çok yönlü bir sorun. Toprağın kökeninde ekonomik yönden de siyasî yönden de özgürlükleri kısıtlama gelir. Toprak sorunu Türk geleneklerine, İslâmcı düşünceye göre, bugün ulaşmak istediğimiz hedeflerden farklı değildi. Aslında katı mülkiyet ilişkileri bize Batıdan aktarmadır; ne Doğu'da vardır ne de İslâmcı görüşte vardır. Dikkat ederseniz, tapuları tetkik edince 1274 tarihli Arazi Kanunundan sonra bu katı mülkiyet ilişkileri kurulmuş ve Batıdan; bilhassa Avrupa'nın Roma Hukukunun katı mülkiyet görüşünden esinlenerek gelmiştir; hatta İslâmcı görüşte toprak, onu verimli kılanındır deniyordu. Sayın Genel Başkanımız, «Toprak işleyenindir» dediği zaman kopan fırtına haksızdı, zira İslâmî görüşte daha da ileri idi. Eğer bir toprağı bir kişi çok daha iyi işliyorsa bir başkasından, onda olmalı. Halbuki biz, Batıdan aktarma metotlarla toprak üzerinde derebeyler, feodaller, toprak ağaları hüküm tesis ederek, hâkimiyet kurarak toprakla birlikte, o topraklar üstünde yaşayan insanlara da hükmeder duruma geldiler ve nitekim Türkiye'deki demokratik gelişmeye Batılılar ağa-şeyh demokrasisi, diyor ve orada vatandaş seçmez, seçtirilir. Ağanın dediği istikamette, şeyhin dediği istikamette rey vermek durumundadır. Demek ki, siyasî özgürlükler de yoktur. Türkiye'de kurtuluş kavgalarında da köylü öndedir, üretimin olması için de köylü öndedir; ne yazık ki, sömürü de onun sırtından oluyor, ürününe sahip olamıyor.

Burada sistem tartışması da yoktur arkadaşlar. Bu bir rejim sorunu da değildir. Bugün dünyanın her tarafından, ister kalkınmayı özel sektöre dayandırsın, kapitalist sistemi benimsesin, ister Marksist sistem-

lere kadar gitsin, her yerde toprağı verimli kılmak için toprak reformu yapılıyor, toprak reformu yapılmaktadır. Neden? Verimlilik ilkesi ancak ve ancak böyle gelişiyor. Bu bakıma bunun karşısına sistemle de çıkmayacağız. Fransa da yapıyor, Belçika da yapıyor, İskandinav ülkeleri de yapıyor. Türkiye de yapacak, Rusya'sı da yapıyor, Hollanda'sı da yapıyor.

Toprak reformuyle Türkiye'de sağlanacak şeylere kısaca göz atalım. Teknik sorunlarına benden evvelki kıymetli arkadaşım değindi, gayet güzel dile getirdi. Ekonomik huzursuzluk içerisinde olan toplumlar, gelir dağılımlarının adaletsiz olduğu yerlerde, ekonomik güç siyasî gücü de peşisıra getirdiğinden bu gelir dağılımlarının sertliği nispetinde çatışmalardan kurtulamayız. Doğu sorunumuzun temelinde yatan, toprak adaletsizliğidir. Doğu sorunumuzun temelinde yatan bu ekonomik çıkmazı başka türlü değerlendirmek, aslında kendi kusurumuzu görmemekten gelir. Siyasî partiler, iktidarlar olarak bu dengesizliği geniş halk kitleleri lehine değiştirip, onları geleceğine bağlayacak insanca bir düzene kavuşturmadıkça, orada olan patlamaları, huzursuzlukları o bölge halkına hamledip, halklar ve saireler sorunlarına bağlamamak lâzım. Devlete ısındırmak, halka ısındırmak, kitleleri tam manasıyle tasada, kederde, kıvançta ortak tutabilmek için bu sorunu evvelemirde bu bölgede halletmek lâzımdır.

O halde, toprak reformunun amaçları ne olacaktır? Sosyal amaç vardır. Bakınız İkinci Beş Yıllık Planın 229 ncu sayfasında ne diyor: «İşlenen toprağın yüzde 66,5'i çiftçinin yüzde 96,29'unun elinde, işlenen toprağın yüzde 34,4'ü nüfusun yüzde 3,7'sinin elinde,» Türkiye'de işlenen toprakların aşağı yukarı 1/3'ünden fazlası, nüfusun sadece yüzde 3'ünün elinde bulunuyor, resmî rakamlar. Bu adaletsiz dağılımın olduğu yerde insanlar birbirine sıcak ilişkiyle bakamaz ve davranamazlar.

Ekonomik amaç: Türkiye'de topraklar işletmede kolaylık sağlayacak ve ayrıca her aileyi geçindirecek ünitelere bölünmek suretiyle bu küçük ünitelerde kooperatiflerle canlandırılarak, örgütlenerek hem o ailelerin yaşamını temin öte yandan diğer işletme tipine nispetle çok daha fazla gelir alma olanağını da sağlayacak. Demek ki, sosyal amacın yanında, böylece güzel bir ekonomik amaç da var.

Politik amaç: Vatandaş, demokratik düzende özgürce düşüncesini söyleyemez, oyunu kullanamazsa onun için demokrasi yoktur, hayaldir. Ekonomik bağımlılık arkasından siyasî bağımlılığı getiriyor. Siyasî bağımlılıktan kurtarıp özgürlük ortamına getirebilmek için mütlaka toprağa sahip büyük toprak ağasından özgür olacak şekilde toprak sahibi olması. Toprak reformu, bir çoklarının öne sürdükleri gibi basit bir toprak dağıtımı da değildir. Hele tarım reformu hiç değildir. Tarım reformunda işletme büyütülür, büyük işletmelerin zaten varlıkla sahibine daha fazla kredi, araç vermek suretiyle onun gelirleri alabildiğine artarken, o topraklar üzerinde yarıcı, kiracı diye çalışan, geçinen birçok insanların da ekmeği elinden alınma gibi sosyal bir felâket de hazırlanır. O bakıma bu değildir. Toprak reformu sorununda, toprakların bu tip aileleri geçindirecek bir tarzda bölünmesi yanı sıra, onları en iyi şekilde işletmeleri sağlayacak kooperatifleşmeler, kredi yardımları, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, toplumsal tüm hizmetleri de peşisıra getirecek bir sistemle birlikte gözönünde tutuldu mu ancak reform vardır.

Anayasamızın 37 nci maddesi Toprak reformunu öngörüyor. Evvelemirde kamulaştırma işlemlerine gideceğiz. Kamulaştırma işlemlerinde, hâkim sınıfların menfaaleri doğrultusundan ziyade, topraksız, çilekeş, geniş halk kitlelerinin sosyal ıstıraplarını dindirecek, onu hem bir toprağa bağlayacak hem demin bahsettiğimiz ölçüler içerisinde verimini artırmak suretiyle millî geliri de üstün seviyeye çıkaracak bir sistemi getireceğiz. Kamulaştırılan toprağın ıslahı da en başta gelmelidir. Daha verimli kılacak sulama ve benzeri büyük hizmetler de Devlet tarafından yapılacaktır. Verimli kılınan bu topraklar, arazinin türü, verimliliği de gözönünde tutularak aile ünitelerini besleyecek bir tarzda esas alınıp dağıtılacaktır. Dağıtılan topraklardan yararlanan çiftçiler, gerek bu toprağın işletilmesinde, verimli kılınmasında lâzım gelen araçları, gübreyi, çeşitli malzemeyi kooperatifler marifetiyle en iyi şekilde temin ettikleri gibi, yine bu işletme sonucu elde ettikleri ürünlerini de değerlendirmede kooperatiflerden yararlanacaktır: Ta ki, ihracata varıncaya kadar örgütlü kooperatifler birlikleri eliyle bunları satmak suretiyle faydası kendisinin elinde kalacaktır.

Yine bir kavram kargaşalığı yapılıyor. Kooperatifçilik denince, kolektivist; her şey devletin elinde düşüncesi yayılmaya çalışılıyor. Bizim düşündüğümüz kooperatif türünde bu olmayacaktır. Kooperatifte devlet müdahalesi de olmayacaktır. Yöneticisinin seçiminde dahi devletin rolü olmayacaktır. Devletin rolü sadece şu iki hususta toplanacak:

Birincisi; bu kooperatifleri ayakta tutacak kredi imkânlarını bulmak, bununla ilgili kooperatifler bankasını kurmak suretiyle halka yeteri kadar krediyi sağlayacaktır. Ondan sonra, bu teknik bir iş olması nedeniyle kooperatif bilgisiyle cihazlanmış bir grup yetiştirme, yani eğitim sorununu da halledecektir.

BAŞKAN — Sayın Güven, iki dakikanız var efendim, toparlayın lütfen efendim.

HASAN GÜVEN (Devamla) — Toparlıyorum sayın Başkan, tetşekkür ederim.

Bakınız 1965 yılındaki kredi dağılımını sergileyelim: 1 ilâ 500 dönüm toprağı olan, 592 bin 700 kişiye 176 milyon lira kredi verilmiş, şahıs başına 297 lira kredi düşmüş. 500 ilâ 1000 dönüm, orta çapta toprağı olan, 261 bin kişiye 199 milyon lira kredi verilmiş, şahıs başına 689 lira düşmüş. Buna mikabil, 1000 dönümden yukarı toprağı olan 37 kişiye 23 milyon 160 bin lira kredi verilmiş, adam başına 62 bin 500 lira düşmüştür.

Şöyle bir atasözü vardır «Devlet, gemisini yüzdürene yardım ediyor da yalpalayana yardım etmiyor» İşte en çarpıcı örneğini de burada vermiş oluyoruz.

O halde, dengeli kalkınma, gerice yöreler sorununu çözme bakımından, Türkiye'de en etkin tedbir, halkçı bir görüşle, geniş kitlelerin sosyal dertlerine, sosyal ıstıraplarına akılcı bir yoldan çare bulma sorunu olarak Şark'ta bu ölçüler içerisinde toprak reformunu yapmadıkça onun yanı sıra bahsettiğim örgütlemeleri kurmadıkça, sanayi kaydırmalarını getirmedikçe, Şark'taki bu düşünce, bu sıkıntı Şark'taki, bu çekişmenin sorumlusu, onlardan çok fazla biz oluruz. Nitekim iki gün evvel sayın Adalet Partili bir senatör ile dertleşirken de Şark'ın sorunlarına sadece bu gözle bakmamak lazım gelir demek suretiyle, aslında temelde yatan, Devletin ilgisizliğini, Devletin buraların sorunlarına Anayasada ve yasalarda, Planlamada öngörüldüğü halde, gerice yöreler sorunu ve toprak reformunu orada yaşayan 100 binlerin, milyonların sorunu olmaktan çıkarıp, hâlâ onların karşısında bulunan nüfusun % 1'ini teşkil etmeyen toprak ağaları sorununu aldığımız müddetçe, toprak reformu adı altında bunu yozlaşttırdığımız müddetçe, onların müsaadesine, onların lütfuna göre toprak dağıtımına devam ettiğimiz sürece, Şark'taki huzursuzluk devam edecektir, sıkıntı devam edecektir, uzlaşmalar devam edecektir. sosyal patlamalar daha da fazla olabilir. O halde buralara gitmemek için her şeyden evvel gelir dengesizliklerini, adaletsizliklerini toprak dağıtımındaki bu ilkel adaletsizliği kökünden silip, bu bölgeleri sanayiye kavuşturmak suretiyle insanlara iş, toprak, Devlet hizmetinde, eğitimde olanak sağlamak suretiyle dünyanın sevilir taraflarını, dünyanın iyi yönlerini kendilerine tattırarak kendi aralarında kardeşliği kurduktan sonra, memleket içi kardeşliği kuracağız ve sonra sorunları böylece çözeceğiz.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Güven.

Buyurun Sayın Hilmi Soydan.

HİLMİ SOYDAN (Kahraman Maraş) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Tarım ve Toprak Reformu, Türk Milelti için bir Anayasa kuralıdır. O halde, Türkiye'de, toprak reformunun yapılması zarurettir; ancak toprak reformunun tatbikatında reform yapılırken, toprak sahiplerinden arazinin alınması, Anayasanın 38 nci maddesinde bundan evvel gerçek bedel üzerine tedvin edilmişti. Son tadil edilen Anayasanın 38 nci maddesine göre, bu mesele vergi beyanı esasına göre 38 nci madde tadil edilmiştir.

Kanunun tatbikatına girişmeden evvel, Türkiye'de kanunlar hem Anayasanın emri, hem de bir sosyal nizamın emri olduğuna ve, her kanun bir zaruretten doğduğuna göre, Cumhuriyetten sonra bu kanunun reform niteliğinden evvel, tatbikatına 4753 numaralı Kanun ve bunu tadil eden 5618 numaralı Kanunla girilmiştir. Tatbikatında, her vilâyetinde, aşağı - yukarı Hazine arazisi olarak, kısmen de şahıs arazisi olarak birtakım dağıtım yapıldı ve bu dağıtımlarda norm, aşağı - yukarı 25 ilâ 50 dönüm arasında vazedildi. Yerine göre 25, 50 veya 100 dekar oldu. Topraksız köylüye bu arazi verildi, tapusu da verildi. Hazinece borçlandırıldı ve 25 sene müddetle de satmama hükmü, kanuna bir amir hüküm olarak vazedildi. Başka bir şahsa satamayacak. Tevzi edildi, şahıslar araziye vazı-ül-yed ettiler; fakat arazinin (Dikatinizi bu noktada çekmek isterim) 100 dekar veya 50 dekar oluşu, betahsis bunun susuz oluşu karşısında, vatandaş, 1 sene zarfında bu araziyi tasarruf ederken, istihsal etmiş olduğu gelir, üretim, eğer yağış olursa vatandaşı kısmen, yağış olmadığı zaman (ki, Anadolu'da yağış aşağı yukarı 3 - 4 senede bir oluyor) hiç ürün alamıyor ve 100 dekar arazide gelir sıfır. Çünkü, yağış olmadı ve netice de alamadı.

Şimdi bu durum karşısında (Hazineye de borçlu, Hazine de para istiyor) vatandaşın bir kısmı toprak

sahibine geldi ve dedi ki, ben araziyi satıyorum; ama 25 sene müddetle satamaz. O zaman avukat olarak bizlere müracaat ettiler. İki taraf; toprak sahibi ve toprağı dağıtılan beraber geldiler. 25 sene ferağ vaadiyle (Hukukçu arkadaşlarım bilirler, Borçlar Kanununun 22 nci, Noter Kanununun eskiden 45 nci sonra 62 nci maddesi oldu.) ferağ vaadiyle, tapuya şerh kaydıyla bu arazi tekrar satıldı.

Arkadaşlar;

Bugün bölgem olan Kahraman Maraş'ta resmiyette gidin bakın, arazi tapusu dağıtılan şahıs üzerinde gözüküyor; ama aslında elinden çıkmış ve satınalınmıştır. Eski toprak sahibi almış. Çünkü bu toprak sahibi bu araziyi işleyememiştir. Sebebi: Şahsen ben de bir müstahsilim.

Muhterem arkadaşlarım;

Bir toprak reformunda hakikaten bir zaruret vardır. Buna inanıyorum; ama ziraat deyince, makine, doğrudur; gübre, doğrudur; tarla, doğrudur; ev, doğrudur, hepsi doğrudur.

Sayın Başbakanımı dinledim, Sayın Erbakan'ı da dinledim. Sayın Ecevit'i de İstanbul konuşmasında dinledim. Sayın Ecevit bir defaya mahsus olmak üzere, İstanbul konuşmasında bir sulamadan bahsetti. 8 senedir Yüce Senatoda bundan bahsederim, üzerinde ısrarla dururum. Enerji lâzımdır; ama muhterem arkadaşlarım, Türkiye»de enerji ile beraber, buna kardeş olan sulama lâzımdır.

Yüksek Senatoya 8 sene müddet zarfında sulamanın ehemmiyetini bir türlü anlatamadım. En çok konuşan arkadaşlarınızdan biriyim. Ben burada normal olarak particilik veya siyasî bir polemik yapmıyorum. Ama şunu arz etmek isterim ki, Urfa'da tatbik edelim, Yozgat'ta tatbik edelim; Türkiye'de sulama % 5,7 nispetinde olduğu müddetçe vatandaşa vereceğimiz arazi kuru arazi olacak. Bu 50 - 100 dekarla istediğiniz kadar kooperatif kurun ve netice itibariyle de Anadolu'da 2 sene yağışsız gitsin gübre mahsulü yakıyor, tohumu alamıyoruz.

Muhterem arkadaşlarım;

Biz bu sulamayı halledemediğimiz müddetçe şahsî kanaatine göre Türkiye'de bu reformu niteliğiyle tatbik edelim, yine 50 - 100 dekarla vatandaşı o toprağın üzerinde tutacağımıza inanmıyorum. Ne zaman tutulabilir?

Bugün ekonomik yapıda nasıl ki bir insan için su bir hayatiyet konusuysa, toprakta da su bir hayatiyet konusudur. Motorla mükemmel sürdük, gübreyi attık, tahlillere göre attık, o da tamam; ama yağış olmadı muhterem arkadaşlarım; o zaman attığımız gübre tamamen nebatı yakıyor ve vatandaş bundan ürün alamıyor.

Şimdi komşularımıza göre kıyaslıyorum. Bundan evvel bazı arkadaşlarım ben Cumhuriyet Halk Partisi safında çalışırken; «efendim, sulayalım da arazinin kıymetini mi değerlendirelim derlerdi. Şimdi buradaki beyanım ve iddialarım daha kuvvetlendi şahsî kanaatime göre,

Evet, sulanınca arazi sahibinin arazisinin kıymeti yükselirdi. Çünkü onda gerçek bedel vardı 38 nci maddede. Ama bugünkü 38 nci maddede vergi beyanı vardır. Beyanda 5 seneden evvel dönemez. Dönememe şartı olduğuna göre, 38 nci madde vatandaş lehine değil, Hazine lehine işliyor. 38 nci maddenin asıl âmir hükmü de budur. Şu hale göre toprak sahiplerinin bunda bir kazancı yok. Bu durum karşısında aslolan konu; arazi sulanıp da vatandaştan alındığı takdirde biz istihsali yükselteceğiz. Bu arada ne yapacağız?.

Muhterem arkadaşlarım;

Bugün Suriye'de % 10'u bulan sulamada Türkiye'de % 5,7 devam ederken biz bu toprak reformunu, sulamadıktan sonra asla gerçekleştiremeyiz.

Bir de Toprak Reformu Kanununa gelelim. 4153 sayılı Kanunda 25 sene satamama kaydı var, bunda da 25 sene satamama kaydı var. O halde hal böyle iken kuru toprağı vatandaşa alıp verelim, kooperatifleştirelim, kredi verelim, hepsini verelim. Ama neye veriyoruz?. Kuru toprağı veriyoruz. Binaenaleyh, yağış olmadığı müddetçe 25 sene satamaz kaydına rağmen bu vatandaş yine de satacaktır.

Netice itibariyle şunu arz etmek isterim ki, Toprak Reformu Kanununun Türkiye'de tatbikatı zaruretine inanıyorum, ancak araziyi sulama kaydıyle, Sulanmayan arazide toprak reformuna gidildiği takdirde Devlet için bir külfet olacaktır. Kuru arazide istihsalin yükseleceğine asla inanmıyorum.

Muhterem arkadaşlarım;

Bir de 45 nci maddede, Kanun derpiş edilirken burada bir hükme bağlanmış. Meselâ bölgelere göre arazi sahibine bir norm koymuş. Kuru arazide diyelim ki, 600 - 800 dönüm, sulu arazide 150 dönüm. Ama bazı haller oluyor ki, memurun hatasıdır veya şu veya bu şekilde arazi sahiplerine verilen norm 300'de 300 verilmiyor, 150 veriliyor. E... Burada bir de arazi sahibini koruyacağız. Kanun 300 kabul etmiş; ama 150 veriliyor. Bu memurun hatası veya tatbikattaki yanlışlık. Bu gibi ahvalde

300 dönüm deniyorsa bunu verelim, göçebe yapmayalım. Şu hale göre 300 dönüm arazide 150 verilir de 150'si de alınırsa, buna bir aynî dava hakkı verelim. Halbuki Kanunun 45 nci maddesinde aynî dava hakkı vermemiş. Bunda da vergi kaydından kamulaştırma hükmü vermiştir. Bu da hatalıdır. Bu durumda kanunda belirtilen 300 dönüm araziyi arazi sahiplerine vermek lâzımdır.

Ayrıca Toprak Müsteşarlığından da ricam; 45 nci maddenin ikinci bendi üzerinde bir tadilât yapılmasında bir zaruret görüyorum.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Soydan.

Konuşma sırası Sayın Ziya Gökalp Mülâyim'de.

Buyurun Sayın Mülâyim.

ZİYA GÖKALP MÜLÂYİM (Samsun) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Ben şahsım adına konuşuyorum. Bu arada Adalet Partisi sözcüsü Sayın Adalı'nın dokunmuş olduğu bir kaç noktada görüşlerimi belirtmek isterim.

Sayın Adalı, Urfa'nın toprak reformu bölgesi olarak isabetsiz seçilmediğini; fakat reforma yeni başlamış olmamız nedeniyle, gerek teşkilâtın tecrübesizliği ve gerekse bu konunun bizde yeni olması nedeniyle işlerin yavaş gittiğini, bu bakımdan teşkilâtın yıldırıcı hareketlerde bulunulmamasını ve böylece reformun sabırla beklenilmesi ve reforma umut bağlayanların umutlarının kırılmaması gerektiğini söylediler ve bu arada özellikle reformun, toprak dağıtımının ve kamulaştırmanın gecikmesinde toprak endeksleri meselesinin önemli rol oynadığını söylediler.

Böylece Sayın Adalı'nın belirtmiş olduğu hususlarda, Urfa'nın isabetli seçilip seçilmemesinin tartışmasını devamlı yaparız, geçen sene de bu kürsüden yapmıştık. Urfa, toprak reformunun bazı amaçları yönünden; bilhassa siyasal amacı yönünden, feodalit yapının olması yönünden isabetli bir yerdir. Türkiye'de toprak dengesizliğinin en fazla olduğu bölgelerden birisidir. Fakat şu da gerçektir ki, Urfa, toprak reformu uygulamasının en güç olduğu illerden de birisidir. Dolayısıyle şöyle bir durum ortaya çıkıyor. Bir ülke ki, Türkiye gibi 20 sene tartışmadan sonra toprak reformuna başlamış ve bütün milletin gözü, yasası çıktığı için bu toprak reformunun uygulamasında. Böyle bir durumda seçilen ilk bölgenin, uygulama bakımından en güç olduğu bölge olmamalıydı. Bu bakımdan tenkit ediyoruz. Nitekim iki yıllık uygulamada bu kadar az sonuç alınması, bir taraftan Yasanın yozlaşmış olmasına bağlı, bir taraftan da Urfa'nın çok güç bir bölge olmasına bağlı. Bunda hiç şüphe yok. Çünkü Urfa, Sayın Soydan'ın biraz evvel belirttiği nokta çok önemli; sulama meselesi. Kıraç arazinin dağıtılması toprak reformu değildir. Hakikaten önemli değil. Urfa'da iki milyar lira sarf edildikten sonra 163 kişiye, o da kıraç toprak dağıtılıyor ve bu kıraç toprakta da, yine sayın Müsteşarlık yetkililerinin de belirttiklerine göre, dağıtıldıktan sonra görülmüş ki, bu 163 kişinin Kanunda belirtilen asgarî geliri burada temin etmeleri mümkün değil. Zannediyorum bu 15 bin lira civarında. Bunu elde etmeleri mümkün değil. Bunlara yan gelir için şimdi bir fabrika düşünülüyor.

Düşünün ki, Türkiye'de bu kadar sabırla 2 milyar lira para sarfederek bir bölgede uygulama yapıyoruz ve karşımıza bu çıkarılıyor. Bunu çeşitli yönlerden biz eleştiriyoruz;

1. Yasa yozlaşmıştır,
2. Uygulama yozlaşmıştır,
3. Bölge isabetsiz seçilmiştir.

Yani, bir bölgede şimdi herkes soruyor, birisi dese ki, Türkiye'de toprak reformunda ne yaptınız? Alacaksınız adamı, diyeceksiniz; biz, Urfa'da iki senedir uygulama yapıyoruz. Götürülecek, Urfa'da 163 kişiye toprak verilmiş. Bari güzel olsa, verdiğiniz topraklarda o insanlar geçinebilse, haydi diyeceğiz hiç olmazsa şöyle örnek 163 kişi. Değil. 163 kişiye verdiğimiz toprağı Devlet orada kooperatif sürmüş, adamlar kendileri bile sürme olanağına sahip değil ve bir aileyi geçindirip geçindirmeyeceği de şüpheli. Bu, tabiî, Urfa'nın isabetsiz seçildiğinin kanıtlarından birisi, kaldı ki, Urfa'da uzun iki yıldır uygulamadan daha sulu bir bölgenin yaratılamamış olması, sulu arazi dağıtılamamış olması, bunlar hep isabetsizlik. Hele reform uygulamasında benim kanaatim, ilk uygulamalarda bilhassa, örnek teşkil edecek uygulamalarda hepimizi reforma, ileride, ha, güzelmiş bu reform dedirtebilmesi için, sulu arazilerde reform yapılması, yoksa kıraç araziyi ilk olarak İç Anadoluda vermişsiniz üç yüz dönüm, veya Urfa'da vermişsiniz iki, üç yüz dönüm, bunlar reform değil, kötü örnekler bunlar. Bunlar da yapılacaktır, tabiî Urfa siyasal bakımdan, sosyal bakımdan önemli bir bölge, orada etkili olarak yapılacak; ama ilk bölge olmamalıydı. Başka bölgeler seçilir ise, Urfa da bunlardan birisi olabilirdi, Türkiye'de Urfa'yı seçtik, tamam, şimdi bunu uygulamayı bekliyoruz.

Geçen sene hiç unutmam, Sayın Bakan Yıldız, demişti ki, Urfa'yı sabırla bekleyeceğiz, eğer Urfa' da başarılı olursak, demektir ki, Türkiye'de reformda başarılı olacağız, eğer başarılı olmazsak demek ki, reform için endişelerimiz var. Ben, o zaman diyorum ki, kasıtlı seçilmiştir. Çünkü, Urfa'da başarısız olacağını, seçilip ilân edildiği gün basına açıklamıştım ki, Urfa'da reform yapılamaz, isabetsiz seçilmiştir. İlk gün demiştim, yani, bugünü şimdi iki sene beklemeye, üç sene beklemeye lüzum yoktu Urfa'da başarısız olacağımızı veya çok yavaş gideceğimizi görmek için, o yozlaşmış Yasa bir de Urfa'yı eklediğimiz zaman hele bir de reforma Yasayı yozlaştırmış siyasal partilerin iktidarını da bu reform uygulamasına koyduğunuz zaman üçlü bir durum meydana geliyor ve burada reform kötü bir örnek olarak çıkıyor ve nitekim bugünkü durumumuz Türkiye'de budur.

Sayın Adalı, bir de endeksin geciktirici bir neden olduğunu söylediler. Çok doğru. Türkiye'de reformun uygulamasını yozlaştırıcı en önemli nedenlerden birisidir o endeks tespiti; ama şimdi söylemek gerekli değil bunu. Kanun çıktığı zaman, biliyorsunuz belki, birçok arkadaşlarımız da biliyordur, ben, bu Kanunun, 1757 sayılı Yasanın ilk hazırlanışında, tasarısında bulunmuştum ve teknisyenler olarak böyle endeks meselesi diye, endeksle reform yapma diye bir şey düşünülmemişti, çok pratik bir sistem geliştirilmişti, arazinin kamulaştırılmasını vergi değerine göre, arazi büyüklüğünü de tespit ediyorduk, nasıl olsa kanun arazi değerini vergi değerine göre tespit ediyordu ve öyle bir sistem geliştirmiştik ki, belki dünyaya bile örnek olacak bir sistem. Bir ay içerisinde değil Urfa'da, bütün Türkiyedeki kamulaştırılabilecek araziyi hemen tespit imkânını yaratıyordu, Urfa'da bir haftada tespit imkânı yaratan bir sistem, tasarıda getirdik, o zaman Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi Koalisyonu, bu sistemi sildi ve o zamanki Bakan Sayın Öztrak, sildiler ve bu endeks meselesini o zaman koyduklarında kıyameti kopardık, bu dedik yozlaştırmadır, bununla reform yapılmaz, bununla arazi miktarı tespit edilmez, daha bunun zamanı vardır, yarın endekse itirazlar da olacaktır, hakkıdır, kanunda itiraz var, endekse itirazlar olacak ve o daha da uzayacaktır Belki kamulaştırma yapacaksınız, adam endekse itiraz edecek, ondan sonra geriden alma durumu olacak. Bütün bunlar, endeks meselesi yeni değil ve bu o zamanki Hükümetin, benim, geçen sene Kanunu yozlaştı dediğim zaman, Cumhuriyetçi Güven Partili bir arkadaşım bir bilim adamından niçin yozlaştırıldığını açıklamasın isteriz dedi. Tabiî burada. bu Parlamentodan geçerek bu yozlaştırıldı birçok arkadaşlar bunu biliyorlar, ama Kanunun bu endeks meselesi en önemli yozlaştırıcı maddesiydi ve nitekim bu gün uygulamada bu yozlaştırmayı görüyoruz ve sayın Adalı da, Sayın Adalet Partisi sözcüsü diyor ki, gecikme vardır, çünkü bu endeks tespitiyle olmuştur, çok zordur, yavaş tespit ediliyor, hatta bundan, sayın Müsteşardan önceki Müsteşarın zamanında endeks tespit edilmeden kamulaştırılmıştır, şimdi endeksler tespit ediliyor, hatta rakamlar verdi, bir taraftan, dedi, beş yüz bin dekar kamulaştırıldı, bir taraftan kamulaştırılacak; hakikaten sayın Müsteşarlıkla ben de konuştum, endekslerin tespitini bekliyorlar. Dağıtım için de endeksler yapılacaktır, bu, yozlaştırıcı bir hüküm idi, uygulama bakımından.

Sayın Soydan, sulamanın önemini belirttiler. Tabiî çok önemli, hele Türkiye için. Türkiye tarımında su, üretimi artırıcı en önemli faktör. Bunda hiçbir itirazımız yok. Yalnız, şu nokta var belki Sayın Soydan'la anlaşamıyacağımız veya senelerden beri tartışma konusu olan; Türkiye'de toprak dağılımı çok dengesizdir, bunu biliyoruz, rakamları vermeye gerek yok. Bu dengesiz dağılım içerisinde Devlet, senelerden beri sulama yapıyor, işte Adana'yı İzmir'i suladı, birçok yerleri suluyor ve suladığımız zaman o toprakta kıraç olarak büyük toprak sahibi birden Devletin kesesinden milyonlar, hattâ milyarlar kazanıyor, arazi değer oluyor.

HİLMİ SOYDAN (Kahraman Maraş) — Vergi beyanı var ya vergi beyanı.

ZİYA GÖKALP MÜLÂYİM (Devamla) — Vergi beyanı değil, şimdiye kadar meselâ bugün Adana'da sulamalar yapılmış, eskiden, arazi değer artışları olmuş. Biz diyoruz ki, evet, Toprak reformu için sulama önemli. Sulama, Türk tarımı için önemli, toprak reformu ile sulama beraber yapılmalıdır. Halbuki şimdiye kadar Sayın Adalet Partisi Sözcülerinin, gerçi yıllardan beri tartışma konusu yaptığımız toprak reformu, tarım reformu tartışması içerisinde bu yatar. Biz diyoruz ki, Türkiye'de sulama önemlidir, başka girdilerin verilmesi önemlidir; ama bugünkü dengesiz düzende siz büyük toprak sahiplerine bunlar gider, Devlet kesesinden, Devlet yatırım yapıyor, tarıma da yapması lâzım, tarım kal-

kımsın istiyoruz, ondan sonra diyoruz, sosyal adaletsizlik var, hele Türkiye'de vergi de ödenmeyen bir sistem, tarım vergi de ödemiyor; böyle bir sistemde siz beraber akıtıyorsunuz parayı köylülere. Kabul ediyorum tarıma Türkiye'de yatırım yapılmalı, ama kime gidiyor? Büyük toprak sahiplerine. O halde diyoruz, Türkiye'de toprak reformu yapılmalı ve onun için Urfa'yı eleştirdim, Urfa'da sulama imkânları zor olduğu için Urfa isabetsiz bir bölgeydi, sulamayla beraber toprak reformu yapılması ve böylece sulamanın yarattığı değer artışı o vatandaşa gitmemeli. Bu Devletin değer artışıdır; fakat biz toprak reformu ile üretimi de artırmak istiyoruz. O da doğru. O halde sulama yapabileceğiz projeleri yapacağız, birçok projeler de vardır veyahut sulu bölgeler de vardır bugün, oralarda toprak dengesizliği varsa toprak reformunu yapacağız, hem üretimi artıracağız hem de toprak dengesizliğini gidereceğiz.

Burada bazı arkadaşlarım belki diyecektir ki, canım, büyük işletmeler sulanıyor, hazır güzel işletmeler, dağıtıp da ne yapacaksın? O zaman verim düşer, bunun için de yasada kooperatif önerisi var. Her ne kadar geçen sene çok acı olarak hatırlıyorum, bir taraftan Sayın Adalı der ki, teknisyenleri yıldırmayalım; ama geçen sene bu zamanlar burada oturan teknisyen arkadaşlara bu toprak reformu kooperatifleri dolayısıyle, bölücülük yapıyorsunuz ve saire diye büyük hücumlar yapılmıştı ve nitekim şimdi kooperatifler kuruldu, Sayın Adalı'nın da söylediği gibi Kanunda görüldüğü gibi ve o zaman hazırlanan yönetmelikle kuruldu yeni bir yönetmelik hazırlanmadı toprak reformu kooperatifleri için. O zaman demiştik ki, bu araştırmaya göre kurulmayacaktır kooperatif, yönetmeliğe göre kurulacaktır ve siz sırf teknisyenleri yıldırmak için bu işi yapıyorsunuz. Hakikaten doğruydu, o teknisyen arkadaşlar oradan ayrıldıktan sonra bugün o kooperatiflerin bölücülüğünden falan bahseden ne burada arkadaşları gördüm ne dışarıda. Halbuki geçen sene burada beş altı kişi devamlı olarak o bölücülük üzerinde konuşmalar yapmıştı; önce gündem dışı, sonra gündem içi, sonra bütçe üzerinde, sonra bizzat Bakan, tahkikat açtırdım, dedi, Müsteşar için ve tahkikattan da şimdiye kadar bir sonuç çıkmadı; nitekim arkadaş ayrıldıktan sonra şimdi müsteşarlık aynı yönetmeliğe göre kooperatif kuruyor ve hiç böyle bir bölücülük falan görmüyoruz, kimsenin de iddiası yok. O zamanki o konuda söylediğimiz de haklı çıktı. Tamamen, benim kanaatimce toprak reformunu yozlaştırmak, teknisyenleri yıldırmak için böyle bir oyun oynandı ve başarıya ulaştı. Yani, onu da kabul ediyorum. Bu, Türkiye'nin de belki durumu, Türkiye'de toprak reformuna karşı olan parti demeyeceğim, kitleler, toprak reformunu engellemek için bütün oyunları çok güzel oynuyorlar. Önce, yıllarca toprak reformu isteyenlere, komünisttir, dediler, yıldırdılar, onu kabul ediyorum, birçok yıllar. Sonradan baktılar ki, işte 12 Mart reform yasası çıkması lâzım, kurtuluş yok, o halde, yozlaştırma işine girdiler ve yine hatırlıyorum, ondan sonra da ilk bu kanun tasarısı hazırlandığı zaman yine tasarıyı hazırlayanlara ki, ben de dahil komünistlikle memlekette mülkiyeti kaldırmakla ve saire çeşitli ithamlara maruz olduk.

Şimdi bütün bu mücadelelerden sonra yasa yozlaştırılmaya muvaffak olundu, bu başarıldı. Adalet Partisi, Güven Partisi sözcüleri gelmişler, bu arkadaşlar diyorlar ki; «Toprak reformu yapılmasını hepimiz istiyoruz, toprak reformuna hep birlikte sahip olalım.» Hepimiz toprak reformunu istemiyoruz. Sağ partiler yozlaşmış bir toprak reformu; yani toprak reformunun Türkiye'de yapılamayacağını, hiçbir şey elde edilemeyeceğini istiyorlar ve bu yasanın, bu uygulamanın bunu sağlayacağını biliyorlar. Onun için, görüyorsunuz; ben, toprak reformunu senelerden beri savunan bir kimseyim, bu uygulamaya karşı çıkıyorum. Toprak reformuna, senelerden beri; «komünistlik» diyen, bunun memlekete bir şey getirmeyeceğini söyleyen arkadaşlar buna sahip çıkıyorlar. Diyorlar ki; «Bu reformla biz memleketi kalkındırırız, yalnız sabredin iki sene üç sene bekleyelim.» Bekliyorlar, öyle bir zamanı bekliyorlar ki; bütün millet bu reformunuzdan illâllah desin. Topraksız da desin ki; bekleye bekleye öldük, reform falan değil, siz vazgeçin bu reformdan, başka işler için kullanın densin. Bu sonucu almak için bekliyorlar. Eğer iktidarları devam ederse belki bunda başarıya doğru gidiyor gözüküyorlar; ama benim kanaatim sağ partilerin böyle bir iktidarı devam ettiremiyecekleri, en kısa zamanda topraksızdan ve az topraklıdan yana bir siyasal iktidarın oluşacağı ve o zaman gerçek bir toprak reformunun yapılabileceğidir.

Saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Mülâyim.

Konuşma sırası Sayın Sabahattin Savcı'da. Sayın Savcı burada mı efendim?.. Yoklar.

Konuşma sırası Sayın İskender Cenap Ege'de. Sayın Ege, buyrunuz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Şahsım adına konuşuyorum. Ben gecenin bu saatinde konuya bir başka açıdan bakmak istiyorum.

Benim ilimin toprakları çok zengindir. Eski devirde Tralles şehrinden ünlü bir kişi Roma'ya, Papayı görmeye gittiğinde Papa kendisini kabul eder, sohbet esnasında Papa Tralles'in ünlü kişisine şunu sorar. Der ki; «Siz evlerinin sokak kapısının mandalını altından yaptırdınız mı?» O kişi bu sorunun ne olduğunu anlayamaz. Papa izah eder. Der ki; «O topraklarda yaşayan insanlar eğer o topraklarının zenginliğinden istifade etmesini biliyorsa sokak kapılarının mandalı dahi altından yapılabilir.»

Aydın ili, hani, dağından yağ, ovasından bal akan bir ildir.

Muhterem arkadaşlarım;

Ben toprak reformunun karşısında, yanında, önünde, ardında falan değilim. Bu meseleye benim fazla aklım ermiyor. Yalnız benim aklımın erdiği bir nokta varsa her işi dejenere ettiğimiz gibi bu toprak reformu meselesini Türkiye çapında büyük bir dejenerasyona tabi tuttuk ve vatandaşı vatandaşa düşman etmek için ne lâzımsa yaptık ve bu meselede, âdeta Türkiye'de toprağı olmayan herkese toprak dağıtılacakmış gibi bir hava yayıldı. Size ben misalini vereyim:

Zengin toprağı olan benim ilçem Söke'de 250 bin dönüm ekilebilen arazi var, 25 bin aile var. Dağıttığınız zaman aile başına 10 dönüm düşüyor. Bu sadece Söke'de. Söke'nin köyleri için söylüyorum. Bir de Aydın'ın diğer kazalarının dağ köyleri var ki, bir karış toprağı olmayan var. Tabiî o da toprak almak için aşağıya inecek, bunun başına o da üşüşecek, o da isteyecek. Nitekim, bu 12 Mart evveli ve sonrasından bizim Germencik'in Turanlar köyünde bir hadise oldu. Bunu, o zaman TRT de, radyoda filân Turanlar köyünün bu davranışını kahramanlık olarak ilân ettiler. Turanlar köyünde oynanan komedya şuydu:

Turanlar köyünün civarında bir eski Rum çiftliği var. Bu çiftlik sonradan bir Türk'e intikal etmiş. Bu Türk de burayı parsellemiş, yahut da tarla haline getirmiş ve 20 şer, 30 ar, 40 ar dönüm satmış. Tesadüf bu toprakları alanlar bu Turanlar köyünden değil de diğer köylerden. Diğer köyden vatandaşlar bu toprakları almışlar. Tahrik neticesinde Turanlar köyü kendi burunları dibindeki toprağı, bir başka köyün sakinlerinin, ayrı ayrı, 100 dönüm, 150 dönüm tapulu malı olan toprağı işgal ettiler ve o tapulu malın sahiplerini o topraklara sokmadılar. Burada kanlı hâdiseler cereyan edecekti. Vali gitti, valinin arabasını taşladılar. Buraya çeşitli partilerden kişiler geldiler. Bana da, «Gel» diye müracaat ettiler. «Benden önce giden var mı?» dedim «Bazı milletvekilleri geldi» dediler. «Ne yaptılar?» dedim. «Köylünün hareketini beğendiler, harmandalı oynadılar» dediler. «Ben harmandalı oynamaya gelemem» dedim. Bunlar gerçek arkadaşlar. Çok acıdır, çok hazindir. Bugün Söke köylerinde ilâ maşallah tutturdukları bir mesele vardır. Toprağı olana toprağı olmayan tamamen kem gözle bakar.

Arkadaşlar;

Şimdi, Türkiye'de sadece kırsal alanda senede 500 bin aile teşekkül ediyor. Zaten toprak kendiliğinden bölünüp gidiyor. Bölünsün mü bölünmesin mi meselesi üzerinde bu işin yüksek bilginleri, bu işin üzerine hassasiyetle düşenler düşüne dursun, ama benim vatandaşım başkasının işlenmiş toprağının elinden alınıp kendisine verilmesinden önce başka bir şey bekliyor. O beklediği şeyi şimdi şurada okuyacağım. Hükümetten ve bilhassa basından ve TRT'den ilgi rica ediyorum.

«1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu uyarınca Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının emrine giren ve kesinleşen orman tahdit ve harita tutanları dışında bırakılan yabanî meyvelik, zeytinlik, fıstıklık, armutluk, fundalık, makilik ve benzeri yerler ile taşlık kayalık ve çorak yerlerin imar, ihya, ıslah, temizlenme ve aşılanma suretiyle tarıma yararlı hale getirilmesini sağlamak ve 1757 sayılı Kanunun amacı doğrultusunda bu arazinin topraksız veya yeter toprağı olmayan ihya edenlere tapusu verilecek, onların toprak sahibi olmalarını temin etmek ve Toprak ve Tarım Reformu Kanununun bölgesel olarak uygulanması sonucu değerlendirilmesi geciken milyonlarca dönüm arazinin en kısa zamanda verimli hale getirilmesini sağlamak ve arazi imar, ihya ve ıslah müessesesini etkin bir biçimde işlemesinin gerçekleştirmesi ve bu kapsama giren arazinin vakit geçirmeksizin değerlendirilmesiyle millî ekonominin gelişmesini ve millî gelirin yükselmesini temin etmek amacı ile ben İskender Cenap Ege ve arkadaşlarım tarafından yabanî meyvelik, zeytinlik, fındıklık ile fundalık, makilik, kayalık ve taşlık

gibi benzeri yerlerin imar ihya ve ıslah edilmesine dair kanun teklifi hazırlamış ve Yüce Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasvibine arz etmiş bulunuyoruz.

Bu hizmetin değişilmez gurur ve heyacanı ile keyfiyeti aziz milletimize ve cefakâr çiftçilerimize duyururuz» diye 10 gün önce bir kanun teklifi verdik.

Muhterem arkadaşlarım;

Şimdi, bu verilmiş olan teklifle, Türkiye'de binlerce, onbinlerce çiftçinin, köylünün, ilgi ile beklediği, heyecanla çıkmasını beklediği bir konu: Hani topraksızı toprak sahibi etmek, topraksıza toprak kazandırmak ve bu 10 binlerce insan başkasının toprağından parça beklemiyor, medet ummuyor, bunlar kendileri bakımsız arazide, verimsiz arazide bizzat çalışarak, faziletiyle, alnının teriyle, kanunlara saygılı, kanunların dışına çıkmadan meydana getirmiş olduğu, ihya, imar ve ıslaha tabi tuttuğu toprakların tapusunun kendilerine verilmesini istiyor.

Bu verimli diye ifade ettiğim benim bölgemde dahi, işlenebilen arazinin 3, 4 misli bu şekilde boş, işe yaramaz arazi vardır, fundalıklar vardır, makilikler vardır, delice dediğimiz zeytinin yabanisi olan birçok şey vardır, arazi vardır ve bunu vatandaş işliyor, kök sökerek, kendisi emek vererek işliyor, hiçbir zaman da araziyi açarak, ormana tecavüz ederek veyahutta başkasının arazisini işgal ederek değil, alın teriyle işliyor, bu işlediği toprağın tapusunu istiyor.

Böyle bir kanun teklifi milyonlara sesleniyor muhterem arkadaşlarım ve biz bu kanun teklifini verdiğimiz zaman çok dikkatli olarak teksir ettirdik. Basın Bürosuna 5 - 10 tane, hem maddelerini, hem gerekçesini, hem de basın mensubuna bir yük olmasın diye özetini çıkararak, kanunun esprisini içine alan özetini çıkararak basına intikâl ettirdik ve bazı gazetelere; İzmir'de bazı gazete bürolarına, sonra ziraat odalarına, ziraatle ilgili bazı zevata gönderdik, hiç bir yerden hiçbir ses alamadık. Yalnız bir iki gazete lütfetti en son sayfasının bir köşesine iki satırla geçti.

Eğer biz böyle bir hayırlı işe teşebbüs etmesek de, bir sövseydik, dövseydik, tabanca çekseydik gazetelere manşet olurduk. Efendim ne kabadayılık ve Parlamento işte bu.

Muhterem arkadaşlarım,

Niçin acaba muhterem basınımız Parlamentoda müspet çalışmaları değerlendirmenin de memleket için faydalı olacağını düşünemiyor. İlle insanın köpeği ısırmasını bekler gibi, normalin dışında hadiseleri yakalayıpta onları objektifinde bütün memlekete aksettirmeye çalışıyor. Evet havadis, haber bunlara aklım erer; ama memleket için faydalı, güzel, verimli çalışmaları da basın, hele hele TRT radyosuyle, televizyonuyle aksettirse ne olur?

Muhterem arkadaşlarım,

Bu meseleyi biz icat etmedik, bu meseleyi ilgililerin yardımıyle, bu işin mütehassıslarının emeklerini çalışmalarını burada şükranla anarım, bize intikâl ettirdiklerini bir teklif haline getirdik. Bölgelerimizdeki çektiğimiz ıstırapları, bu işin teknisyeni olan, bu işin gönüllüsü olan insanlara aktarmak suretiyle bu kanun teklifini hazırladık, getirdik. Bu, Ahmet'in, Mehmet'in, değil, Türk köylüsünün, Türk çiftçisinin bir derdine derman olacaktır. Bunu basın ele almakla, bunu TRT ele almakla Parlamentoda bir gün önce kanunlaşması için gayret göstermek gibi halleri Parlamento içerisindeki parlamenterlere ikaz şeklinde, bir uyarı şeklinde duyurmuş olurlar; ama maalesef böyle güzel, böyle memleket için faydalı çalışmalar hiç bir zaman gereğince değerlendirilmiyor.

Tekrar ediyorum; Hükümetin, basının ve TRT'nin dikkatini çekerim; bu tarz çalışmalar duyurulsun, memlekette bu ferahlık yaratır, bunu bekleyen binlerce, hatta milyon kişi var, böyle bir kanun teklifi kanunlaştığı takdirde memleket için hakikaten hayırlı, hiç kimseye zarar vermeden, Devletten bir kuruş kaybetmeden, millî gelire büyük katkıları olacak ve ailelerin ekonomik hayatına da büyük katkısı olacak bir meseleyi, bir büyük davayı, bir büyük derdi halletmiş oluruz.

Bu insanların bir kısmı kendi elleriyle kök sökerek açtıkları ve bugün imar ettikleri araziyi Devletten kiralamak gibi garip vaziyetlerle karşı karşıyadır ve bazılarının da elinden alınmaktadır. Onun için bu meselenin hallinin memleketimiz için büyük ve hayırlı bir iş olacağına inanıyor, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ege.

Sayın arkadaşlarım,

Bu suretle Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının Bütçesinin tümü üzerinde konuşmak için müracaat eden sayın üyeler konuşmalarını yapmışlardır.

Konuşmak mı istiyorsunuz?

LÜTFİ BİLGEN (İçel) — Biraz evvel işaret etmiştim, söz istemiştim.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, farkında olmadım, Sayın Bilgen söz istemişlerdir. Buyurun.

LÜTFİ BİLGEN (İçel) — Sayın Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım;

Sayın Ege'nin konuşmasını dikkatle dinledim. Gerçekten kendi eliyle kök sökerek, taş sökerek, sırtında toprak, kum taşıyarak imar edilen yerlere sahip olmaya çalışan köylülerimiz var. Yalnız, uygulamada bunlar doğrudan doğruya Devletin, hatta Hazinenin toprağına geliyor diye gelmiyorlar. Birçok yerlerde bu Hazinenin malı olan kıraç, fundalık, delicelikli ve saire başkalarının işe yaramaz dediği yerleri, çevrenin iktidara dayanan bir kısmı iktidar ağaları o köylülere satmaktadırlar.

Ben bu konuyu bu kürsüye üç defa getirdim. Müfettişler gitti yerinde tahkik ettiler; fakat hâlâ netice çıkaramadık. Şu anda yine başka bir uygulama yapılmaktadır. Şöyle cereyan ediyor; bir adamın elinde 2 dönümü kapsayan bir tapusu vardır ve bu 2 dönümlük tapuyla 300, 500, 1 000 dönümlük yeri çevirmektedir, kendisi bir tek kuruşluk masraf etmeden, bir kazma kazmadan, bir kök sökmeden dönümünü o kuru, kıraç yerin dönümünü, verimsiz yerin dönümünü 5 bin liraya satmaktadır. Bunlar benim memleketimde olmaktadır, İçel'de olmaktadır.

Bu dönümü 5 bin liradan Devletin arazisini satın alan köylüler taksitle bağlamaktadırlar ve her sene sattıkları ürünü de o adamın komisyoncu dükkanında da satmaya mecburdurlar, bunlar devam ediyor.

Bir ekip, bir küçük ilçede bu tip bir soygunla 1,5 milyon liradan fazla para kazandı, ben konuyu buraya getirdim, sözde müfettişler gittiler, her şey ortada aşikâr netice alamadık. Bir sene sonra başka bir kesimde aynı şeyi yapıyorlar.

Şimdi başka bir soygun şekli türedi. Yine verimli yerlerin kenarlarında, sulu yerler tükenmiş, herkes sahiplenmiş, bir ucu ormana dayalı, bir ucu Hazineye bir ucu köy malı. Köyün muhtarı, ormanın bakım memuru ve bir de parti başkanını yakınlarından birisi anlaşarak o dağ eteğindeki yeri dönümü 3 bin liradan köylülere satmaktadırlar. Aslında alan da memnun, satan da memnun; ama biz Devlet olarak o fukara köylüye bir karış toprağı veremediğimiz için, bu noktada Sayın Ege'ye katılıyorum, o adamlar Devlete söz geçirebilen bu kuvvetli kişilerin aracılığı ile 3 - 5 dönüm toprak edinmenin de mutluluğunu duymaktadırlar, borçlanmaktadırlar perişan olmaktadırlar.

Bu yalnız benim bölgemde değil, Parlamentoda veya seyahatlerimiz esnasında dinlediğimiz, gördüğümüz her yerde maalesef vardır. Bu noktaya bir çare bulmak lâzımdır. Yalnız Sayın Ege'nin kanun teklifi gelirse orada fikirlerimi söyleyeceğim, ama acaba bu gibi yerlerde üzerinde halen tasarruf edilmekte olan bir yeri onu kullanmakta olan kişiye verirken, bir kısım aracıya, iktidar ağasına ödediği parayı iade ettirme imkânını bulacak mıyız? Asıl mühim olan nokta da burası.

Eğer, adam 10 dönümlük yere 50 bin lira borçlanmış, bütün ürününü de onun dükkânında satmak zorunda kalmış... Aslında, Devletin ve milletin olan bu paraya, bu fukara insan, çalışa çabalaya, gayret göstere, ödeme güçlüğü içerisinde katlanmış, tapusunu alma zamanı gelince Devlet tapuyu verecek o adam da parasını alacak. Yok öyle şey!

Burada, sanıyorum adalet gerçekleşecekse, insanlığın da Allah'ın da istediği bir şey, o haksız olarak köylüden para sızdıran adamlara, paraları iade ettirilmeli, o köylülere hiç olmazsa bundan sonraki çalışmalarında bir sermayeleri olur.

Bu bakımdan, bu haksızlığın düzeltilmesi gerekir. Sırf bu maksat için söz aldım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bilgen.

Sayın senatörler, bu suretle, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçesinin tümü üzerindeki görüşmeler bitmiştir.

Sayın Bakan, konuşmak istiyor musunuz efendim?

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Ankara Milletvekili) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Ankara Milletvekili) — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçesi üzerindeki eleştirilere ve Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı çalışmaları hakında tepe noktalarında dolaşarak, gecenin bu saatinde sizleri fazla sıkmadan kısaca mlûmat vermek istiyorum.

Toprk ve tarım reformu uygulama çalışmalarına, Anayasaya, 1617 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Kanununa, 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu ile bu Kanuna dayalı olarak çıkartılmış bulunan yönetmeliklerle devam edilmekte ve bunlarla uygulanması yapılmaktadır.

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının, yalnız toprak ve tarım reformu uygulama alanı olarak seçilen Urfa'da değil, Türkiye çapında da tatbikatı

vardır, uygulaması vardır ve bu uygulama, Urfadakinden daha fazla Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığını meşgul etmektedir. Onun için, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı dendiği zaman, yalnız uygulama alanı olarak seçilen Urfa ve oradaki yapılan tasarruflar, muameleler akla gelmemelidir. Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının bütün Türkiye sathında vazifeleri vardır, görevleri vardır; bunları da ifa etmektedir.

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının Urfa ilinde uygulamalarını kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

Reform uygulama bölgesindeki hizmetleri şu kısımlar altında toplanabilir: Harita, tapu ve kadastro hizmetleri; toprak etütleri ve toprak endeksleri haritalarının hazırlanması çalışmaları ve hizmetleri; kamulaştırma çalışmaları; toprak dağıtımı çalışmaları ve ayrıca, kooperatif, tarımsal gelişme, yerleşme çalışmaları olarak devam etmektedir.

Bunun dışında, aynı bölgede, yatırım hizmetleri çalışmaları vardır ve yine eğitimle ve Toprak Reformu Müsteşarlığıyle ilgili Türkiye Ziraî Donatım Kurumunca müştereken Urfa merkez ve ilçelerinde devam eden çalışmaları vardır.

Bütün Türkiye çapındaki çalışmaları ise, arazi ve eğitim hizmetleri, araştırma hizmetleri ve Hazine arazisi olarak tespit edilen toprkların kiraya verilmesi hizmetleri gibi, böyle tepe noktalarını takip ettiğimiz çalışmaları vardır.

Sayın arkadaşlarımız; en fazla Urfa bölgesi üzerinde durduklarından, Urfa üzerinde, sözcülerin yönelttikleri eleştirilere cevap vermek istiyorum.

Bunlardan, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü Profesör Ziya Gökalp Mülâyim arkadaşımızın görüşlerini şu şekilde cevaplamak istiyorum. Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının 1976 Malî Yılı Bütçe Kanun tasarısı hakkında Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına görüşünü arz eden sayın profesör, şu noktalar üzerinde görüşlerini toplamıştır.

Bunlardan birisi, reform bölgesinde ele alınan altyapı yatırımlarına ilişkin görüşleri. Sayın Mülâyim, reform bölgesinde yürütülmekte olan altyapı yatırımlarının, reform bütçesi içinde yer almasını tenkit etmektedir. Bu, tamamen politik tercih konusudur. Bunun için böyle de cevap verilip geçilebilir; fakat işi biraz daha derinliğine götürürsek, bizi de bağlayıcı kısımların olduğunu göreceğiz burada.

Beş Yıllık Kalkınma Planının yıllık kalkınma programlarına baktığımız zaman şu hususları görüyoruz; yıllık programların ve Beş Yıllık Kalkınma Planının genel yapısında şu hususlar vardır ve bu da Yüce Meclislerce de kabul edilmiştir. Nitekim, «Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, toprak ve tarım reformu» başlığı altında yer alan 2108 No. lu tedbirinde beş yıllık plan ve programların hazırlanmasında, kadastro, toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi, yol, su, elektrik, iskân, eğitim, sağlık, haberleşme gibi toprak ve tarım reformu uygulaması içinde düşünülen altyapı yatırımlarının reform uygulamasıyla uyumlu bir şekilde ele alınması ve reform bölgelerine bütün hizmetlerin birlikte götürülmesini getirmiştir. Bunun için, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçesi içerisinde bu yapılar ve bunun için tahsisatlar konmuştur ve kaynağını Üçüncü Beş Yıllık Plandan almaktadır ve yıllık icra planlarında da aynı neticeler görülecektir.

Bu plan, Sayın Ecevit Hükümeti tarafından da yürütülmüştür. Buna göre, yıllık programın 295 No. lu tedbirinde de şu husus yer almıştır: «Toprak ve tarım reformu hizmet ve yatırımları tek bir plan ve program halinde bütünleştirilecek, hizmet ve yatırımlar, Toprak ve Tarım Reformu Bütçesine konacak ödeneklerle finanse edilecek ve desteklenecektir.» hükmü yer almıştır. Bu bakımdan, Sayın Sözcünün tenkidi bizim şahsî bir tasarrufumuz değil, plana ve nizama bağlılık ifade eden bir tasarrufumuzdur. Bu bakımdan, kendi görüşümüz veyahut kendi tasarrufumuz dışında bir sisteme uygun olarak mevzuatı yürütmekten ileri gelen bir davranıştır.

Uygulama, bu çerçeve içinde yürütülmektedir. Ancak, toprak ve tarım reformu harcamaları arasında mülkiyet düzenlenmesine ilişkin miktarların tespit ve tefriki her zaman için mümkün görülmektedir. Her zaman bunun hesabı verilebilir ve bunun hesabı da ayrıca gözükmektedir.

Burada önemli olan husus, altyapı yatırımlarının şu veya bu bütçede yer almasından ziyade, reform bölgelerinde bu yatırımlara yer verilip verilmeyeceği hususunun tespitidir.

İlk reform bölgesi olan Urfa ilinde bu yatırımların ele alınmasını haklı gösteren sebepler fazlasıyle de mevcut. Nitekim, Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığınca yürütülen Urfa ili gelir araştırmasının ortaya koyduğu sonuçlara göre, Urfa'da fert başına gelir 5 840 lira olup, Türkiye ortalamasını 100 olarak kabul ederseniz, oradaki durum ortalama 55'tir. 55 olarak tespit edilmiştir.

Altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde bu geliri artırıp Türkiye ortalamasınınkine ulaştırmak mümkün hale gelebilmektedir, bu şekilde. Yeni reform bölgelerinde bununla beraber alt ve üst yapıya dönük yatırımların yerine getirilmesinde yeni ilke ve politikalar ayrıca formüle de edilmektedir. Bu ilke ve politikaları da şöylece özetlemek mümkündür:

Altyapı yatırımlarında reform amaç ve ilkeleriyle doğrudan doğruya ve organik ilişkileri olanlara öncelik ve ağırlık verilecektir. Bu yatırımlarda, altyapı yatırımlarında, reform araç ve amaçlarıyle ve ilkeleriyle doğrudan doğruya ve organik ilişkileri olan yatırımlara öncelik ve ağırlık verilecektir. Bu, kendi bünyemizde geliştirdiğimiz bir yapı.

İkincisi, altyapı yatırımları, reform bölgeleri içinde, mülkiyet düzenlemelerinin geniş çapta ele alınmadığı yerlerde yoğunlaştırılacaktır.

Bir üçüncü sulama; ve toprak ıslahı yatırımları, ki buna diğer arkadaşlarımız da temas ettiler, Cumhuriyetçi Güven Partili bir arkadaşımız ve Sayın Mülâyim Bey de bu mevzua temas ettiler. Biz buna daha evvelden bir öneri getirdik. Sulama ve toprak ıslahı yatırımları mülkiyet düzenlemesinden önce; yol, su, elektrik, yerleşim yeri düzenlemesi gibi yatırımlar mülkiyet düzenlemesinden sonra ele alınacaktır, gibi bir yaklaşım getirmiş bulunmaktayız. Yatırımların neden Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçesine konduğu hakkındaki eleştiriye bu suretle cevap vermiş bulunuyoruz.

Diğer bir husus yönetmeliklerle ilgilidir. Yönetmeliklerin değiştirilmesi ve yönetmeliklerin değiştirilmesi ve yönetmeliklerin değiştirilmesi suretiyle kanunların yozlaştırılması meselesi:

Burada da zannediyorum Milliyetçi Cephe Hükümeti olarak bizim uygulamamız. Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı uygulamalarının kanunun yozlaştırılması diye bir tabire muhatap olmaması gerek idi. Sonradan Sayın Mülâyim buraya geldi ve «Kanun çıkarken konan bazı tabirlerle bu noktalar yozlaştırılmaya mütemail hale getirilmiştir» dedi. O benim dışımda bir harekettir. Büyük Millet Meclisinden çıkmış bir kanundur. Bize düşen, çıkan kanunu uygulamaktır. Uygulamada bir yozlaştırma ve bir gecikme yoktur. 1 Kasım 1976'da tapulama işlemleri tamamen bitirilecektir.

Yönetmelik meselesine gelince :

Yönetmelik değişiklikleriyle ilgili görüşler ve tenkitler ise şu noktalarda toplanmaktadır; Profesör Mülâyim, yönetmeliklerde yapılan değişiklikler üzerinde durmakta ve değişikliklerle de birtakım art niyetler aramaktadır. Dönemimizde, toprağın verimli olarak ve doğrudan doğruya işletilip işletilmediğinin saptanması hakkındaki yönetmelikte bir değişiklik yapılmıştır. Toprağın doğrudan doğruya işletilmiş sayılabilmesi için ekimden ve dikimden ürünün elde edilmesine kadar toprağın başında bulunma şartı yerine; ki; bu «Ekimden ve dikimden ürünün elde edilmesine kadar toprağın başında bulunma» tabiri çok katı bir tabirdir. Şahıs Viranşehir'dedir, buranın bir köyünde toprağı vardır, «Ekimden ve dikimden ürünün alınmasına kadar toprağın başında bulunma» tabiriyle hadiseye yaklaştığımız zaman, bu çiftçiyi toprağın başına bir nevi esir etmek demektir ve bir sert muamele yapmak gibi bir durumla karşı karşıya kalırız. Tarımla uğraşan bir kişinin Viranşehir'de oturmasında bir beis yoktur, köyüne gidip toprağını her zaman işelyebilir. Biz ona şöyle bir yaklaşım getirdik; (zannederim Yüce Heyetiniz bu yaklaşımı son derece yerinde bulacaktır) tarım tekniğinin gerekli kıldığı zamanlarda toprağın başında bulunma şartı getirilmiştir. Tarım tekniğinin gerekli kıldığı zamanlarda çiftçi toprağının başına gidip emeği ve bilgisiyle toprağına katkıda bulunacaktır; fakat «Ekim ve dikimden ürünün alınmasına kadar toprağın başında bulunma» tabiri çok katı bir tabirdir. Bunun bu şekilde değiştirilmesi, son derece vatandaşlara rahatlık getirici bir uygulamadır.

Sayın Profesör Mülâyim'in üzerinde durduğu yönetmelikteki diğer değişiklik ise; dönemimizde çıkarttığımız bir değişiklik. Yani, bu yönetmeliği biz yaptık, sonradan biz değiştirdik. Bizden evvelki bir yönetim yapmış da biz değiştirmiş değiliz. Kendimizin yaptığı bir yönetmeliği yine kendimiz değiştirmişizdir. Bu, dönemimizde çıkarttığımız kamulaştırmada bırakılacak arazi büyüklüğüne ilişkin yönetmelikte yaptığımız değişikliktir. Bu değişiklik, Kanunun 29 ncu maddesinde sözü edilen tarıma elverişle olmayan arazilerin ayrımını kolaylaştırmak amacıyle yapılmıştır ve bundan evvel çıkan bir yönetmeliğin 4 ncü maddesiyle paralellik temin edilmesi düşünülmüştür; fakat bilâhara bunun fazla işlerlik kazanmayacağı düşüncesiyle 20 Ocak 1976'da yine tarafımızdan tekrar değiştirilmesi yoluna gidilmiştir ki, Sayın Mülâyim de bu değiştirmeyi uygun bulmaktadır. Yani, kendimizin yaptığı bir yönetmeliği, baktık ki Türkiye'nin şartlarına uymuyor, yine kendimiz değiştirdik. Bunda bir kasıt yoktur. Zaten Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının bütün uygulamaları kanuna dayalı uygulamalardır.

Bazı gecikmeler olduğu iddia edilmektedir. Bu da, Hükümetin ve Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının Kanuna bağlılığından meydana gelmektedir. Bundan evvelki uygulamada kanuna bağlılığa fazla riayet edilmemiştir. Sayın sözcünün dediği gibi endeks ve ifraz muameleleri hiç hesaba katılmadan kaput bezi dağıtılır gibi toprak dağıtılma zihniyetine önem verilmiş ve böyle bir uygulamaya gidilmiştir. Bu uygulamalar toplumda huzursuzluk yaratmış ve gerek topraklı, gerek topraksız vatandaşla Devlet arasında karşılıklı ihtilâflar zuhur etmiştir. Biz bunları bu Kanuna saygıyı hâkim kılmak suretiyle önlemiş durumdayız.

Diğer bir hususa, kamulaştırma ve dağıtım meselesine gelince;

Kamulaştırma ve dağıtım işlerine ilişkin olarak da birtakım tenkitlerde bulunulmaktadır. Sayın Mülâyim'e göre 1975 programında Akçakale ve Viranşehir ilçelerinde kamulaştırılacağı belirtilen 579 700 dönüm arazinin kamulaştırılması mümkün olmayacaktır.

3 Şubat 1976 günü itibarıyle her türlü kamulaştırma işleri tamamlanmış, arazi miktarı 303 bin dönümdür. Buna ilâveten 470 bin dönümlük bir arazinin kamulaştırma dosyaları bölgeye intikâl etmiş olup, müsteşarlıkta kamulaştırma kararları alınmaktadır. Müsteşarlıkta işlem görmekte olan 470 bin dönümlük bu arazide kamulaştırma kararları 1 - 1,5 ay içinde tamamen alınacak durumdadır. Bu suretle Şubat ayı sonunda kamulaştırılmış arazi miktarı 770 küsur bin dönüm olacaktır. Çalışmalar bu hızla sürdürülmektedir.

Dağıtım meselesine gelince:

Kamulaştırılan arazilerin hissesli oluşu, hisselerin tefrikinin uzun bir süre ile usule bağlı olması gecikme nedeni olarak ileri sürülen bir husustur; ama bu kanundan doğan bir uygulamadır ve kanunun amir hükmüdür. Hukuka bağlı bir yönetimde, ifraz müessesesi hukukun tanıdığı bir müessesedir. Endeks, kanundan doğan bir haktır. Bunları kanuna uygun olarak tatbik etmek suretiyle götürdüğü zaman, uygulamadan hem iyi netice alınmış olur, hem de vatandaşla Devlet arasında kanuna karşı olan şüpheler ortadan kalkmış olur. Belki gecikme dedikleri nokta budur; fakat şu ay şu kadar arazi kamulaştıracaksınız veya bir sene içerisinde şu kadar kamulaştırma yapacaksınız diye kanunda bir hüküm yoktur. Kanunda kamulaştırma müddeti vardır. 1 Kasım 1976'da Urfa ilinin bütün kamulaştırma muameleleri bitirilecektir.

Kamulaştırılan arazilerin önemli bir bölümünde tapulaştırma projelerinin ele alınmasının teknik yönden zorunlu oluşu, sulama projelerinin programlı şekilde yürümekle beraber henüz tamamlanmış bulunmaması dolayısıyle, verilecek arazilerin sulu veya kuru oluşunun tespit edilmemesi gibi nedenlerle sınırlı kalmıştır.

Halen 1 milyon dönüm Hazine arazisiyle kamulaştırılan ve kamulaştırılmakta olan arazilerin en kısa zamanda; fakat tekniğine uygun bir biçimde dağıtılabilmesi için hazırlıklar hızla sürdürülmekte, müsteşarlık kadrolarının bu amaçla takviye edilmesi çalışmaları yapılmaktadır.

Diğer bir eleştiri de, Polatlı ilçesinin Beylik köprü ile Yozgat ili Yerköy ilçesinin Sekili köyündeki problemli köyler meselesidir.

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı yalnız Urfa iline bağlı kalmamak şartı ile Türkiye'nin bütün il ve ilçelerine ve il ve ilçelerindeki idare amirliklerine bir yazı yazarak 5 bin ve 5 bin dönümün yukarısında hazine arazilerinin bildirilmesi bildirisini veyahut mektubunu yazmıştık ve bu suretle gelenler Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığında tetkike tabi tutulmaktadır. Bugüne kadar 35 - 40 köy ile ilgili olarak Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı buralarda da Toprak ve Tarım Reformunu uygulama çalışmalarına girmiş veyahut bunu köy seviyesinde tespitine çalışmıştır ve çalışmaktadır ve elimize gelenler sırası ile uygulamaya konmaktadır. Beylik Köprü ve Sekili köyü de bununla ilgili uygulama konulan topraklar arasındadır. Bu da, buralarda vatandaş ile vatandaş arasında, vatandaş ile Hazine arasında devam eden, dava konusu olsa dahi içinden çıkılamaz hal almış olan toprak ve Hazine arazilerini bu yol ile ihtilâfsız hale getirip, köyde veyahut ilçede vatandaşları birbirini seven barışık insanlar haline getirme yolu için yapılmış bir uygulamadır. Bu 3 ncü Beş Yıllık Planla da köy düzeyinde toprak reformunun yaygınlaştırılması bir öneri olarak getirilmiş ve bu suretle o öneriye de bu hareketimiz cevap vermiş durumdadır.

Bunun dışında kişisel görüşlerini arz eden diğer sayın arkadaşlarıma da teşekkür ederim. Bunlardan İçel Senatörü Sayın arkadaşımız dediler ki, işte İçel'de Hazinenin toprağı kişiler arasında alışveriş mevzuu yapılmaktadır.

Biz Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı olarak da Antalya sahil şeridinde, Orman Bakanlığı ile

de temasa geçerek, buradaki makiliklerin, tarıma elverişli hale getirilebilecek arazilerin olup olmadığı gibi bir proje de geliştirmekteyiz. Bu proje geliştiği zaman Akdeniz sahil şeridinde bu tip ihtilâflar; arazi yahut arsa alım satımları tamamen önlenecektir ve orman içi köylüsünün uzun zamandan beri orman ile kendi arasındaki ihtilâfı halledilecek ve kendisi de ziraat yapabilecek bir toprağa kavuşacaktır. Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı olarak bunu da uygulamak için programımıza aldık. Orman Bakanlığı ile temasa geçilerek bu program da geliştirilecektir.

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığının veyahut bu Müsteşarlığa bakan Bakanlık olarak bizim Toprak ve Tarım Reformu Kanununu yozlaştırma, uygulamadan alıkoyma veya savsaklama gibi hiç bir art niyetimiz yoktur. Kanunun tayin ettiği 1976 senesinin Kasım ayında Urfa ilinde tapulaştırma muamelesi tamamen bitecektir. Bugün Urfa'yı avucumuzun içi gibi bilmekteyiz. Kimin ne kadar toprağı vardır, ne kadar hazine toprağı vardır, kime ne kadar toprak veriliyor; bunların hepsi tespit edilmiştir ve uygulamalara hızla devam edilmektedir.

Beni dinlediğinizden dolayı sizlere teşekkür eder, saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Sayın arkadaşlarım:

Sayın Bakanın konuşması ile görüşmekte olduğumuz Bütçenin tümü üzerindeki konuşmalar bitmiştir.

Bu itibarla maddelere geçilmesini oylarınıza sunacağım. Maddeler egeçilmesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeleri okutuyorum :

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı 1976 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı

Madde 1. — Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığına, 1976 malî yılında yapacağı hizmetler için bağlı (A) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (1 143 777 700) lira ödenek verilmiştir.

BAŞKAN — Sayın üyeler, bu maddeye bağlı, bu maddenin (A) işaretli cetvelindeki bölümleri okutacağım, ondan sonra bu maddenin oylamasına geçilecektir.

Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı

Bölüm (Prog.)		Lira
101	Genel yönetim ve destek hizmetderi BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	12 395 800
111	Toprak ve Tarım Reformu Uygulamaları BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	861 383 400
900	Hizmet programlarına dağıtılamayan transferler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	269 998 500

BAŞKAN — Sayın üyeler; 1 nci maddeyi, bu maddeye bağlı (A) işaretli cetveldeki bölümlerle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 nci maddeyi okutuyorum :

Madde 2. — Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı gelirleri bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere (1 143 777 700) lira olarak tahmin edilmiştir.

BAŞKAN — Bu maddeyi bağlı (B) işaretli cetveldeki bölümleri okuttuktan sonra oylarınıza sunacağım.

B - Cetveli

Gelir türü		Lira
2	Vergi dışı gelirler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	100 000
3	Özel gelirler BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.	1 143 677 700

BAŞKAN — 2 nci maddeyi, bu maddeye bağlı olan ve okunan (B) işaretli cetvelle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir

Madde 3. — Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığınca 1976 malî yılında elde edilecek gelir çeşitlerinden her birinin dayandığı hükümler, bağlı (C) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

Bu cetvelde yazılı gelirlerin, özel hükümlerine göre, tarh, tahakkuk ve tahsiline, 1976 malî yılında da devam olunur.

BAŞKAN — Bu maddeyi, bu maddeye bağlı (C) işaretli cetvelle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 4. — Harcamalara ait formül bağlı (R) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

BAŞKAN — Bu maddeyi, maddeye bağlı (R) işaretli cetvelle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 5. — 1757 sayılı Kanunun 201 nci maddesi gereğince T. C. Ziraat Bankası nezdinde açılan «Toprak ve Tarım Reformu Fonu» na Genel Bütçeden ödenmesi gereken meblâğ 1976 malî yılı için Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı Bütçesine bu amaçla konulacak ödenekten karşılanır.

BAŞKAN — Bu maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 6. — Bu Kanun 1 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Bu maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 7. — Bu Kanunu Başbakan ve Maliye Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Bu maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümünü oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın üyeler;

Bu bütçenin açık oylaması yapılacaktır.

E — TAPU VE KADASTRO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇESİ :

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Program gereğince Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Bütçesinin görüşülmesine başlıyoruz. İlgililerin yerlerini almalarını rica ediyorum.

Sayın Bakan?.. Buradalar.

Sayın Komisyon sözcüsü?.. Buradalar.

Grupları adına söz alan sayın üyelerin isimlerini okuyorum :

Adalet Partisi Grupu adına Sayın Ergun Özkan, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Halil Özmen;

Şahısları adına Sayın Sabahattin Savcı, söz almıştır.

REFET RENDECİ (Samsun) — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Bahri Cömert konuşacaktır.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bahri Cömert.

A. P. GRUPU ADINA BAHRİ CÖMERT (Samsun) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bir Genel Müdürlük kuruluşu ve kamu görevlisi olarak ülke sathında tüm yurttaşların ilgi ve ilişkilerini içine alan çok mühim bir hizmetin ifasında olduğu kadar, Devlet ve yurttaş münasebetlerinde ve genç demokrasimizin güncel konuları haline gelen Toprak ve Tarım Reformunu da öncelik ve ivedilik iktisap eden Tapu ve Kadastro Teşkilâtının ve sebkettiği önemli hizmetleri içine alan 1976 bütçesinin Yüce Senatoda görüşülmesi dolayısıyle A. P. Grupu adına konuşmak üzere söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle, sizleri ve bu mühim görevin temsilcilerini saygı ile selâmlayarak maruzatıma başlamak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım;

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ülke üzerindeki görevlerini iki koldan yürütmektedir. Birincisi, günlük tapu işlemleri. İkincisi, tapulama ve kadastro şeklinde tecelli etmektedir.

Biz toprak ile yurttaşlar arasındaki hukukî ilişkilerin tarihî gelişimi üzerinde tekrar zamanınızı almadan günümüzün tatbikat ve ihtiyaçlarını dile getirerek müsaadelerimizi arz ve tavsile çalışacağız.

Malum olduğu veçhile, günlük tapu işlemleri memleketimizin bütün il ve ilçelerle tam teşkilâtlı bucaklarında mevcut olan Tapu Sicil Muhafızlıklarının yürüttükleri alım - satım, intikal, bağışlama, trampa, taksim, rehin, irtifak hakları tesisi ve kat mülkiyeti gibi günlük tapu işlemleri, Genel Müdürlüğün ilgili yürürlükteki mevzuat gereğince yürütmekle yükümlü ve sorumlu olduğu mühim görevleri arasındadır. Bunlar tapu sicil muhafızlıkları tarafından ülke sathında müstemirren günlük hukukî olaylar olarak yürütülmektedir.

İkincisi, süreli ve programlı bir şekilde ülke sathında yürümekte bulunan kadastro ve tapulama işleri. Kadastro, daha ziyade şehir ve kasabalarımızda

belediye hudutları dahilinde cereyan eden kadastro muameleleri. Tapulama, köylerimizde gerek tapulu ve gerekse zilyetlik halinde iktisab arz eden taşınmazların hukukî ve teknik durumlarını mahallinde tespit etmek suretiyle teknik bir şekilde tecelli etmektedir.

Kadastro işleri 2613 sayılı Kadastro ve Tapu Tahlili Kanununa göre yürütülmekte olan kadastro çalışmaları, il ve ilçelerin belediye sınırları içindeki taşınmazların hukukî, fennî durumlarını tespit, plana dayalı ve Medenî Kanunun aradığı vasıftaki tapu sicilinin düzenlenmesi ve kurulması amacını gütmektedir. Bugüne kadar 48 ilimizin ve 114 ilçemizin kadastrosu yapılmış, 1975 sonu itibarıyle 1 903 611 parselin tapu sicilleri tesis edilmiştir. Halen 14 il ve 62 ilçede 76 müdürlük halinde, bu müdürlüklere bağlı ve yetkili olmak üzere 102 bölgede kadastro işlerine devam olunmaktadır.

Tapulama işlerine gelince :

5602 sayılı Tapulama Kanunu ile 1950 yılında başlamış olan tapulama çalışmalarının amacı, köylerdeki tapulu taşınmazların tapu kayıtlarının yenilenmesi ve tapusuz taşınmazların ilgili mevzuat gereğince zilyetlik esaslarına göre kayıtlarının tesis ve planlarını düzenlemektir. Tapu işleri, 1955 yılına kadar klâsik metodla yürütülmüş, daha ziyade satıh ve yüzeysel çalışmalarla 6587 sayılı Kanunla ileri ülkelerin uyguladığı metoda geçilmiştir.

Değerli arkadaşlarım;

Yalnız, bu ileri uygulamaya geçilmesini memnuniyetle kaydetmekle beraber, şunu da ben ilâve etmek isterim: Memleketimizin temel ekonomisini teşkil eden tarımda kadastronun fevkalâde önemi vardır. Bugünkü kadastro, bu teknik seviyede ifa edilmekle beraber, ben şunu temenni olarak arz etmek isterim ki, Fransa, bildiğiniz gibi, 40 senede kadastrosunu tamamlayabilmiştir. Fransa'nın tarım ekonomisi çok ileri seviyededir ve birkaç gün evvel Sayın Başbakanın ifade ettiği gibi, dünya ekonomisinde petrolden sonra ikinci sırayı almak istidadını gösteren tarım ürünlerinin eehmmiyet kesbetmesi halinde, kadastro işlerinin çok değerli bir hizmet arzı olduğu meydana çıkmaktadır.

Teknik inkişafa rağmen, şunu söyleyeceğim: İsterim ki, kadastro bugünkü elemanı çok aşan bir mahiyete gelsin, her parselin altında o arazinin kot ve, parsel ve pafta numarasıyle beraber; hudutlarını ihtilâfsız hale getiren vasıfları, teknik, fennî tespitleri yanında, ben isterim ki, o parselin altında o toprak parçasının toprak tahlili bulunsun. O toprak parçasının üzerinde hava cereyanlarının ne şekilde intikal ettiği tespit edilsin, o toprak parçasının hangi gübre ile en güzel, en büyük imbat kudretine kavuşacağının kimyevî tahlil ve tespitleri o parselin altında yazılı bulunsun. Modern memleketlerde ve Fransa' da (misâl verdim). O şekilde kadastro tespitleri vardır. Ben, bugünkü kadastro ve tapulama işlemlerini küçültmek için bunları söylemiyorum, hakikaten değerli hizmetler sebkedilmektedir, biraz sonra arz edeceğim, ama dünyanın her yerinde artan nüfus hareketleri, açlık ve gıda tehlikeleri muvacehesinde Türk ekonomisinde büyük ufuklar açacağı şimdiden ibrelerle belli olan tarım ekonomisinin ileri aşamasında bu gibi tahlillerin; toprak tahlillerinin hangi gübreye, hangi kimyasal tahlile ihtiyaç bulunduğunun o parselin altında ve o parseli, o toprak parselini elinde bulunduran köylünün elinde bulunması, çok değerli, temenniye şayan teknik bir veri olur kanaatindeyim. Bu hususu bir temenni olarak geçtikten sonra maruzatıma devam ediyorum.

Tapulamanın başladığı tarihten, 1950 - 1975 sonuna kadar 13 222 köyün tapulaması ele alınmış ve bunlardan 13 326 köyün tapulaması tamamlanmış ve halen diğer köylerde çalışmalar sürdürülmektedir. Buna göre, 13 169 639 parselde, 144 681 255 dönümlük alanın plana dayalı tapu kütükleri tanzim edildiği memnuniyetle müşahade edilmektedir.

Bu hizmetler, tapulama ve kadastro halinde bir gelişme seyri takip etmektedir. Elde bulunan istatistiklere göre, günlük tapu işlemleri; yani bugün vilâyet ve kasabalarımızda günlük tapu muameleleri vardır, alım, satım, trampa, biraz evel arz ettiğim rehin, irtifak hakları, mülkeytin gayri aynî hakları, ayni haklar... Bunların seyrinde fevkalâde bir canlılık ve artış görülmektedir. Bu işlemler sebebiyle Devlet Hazinesine günlük tapu işlemleri vesilesiyle 2 milyar seviyesinde bir gelir sağlandığını ifade edersem, bu günlük olayların ne kadar ehemmiyet kesbettiğini: gerek vatandaşlarımız bakımından, gerek Devletimizin varidatı bakımından ne kadar ehemmiyet kesbettiğini arz etmiş olurum.

Tapu dairelerindeki günlük iş sayısının yılda yaklaşık olarak 1 692 000 civarında olduğu da söylenirse, bu hizmetlerin küçümsenmeyecek kadar mühim bir noktaya geldiği kendiliğinden ortaya çıkar.

Tapulama işlerine gelince: Kasım 1975 sonu itibariyle 85 000 parsellik iş yapılmıştır. Bu meyanda ve aynı yıl içinde çeşitli afet bölgelerinde; yani bu normal hizmetin dışında afet gibi anormal bir hiz-

met arzının gitmesi lâzım gelen bölgelerde 7 318 parselin kadastrosu yapılmıştır. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün, bu özetlediğimiz hizmet ve görevleri yanında, ülkemizin sosyal ve ekonomik hayatıyle çok yakından ilgisi ve önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu vesileyle tapulama ve kadastro dolayısıyle tanzim edilen haritalar baraj, sulama işleri, arazi ıslahı ve tapulaştırılması ve imar işleri gibi kalkınmaya ait topraksal tarımlara ve özellikle Toprak ve Tarım Reformunun uygulanmasında temel hizmet vazifesi görmektedir. Bu meyanda da Urfa'da başlanılan Toprak ve Tarım Reformu uygulaması nedeniyle bu bölgedeki tapulama ve kadastro işlerine ağırlık verilmiş, 1 . 3 . 1976 tarihinde bitirilmesi planlanan işlerin Urfa bölgemizde üç ay önce bitirilmesini başarılı bir çalışma örneği olarak burada şükran ve teşekkürle kaydetmek isterim.

Yurt kadastrosunun tümüyle ikmaline kadar, Genel Müdürlüğün gerek eski kayıtlarla ilgili ve gerekse hizmetin süratiyle alâkalı talep ve dileklerini, Sayın Bakan ve Hükümetten, tezelden ele almasını ve halletmesini önemle dilemekte ve tavsiye etmekteyiz.

Bu kadastro ve tapulama hizmetlerinin yanında, memleketimizin çok mühim ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını cevaplamak suretiyle bir de orman uyuşmazlıklarını içine alan ve orman kadastrosu hizmetlerine temas etmek istiyorum.

Bilyorsunuz ki muhterem arkadaşlarım, Tapulama Kanununun zannederim 1964 yılında Millet Meclisinde müzakeresi sırasında, Türkiye'mizde 1960 sonrasında ortaya çıkan orman uyuşmazlıkları bir çıkmaza girmişti. O zamanki siyasî vetire ve tutum ve daha doğrusu Orman Bakanlığının tepeden inme çok eski orman haritası kayıtlarına dayanmak suretiyle bir kültür arazisinin veya halen ziraat edilmekte olan bir araziye orman demesiyle tapulama işletmeleri otomatikman duruyordu. Bunlar, yıllarca sürdü. Bu otokratik tutum, vatandaşlarımızı ve Devlet münasebetlerini birtakım haksız uçurumlara kadar getirdi. Bunları, o zaman dile getirdiğimi hatırlıyorum; fakat zamanla sayın Orman Bakanlığımız orman köylüsü veyahut tarım arazisinin bu ihtilâflı halleri karşısındaki haklılığını anlayarak, bugün Orman Tahdit Komisyonlarının teşekkül etmiş bulunduğunu ve ülke sathında hizmete başlamış olduğunu bilmekteyiz. Ancak, tapulama hizmetlerinin, bu Orman Tahdit komisyonlarının çalışmalarıyle müterafık bir şekilde yürütülmesi halinde, bu orman uyuşmazlıklarının halli çabuklaştırılacak ve vatandaşın ıstırabına son verilecektir.

Sayın Genel Müdürlüğün ve ilgili Bakanın, Orman Bakanlığının bu Tahdit komisyonlarının süratle çalışmasını temin etmek suretiyle, hâlâ birçok yerlerde haksızlık halinde tecelli eden orman vasfıyle çoktan ilgisini kaybeden birtakım kültür arazilerinin ormanlık vasfı ihtilâflarının halli için her iki teşkilâtın; gerek Orman Umum Müdürlüğünün ve gerek Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün koordone çalışmaları kafi değil. Biraz da bu işi hızlandırmak suretiyle vatan sathındaki bu uyuşmazlıkları bertaraf edip, tapulama hizmetlerinin, esasen hızlı tapulama hizmetlerinin engellenmemesi ve gölgelenmemesi hususunda gayret sebketmelerini tavsiye etmekteyiz.

Diğer taraftan, biraz evvel rakamla ehemmiyetini arz etmeye çalıştığım Devlet varidatına 2 milyar lira gelir temin eden günlük tapu muamelelerinin cereyan ettiği tapu sicil muhafızlığı binalarının memleketimizin bütün köşelerindeki durumu, hiç iç açıcı değildir. Binalar bir eski evkaf havası ve uyuşukluğu, (affedersiniz) pasaklılığı içerisinde tapu sicil muhafızlarımızın mensupları çalışmak mecburiyetinde kalmatkadırlar.

Bu kadar mühim bir hizmetin her vatandaşın yakından ilgisini çeken bu kadar büyük hizmetin cereyan ettiği mekân ve zeminin bu şekilde devam ve temadi etmesi bizi üzmektedir.

Değerli Tapu Kadastro mensuplarının huzurunda ve bahusus, yılların bu hizmet başında muhafaza ettiği, engin tecrübesiyle memleketin tapu ve kadastro hizmetlerinde katkıda bulunan Sayın Genel Müdürün bildiğim memleket sevgisine sığınarak şunu arz etmeden sözlerime son vermeyeceğim:

Artık, tapu hizmetlerinin fevkalâde ehemmiyeti ortaya çıkmıştır. Kasabalarımızda güzel çalışmalar vardır, küçük vilâyetlerimizde güzel çalışmalar vardır. Hele tapulama işlerimiz köylerimizde memnuniyetle yürümektedir. Büyük şehirlerimizde tapu sicil muhafızlarının halka yaptıkları mühim hizmetlerde bazı aksalkıklar vardır; halkımızın şikâyetleri vardır, gecikmeler vardır. Devletin itibarını sarsan bazı muameleler vardır. Bunlara, bu engin tecrübesine inandığım Sayın Genel Müdürün alâkasız kalmamasını istirham ederek, 1976 bütçesini 630 milyon lira ile yürütmeye çalışan ve çalışmak durumunda bulunan bu değerli Umum Müdürlüğün, bu bütçesinin kendilerine ve memleketimize hayırlı olmasını dileyerek ve hepinizi saygı ile selâmlayarak huzurlarınızdan ayrılıyorum. (A. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Cömert.

Konuşma sırası Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Halil Özmen'de?... Yoklar.

Sayın Gündoğan, siz mi konuşacaksınız efendim?...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Şahsım adına Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Gündoğan, daha evvel söz için müracaat edenler var.

Sayın Sabahattin Savcı buradalar mı efendim?... Yoklar.

Başka konuşmak için müracaat eden olmadığından, buyurun Sayın Gündoğan.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Bütçesi üzerinde şahsî fikirlerimi, düşüncelerimi arz etmeyi, bir yandan memleket hizmeti telâkki ettim, bir yandan da çok değer verdiğim, kişiliğine çok saygı duyduğum bir Genel Müdürün bu konuda diyalog kurmasına imkân vermeye çalışacağım.

Değerli arkadaşlarım;

Bilindiği gibi bu Türkiye ülkesi; hâlâ tarımla uğraşan nüfusu bakımından başka ülkelere nazaran çok önemli bir insan kesimini barındıran bir ülke. Başka bir deyimle, nüfus varlığının büyük bir kesiminin geçimini temin ettiği topraklar, malesef bütün gayretlere rağmen, tapu ve kadastro denilen ve mülkiyeti belirleyen, giderek ihtilâfları azaltan olanaktan büyük ölçüde yoksun bir ülke vasfını hâlâ korumakta.

Müspet manıkla düşünülürse, nüfusunun büyük çoğunluğu topraktan geçinen bir ülkede, tarım arazisi bol olan bir ülkede, tapusuzluktan ve kadastro görmezlikten yakınmamak lâzım gelir. Başak bir deyimle, bugüne kadar yapısı bu karakterde olan bir ülkede bu işlerin yapılmış olması gerekirdi, ama herhalde geçen iktidarların, bu konuya gereği kadar önem atfetmemeleri yüzünden olacak, biraz evvel dediğim gibi, ülke hâlâ bu tapu nimetinden ölçülmüş, biçilmiş, bir krokiye bağlanmış tarım arazisi mülkiyeti aracından hukukî aracından yoksun bulunuyor.

Bu hal, ekonomik tesirler yapmaktan uzak kalmıyor; sosyal huzursuzluk doğurmaktan da geri kalmıyor. Ekonomik tesirler yapıyor, şöyle; tarımda çalışanların tapuya sahip olanları ile olmayanları arasında ekonomik imkânlara sahip olmak bakımından önemli bir fark var. Üzülerek söylemek gerekirse, bu ülkede tarımda çalışanların, çiftçilerin kredi olanaklarından yararlanmaları tapuya bağlanmış bulunmaktadır. Hâlâ kredi dağılımında, özellikle tarım kesimine ayrılmış kredilerde tapu, önemli bir rol oynamaktadır.

İstatistiklere baktığımızda Türkiye'de tarım arazisi olarak kullanılan 25 milyon hektarı geçen arazinin, hemen hemen % 50'sinin tapusuz mülk olarak tasarruf edildiği görülüyor. Nispet, yıllar geçtikçe tabiî lehe bozuluyor ve bu durum kredi olanaklarından yararlanma bakımından, çiftçinin tapusuz olanı ile tapulu olanı arasında bir ayırım meydana getiriyor ve tapulu lehine fayda sağlıyor. Çünkü, tarımsal kredilerin verilmesinde tapu, bir teminat olarak aranıyor ve tapusuz yerlere, tapusuz şekilde toprak işleyenlere kredi verilmesi olanakları azalıyor.

Yine tapu ile tasarruf etmedikleri topraklardan dolayı o toprak sahiplerinin kooperatiflere de iştirakleri bir hayli güç oluyor. Çünkü o belge, orada da lüzumlu görülüyor. Esasen işin mahiyeti de onu icap ettiriyor.

Bundan başka, tapusuz araziyi kullanmanın başka birtakım zararları da gözüküyor. Özellikle o insanlar daimî bir tehdit altında yaşıyorlar. Çünkü kullandıkları tapusuz arazi (bazen rastlanıyor) çoğu kez Hazine arazisidir veya başka cins kamu teşekküllerinin arazisidir şeklinde itirazlarla karşılaştıkları ve bu arazilerinin elinden alınması tehlikesi doğuyor; bir korku içinde yaşamak zorunda kalıyorlar tapusuz mülk sahipleri.

Yine tapusuz mülk sahiplerinin tapululara nazaran bir zaafları var. Bunların mülkiyetlerinin devrinde de güçlük içinde kalıyorlar. Mülkiyetlerinin devri; bildiğimiz gibi toprak mülkiyetinin devri tapuda yapılacak muamelelerle gayri menkul mülkiyetinin devri hukukuna dayalı olarak o şekilde cereyan ediyor. Tapusuz toprakların sahipleri bir alım - satım akti yapmak istediklerinde, satan da, alan da tapulular gibi teminatlı bir alım - satım olanağına sahip olamıyorlar. Çoğu kez harici senetlerle satış yapma ve alma gibi bir durumla karşı karşıya kalıyorlar. Böylece bir başka cins toprak mülkiyeti düzeni, yahut sistemi doğmuş oluyor. İkili bir toprak mülkiyeti sistemi düzeni içinde yaşıyor Türk köylüsü; tapulular ayrı bir düzende, tapusuzlar ayrı bir düzende yaşıyorlar.

Biraz evvel arz ettiğim birtakım mahzurları beraberinde getiren bu ikili sistemin ortadan kaldırılması bu ülke için çok zorunlu ve kesin bir ihtiyaç.

İşte bu ihtiyaca cevap vermek için zannediyorum 1964'te çıkan Tapulama Kanunu ile Devlet olarak yüklenilmiş bir görev ifa ediliyor ve Türkiye tarımında kullanılan toprakların tümünün toprak mülkiyeti hukukuna uygun biçimde ve ihtilâfları da ortadan kaldıracak bir düzen içinde tapulanması öngörülüyor.

1964'ten bu yana bu kanuna uygun olarak faaliyette bulunan tapulama ekiplerinin ve tabiî başta Genel Müdürün ve arakdaşlarının hizmetlerini azımsamamak lâzım; bizim şahsî ölçümüze göre. Gördüğünüz gibi bütçesi hakikaten yaptığı işle, gördüğü görevle orantılı olmayacak ölçüde düşük bir meblağı kapsıyor. Oysa biraz evvel arz ettiğim karakteri bakımından bu ülkede yaşayan insanların büyük bir çoğunluğunu ilgilendiren bu sorunun, bu konunun daha büyük ödenekler ayrılmak ve tapulama işlerini yapan teşekküle daha modern araç ve gereçler sağlanarak süratle bitirilmesi gereken bir iş olması gerekir. Bunu bir siyasal mesele olarak değil, artık bir yapısal mesele olarak, bir ekonomik sorun olarak, bir sosyal sorun olarak, bir hukuk sorunu olarak ele almak ve bu ikircil yaşamı ortadan kaldırmak ve Türkiye'yi de diğer uygar ülkeler gibi bu arsalardan yararlandırmak gerekir. Bunu iktidarlar neye yapmazlar (içinde biz de varız); bilemem...

Kırsal bölgelerde bu benim kanaatimce önemli bir sorun olarak hâlâ eskisinden pek farklı olmayan şartlar içinde sürüp gidiyor. Acaba 1964'ten bu yana yapılan uygulamalar sonucunda, uygulamaları yapan ve hakikaten iyi bir gözlemci ve yönetici olan dairenin, bu kanunun uygulanmasından doğan aksaklıkların ve boşlukların neler olduğuna dair bir hazırlıkları var mıdır diye merak eder dururum. Çok kesin ve çok zorunlu birtakım düzeltmeler yapılması gerekiyorsa, bunların Hükümetlere duyurulması, hattâ kamuoyu yaratır düşüncesiyle mümkün ise bu konularla ilgili diğer teşekküllere, hatta Parlamentoya duyurulmasında, belli veyahut bulunacak vasıtalarla iletilmesinde fayda mülâhaza ediyorum.

Şunu hemen hatırlatmakta fayda da umuyorum; 1964 yılında çıkarılan Tapulama Kanununda öngörülen ve gerçekten uygulamada çok zorlukla yürütülebilen o anlayışlar nasıl bir uygulama gördü?... Bunu çok merak ederim.

Bildiğiniz gibi 1964 yılında çıkan kanundan önce zilyetlik denilen müesseseye dayanılarak toprak kullanan kişilerin Tapulama Kanunu yoluyle mülk sahibi olmalarını sağlayan maddelerinde belirsizlik vardı; hafızam beni yanıltmıyorsa ve o güne kadar vergisini vermiş olmak kaydıyle 20 dönüm toprağın tapulanması öngörülürken, o gün getirilen kanunla birden bire bu miktar büyütülmüş, 100 dönüme kadar çıkarılmış ve birkaç yüz dönümün bazı ufak tefek kriterlerle bir adamın elinde toplanması öngörülmüştü.

İtiraf edeyim ki, o zaman bir Koalisyon Hükümeti vardı. Ben de yeni bir Parlamento üyesi olarak o kanunla yüzyüze geldiğim zaman, bu kanunla yapılmak istenen şeyin doğru bir görüşe dayanmadığı kanısındayım ve o zaman: 12 yıl önce bu konuyu burada dile getirmeye çalıştım.

O kanunla toprak rezervlerinin büyük bir kısmının gerçek toprak ihtiyacı olanlara gitmeyeceği düşüncesi hâlâ içimde durur ve yaşar. Diyeceksiniz ki, efendim, o toprağı işte o kanunda gösterilen şartlarla zilyetliği altında bulunduran kişilerin alması da toprak sahibi kılma ameliyesinin bir başka görünümü değil midir?... Benim kanaatimce öyle değildir. Çünkü, yüz dönüm, hatta yüzden çok daha fazla dönüm toprağı belli süre işlediğini idia eden kişinin, o kadar toprağı işlediği gerçekten kabul edilir ve tapulama olanağına kavuşturulursa, o takdirde o toprağı işleme gücünde olan adamın varlığını kabul etmek lâzım. Yani, toprağı çalıştıracak araç, gereç ve sermayeye sahip adamların o toprağı elinde bulundurduğunu var saymak gerekir.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, süreniz az kalmıştır, lütfen toparlayınız.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Peki Sayın Başkan.

Binaenaleyh, asıl toprağa muhtaç olan kişilerin toprağa kavuşmasını önlemeye yönelik bir anlayıştı. Şimdi çok merak ediyorum, o anlayış Türkiye'de ne kadar toprak rezervini elden çıkarmaya sebep oldu ve toprak reformu kanunlarıyle o rezervden mahrum olmanın ne kadar ekonomik zararı olduğu ya da topraksız köylüye verilme olanağından ne kadar insan mahrum oldu? Bunu öğrenmek isterim.

Bir başka şeyi de öğrenmek isterim. Sayın Genel Müdürün ve teşkilâtının canlı çalışmalarına şahidimdir. Yalnız, bir şeyi işaret etmekten kendimi alamıyorum; tapulama ekiplerinin gittiği yerlerde, bazı bölgelerde, bu deniz kenarlarında, dağlarda, sahillerde falan, ev sahiplerinin bulunduğu, o eski tarlaların artık arsa haline geldiği bir gerçek, bir vakıa. Şimdi, orada belli bir barınma ihtiyacından çok ileride bir maksatla oturanlar var. Yazlık ihtiyaçlarını, dinlenme ihtiyaçlarını gideriyorlar; büyük masraflarla da ev yapmışlar, parsele tabi tutmuşlar o arsaları. Ta-

pulama ekiplerinin gittiği yörelerde böyle bölgeler varsa, oraların da tapulama muamelesine tabi tutulduğu bir gerçek. Tutulmasın mı? Tutulsun tabiî. Tabiî, tapulama demek, yalnız, tarlaların tapulanması demek değil; elbette gayrı menkul idadından olan her şey tapulanacaktır tapusuzsa, ama şunu tabiî benden çok daha iyi bilir mütehassıs arkadaşlarım, Genel Müdürlük; şimdi tarlayı tapulamaya tabi tutmak, onun kadastrosunu yapmak başka şey, ama tapusu olan tarla üzerinde ev yapmış, birçok varlıklı kişilerin evlerini ev olarak tapuya yazmak başka şey. Şikâyet etmek anlamına almayınız sözümü; bir haksızlık sanki oluyormuş sanısındayım. Yani, o kadar varlıklı insanların kurdukları evlerin tapusunu tebdil ederken, onların bu işlemlere hiç katkısını aramamak, biraz haksızlık olur kanısındayım; bana öyle geliyor yahutta, adalet vicdanımı, hukuk duygumu rencide ediyor.

Bildiğiniz gibi, binlerce, onbinlerce evi kapsayan sahiller var. O evlerin yapımı için para dökenlerin varlıkları var. Bunların şimdi kadastrodan geçmiş tapulara malik edilmesi Devlet eliyle, doğrusu kolay anlaşılır bir şey değil. Yapılmasın da demek istemiyorum, ama Türkiye topraklarının yarısından fazlasının tapusuz olduğu bir vakıa ise, her yer tapulama ekiplerini bekliyor ise, ekipler de yetişmiyor ise, bu cılız bütçelerle bu işin üstesinden gelmek olanağı da yoksa, bir de şimdi gidip sahillerdeki büyük; binlerce, onbinlerce evi (mübalâğa etmiyorum) ayrıca ölçüp biçmek, onların arasındaki ufak tefek ihtilâfları halledip, onları çözmek ve onlara çaplı tapular vermek iyi bir şey, ama biraz lüks bir şey. Yani, ülke şartlarıyle tam bağdaşır bir hareket sayılamaz kanısındayım.

Apartmanlar yapılması dönemine girildiğinden beri bu apartmanların temelinden doruğuna kadar yapılması süreci içinde insanların birer kat almaya çalıştıkları vakıasına Tapulama Teşkilâtının muhatap olmadığını iddia etmek mümkün değil tabiî. Bunun ne kadar çok ihtilâfları doğuran bir işlem ve işlev olduğunu hep bilirler ve bundan ne kadar insanın mağdur olduğu da bellidir, ama buna Genel Müdürlük ne yapar? Şüphesiz, Genel Müdürlük bir şey yapmaz, ama tapu sicil muhafızlıklarında bu konularda daha âdil bir düzenin kurulmasına çalışmak zorunluğu aşikâr. Yoksa, bir yerin, beş katlı bir apartmanın bazan on kişiye, yirmi kişiye satıldığı vakıaları da hepimizin gözleri önündedir.

Son olarak şunu demek isterim ki, ben, bir kişi olarak harekete taraftarım. 1964 yılında çıkmış Kanundan doğan boşlukların ve aksaklıkların ne olduğunu bilmek ihtiyacındayım. Kadastro işlemlerinin yapılmasının süratlendirilmesi için gerekli yardımı yapmaya hazır olduğumu ifade ediyorum şahsen; ama kadastro işlemlerinin yapılırken de bir tarım arazisine yapılan kadastro ile büyük bir varlıklı kitlesine fayda sağlayan tapulama yahut kadastrolama, ölçme-biçme işlemlerinin biraz da âdil esaslara dayatılmasına ihtiyacım olduğunu ifade ediyorum. Buna rağmen Genel Müdürlüğe başarılar diliyorum, bütçesinin hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Teşekkür ederim. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gündoğan.

Sayın arkadaşlarım, bu görüşmekte olduğumuz Bütçe üzerinde grupları adına ve şahısları adına söz alan sayın üyeler konuşmuşlardır.

Sayın Bakan, konuşmak istiyor musunuz?.

DEVLET BAKANI MUSTAFA KEMAL ERKOVAN (Ankara Milletvekili) — Hayır efendim, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Bakan konuşmak istemiyorlar.

Bu suretle görüşmekte olduğumuz Bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler bitmiş olduğundan, bölümlere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Bölümlere geçilmesini kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

Bölüm (Prog.)		Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	48 152 300
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.	
111	Tapu, Tapulama ve Kadastro çalışmalarının yürütülmesi	578 795 200
	BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.	
900	Hizmet Programına Dağıtılamayan transferler	3 005 200

BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Bütçenin mensuplarına hayırlı olmasını temenni ediyorum.

F — İMAR VE İSKÂN BAKANLIĞI BÜTÇESİ

BAŞKAN — Sayın senatörler, program gereğince İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesinin görüşmesine başlıyoruz.

Bakanlık mensupları yerlerini alsınlar lütfen.

Sayın senatörler;

Sayın Bakan, Sayın Hükümet temsilcisi ve Komisyon temsilcisi yerlerini almış olduklarından, İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesine başlıyoruz.

Grupları adına söz alan sayın üyelerin isimlerini okuyorum:

Cumhurbaşkanlığı Kontenjan Grupu adına Sayın Şerif Tüten, Adalet Partisi Grupu adına Sayın İbrahim Tevfik Kutlar, Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Hayri Mumcuoğlu.

Şahısları adına söz alanları okuyorum:

Sayın Hasan Güven, Sayın İsmail İlhan, Sayın Sebahattin Savcı, Sayın Hikmet Aslanoğlu.

Söz sırası Kontenjan Grupu adına Sayın Şerif Tüten'de.

Sayın Tüten, buyurunuz.

CUMHURBAŞKANINCA S. Ü. GRUPU ADINA ŞERİF TÜTEN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

1976 yılı Bütçe Tasarısının İmar ve İskân Bakanlığı bölümleri ile ilgili olarak, Kontenjan Grupu adına görüşlerimizi belirtmeğe çalışacağım.

Bilindiği gibi, İmar ve İskân Bakanlığının temel görevleri çeşitli kanunlarla şu şekilde belirtilmiştir:

Dengeli şehirleşmenin gerçekleştirilmesi,

Kalkınmada bölgesel dengenin sağlanması,

Kentsel ve metropoliten yerleşmenin düzenli hale getirilmesi,

Gecekondulaşmanın önlenmesi ve kentsel konut sorunlarının çözüme ulaştırılması,

Yeterli, ucuz, iklim şartlarına uygun yapı malzemesi üretimi ve bunların teknik esaslara göre kullanılması.

Genel hayatı etkileyen âfetlerin etkilerini azaltacak teknik ve yasal tedbirlerin önceden alınması ve vukuundan sonra da yeniden yerleşme koşullarının sağlanması.

Yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığım bu görevler yerine getirilse, yurdumuzda, geniş kitleleri sıkıntıya sürükleyen birçok nedenler derhal ortadan kalkmış olur.

Ancak, her geçen yıl, bu görevlerle ilgili sıkıntılar azalmak yerine, arttığına göre, yani :

Dengesiz şehirleşme olayı genişlediğine,

Kalkınmada bölgesel denge sağlanamadığına,

Metropoliten yerleşme düzene konulamadığına.

Gecekondulaşma önlenemediğine ve kentsel konut sorunları çözülemediğine,

Yapı malzemesi sorunları halledilmediğine göre, her yılki bütçe uygulamalarında ve gelmiş-geçmiş hükümetlerin bu konuları ele alış biçimlerinde bir eksikliğin var olduğunu kabul etmek zorunlu hale gelmektedir.

Bunların nedenlerini açıklamadan önce, 1976 Bütçe teklifinden bazı rakamlar vermek suretiyle ölçülerin ne kadar dar açılardan ele alındığını belirtmek istiyorum:

1976 yılı Bütçesinin, «Bölge Metropoliten alan - şehir imar planlarının yapılması ve belediyelere teknik yardımın yürütülmesi» ile ilgili 111 nci bölüme toplam olarak 251 386 700 TL. teklif edilmiştir. Bu rakam, 1975 yılı Bütçesinde 235 000 000 lira, 1974'te ise 153 480 000 liradır.

Her üç yıl bütçesi incelenirse, bu ödeneğin % 30 dolayındaki tutarının personel masrafları ve taşıt alımlarına harcandıktan sonra, geri kalan kısmı ile çığ gibi büyüyen, şehirleşme olayı çözümlemeye ve gecekondulaşma önlenmeye çalışılacak demektir.

Rakamların biraz daha ayrıntılarına inelim:

111 nci bölümün 940 ncı malî harcamalar kaleminde; «Malî transferlere ayrılan 180 000 000 liranın 123 000 000 lirası belediyeler imar uygulaması kamulaştırmalarına, 10 000 000 lirası tarihî ve turistik yönden önem arz eden belediyelerin masraflarına, 47 590 000 TL. ise hızla sanayileşen beldelerle diğer beldelerin, ifade aynen böyledir) imar uygulamaları (düzenleme-yapım) yatırımları için belediyelere yardım ödeneği olup, sarf ve tahsis şekli İmar ve İskân Bakanlığınca saptanarak, İller Bankasında açılacak hesaba devredilir;» denilmektedir.

Aynı bölümün bir başka kesiminde:

Bölge Metropoliten alan ve şehir planlaması için 34 240 000 lira teklif edilmiştir. Bu rakam, geçen yıllar da aynı düzeydedir. Bu paralarla, Ankara, İstanbul, İzmir, Samsun, Bursa, Elâzığ, Adana, Erzurum metropoliten alan nazım planları yapılacaktır.

Hemen vurgulayarak belirtmek isterim ki: Bu bütçe rakamlarının azlığını belirtmek için böyle bir izahata girmiş değilim. Esasen bütçenin gücü de bu kadardır. Bu ödenekler birkaç misaline de çıkarılır-

sa, kanaatimce ve dünyanın birçok metropoliten alanlarını mahallinde incelemiş bir kimse sıfatı ile ifade ediyorum ki, sorunları çözmek mümkün olmayacaktır Bunu açıklamak isterim.

Evvelâ, kamulaştırma arsa spekülâsyonlarından sonra çok pahalı bir işlem haline geldi. Örnek:

Geçenlerde Sayın Babüroğlu'nun da belirttiği gibi, Çankaya'daki bir tek yeşil saha bu yıl 50 milyon Türk Lirası dolayında kamulaştırılabilecektir. Bu kamulaştırma Emlâk Vergisi Kanununun beş yıllık süresi dolmadan bu fiyata yapılabilecektir. Biliyorsunuz beş yıllık süre bu yıl sonunda dolmaktadır ve değer artması için verilen süredir. Bu işlem gelecek yıla kalırsa bedel en az 300 milyon liraya çıkacak demektir. Yani bütçeye konmuş olan 180 milyon lira civarındaki paranın bu açıdan düşünülürse Türkiye çapında neyi ifade ettiğini veya etmediğini Sayın Senato üyeleri çok yakından anlayabilirler zannediyorum.

Bugün şehirlerimizde sadece bir apartman arsası birkaç milyon lira civarındadır. Belediyelerimizin ise bugün malî durumları ortadadır. Kamulaştırma için, şehirleri genişletmek ve açmak için veya imar planlarına uygun yeşil sahalar kazanmak için istimlâk yapabilme güçlerinin ne oranda olduğu herkesçe açık olarak bilinmektedir.

İkincisi; Türkiye'de turistik gelişme bölgesinin tarifi yapılamamış, kesin prensiplere henüz bağlanamamıştır. Her bölgenin nendisine göre haklı bir turistik değeri vardır. O halde bu bölümlere konan cüzî de olsa paralar keyfî ölçülerle belediyelere verilmesi olasılığı, imkânı vardır. Yani, bugün hangi bölge turistik değer taşımaktadır, turistik gelişme göstermektedir? Pekâlâ Şarkî Anadolu'da eski tarihî eserlerin görülmesini derpiş eden turistik gelişmeler birçok turisti; iç ve dış turisti cezbedebilir, buralar çok gelişir bir bölge olarak gösterilebilir. Örneğin, Amasya veya başka Orta Anadolu vilâyetlerinde çok güzel cazibe yerleri olabilir; iç turizim yönünden bunlar turistik bölge olarak değerlendirilebilir.

O halde, buraya ayrılmış olan 10 milyon gibi veya 47 milyon gibi bir paranın hangi ölçülerle ve hangi tarif üzerine dağıtılacağını saptamak gerçekten güçtür.

47 milyon 590 bin liranın sarfı öngörülen hızla sanayileşen beldelerle, diğer beldelerden neyin kastedildiğini anlamak güçtür. Bugün sanayileşme Türkiye'nin kalkınmasının temel taşlarından birini teşkil etmektedir. Sanayileşmeyen bölgenin Türkiye'de ne kadar az olduğunu kabul edersek, bu paranın hangi ölçülerle dağıtılacağını tespit etmek güçtür.

Dördüncüsü; metropoliten şehirlerin halen yapılmakta olan nâzım imar planları bitirilse dahi, bugünkü mevzuat ve uygulama sistemi içinde bu planların ne derece güzel yapılırsa yapılsın (ki, iyi yapılacağına inanıyorum, bugün bu konuda çalışan yetişmiş gayet ehliyetli eller vardır, bunları ben yakinen biliyorum) uygulama olanağı bulunamayacak, belki de raflarda tozlanan güzel belgeler haline gelecek.

Bunun dünyada birçok misalleri vardır; 1856'da Philadelphia'da başlamış bir çalışma vardır. 1877'de Newyork civarında Adams adında birisinin metropoliten alan planlaması yapmıştır ve o günkü koşullara göre bu planlar metropoliten çevre düzenlemesi bakımından gerçekten örnek eserlerdir; ama raflarda kalmışlardır. Neden?.. Çünkü, o metropoliten alanlarda yetki sahibi ve sorumluluk sahibi olan organ bir kanunla idarî yönden kurulamadığı için, bu planlar raflarda kalmıştır.

Türkiye'de de bugün bu tehlikeyle karşı karşıya bulunuyoruz. Ankara, İstanbul, İzmir nâzım plan bölgesi çalışmalarında gayet güzel niyetlerle çeşitli iktidarlar devrinde gayet güzel çalışmalar vardır, bugün de devam etmektedir.

Yetişmiş teknisyenler vardır. Avrupa'nın ve Amerika'nın çeşitli metropoliten alanlarındaki bu uygulamaları ve planlamaları mahallinde görerek yetişmiş insanlar vardır. Bu nâzım planlar yakında bitirilse, ortaya geyet güzel eserler çıksa, peki Ankara'nın 50 kilometre kadar sağına ve soluna, güneyine ve kuzeyine yayılacak bu alanı, İstanbul'un Küçükçekmece'den Gebze'ye kadar olan 32 belediye ve bir o kadardan çok daha fazla köyü ve merkezî İstanbul'u içine alan bu nâzım planı yetkili ve sorumlu olarak hangi organ uygulayacak?

Bunu demokratik sistem içinde bir bakanlık uygulayamaz; dünyanın hiç bir yerinde uygulayamaz. Merkezî bir otorite uygulayamaz. Hakkâri'den Edirne'ye kadar mahallî idarelerin yetkisi olan bir meseleyi Bakanlığın uygulama olanağı yoktur, lüzumu da yoktur; demokrasiyle bağdaştırılamaz. O bakımdan, bu tehlikeyi belirtmek istedim.

Bu örnekler çoğaltılabilir. Kanaatimizce dünyanın kalkınmış ve kalkınmakta olan birçok memleketlerinde şehirleşme olayının çözümünde kullandıkları yöntem, merkezî otoritenin; yani sadece devlet

bütçesinin olanaklarına güvenmekle olmamıştır. Sanayileşmenin doğal sonucu olan şehirleşmeyi düzene koyacak, gecekondulaşmayı önleyecek, metropoliten alan düzenlemesini sağlayacak, mesken ve yerleşme sorunlarını çözümleyecek belli başlı organ, mahallî idaredir, dünyanın her yerinde de böyledir. Demokrasinin temelinde bunların gücü vardır.

Bu temel anlayışı kabul etmediğimiz, mahallî idareleri ve bunların en önemlisi olan belediyeleri malî ve idari bakımdan güçlendirecek kanunları acele çıkarmadığımız takdirde, hepimizin gözü önünde cereyan eden düzensiz ve huzur bozucu şehirleşme olayı hızını artırarak devam edecektir.

Bazı örnekler vereyim: Ankara'nın şehir nüfusu her yıl 100 bin dolayında artış göstermektedir. Ortalama olarak 5 kişiyi bir evde oturur kabul edersek, yılda Ankara için en az 20 bin yeni konuta ihtiyaç olacaktır demektir; yalnız bu yönden. Gecekondu önleme programlarıyle yılda 1 000'i dahi bulmayan rakamlarla sorun çözülemez.

İstanbul için de durum aynıdır. Devlet bütçesiyle daha fazla konut da yapılamayacağına göre, o halde bunun başka bir çözüm yolu olmak lâzım. Bu çözüm yolu, mahallî idarelerin gücünden, malî ve idarî gücünden geçer.

İstanbul'da metropoliten alan içinde olan Küçükçekmece ile Gebze arasında 32 belediye vardır, bu alanın nâzım planı en iyi biçimde bitirilse bile (demin izah ettiğim gibi) metropoliten alanda bu planı uygulama yetkisine sahip ve sorumluluğunu taşıyan bir organ yoktur. Nâzım planın getireceği kayıtlamalar ise, bu bakımdan bir sürü kaçamaklarla en kısa zamanda ihlâl edilecektir. Yani, nâzım plan çıktığı takdirde 32 belediye meclisine ayrı ayrı gidecek, bu nâzım planın münakaşaları o belediye meclislerinde yapılacak, çeşitli cereyanlar hâkim olacak bu belediye meclislerinde; kiminde aynen, kiminde tadilen kabul edilme temayülü doğacak, sonunda İmar İskân Bakanlığına gelecek, kanunen İmar İskân Bakanlığının nihai tasdik ve kabul yetkisi vardır. Evet, der ki, ben bunu böyle kabul ettim, ama demokratik bir idarede asıl icracısı, uygulayıcısı olan belediyelerin kabulü; gerçek kabulü olmadan yukarıdan gelen tasdikle yapılan bir metropoliten nâzım planın uygulamada ne derece başarı şansı olduğunu takdirlerinize arz ediyorum.

Bu bakımdan Ankara, İstanbul, İzmir gibi metropoliten alanlarda çevre belediyelerini kaldırmadan, birleşik bir metropoliten birlikler kanunu acele çıkarılmalı, bu halde sorunların ve planların sahipleri ve sorumluları belli olmalıdır.

Dünyada ve yurdumuzda hızlı nüfus artışı bir olgudur, bir vakıadır. Bunu değerli Bakanlık mensupları, bizim de katıldığımız birçok toplantılarda bilmektedirler, müşahade etmişlerdir. Klâsik bir örnek olarak verilmektedir. Bugün dünyada metropolisin de devri bitmektedir bir ifadeyle. Hatta megapolisin de devri bitmekte ve 20 nci Asrın sonunda teknik tabiriyle ekünomopolis devrine; yani, bitmeyen şehirler devrine gelinmeye başlanmış bulunmaktadır.

Dünya nüfusunun 3,5-4 milyar civarında olduğu düşünülürse, yapılan hesaplara göre bu yüzyıl sonunda 6 milyarı bulacak, 21 nci yüzyıl sonunda; yani 130 yıl kadar sonra bu bazı alimlere göre 20 milyar, bazılarına göre 50 milyar olacak; bu artış temposu içinde nüfus planlaması düzenlenmezse.. Düzenlenirse 20 milyar, yoksa 50 milyar. Bunun ortasını alırsak 30 milyar diyelim. Yalnız 130 yıl içinde 30 milyara; yani 10 misli nüfusa yaklaşacak bir dünya gerçeği ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu, ekünomopolisi bize gösteriyor, ufukta gösteriyor; bitmeyen şehirler.... Dunkergue'den başlayacaksınız; Fransa, Almanya, Avusturya, Yugoslavya, Bulgaristan, İstanbul, İskenderun'a kadar hiç bitmeyen şehirler içinde kısa zaman geçmeden gelmeye başlayacaksınız.

O halde, metropoliten alanın çok dışında bugün Fransa'da olduğu gibi Communite Urban Kanunu 1967'de yanılmıyorsam çıkarılmış; yani bugün kırsal görünmekle beraber şehrin, kasabının 25 kilometre dışını dahi imar bakımından, inşaat bakımından, plan bakımından bugünden kontrol altına alan, disipline eden idareler, yetkili idareler kanunla belirtilmiştir.

Bu gerçekler karşısında eğer biz de şimdiden bu alanda yetkili ve sorumlu mahallî idareyi kuramazsak ve görevleri ona devredemezsek, Türkiye'de ne kadar hüsnüniyetle hazırlanırsa hazırlansın (İmar İskân Bakanlığı Bütçesi üzerinde şöyle eksiktir, kötüdür veya iyidir diye bir mütalaa beyan etmiyorum.) Türkiye'mizin gücü, bütçesi içinde en iyi rakamların konmaya çalışıldığına inanıyorum; ama bu iki üç miline çıksa, 140 milyon değil de 540 milyon lira koysak, bugünkü değer ölçüleri karşısında mahallî idareleri yetkili ve güçlü kılmadan bunu halledeceğimize inanmıyorum.

Bütün dünyanın çözümlediği ve çözümlemeye çalıştığı gibi, yurdumuzda da, yukarıda açıklamaya çalıştığımız sorunların çözüm yolu, her yılki İmar ve

İskân Bakanlığı bütçelerinde, mahallî idarelere yardım ödeneklerini biraz daha ve bütçe olanakları içinde artırmaya çalışmak değil, bunların asıl sahibi ve sorumlusu olan mahallî idareleri güçlendirici tedbirleri almak ve kanunları çıkartmak olacaktır. Aksi halde, kalkınan ve sanayileşen Türkiye'mizde, doğal olarak şehire göç eden Anadolu insanının artan huzursuzluğuna ve bunalımlarına çözüm bulmak zorlaşacak, gecikecek ya da örneklerle belirttiğim gibi çok pahalıya mal olacaktır.

Bütçenin, Bakanlık mensuplarına ve hizmet götürecek kuruluşlara ve yurdumuza hayırlı olması dileğiyle hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Tüten.

Konuşma sırası, Adalet Partisi Grupu Sözcüsü Sayın İbrahim Tevfik Kutlar'da.

Buyurun Sayın Kutlar.

A. P. GRUPU ADINA İBRAHİM TEVFİK KUTLAR (Gaziantep) — Sayın Başkan, değerli senatörler;

İmar ve İskân Bakanlığı 1976 yılı Bütçesi üzerinde Adalet Partisi Grupunun görüşlerini açıklamak üzere söz almış bulunuyor ve hepinize saygılarımı sunuyorum.

Sayın arkadaşlar;

Kalkınan Türkiye'mizde 1950'lerden sonra hızlı bir şekilde gelişen şehirleşme, bilhassa son yıllarda daha da yoğunlaşmıştır. Şehirleşmede bütün şehirler aynı derecede olmayıp, büyük şehirlerde öbürlerine nazaran daha hızlı bir artış görülmektedir.

Türkiye'de şehir nüfusunun yüzde 56,8'i, nüfusu 100 binden büyük şehirlerde yaşamaktadır. Nüfusu, 20 - 50 bin arasında olan orta büyüklükteki şehirlerde ise nüfusun 18,1'i, yaşamaktadır. Nüfusu 100 binden fazla şehirlerde 1950 yılında nüfusun yüzde 44'ü yaşarken, 1970'te nüfusun yüzde 56,8'i yaşamaktadır. Bu oranın 1985 yılında yüzde 75'e çıkacağı tahmin edilmektedir.

Büyük şehirlerimizdeki bu hızlı artış bittabi büyük bir problem yaratmakta ve İstanbul, Ankara gibi şehirlerde her sene 60 - 100 bin gibi kütlevi artışlarla şehir idarecilerini her bakımdan önemli sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Sanayileşen bir ülkede şehirleşmenin arttığı bir gerçektir. Meselâ, Amerika'da nüfusun yüzde 93'ü, Fransa'da yüzde 79'u, Almanya'da ise yüzde 85'i şehirlerde yaşamaktadır. Bu duruma göre, kalkınmamız ve sanayileşmemiz normal düzeye yaklaştıkça, şehirlerde oturan vatandaş sayısı da o oranda artacak ve bu suretle İmar İskân Bakanlığının konut problemi gittikçe önem kazanacaktır.

Hükümetin programında, şehirleşmenin Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olduğu belirtilmiş, konut ihtiyacını karşılamak üzere konut kredisi imkânlarının genişletileceği, inşaat malzeme fiyatlarının düşürülmesi için çok yönlü tedbirlerin alınacağı, çevre sağlığı ve hava kirliliğinin giderilmesi için de belediyelerin malî ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacağı açıklanmıştır. Ayrıca, şehir ve kasabalar dışındaki mevcut ve müstakbel sanayi ve turizm gelişmeleri için altyapı tesislerinin geliştirileceği belirtilmiştir.

Bugün Türkiye'mizin başta gelen bu önemli konusunu, bir plan ve program esasları içinde halletmek zorunluğu açıktır. Bu nedenle, bölge planlaması çalışmaları hızla geliştirilirken, şehirleşmenin düşünülenin üzerinde bir gelişme gösterdiği bir realitedir. Bununla, planlarımızın, ölçülerimizin ileriki gelişmelere matuf büyüklükte olmasına dikkat edilmesi inancında olduğumuzu söylemek isterim.

Gelişen büyük şehirlerimizde metropoliten çalışmalara öncelik verilmesi lüzumu kendiliğinden doğmakta ve ancak bu suretle büyük şehirlerin her yönden çekilen sıkıntılarının giderilebileceği düşüncesindeyiz.

Bölge planıyle metropoliten planlarda öngörülen esaslar içerisinde turistik, tarihî ve doğal değerlerin bu yönden önem arz eden çevre düzeni planlarını hazırlarken, özenle trafik konusunun da gözönünde bulundurulması ve kitle taşımasına geniş çapta imkân verilmesi, plan ve programlar hazırlanmasının da zorunlu olduğu açıktır.

Kalkınma köyden başladığına göre, Köy İşleri Bakanlığıyle İmar ve İskân Bakanlığının kordine bir çalışmaya giderek, köylerimizin imarında da plan tanzimi ve uygulamaya geçilmesinin biran önce ele alınmasını zorunlu görmekteyiz. Bilhassa, büyük şehirlerde imar ve nâzım planlarının tanzimindeki kotrolun, yetenekli ve yeterli elemanlar tarafından yapılarak, vatandaşların imar ve nâzım plan uygulaması için uzun süre bekletilmemesi, hem arsa spekülasyonuna mani olacak ve hem de kanun dışı inşaatları önleyecektir.

İller Bankasının, imkânlar oranında mahallî idarelere yaptığı yardım takdire şayan olmakla beraber, günün ihtiyaçlarına henüz karşılık vermekten uzaktır. İller Bankasının, mahallî idarelere ve bu arada belediyelere daha geniş yardım ve kredi sağla-

ması için mevcut kaynaklarının genişletilmesi ve yeni yeni kaynaklar yaratılması zorunludur.

İki bin ile beş bin arasında olan nüfuslu belediyelerin teknik ve malî yardımlarının Köy İşleri Bakanlığınca ele alınması konusunun incelenmesini tavsiyeye şayan görmekteyiz.

Belediyelrin sorumluluğunda bulunan arazilerin kullanılması ve denetiminin İmar Bakanlığınca daha yakından takip ve yardımda bulunulması lüzumludur. Belediyelerin altyapı ve çevre sağlığı problemlerinde her bakımdan yardımcı olmak ve bilhassa kanalizasyon konusunda Sağlık Bakanlığıyle işbirliği yapılarak deniz kıyısı şehirler kanalizasyonunun denizleri kirletmemesi ve diğer büyük şehir kanalizasyonlarının da arazi sulamasında kullanılmadan önce, fennî bir şekilde tasfiyeye tabi tutularak kirli suların araziye zararlı olan deterjan ve mikroplardan arındıktan sonra verilmesi konusunun ele alınması lâzımdır.

Büyük şehirlerimizin de ilerlemiş şehirlerde uygulanan tesislere kavuşturulmasının, prensip olarak kabulü ve uygulanması zamanı geçmektedir.

Sayın arkadaşlar:

Şimdi, yurt çapında önem arz eden gecekondu konusuna değineceğim. Türkiye'mizde gecekondu problemi daha çok 1950 yıllarındaki şehirleşmeyle birlikte başlar. Gecekondu hücumunda her şehir, sanayileşmesi ve büyüklüğü oranında nasibini almış ve halen de almaya devam etmektedir. Bu başıboşluğa dur demek zamanı gelmiş ve geçmiştir.

Bu konuda son olarak çıkarılan 775 sayılı Kanun da problemi halledememiştir. Belediye sınırlarının geniş tutularak özel şahıslara ait arsaların da bazı şartlarla parsellenmesine imkân verilmelidir. Halen 700 binin üzerinde gecekondu vardır. Bundan başka, Türkiye'nin her sene ortalama 400 bin meskene kavuşması bir zorunluk arz etmektedir. Konunun halli için yeterli kanunî tedbirlerin yanında malî imkânlarında sağlanması gerekmektedir.

Bir taraftan mevcut gecekonduların ıslahı ve tasfiyesine gidilirken, bir taraftan da evsiz kalacak vatandaşlara yeni yeni kurulan gecekondu semtlerinde en uygun şartlarla mesken temininin zorunlu olduğu takdir buyurulur.

Gecekondu sorunun hallinde birtakım kimselerin yersiz kâr sağlamasına imkân verilmemesi ve yardımın gerçek sahibine yapılması lâzımdır.

Bu nedenle büyük şehirler dışında oturacakların meşguliyet konularına ve ödeme kabiliyetlerine göre mesken yapılması ve kredilerin müddet bakımından uzun, faiz bakımından az olarak temini gerekmekte ve faizin bir kısmının Hazineden yardım sağlanmak suretiyle halli bakımından zorunlu görmekteyiz.

Bu konuda İşçi Sigortaları Kurumu, Emekli Sandığı, MEYAK ve BAĞ - KUR mensuplarının yeterli mesken kredisine kavuşturulması ve derhal faaliyete geçilmesi lâzım geldiği inancındayız.

Genişleyen mesken yapımında kullanılacak malzemenin yeterli kalitede ve ucuz temini konularıyle meşgul olmak üzere kurulan Yapı Malzeme Genel Müdürlüğünün görevini genişletmek suretiyle başarıya gidileceğine inanıyoruz.

Emlak - Kredi Bankasının vatandaşı mesken sahibi yapmak hususundaki çabaları yerindedir. Memleket imarında, kurulduğu günden beri önemli ilerlemeler kaydeden bu bankanın imkânlarının daha da artırılarak, konut kredisinin geniş çapta yer alması ve dar gelirli vatandaşlara düşük faizli kredi kullanılmasını imkânları oranında tavsiyeye şayan görmekteyiz.

Sayın arkadaşlar;

Konu meskene intikal etmişken burada bir noktaya değinmeden geçemeyeceğim. Bütçe Karma Komisyonunda bir kısım arkadaşlar konut meselesinin halli için düzen değişikliğinin lüzumundan bahis buyurdular. Biz bu kanıda değiliz. Demokratik sistem içinde Batı Almanya, Fransa ve İtalya geniş çapta mesken meselesini hallettiği halde, demirperde gerisi ülkelerde vatandaşın malından canına varıncaya kadar devletin elinde olduğu halde, konut problemi henüz asgarî bir oranda bile halledilememiştir.

Plan ve programlı bir şekilde kalkınan ve müreffeh büyük Türkiye'yi hedef alan Hükümetimizin imkânlar oranında konut sorununu halledeceğine inanıyoruz.

Yurdumuz her sene yer sarsıntısı veya başka türlü tabiî âfetlere maruz kalmaktadır. Jeolojik teşekkülü itibariyle memleketimizin büyük bir kısmı sarsıntı kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Bu nedenle mesken tiplerinin bölge bölge ve hatta il ve ilçelere göre tespiti ve bu tiplere göre inşaat yapımının uygulanmasının kontrolü, millî servetimizin ve insan zayiatının önlenmesi bakımından zorunlu olduğu inancındayım.

1975 yılında Lice, Hani ilçeleriyle o civar köylerinde meydana gelen yer sarsıntısında Hükümetin mümkün olan süratle vatandaşın yanında ve hizmetinde olduğunu görmek, her yurttaşı sevince gark etmiştir. Şimdiye kadar hiç bir âfet karşısında görülmemiş bir çabuklukla Lice'de 55 günde 1 500 mes-

kenin ikmal edilerek vatandaşın hizmetine verilmiş olmasının, her türlü takdirin üstünde bir başarı olduğunu belirtmek isterim. Bu ve bundan evvel âfete uğrayan diğer kasaba ve köylerdeki vatandaşların da biran önce meskene ve rahata kavuşturulacağına yürekten inanmaktayız.

Arsa Ofisi bugünkü sermayesiyle ihtiyaca cevap verecek durumda değildir. Sermayenin artırılması için yeni kaynaklar yaratılmasına ve bilhassa İmar Kanununun 42 nci maddesinden yararlanma imkânlarının araştırılmasına kaniiz.

Sayın arkadaşlarım;

Yukardan beri şehirlerimizin büyümesinden, imar planlarından, konut sorununun hallinden, gecekondudan, altyapı; yani su, elektrik, yol, kanalizasyon, bir kelimeyle uygar bir vatandaşın yaşaması lâzım gelen şehirleşme ve hizmetlerinden bahsetti. Bu saydığımız olaylar ve hizmetleri yapmakla mükellef olan belediyelerden ve onun hizmet ifa edebilmesi için lüzumlu malî kaynaklardan bahsetmedik. Onun için biraz da bu konuya değineceğim.

Belediyelerimiz bilhassa Anayasa Mahkemelerince iptal edilen gelir kaynaklarından mahrum kaldıktan sonra, malî bakımdan çok sıkıntılı bir devreye girmişlerdir.

Bu bakımdan fonksiyonunu kaybetmiş olan 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun yerine kaim olmak ve belediyeleri bugünkü sıkıntıdan kurtarmak için biran önce Belediye Gelirleri Kanununun günün şartlarına uygun olarak çıkarılması zorunludur.

Bu konuya kısaca bu şekilde değindikten sonra, büyük belediyelerimizin gelirlerini artırmak için herhangi bir çaba sarf etmediklerini ifade etmeden de geçemiyorum.

Mevcut belediyelerimiz pek çok gelir getirmeyen gayri menkule sahiptirler. Bunlar, küçük himmetlerle büyük gelir sağlayacak duruma getirilebilirler.

Nitekim bundan evvelki belediye başkanları bu yoldan hem şehirlerini imar etmişler ve hem de belediyelerine devamlı gelir kaynakları sağlamışlardır.

Üzülerek ifade etmek zorundayım ki, belediye başkanları tek dereceli seçimlerinin gerekçesini unutarak, kendilerini günün siyasetine kaptırmış ve her gün yeni bir polemik yaratmak peşindedirler.

Kanun koyucunun belediye başkanlarına tek dereceli seçilme hükmünü koymaktan kastı; belediye başkanlarının bir partinin, bir zümrenin değil, kendisine oy veren ve vermeyen tüm hemşerilerinin belediye başkanı olması ve onun hizmetinde bulunmasıdır ve hiç bir baskı altında kalmamasıdır.

Bu alanda son günlerde sık sık gazetelerde İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük belediyelerde Hükümetçe yardım yapıldı, yapılmadı gibi konulara temas edeceğim.

Sayın arkadaşlarım;

Sayın Maliye Bakanımız Bütçe Karma Komisyonunda ve Yüce Senatoda Bütçeyi takdim konuşmasında açıkladılar:

«Hükümetçe belediyelere Bütçeden yardım yapılmasına imkân yoktur. Yapılan şey, belediyelerimizin sıkıntı çekmemesi için Hazine kefaletiyle yardımdan ibarettir.

Bakınız bu yardımlar geçmiş senelerde nasıl bir uygulama görmüş ve Hükümetimiz zamanında nasıl bir şekil almıştır :

İstanbul belediyesine; 1973 yılında 135 milyon, 1974 yılında 160 milyon, 1975 yılında 322 milyon lira yardım yapılmıştır.

Ankara belediyesine; 1973 yılında 144 milyon, 1974 yılında 111 milyon, 1975 yılında 182 milyon lira yardım yapılmıştır.

İzmir belediyesine; 1973 yılında 14 milyon, 1974 yılında hiç verilmemiş, 1975 yılında 31 milyon lira imkân sağlanmıştır.»

Sayın arkadaşlarım;

Bu belediyelerin çektikleri sıkıntıdan kendilerinin hiç kusuru yok mu? Kanımıza göre, bu büyük belediyelerin 1973 Aralık ayında işe başlayan başkanları tarafgir hareketle birçok belediye hizmetlilerini dışarıya atmıştlar ve buna karşılık birçok kimseleri baskı ile ve tarafgir hareketlerle kadrolarına alarak, belediyelere hizmetten ziyade büyük külfetler getirmişlerdir.

Bununla birlikte belediyelerimizin en kısa bir zamanda malî kaynaklara kavuşturulması için yeterli kanun çıkarılmasına çalışılacağından emin olduğumu tekrarlar, bu Bütçenin Sayın İmar Bakanlığına, değerli bakanlık mensuplarına ve Türk Milletine hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepinizi A. P. Grupu adına saygılarımla selâmlarım. (A. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kutlar.

Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Hayri Mumcuoğlu;

Buyurun Sayın Mumcuoğlu.

C. H. P. GRUPU ADINA HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesinin tümü üzerindeki düşüncelerimizi Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına sunmak üzere huzurunuzdayım.

Evvelce de; 1967 - 1970 yıllarında aynı konuda Partim adına sunuşlarda bulunmuştum. Bu kez eleştiri ve dileklerimizi üç bölümde takdim edeceğim.

Evvelâ, arz ettiğim gibi, dört yıl üst üste yaptığım konuşmamın kısa özetini sunacağım.

İkinci bölümde, bütçe üzerinde görüşlerimizi arza çalışacağım.

Son bölümde de, bu yıl bütçesi münasebetiyle dileklerimizi arza çalışacağım.

Sayın senatörler:

Evvelce vaki konuşmalarım 8 Şubat 1967, 9 Şubat 1968, 5 Şubat 1969 ve 1 Şubat 1970 günlü Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergilerinde yazılıdır. Bunlarda :

1. Bakanlığın konut konusunda gerçekçi bir sosyal konut politikasına yönelmesi. Bunu mümkün kılacak yasaların öncelikle ve özellikle konut yasası, konut alanları yasası ve yapı kooperatifleri için özel bir konut kooperatifleri yasasının çıkarılması;

2. Büyük şehirlerin nazım planlarının biran evvel ikmal ve yürürlüğe konulması ve bölge planlama çalışmalarına hız verilmesi;

3. Arsa Ofisi Yasası, bütün uyarılarımıza rağmen gereksinmeyi karşılayamayacak nitelikte çıkarılmıştır. Bu yasanın gereksinmelere karşılık verecek hale getirilmesi, o zamanki tarihi itibariyle arz ediyorum, Başkentte bile Maliye Bakanlığı, Millî Emlâk Genel Müdürlüğü Hazineye ait arsaları satışa çıkarıyor, bunların hemen durdurulması... Bu mâruzatım o tarihe aittir;

4. Esas mahdut olan kaynaklar partizan zihniyet ile kullanılıyor. Yatırımların toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltilmesi;

5. Hizmetin aksamasına geniş ölçüde neden olan partizan atama ve yer değiştirilmelerinden vazgeçilmesi;

6. 30 Haziran 1966 gün ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uygulanmıyor. Uygulanması da mümkün değildir. Yasa, Devlet ile vatandaşı karşıkarşıya getirmiştir. Yasanın değiştirilmesi ve yasada öngörülen önleme ve tasfiye işine hız verilmesi;

7. İdareten Bakanlığa bağlı olan İller Bankası ile Türkiye Emlâk Kredi Bankasına Maliye Bakanlığı yasalarla yükümlü olduğu yardımları yapmadığı gibi, Türkiye Emlâk Kredi Bankasından gecekondu fonuna usulsüz para almaktadır. Bu hale son verilmesi, bankaya paraların iadesi ve alınmasından vazgeçilmesi konularına değinmişim.

O zaman Cumhuriyet Senatosunda bulunan değerli arkadaşlarım datırlayacaklardır; kıyametler koptu. Zamanın Sayın Bakanı bütün iddialarımızı ret etti ve özellikle Gecekondu Yasasındaki iddialarımızın varit olmadığını ve hattâ, «Siz 450 bin gecekondudan bahsediyorsunuz, bizim kayıtlarımıza göre bunun sayısı 400 bindir» diye işi hafife aldılar. «Gecekondu yapılmayacaktır bundan sonra» dedi. O zaman İstanbul'da Cumhuriyet Halk Partili Belediye Başkanı vardı, Sayın Bakan, «Gecekondu yapılırsa ancak İstanbul'da yapılır. Çünkü, İstanbul'da Cumhuriyet Halk Partili bir Belediye Başkanı var» dedi.

Sayın Bakan daha ileri gitti, «Konut gereksinmesinin karşılandığını, 1969 yılında hedefe ulaşıldığını» dahi ilâve etti.

Şimdi, çok değerli arkadaşlarım, lütfedin, Birinci, İkinci Beş Yıllık planların program ve icra planlarına; bu yıl değerli arkadaşım Sayın Nurettin Ok'un, 1976 Bütçesi müzakeresinde bariz bir noksanı giderek Bütçe Karma Komisyonu üyelerine dağıttığı nota bakalım. Bütün bu arz ettiğim dokûmanlar bizim bu iddialarımızda haklı olduğumuzu teyin eden belgelerdir. Hakikaten, Arsa Ofisi Yasasının yetersizliği ifade ediliyor, Emlâk Kredi Bankasının kaynak sıkıntısı çektiği, İller Bankasının aynı sıkıntı içinde olduğu ifade ediliyor ve konut gereksinmelerinin her yıl açık verdiği kaydediliyor.

Bunlar kaydediliyor; ama esefle ifade edeyim, bu kabule rağmen gerekleri yapılmıyor.

Şimdi size bunu da kanıtlayacağım. İmar ve İskân Bakanlığının 1976 bütçesinin Karma Komisyonda izlediğim müzakerelerinde iktidar yanlısı bazı sayın parlamenterlerin konuşmalarından üzüldüğümü burada kaydetmeden geçemeyeceğim.

Şayanı şükürdür ki, burada Adalet Partisi adına konuşan arkadaşımız bu kanıda olmadığını ifade etti. Ancak, Adalet Partisinin yanlısı olan sayın parlamenterler Bütçe Karma Komisyonunda; «Gecekondu endişe edilecek bir vâkıa değildir. Gecekondu bu milletin mülk edinme azmini gösteren bir davranıştır. Binaenaleyh, gecekondudan endişeye mahal yoktur»....

Sayın senatörler:

Gecekondu, Devletin Anayasa ile kendisine mevdu vazifeyi yapmadığı için, naçar olan vatandaşın asgarî sağlık şartlarından da yoksun bir barınak yapmasıdır. 775 sayılı Yasa bunu men etmiştir; fakat gecekondu bir vâkıadır. Vatandaşı gecekondu yapmaya

mecbur etmeyecek bir yaklaşım içine girmeye mecburuz. Anlatacağım aşağıda.

Sayın Bakanı da dinledim. Sayın Bakan yüklendiği sorumluluğu müdrik olarak açık bir beyanı olmamakla beraber, bunlara katılmadı. «Yüküm ağır» dedi, açık açık dert yandı. Ancak, bir Hükümet programını da uygulamakla görevli olması nedeniyle bütçesini haliyle savundu. Esasen, benimsemediğim görüşlerini naklettiğim zevat, Cephe Hükümetinin programından mülhemdi. Cephe Hükümeti Programında gecekonduda oturan vatandaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanacağından bahsediliyordu; bir yaklaşım yok...

Sayın arkadaşlarım,

Ben kanaatimi böylece ifade ettim. Bilmem aksi görüşü savunan olur mu?..

Ben şimdi ikinci bölüm konuşmama geçiyorum; 1976 bütçesi üzerindeki görüşlerimi sunacağım.

İmar ve İskân Bakanlığının 1976 bütçesi rakam itibariyle gerçekten tarihinin en büyük bütçesidir. Hani, Türkiye'nin ekonomik koşullarını bilmeyen bir çevrede, Bakanlığın kurulduğu yıldan bu yana getirilen bütçeleri sıralanıp, okunsa, getirenlere bu bütçe için bir «aferin» denir; ama bu mütalaaya bizim katılmamız mümkün değil. Bakınız:

Carî harcamaları, transferleri bir tarafa bırakalım. Bölge metropoliten alan ve şehir imar planlarının yapılması ve belediyelere teknik hizmetin yürütülmesi için 251 milyon küsur lira ayrılmıştır. Bunun 16 milyon lirası yine yönetim ve destek hizmetlerine gidecektir. Kentsel alanlardaki konutların düzenlenmesi ve yapı malzemesi standartlarının tespiti için 112 nci programa da 689 küsur milyon lira para konmuştur. Keza bu miktarın da 17 milyonu cari harcamalara gidecektir.

Doğal afetlerin zararlarını önleyici ve giderici işlerin yürütülmesi içinde cari harcamalar dışında 25 milyon lira tefrik olunmuştur; yalnız 25 milyon lira. Yatırımların toplamı 933 milyon 13 bin liraya baliğ olmuştur.

Şimdi, burada bir noktayı belirteceğim. Benden evvel konuşan ve konuşmasını zevkle izlediğim Şerif Tüten, «Bütçe olanaklarına göre bundan fazlası verilemezdi, verilseydi, verilseydi dahi ihtiyaç karşılanamazdı» dedi. Biz bu kanaata katılmıyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Devlet, Anayasa ile yüklendiği görevleri elbette bütçe imkânları içinde yapacaktır; ama onu yapmayı mümkün kılacak işlere tevessül edecektir. Devlet idaresinde, Devletin çözümlemekle yükümlü olduğu sorunlarda, «Zaten ben bunu yaparım» diyerek bırakma olmaz.

Devam ediyorum :

Şimdi, kuşkusuz İmar ve İskân Bakanlığının elinde bazı fonlar daha vardır; ama Bütçe Kanunu tasarısının 90'ncı maddesine bir kayıt konmuştur, onu okuyorum:

«9 . 3 . 1973 gün ve 1571 sayılı Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hâsılatın T. C. Merkez Bankasında Açılacak bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına dair Kanunun 1 nci maddesi;...» nin yıl içinde uygulanmayacağı kayıt olunmuştur. Afetler için en mühim kaynak, bu hükümle kurutulmaktadır. Geriye Kamu İktisadî Teşebbüslerinin kârından elde edilecek yüzde 3'ler gibi bir para kalmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım;

Bütçenin nitelik ve niceliğini belirtmek için bir de gereksinmelere bakalım:

İmar ve İskân Bakanlığının hizmet dalları yönünden bütün gereksinmeleri burada saymaya zamanın elvermiyeceğini takdir edersiniz. Bir fikir vermek için yalnız konut konusundaki gereksinmelerini ele alacağım. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında kentsel ve kırsal alanlardaki toplum konut ihtiyacı yıllar itibarıyle şöyle sıralanmıştır;

1973 yılında kentlerde 213 200, kırda 82 400; 1974'te kentte 231 200, kırda 103 400; 1975'de kentte 242 200, kırda 92 400; 1976'da kentte 260 200, kırda 82 400 ve son yıl olan 1977'de kentte 273 200 ve kırda 82 400 olmak üzere toplam 1 664 680 konut üretilmesi gerekir.

Keza, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında alt ve alt - orta gelir grupunda bulunan 290 bin ailenin barınma ihtiyacının giderilmesinde kamuca desteklenmediği takdirde, şehirlerde sağlığa aykırı ve iskân bölgeleri dışında yeni gecekondu yapımını hızlandırıcı bir unsur olarak kaydedilmiştir. Bundan sonra da kırda halen konut sayılamayacak barınaklarda yaşayan ailelerin konuta kavuşturulmasında yine afetler dolayısıyle konutları yıkılmış veya olması muhtemel afetlerde konutları elden çıkacak ailelerle, tasfiyesi öngörülen gecekondularda oturan ailelerin bir kısmının konut ihtiyacının karşılanmasında toplam olarak 480 bin aileye kamu yardımının gerekeceği belirtilmiştir.

Bu tespitlerden sonra aynı dokümanda konut maliyetleri nüve konutları için 13 bin, diğer konutlarda ise sıra ile 24, 30, 48 bin ve afet uygulamalarında da beher konutun 15 bin ve köy konutlarının 11 bin ve köy konut yenilemesinde de 9 bin Türk lirası maliyet tahmin edilmiştir.

Şimdi bir de geç yayımlanan 1976 programında ki kayıtlara bakalım :

Program 31 Ocak 1976 günlü Resmî Gazetede yayımlanmıştır. (Sayfa 92, 673'ncü ve müteakıp paragraflar.) Burada evvelâ 1972 ve 1976 yılları arasındaki konut gereksinme ve üretimindeki gelişmeler kaydolmuştur. Buna göre, 1972'deki konut açığı 30 917, 1973'teki 18 282, 1974'teki konut açığı 70 158 ve Lice'de vukubulan deprem afetinden doğan konut açığı hariç olmak üzere 56 800 konut açığı olduğu belirtilmiştir. 1976 yılında da 46 900 konut açığı olacağı tahmin edilmiştir.

Bundan sonra sunduğum bu dokümanda, arsa fiyatlarındaki artışlar bir yana, inşaat malzemeleri fiyatlarında önemli artışlar olduğu ve bu cümleden olmak üzere 1972 yılı 100 kabul edildiğine göre; 1974 yılında 148,1 ve 1975 yılında İstanbul Ankara ve İzmir'de kent konutları, toplam kent konutlarının yüzde 31,45'ini oluşturduğu belirtilerek bu üç ilde ortalama konut maliyetinde 1972 yılına nazaran, 1974 yılında yüzde 163'2'lik bir yükselme olduğuna işaret olunmuştur.

678 nci paragrafta da 1972 - 1975 yılları arasında ortalama maliyette yüzde 229,6'lık bir artış olduğu, bunun doğal sonucu olarak da metrekare maliyetlerinde yüzde 225'lik bir artışın izlendiği belirtilmiştir.

Değerli arkadaşlarım;

Şu açıklamalarımdan açık açık anlaşılacaktır ki, 1972 yılında düzenlenen üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında konut yatırımlarına ayrılan 44 milyarlık yatırım dahi yetişmeyecek ve hedeflere de asla ulaşılmayacaktır.

Değerli arkadaşlarım;

1976 yılı Bütçesinde İmar ve İskân Bakanlığına ayrılan yatırım ödenekleri ile 1972 yılındaki hizmetlerin dahi görülemeyeceğini söylersem, gerçeği ifade edeceğim kanaatindeyim.

Bu gerçek nedeniyledir ki, İmar ve İskân Bakanlığının 1973 yılı Bütçesi için 850 milyonluk ödenek istenmiştir. 1973 yılında 850 milyonluk istenmişti, şimdi övünülen bütçede tüm yatırımlar için verilen para ancak buna yaklaşıktır.

Esasen, bütçenin tümü üzerindeki müzakereler de bunu meydana koymuştur. «En büyük Cumhuriyet Bütçesi» diye övünülerek takdim edilen bütçenin, gerçekte 1975 bütçesine göre ancak yüzde 15 lik bir artış gösterdiği belirlenmiştir. İddia edilen yüzde 42'lik artışın, 1975 yılının bidayet bütçesine göre hesaplandığı, oysa Cephe Hükümetinin 1975 yılı 12 nci ayının sonuna kadar aldığı ek ödeneklerle bütçenin 103 milyarda kalmayıp, 130 küsur milyara çıktığı gösterilmiştir. Binaenaleyh, yüzde 15'lik bir artışın, bütün Devlet yatırımlarını da kastederek arz ediyorum, devamlı yükseliş kaydeden arsa, yapı malzemesi fiyatlarını dahi karşılayamayacağı meydandadır. Kaldı ki, gelir bütçesinin gerçekleşmesi de kanımızca mümkün görülmemektedir.

Bütçe açıktır, 12 milyarlık bir iç borçlanma öngörülmüştür; yani yine Hazine tahvili çıkarılacaktır. Geçmiş yıllarda bu kadar tahvil satılabildi mi? Özellikle, bugünkü İktidara bu denli güven mümkün olacak mı? Tahviller kime ve nasıl satılacaktır? Bu nedenlerle de yatırımlarda aksama olacaktır görüşü isabetli bir tahmindir kanısındayım.

Yine bu İktidarın yetersizliğini kanıtladığımız bütçeyi de tam anlamıyle maksada uygun olarak kullanacağı kanısında maalesef değiliz. Geçen yıllardaki uygulamalar bizde bu kanıyı uyandırmıştır. Yatırımları sorarsınız, «İşte şu kadar ödenek aldık, harcamalarımız bu, gerçekleşme yüzde 90 veya yüzde 100» derler. Eklerler; «Ne yapalım, Anayasanın 53 ncü maddesi, (Devletin iktisadî ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini ancak iktisadî gelişmeyle, malî kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir.) Bu hüküm muvacehesinde biz, yoksul ve dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut gereksinmelerini karşılayamadık.» Oysa, Anayasamızın bir de 41 ve 129 ncu maddeleri vardır ki, yatırımların, toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltilmesini ve harcamaların plan hedeflerine uygun olarak yapılmasını emreder. Harcamalar bu hükümlere uygun olarak yapılmazsa, sorumlu, Anayasanın 53 ncü maddesiyle sorumluluktan kurtulamaz.

Şahsen, yurdun neresine sarfedilirse edilsin, sarfedilen meblağı, Devlet parasını o bölgeye ben çok görmem, ama benim asgari sağlık koşullarından yoksun yüzbinlerce vatandaşım gecekonduda yaşarken, Muğla ilinin girişine, Bursa'ya, Eskişehir'e, Çankırı'ya velev bir tane yapılsa bir apartman inşasını yadırgar, kınarım ve bunu açık açık partizanlık olarak nitelerim.

Değerli arkadaşlarım;

Hiç bir iddianın mesnetsiz kalmaması için geçen uygulamalardan bir - iki örnek daha vermek isterim. Bunu kendi bölgemden vereceğim için beni mazur görmenizi istirham ediyorum.

Belediyelere teknik yardım konusunda değerli arkadaşım Komisyonda, «Projeyi hangi belediye getirmişse yardım yaptım, mahrumiyet bölgelerine öncelik tanıdım» buyurdular. Kendilerine inanıyorum. Kendilerini zeki ve vasıflı devlet adamı olarak tanırım Bizim, turistik, imara ve her türlü Devlet yardımına muhtaç ve şimdiye kadar da Devlet yardımı görmemiş bir ilçemiz vardır; Şarköy. Bu ilçemiz Bakanlığın 1974 yılında yardımına mazhar oldu. 5 . 12 . 1974 gün ve 1.04-01/T-2-10 649 sayılı yazılı emirleriyle 500 bin lira gönderildi.

BAŞKAN — Sayın Mumcuoğlu, bir dakikanızı rica edeyim efendim. Beş dakikanız var, arz ederim.

C.H.P. GRUPU ADINA HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim. Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bakiyeyi de kullanayım, fakat tamamını da bitirmeden vaktinizi israf etmeden kürsüyü bırakacağım efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Bakiyenin de, 179 665 liranın gönderildiği bu yazıda kaydedilmiştir. İş bitmiştir, malî olanaklardan yoksun olan belediye müteahhide borçlanmıştır ve fakat İmar ve İskân Bakanlığından istenen para gönderilmemiştir.

Saray ilçemiz de böyledir.

Tesadüf değerli arkadaşlarım, bu iki belediyede de belediye, Cumhuriyet Halk Partisindedir.

Sayın senatörler;

Cumhuriyet döneminde her alanda ilerleme kaydedilmiştir. Kalkınmamız için her şeyimiz var. Ancak, kanaatimiz, maddî manevî imkânlarımızı yerinde sarfettiğimiz takdirde, kalkınmamız mümkün ve kısa bir sürede gerçekleşecek haldedir; ama neyleyelim ki, partizan tasarruflarla bu imkânlar yerli yerinde kullanılmamaktadır. Bunlardan, bu partizan tasarruflardan vazgeçilmesini, zamanın da darlığı sebebiyle rica ederek konuşmamın son bölümüne geçiyorum.

Değerli arkadaşlarım;

Yurdun kalkınmasında, kendisine büyük görevler düşen İmar ve İskân Bakanlığının izlemesi gereken politikası üzerinde, bizim yeniden keşfedeceğimiz bir yön ve yöntem yoktur. Uygar âlemde örnekler olduğu gibi, kalkınma planlarımızda ve kalkınma planlarının dahi esinlendiği Cumhuriyet Halk Partisi seçim bildirgelerinde hedefler, ilkeler ve tedbirler gösterilmiştir. Ancak, gene esefle ifade edelim ki, planlı dönemlerin önemli bir kısmında, tek başına veya koalisyonlar yoluyle iktidarda bulunan Adalet Partisinin, bunlara gerekçesi bir yaklaşımı olmamıştır.

Yukarda belirtmeye çalıştığım zihniyet ve davranışları, uygulamaları bunun kesin kanıtlarıdır. Buna rağmen biz, bildiklerimizi, inandıklarımızı söylemeye ve iktidara geldiğimizde izleyeceğimiz yöntemi göstermeye ve muhalefette bulunduğumuz zaman da bunların uygulanmasını istemeye ve kontrole devam edeceğiz.

1967 - 1970 yıllarında yaptığım konuşmalarda, yukarda özetini verdiğim dilekleri tekrar etmek şüphesiz doğru değil. Ancak, bugün de geçerliliklerini koruyan bu dileklerimin dikkatten uzak tutulmamasını istirham ediyorum.

Aslında, geçen konuşmalarımda işaret ettiğimiz ve yukarıya almadığımız dileklerimize geçiyorum:

1. Kırsal bölgelerden kentlere hızlı bir akım vardır. Buna rağmen 1960 yılındaki kırsal bölge nüfusu 18 milyon iken, 1975'in geçici sayım sonucuna göre, 23 milyon küsura yükselmiştir. Binaenaleyh, kırsal bölge nüfusu aynı zamanda artmakta ve önemini korumaktadır. Yurdumuzun kırsal bölgelerindeki başlıca özelliği, çok dağınık olmasında görülür. 36 bin civarındaki köy muhtarlığına rağmen, 74 bin yerleşim yeri olduğu belgelerde yazılıdır.

Bu nedenle, daha bizim, 1969 yılı seçim bildirgemizde önerdiğimiz ve daha sonra da Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında «köy - kent» deyimi yerine, «Merkez köyleri» adı ile anılan yerleşim yerlerinin gerçekleştirilmesine geçilmesinde zorunluk vardır.

Bu uygulama, her yönden yarar sağlayacaktır. Önce, kentlere akım hızı azalacaktır. Sonra, geniş ölçüde deprem bölgesi olan yurdumuzda bu yerleşim yerleriyle yurttaş, güvenilir bir barınak bulacak ve bu suretle, depremden sonra ona çare arama ve çok zaman bulamama ıstırabından da kurtulacağız.

Şehre akım azaldığına göre, gecekondu denen hâdise azalmış olacaktır.

2. Hızlı şehirleşme de var, 1960'da toplam nüfus kentlerde 8 milyon küsur iken; yani Türkiye nüfusuna göre toplam nüfusun % 31,9'unu teşkil ederken, bu sayı 1975 yılı sayım neticesinde 16 milyon 799 bine yükselmiş ve oran da % 41,7'ye çıkmıştır.

Kentleşme hareketlerine göre, iktidarın maalesef çağdaş bir yaklaşımı görülmemektedir. Bu cümleden olarak, metropoliten şehirlere devlet yardımı yok denecek derecededir. Keza, bütçeye konan 251 milyon lira, bir göstermelik niteliğinden başka bir anlam taşımamaktadır.

Bugün, büyük şehir belediyeleri, yalnız, kendi hemşerilerine değil, bütün yurttaşlara hizmet arz etme mevkiindedirler. Bir İstanbul, bir Ankara, bir İzmir; üniversiteleriyle, hastaneleriyle bütün yurdun hizmetindedir.

Diğer yandan bu büyük şehir belediyeleri, malî olanaklardan, hele bugün tamamen yoksun sayılacak durumdadır.

Burada bir kısa açıklama yapmama izninizi rica edeceğim. 5237 olacak Yasanın numarası, Anayasa Mahkemesi tarafından bazı maddeleri iptal edildi; şimdi öğrendiğimize göre iktidar, Cephe Hükümeti, yalnız iptal edilen maddelere mahsur olmak üzere bir tadil yasası ile gelecek. Oysa, mahallî idareleri güçlendirecek bir belediye gelirler yasasının çıkarılmasında kesin zorunluk vardır.

Değerli arkadaşlarım;

İnsan hayatı, sağlığı, mutluluğu için konut ihtiyacını uzun uzun anlatmaya gerek görmüyorum. İnsan, evinde mesut olur. İnsan, huzurlu oldukça, iş veriminin artmasını müşahede eder. Bugün yüz binlerce Türk vatandaşı kendine bir barınak temin için gecekondu yapmaktadır. Bu Türk vatandaşının gecekonduda yaşaması, bunun kaderi midir muhterem arkadaşlarım?... Buna niçin müessir çare bulamıyoruz?...

«Gecekondu, Türk Milletinin, mülk edinme azminin ifadesidir» dediler, yukarda, komisyonda iktidar yanlışı bazı zevat. Bu mülk edinme azminde Devlet olarak niçin istifade etmeyelim?... Niçin olanaklarımızı daha ziyade bu yere tevcih etmeyelim?...

Muhterem arkadaşlarım;

Gecekondu bir vakıadır. Bu gecekonduyu önlemek için yeni söylenecek bir şey de yok. Yukarda da işaret ettiğim gibi, herşey söylenmiştir; fakat her halükârda önlenmelidir.

4. 31 Ocak 1976 tarihli Resmî Gazetede, 94 ncü sayfada kayıtlı tedbirlerin gecitkirilmeden alınması, özellikle geleceğe dönük, genel yerleşme düzeni, saptanacak hızlı gelişme gösteren alanlarda arsa stokuna olanak verecek yasa değişikliklerinin biran önce ele alınması...

Muhterem arkadaşlarım, önerilen bu tedbirlere içtenlikle katılıyoruz.

Son bir dileğimi arz edeceğim:

Arkadaşlarım;

Getireceği faydaları uzun uzun anlatmaya gerek görmüyorum; bir konut sayımı, İmar ve İskân Bakanlığının faaliyetleri yönünden çok faydalı olacaktır. Bunun da vakit geçirmeden ele alınmasını öneriyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Vaktin elverdiği ölçüde yaptığım konuşmayı burada bitirmiş oluyorum. İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesi aziz yurdumuza, Ulusumuza hayırlı olsun.

Bakanlıkta çalışan Bakanlık mensubu teknisyen arkadaşlarıma başarılı bir bütçe yılı geçirmelerini temenni eder, Grupum ve şahsım adına saygılarımı arz ederim.

Teşekkürlerimle. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Mumcuoğlu. Bu suretle ikinci defa konuşmamıza ait sürenin de 10 dakikasını kullanmış oldunuz.

Grupları adına başka konuşmak isteyen olmadığı için, şahısları adına konuşmak isteyenlerin listesine geçiyoruz.

Şahısları adına ilk sırada Sayın Hasan Güven, Buyurun.

Bir dakika Sayın Güven.

Sayın senatörler;

Daha bir Bakanlığın bütçesini görüşmek durumu var; bugünkü programımıza göre Adalet Bakanlığının Bütçesini de görüşmek durumundayız. Bakanlık mensupları da burada bekliyorlar. Şahısları adına konuşmak için 5 sayın üye müracaat etmişlerdir. Sayın Bakandan bir hususu öğrenmek istiyorum:

Sayın Bakan konuşmanız acaba ne kadar sürer?... Çünkü, ona göre Adalet Bakanlığının Bütçesini bugün çıkarabilip çıkaramaycağımızı saptamak istiyorum.

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Bir saate yakın sürer.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Sayın arkadaşlarım;

Adalet Bakanlığı Bütçesini bugün görüşebilir miyiz bilmiyorum; mensupları burada. İki arkadaşımız önerge vermişlerdir. Ancak, görüşebiliriz diye Sayın Bakan...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, sırada kaç sayın arkadaşımız var acaba?...

BAŞKAN — 5 arkadaşımız var, ama bir yoklama yapalım:

Sayın Hasan Güven?... Buradalar.

Sayın İsmail İlhan?... Buradalar.

Sayın Sabahattin Savcı?... Yok.

Sayın Hikmet Aslanoğlu?... Buradalar.

Sayın Kadri Kaplan?... Buradalar.

Bir arkadaşımız yok, şahısları adına söz alan 4 arkadaşımız var.

Bir önerge verilmiştir, bunu ıttılaınıza arz ediyorum:

Yüksek Başkanlığa

Bütçe görüşmelerinin günlerdir sabaha kadar devam etmesi nedeniyle İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesi üzerindeki görüşmeler tamamlandıktan sonra bugünkü programın kalan kısmının 5 . 2 . 1976 Perşembe günü saat 9,30'daki Birleşime ertelenmesini arz ederiz.

Mardin	Niğde
Mehmet Ali Arıkan	Abdullah Emre İleri

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım;

Yalnız, demin de ifade ettim, sayın Bakanlık mensupları uzun müddetten beri de burada bekliyorlar. Ertelediğimiz takdirde 9,30'da gelip bulunmaları da bir konudur. Çünkü, saat 02,00'ye gelmiştir. Bizim için bir mesele yoktur.

KADRİ KAPLAN (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, vakitten tasarruf etmek için ben konuşmaktan vazgeçtim. Ben sonra Sayın Bakanla görüşürüm.

BAŞKAN — Benim de arkadaşlardan istirhamım bu olacak. Çünkü Bakanlık mensupları da bekliyorlar.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, şimdi bu çalışma düzenimizin gerçekten çalışmaya benzeyen bir tarafı var mı?... Şimdi iki saat daha geçecek saat 04,00 olacak, ondan sonra Adalet Bakanlığı Bütçesi alınacak. Bu kaç saat sürecek? Sonra yarınki bütçe ne olacak?..

BAŞKAN — Durumu arz edeyim Sayın Gündoğan.

Sayın Ege, gerçekten iki saat sürerse saat 04,00 olur. Yalnız Adalet Bakanlığı Bütçesi üzerinde konuşmak için müracaat edenler çok. 11 sayın üye şahısları adına müracaat etmişler, 2 grup adına ve ayrıca Yargıtay Başkanlığı için bir arkadaşımız şahsı adına, iki tane arkadaşımız da grupları adına müracaat etmişlerdir.

Bunu, şayet taraflar bir anlaşmaya varırsa erteleyebiliriz, yoksa devam edebiliriz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Peki efendim, yarına kalsın. Yalnız Bakanlık yetkililerine haber verilsin, beklemesinler.

BAŞKAN — Peki efendim.

Sayın arkadaşlarım;

Biraz evvel ifade ettim. Durumun zaruretine binaen, bugün görüşülmesi, daha doğrusu 4 . 2 . 1976 günü görüşülmesi icap eden Adalet Bakanlığı Bütçesinin 5 . 2 . 1976 günü görüşülmek üzere; yani bugün saat 9,30'da görüşülmek üzere ertelenmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. İstirhamım sayın Bakanlık mensuplarına duyurulması yolundadır. (A. P. sıralarından «Duyuralım» sesleri.)

Buyurun Sayın Güven.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Gecenin bu geç saatinde (günün yorgunluğunu da dikkate alarak) bir - iki noktaya kısaca değinip konuşmama son vereceğim.

Şehirleşme hareketi bilhassa İkinci Dünya Harbinden sonra yeni boyutlar kazanmış, bir hayli hızlanmıştır ve bu şehirleşmedeki süreçten Türkiye'de geri kalamaz bir durumda olmuştur.

1970 nüfus sayımlarına göre % 33 nüfus şehirlerde yaşamaktadır. Hele son yapılan sayımların sonuçları belirgin olmadığına göre, yaklaşık olarak % 40'ının şehirlerde yaşadığını kabul edersek, bu sorun bu yönüyle de (ki, Türkiye nüfusunun neredeyse yarısını beslemesi bakımından) yeni bir önem daha kazanmaktadır.

Şehirlere bu akın sonucu belediye hizmetleri artmakta, konut ticareti alabildiğine gelişmekte, arsa spekülasyonları ilerlemekte, gecekondu sorunları karşımıza çıkmaktadır ve sonuç; devletin daha etkin bir müdahalesini gerektirir bir biçime bürünmüştür. Kapitalist toplum ssitemlerinde zaten fakir, orta halli, zenginlerin yerleri tamamen birbirinden ayrı. Plan ve program olmaması nedeniyle inşaatlarda hiç bir kısıntı olmadığı gibi, arsa fiyatlarının korkunç gelişmesi bu dengeyi alabildiğine bozmuştur. Bu bakımdan bu yeni gelişmeler devletin müdahalesini daha etkin bir şekle sokmuştur.

Şehirleşmeyi toplumu iten güçlerin birincisi; köyden şehire olan büyük bir akındır. Nüfusun hızla artması, tarım tekniğinde fazla ilerleme olmaması; tarım tekniğinde ilerleme olsa dahi, sanayi gibi büyük bir artımı sağlayamaması nedeniyle bu yerde beslenemez hale gelen fazla nüfus şehirlere hızla akmaktadır.

Ulaşım imkânlarının çoğalışı kavşak noktalarında büyük şehirlerin doğuşuna sebep olmuştur. Sanayiin de çektiği nüfus nedeniyle şehirler bir hayli gelişmeye itilmiştir.

Ancak, bu şehirleşmedeki gelişmeler bir yana, yurdumuzda bilhassa geri kalmış bölgelerinin, Doğu - Batı farkının ortaya çıkardığı sorunlar da gözönünde tutulursa, bu Bakanlığın görevleri son derece önemlidir. Ayrıca sahil sorunu var. Sahiller, bilhassa Anayasanın 130 ncu maddesi de nazara alınırsa, tabiî servet niteliğinde olması nedeniyle yine devlete dönmesi gereken kaynaklardandır.

Şehirleşmenin yanısıra getirdiği büyük sorunların başında trafik sorunu gelmektedir. Bugün eskiden kalma şehir bölgelerinde kamu adına istimlâkların güçlüğü, malî tıkanıklıklar nedeniyle bir çok sorunlara zaten el atamazken, bu sorun da çözülememektedir. O halde şehirleşmede hızlı adımlar atabilmek için nazım planlar sorununda son derece ölçülü ve dikkatli hareket etmek gerekiyor. Eski şehirlerden ziyade yeni kesimlere düzenli, rahat, oturulur, durulur bölgelere şehirleri kaydırmakta yarar oluyor. Fakat Türkiye'de bu soruna eğilme çok geç başlamıştır ve yığınla sorunu önümüze çıkarmak durumu ile karşı karşıyayız. Evvelemirden bu en önemli sorunun çözümünde yeteri kadar teknik elemandan yoksun olduğumuz bir gerçek. Teknik eleman yanısıra, personel noksanlığı da yine başımızda bu sıkıntının giderilmesi için duran bir dert.

Biraz evvel bahsettim, Anayasanın gereği kamulaştırma yapılmadıkça bir kimsenin malına el konulmayacağına göre, bilhassa şehirleşme hareketinin hızlandığı nispette arsa değerlerinin pahalılanmış olması nedeniyle de Devletin, kamulaştırma yoluyle el koyma olanakları da azalıyor ve yine bu zorluklar içerisinde, tutarsız gidişleri de dikkate alırsak, halk bu konuda bir benimseme yarışına da girmiyor. Ayrıca şehir planlarında hakim durumda belediyeler olması, politikanın girmesi, küçük kentlerde kişisel ilişkiler de normal yasalara uygun iş yapma olanaklarını zorlaştırması nedeniyle çetin bir sorunla karşı karşıyayız.

Konut sorunu bakımından son derece ilkel ve geri bir durumdayız. O halde yapılacak işlerin başında bizce; şehirlerdeki insanların daha rahat yaşayabilmesi için köyü sevimli kılmak, köylere olan yol bağlarını çoğaltmak, köylere şehirdeki imkânlardan birkısmını aktarmak; elektrik ve rahat yaşam şartlarını çoğaltmak suretiyle insanlar köyde yaşamayı benimser hale gelince, bu defa şehir hem rahatlaşır, hem de köyle şehir arasındaki dengesizlik de giderek azalmak suretiyle daha da sağlıklı bir yol bulunmuş olunur.

Yine konut yapımında bazı pratik tedbirlere gitmek gerekiyor. Mümkün mertebe kredileri günün ekonomik şartlarına göre ayarlama; standart malzeme, ucuz malzeme, dayanıklı malzeme, bölgelerin özellikleri gözönünde tutulmak suretiyle de bu ayarlamaya mutlaka ve mutlaka ciddî ve planlı bir şekilde el atmakta gerek vardır.

Yine büyük şehirlerin en büyük sıkıntısı (benden evvel konuşan arkadaşlar da değindi) gecekondu sorunudur. Bugün Ankara'daki nüfusun % 60'ı gecekondu bölgesinde yaşamaktadır. İstanbul yine aynı durumda, İzmir ona yakın; Adana, Bursa ve diğer büyük illerimizde de bu gelişme alabildiğine gitmektedir. Buralarda da politikanın ötesinde ölçülü olmak lâzım. Çünkü, bu kesimlerdeki binaların sağlık şartları, sıhhat koşulları, dayanıklığı, standart tipleri son derece bozuk ve ilkeldir. Köylerden de daha geri bir durumdadır. O halde bu bölgelerde yapılacak iş, evvelemirde ıslâh olma niteliğinde olanları süratle saptayıp, bunları modern şartlara az çok uydurmak suretiyle o insanları rahatça orada geçindirme, mülk sahibi etme sorununu çözmek; ama ıslah şartları mümkün olmayan, tarihî eserler civarında olan veyahutta koskoca bölge içerisinde iki üç tane serpiştirilmiş, alan berbat edilmiş bir hale gelmiş ve kendinin bir tane ihtiyacı varken, 4 - 5 tane gecekondu yapmak suretiyle bu işin ticaretini yapan, kiraya verenlerde tasfiye şekli mutlaka ve mutlaka düşünülmelidir.

Şehircilik hareketleri, eğer planlı bir şekilde ele alınmazsa; önümüzdeki sıkıntılar çok daha artacaktır. Başlangıçta belirttim, dünya nüfusunda artış % 31 olmasına rağmen, şehirleşmede artış % 75'dir, %74' dür. Demek ki, ihtiyaçları karşılarken günün koşullarının ötesinde, geleceğin plan ve programını düşünmeye mecburuz. Günün şartlarının altında kalırsak, yığınlar halinde geleceğin ihtiyaçları da bunun üzerine yığılınca; ezik bir duruma düşmüş oluruz.

Bu yönden İmar ve İskân Bakanlığının görevleri çok yönlü ve çok yönlü olduğu kadar da ihtiyaçları son derece ölçülü planlara büründürmek suretiyle toplum yapısındaki bu aksaklıkları gidermekte yarar olduğu kanaatımı saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güven.

Konuşma sırası Sayın İsmail İlhan'da.

Buyurun efendim.

İSMAİL İLHAN (Muş) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun saygı değer üyeleri;

Benim dile getirmek istediğim konu, hepinizce malum olan bir konudur; Varto depremi konusu. Grup temsilcileri, İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesi üzerindeki gruplarının görüşlerini bu Yüce kürsüden dile getirdiler. Ben de bu hususta, bana tanınan süre içinde görüş ve düşüncelerimi belirtmeye çalışacağım.

Geçen iki yıl İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesi görüşülürken, bu Yüce kürsüden genellikle 1966 Muş Varto depremiyle ilgili çalışmalardan söz ettim. İster istemez bu yıl da aynı şekilde hareket edeceğim. Çünkü bu konu henüz halledilmemiştir. «Devlet baba bizim yardımımıza mutlaka koşacaktır» diye büyük bir sabır ve tevekkülle bekleyen vatandaşların sorunları halledilmediği sürece, İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesi görüşülürken, başka şeylerden söz etmem, o çilekeş vatandaşlarıma büyük bir haksızlık olur kanaatindeyim.

Varto'da depremden sonra 90 köy yerle bir olmuş, Varto merkezinde ise yıkılmamış tek bir ev kalmamıştı. Ayrıca, Muş'ta 120, Bulanık'ta 43 köy tamamen veya kısmen hasar görmüştür. 372 köyden oluşan Muş için, bu köylerdeki konut sorununun bir an evvel halledilmesinin sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan ne kadar önemli olduğunu söylemeye bilmem lüzum var mı?... İşte bunun için, başta Sayın Bakan olmak üzere, İmar ve İskân Bakanlığı yetkililerinden istirham ediyorum. 10 yıldan beri, kangren olmuş bu yaraya artık neşteri vursunlar ve 1966 depremiyle ilgili çalışmaları bitirmek üzere ciddî olarak işe eğilsinler.

Varto'dan sonra yıkılan yerlerin eskisinden çok iyi bir şekilde imar edilmiş olduğunu duymak beni, ancak sevindirir; fakat Varto ve Muş ile ilgili deprem çalışmalarının bu şekilde uzaması neticesinde, gerçekten o vatandaşa ben ne diyebilirim?...

Geçen yıl köylerde yapımına başlanmış olan binaların Lice'deki deprem sebebiyle ve çimento temin edilmemiş olması nedeniyle programlarda öngörüldüğü süre içinde bitirilmemiş olması, yıllardan beri hiç bir şikâyette bulunmadan bekleyen vatandaşı çok üzmüştür. Esasen, Varto ve Muş halkı şanssızdır. Gediz, Sakarya, Bartın, Bingöl ve bu sefer de Lice depremi... Her seferinde bir engel çıkıyor. İnşallah geçen yıl meydana gelen Lice depremi, bu hususta son acımız olacaktır.

1975 yılı maziye karıştı. İçinde bulunduğumuz 1976 yılında, bütün bu geçikmelerin telâfi edileceğine inanmak istiyorum. Geçen yıl Varto köylerinde yapımına başlanan konutların, bölge şartlarını da gözönünde bulundurarak, ele alındığını biliyorum. Ancak, konutlar hakkında vatandaşların bazı endişelerini tespit etmiş bulunuyorum. İnşaat işlerinden anlamadığım için, bu konuda herhangi bir şey söyleyecek durumda değilim. Ancak, bir misalle vatandaşın bu sususta ki şikâyetlerini daha açık olarak belirtmekte yarar görüyorum:

Sözü edilen konutların çatılarının projede öngörüldüğü gibi, betondan değil saçdan olması gerektiği, konut duvarlarının dayanıklı olmadığı söylenmektedir. Ben vatandaşa, bu konuda herhangi bir cevap veremedim. Ancak, konuyu İmar ve İskân Bakanlığına ileteceğime dair vatandaşa söz verdim. Gerçekten vatandaş, yukarıda dile getirilen hususlarda haklıysa; önümüzdeki inşaat mevsimine kadar bu projelerde düzeltmelerin yapılmasını ve bu hususdaki çalışmaların önümüzdeki inşaat mevsimine kadar bitirilmesini önemle istirham ediyorum.

Muhterem arkadaşlar,

1966 nerede, 1976 nerede?... Aradan on yıl geçti. Deprem afetzedelerinin çilesi artık bitsin. Yoksa sorunlarını duyurması için bu halkın mutlaka yürüyüş yapması mı lâzım?

Varto ve Bulanık soğuk hava deposu ile ilgili olarak İller Bankası yetkilileriyle temas etmiştim. Bu hususta yardımlarını bir cümle ile istirham ediyorum.

1976 Yılı Bütçesinin Bakanlık mensuplarına ve Türk Milletine hayırlı ve uğurlu olmasını temenni eder, saygılarımı sunarım. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İlhan.

Konuşma sırası Sayın Sabahattin Savcı'da. Sayın Savcı?... Yok.

Sayın Hikmet Aslanoğlu?... Burada.

Sayın Aslanoğlu, buyurunuz.

HİKMET ASLANOĞLU (Balıkesir) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri;

İmar - İskân Bakanlığı bütçesi dolayısı ile afetler konusunda bir noktaya değinmek istiyorum.

Deprem kuşağı bir baştan bir başa içinden geçen ve yarısından fazlası deprem kuşağı içine giren ülkemizde son 50 yıl içinde 32 depremde 50 binden fazla ölü ve 125 binden fazla yaralının meydana geldiği gözönünde tutulursa, afetler konusunun azımsanacak bir konu olmadığı şüphe götürmez. Bilindiği üzere afetlere karşı alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar 7269 ve 1051 sayılı Afetler Kanunu ile buna dayanak yönetmeliklerle düzenlenmiş ve bu hizmetin merkezî görev ve sorumluluğu İmar ve İskân Bakanlığı üzerinde toplanmış bulunmaktadır.

Afetlere karşı alınacak tedbirlerle yapılacak yardım üç safha arz eder :

Birinci safha; afet bölgelerinin tespiti ve buralarda afetlere karşı dayanıklı yapı sisteminin uygulanması gibi afet öncesi koruyucu tedbirlerdir.

Eğer bir su baskını veya bir çığ düşmesi gibi, bir heyelân bölgesi gibi bölgeler varsa oralarda da ayrıca kendine göre alınacak tedbirler mevcuttur.

İkinci safha; afetin vukuunu müteakip felâkete uğrayanların kurtarılması, ilk yardım ve tedavileri geçici yedirilme ve barındırılmaları gibi âcil kurtarma ve yardım hizmetleriyle yangınların söndürülmesi gibi işlerdir.

Üçüncü safha; afetten sonra bu bölgelerdeki hasarların tespitiyle buralarda gereken tamir, inşa, imar ve iskân gibi afet sonrası yapılacak işlerdir.

Sayın senatörler;

Arz ettiğim bu üç safhadaki işler; yani hem afetten önce koruyucu tedbirler ve bir afet vukuundaki ilk hamlede yapılacak âcil kurtarma ve yardım işleri, bundan sonraki safhada yapılacak inşa, imar ve iskân işlerinin merkezî görev ve sorumluluğu İmar ve İskân Bakanlığında toplanmaktadır.

Âcil kurtarma ve yardım işlerinde mahallî sivil savunma teşkilâtı da katılmaktadır. Bu işlerin ne derece başarı ile yürütülebildiği veya yürütülemediği hususu üzerinde burada duracak değilim. Benim üzerinde durmak istediğim nokta bunlardan İmar ve İskân Bakanlığının hizmet konusu olmaması gereken âcil kurtarma ve yardım hizmetlerinin bu Bakanlığın sorumluluğuna verilmiş olmasının, kendi esas ve önemli hizmeti olan afetlerden sonraki inşa, imar ve iskân işlerini geciktirmek ve aksatmaktan başka bir yararı olmayacağı hususudur. Nitekim uygulamada da İmar ve İskân Bakanlığının bu konuda verdiği görev vilâyetlere düzenleyici bazı emir ve talimatlar vermek ve afet vukuunda emrindeki afetler fonundan ilgili mülkî idare amirlikleri emrine bir miktar para göndermekten ibaret kalmaktadır. Esasen hizmet fiilî olarak mülkî idare amirleri, askerî birlikler, mahallî kamu kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Afet vukuundaki felâketzedelerin kurtarılması, yaralıların ilk yardımları, evsiz - barksız, yiyeceksiz - giyeceksiz kalanların ilk ve âcil bakımları sivil savunma hizmeti olarak İçişleri Bakanlığına ve bu konuda uzman bir kuruluş olan Sivil Savunma İdaresi Teşkilâtına ait olmalıdır.

Gerçi Sivil Savunma Teşkilâtının da bugün için bu hizmetleri yapabilecek düzeyde olduğu söylenemez. Ancak, geçen devrede de İçişleri Bakanlığı Bütçesinde arz etmiştim, artık bu Teşkilâtın da savaşlarda ve afetlerde bu hizmeti yapabilecek düzeye çıkarılması lâzımdır.

Bu suretle bir afet vukuunda felâketzedelerin ilk ve âcil yardımlarına Sivil Savunma İdaresi koşar, İmar ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü de hasar tespitinden başlayarak bütün gücünü ve çalışmalarını afet bölgesinin yeniden inşa, imar ve iskân işleri üzerinde toplarsa, her iki hizmet de daha verimli ve daha başarılı olur.

Bu konu üzerindeki geçen seneki bütçe görüşmeleri sırasında da maruzatta bulunmuştum. O zamanki Sayın İmar ve İskân Bakanı bu konunun Birleşmiş Milletlerden davet olunan bir uzman tarafından da incelenmekte olduğunu, bu inceleme sonucunun da alındıktan sonra gereken çözüme bağlanabileceğini söylemişlerdi. Bu uzmanın da incelemelerini bitirerek raporunu vermiş olduğunu öğrendim. Şimdi 150 sayfalık bu rapordan bazı pasajlar sunacağım :

«Kurtarma ve yardım çalışmalarına ilişkin sorumlulukların İçişleri ve İmar - İskân Bakanlıkları arasındaki dağılımı Türkiye'nin bugünkü âcil kurtarma ve yardım teşkilâtının en büyük noksanlığı ve kusuru olarak göze çarpmaktadır.» (Sayfa : 100)

Devam ediyorum;

«Âcil kurtarma ve yardım, afet ya da kazaya uğrayanları kurtarma ve bunlara gerekli âcil yardımları yapmak Sivil Savunma İdaresi Genel Müdürlüğünün en başta gelen görevi olacaktır. Bu amaçla gereken planlama çalışmalarının önceden yapılmasını sağlamak, afet vukuunda sahip olunan imkân ve kaynakların tamamını seferber etmek, kurtarma ve âcil yardım örgütüne alarm vermek, tehlikeye maruz bulunanları kurtarmak, yaralılara doktor tarafından gerekli tedavi ya da ameliyat yapılıncaya kadar yaşayabilmeleri için gerekli olan ilkyardımın yapılmasını sağlamak, ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte ve miktarda personel, araç, gereç temin etmek vesaire gibi görevler tamamen Sivil Savunma tarafından ifa edilecektir.» (Sayfa : 119)

Rapora devam ediyorum;

«Bir çok ülkelerde birlik ya da karakolları memleket sathına oldukça sık bir şekilde dağılmış yangınla mücadele, acil kurtarma ve yardım örgütleri mevcuttur. Bahis konusu örgütler vasıflı personelleri, özel malzemeleri ve devamlılıklarıyle afetlere karşı bir güvence teşkil etmektedirler. Türkiye'de hâlen böyle bir ana şebeke mevcut değildir. Ülkenin ihtiyaçlarına, kaynaklarına ve halkın durumuna en uygun düşen çözüm şekli kanaatimizce sivil savunma kurtarma birlik-

lerinin kurulmasıdır. Sivil savunma kurtarma birliği, polis teşkilâtınınkine benzer şekilde bir statüye sahip olmalı İçişleri Bakanlığı bünyesinde Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne bağlanmalıdır.» (Sayfa : 120)

Sayın arkadaşlarım;

Bu raporda da belirtildiği gibi, bildiğimiz kadarıyle bütün batı ülkelerinde gerek savaşlarda ve gerekse afetlerdeki acil kurtarma ve yardım işleri sivil savunma teşkilâtına aittir. Savaşlardaki acil kurtarma ve yardım işlerinin başka bir kuruluş, afetlerdeki acil kurtarma ve yardım işlerinin başka bir kuruluşa verilmesi sanıyorum ki, ülkemizden başka bir ülkede yoktur.

İçişleri Bakanlığı bütçesi sırasında da arz edeceğim. Afetlerdeki acil kurtarma ve yardım hizmetlerini içine almak üzere bu Bakanlıkça hazırlanmış bulunan Sivil Savunma Kanunu tasarısının İmar ve İskân Bakanlığınca da desteklenerek bir an önce Meclislere sunulması sağlanmalıdır. Tuhaftır ki, bu girişim sorumluluğu alacak olan İçişleri Bakanlığından gelmekte, sorumluluğu verecek olan İmar ve İskân Bakanlığı isteksiz bulunmaktadır.

Sayın arkadaşlar,

Maruzatımın neticesi şudur : Savaşlarda olduğu gibi, afetlerdeki acil kurtarma ve yardım işleri de bu konuda uzman bir kuruluş olan İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma İdaresi Teşkilâtına verilmelidir, İmar ve İskân Bakanlığı afetlerde hasar tespitinden başlayarak yapılacak imar, inşa, iskân işleriyle baş başa kalmalıdır. Bu görevin ağırlığı ve başarısının şerefi İmar ve İskân Bakanlığı için yeterlidir.

Maruzatım bundan ibarettir. Bütçenin hayırlı olmasını temenni eder, saygılar sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Aslanoğlu.

Konuşma sırası Sayın Kadri Kaplan'da. Konuşacak mısınız Sayın Kaplan? Buyurun Sayın Kaplan.

KADRİ KAPLAN (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlar;

Ben üç, beş dakikanızı alacağım. Şu üç noktadan çok rahatsız oluyorum. Tahmin ediyorum sizler de aynı rahatsızlığı duyuyorsunuz; hatta bir toplum vicdanı rahatsız oluyor diyebilirim. Meseleleri görüyoruz, ama tedbir alamıyoruz.

Üç noktadan biri çevre kirlenmesi işi. Haliç başta olmak üzere İzmit, Ayvalık; yürüyün İskenderun' da soluğu alıyoruz. Haliç'i atalarımızdan teslim aldığımız gibi muhafaza edemedik, ayıp olarak sırtımızda duruyor, evlâtlarımıza bir ayıp teslim ediyoruz. Bunu görüyoruz, bilinci içindeyiz, yaşıyoruz, tedbir alamıyorsak bu bizim kuşaklar için ayıptır.

Bu, şu bakanın, bu bakanın falan görevi değil. Uzun yıllardan beri bu ihmal geliyor ve gideceğe de benziyor, bunu durduralım. Kim bakan olursa, kim bakanlıkta görev alırsa, kim Devlet ilgilisiyse bu tedbiri alsın; tarih hakkımızda çok kötü yazacaktır. Dünya da kötü yazacaktır. Oysaki biz; yani mensup olduğumuz Ulus böyle kötü yazılara müstahak değildir.

Meselâ, Ayvalık'ı biliyorsunuz, İmar ve İskân Bakanlığı müdahale edebilir mi, edemez mi bilmiyorum, ama sahilden Alibey Adasına bir köprü kurulmuştur, ayak yoktur. Öteki köprüden, «Batıdan doğru bir kanal var» derler, çıkıyorsunuz Kuzey rüzgarı bütün köpükleriyle ve dalgalarıyle bu yanınızda; şu yanınızda iki metreye bakıyorsunuz deniz tamamen durgun ve 3 - 5 sene fasılayla gidiyorsunuz Ayvalık doluyor. Dinamitlerle suları, çöplerle kıyıları, afedersiniz keçilerle ormanları tahrip oluyor ve biz de bu tahrip karşısında rahat, rahat gidip Ayvalık'ta yaz geçiriyoruz. Bir misal.

İmar ve İskân Bakanlığı müdahale eder mi, edemez mi bilmiyorum bu planlara, ama böyle bir bölgenin (ki, örnek diye verdim, Türkiye'de daha çok var) şehir planlamasına her halde müdahaleci olmalı. Zemin Mekaniği kürsüsü var, Hidrobiyoloji Enstitüleri var, bütün bunların yanıda biz bu nesiller bu çağda nasıl düşünüyoruz ki, bunları yapıyoruz..

İkinci nokta kıyılar meselesi. Geçen bakanlar da, şimdiki Bakan da, bakanlık mensupları da (takdirle ve şükran duygularıyle yadediyorum kendilerini) çok hassas olarak üzerinde durmuşlar ve bir tedbir almışlardır. Devletin elinde bir kazanç var şimdi. Eski «Lebiderya» tabiri de artık anlamını kaybetti, şimdi yeni yeni tabirlere giriyoruz, bildiğiniz gibi bu iş daha gelişiyor. Hazinenin malıdır. Zannediyorum Sayın Bakanın da bulunduğu bir kıyı yerindeyiz; siz de galiba ortaksınız orada, benim de bir yerim var ARTUR'da. Meselâ örnek vereyim, sahilde onun gibi birçok yerler var. Buraların Hazine kirasını almalıdır arkadaşlar. Metrekare üzerinden mi alır, nasıl alırsa alsın. Milletin malı olan kumdan faydalanıyoruz: askerî tesisler faydalanıyor, İktisadî Devlet Teşekkülleri faydalanıyor, kim faydalanıyorsa faydalansın, ama Milletin malıdır, hepimizin malıdır, gelecek kuşakların malıdır, Hazinenin malıdır, bunlardan faydalanmak lâzım. Aklıma gelen bir örneği verdim. Birçok arkadaşlarım daha çok örnekleri biliyorlar. İkinci nokta bu.

Bir nokta da; bu kıyılar; İmar ve İskân Bakanlığı Teşkilât Kanununun ek maddesine göre 10 metre olan veya metindeki maddeye göre 10 metre olan ve İmar ve İskân Bakanlığının yetkisiyle gereğine göre derinliği uzatılacak olan bu şerit meselesi bir genelgeyle zannederim daha evvel bir şekle sokulmak istendi. Kanaatime göre İmar ve İskân Bakanlığının böyle bir yetkisi olmak lâzım gelir; umumi bir tedbir yetkisi. Ama, zannederim ki, özel hukuk bakımından birtakım çetrefil meselelerle karşı karşıya kalınabilir.

Onun için daha evvelki alınan bu tedbiri (ki, doğrudur tedbir) vakit geçirmeden bir yönetmeliğe veya tüzüğe; tüzüğün metni içine, maddeye dahil etmekte fayda var. Aynı mı yapar, hudutlarını değiştirir mi, o yeni bir tetkike bağlı mesele. Yalnız bir genelgenin dayandığı hukuk kuvvetiyle kalmamalı o, en azından daha sağlam bir hukuk belgesi içerisine girmeli, daha sağlam bir hukuk kaynağına dayanmalı..

Sayın Bakanın tabiî yükü çok. Hakikaten büyük bir Bakanlığın başında. Beni ve hepimizi rahatsız eden üç büyük mesele için küçücük üç istirhamım oldu, bunlar hakkında lütfederlerse kanaatlerini, biz de ferahlamış olurum.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kaplan.

Sayın arkadaşlarım, şu suretle grupları adına ve şahısları adına söz alan sayın üyeler konuşmuş bulunuyorlar.

Sayın Bakan konuşacak mısınız efendim?.

Buyurun Sayın Bakan.

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

1976 yılı İmâr ve İskân Bakanlığı Bütçesi üzerinde Yüce Senatoda değerli arkadaşlarımın görüş, düşünce, tenkit ve temennilerini büyük bir memnuniyetle müşahede etmiş bulunuyorum.

Hakikaten, hayatın devam ettiği sürece insanların bütün ihtiyaçlarına cevap vermekle yükümlü ve sorumlu bir Bakanlığın Bütçesini teknik bir seviyede böylesine anlamlı bi şekilde eleştirdikleri için bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Elbette Devlet hayatında bütün sorunların kendisine göre önemi, kendisine göre büyük değeri vardır; fakat insan yaşantısında, onun hayatiyetiyle her gün ve her saat ihtiyaçlarıyle birlikte yürüyen sorunların ayrı bir özelliği, ayrı bir önemi olsa gerek. İşte bu sebepledir ki, İmar ve İskân Bakanlığının Bütçesi üzerindeki tenkit ve temennileri bu hacim ve bu muhteva içerisinde karşılamaya çalışacağım.

Bilhassa gerek dünyada ve gerekse yurdumuzda, kırsal alanlardan kentlere doğru büyük bir hızla yoğunluk arz eden nüfus hareketleri, Bakanlığın fonksiyonlarını fevkalâde çoğaltmış bulunmaktadır.

Bu Bakanlık 1958 yılında kurulmuş; ama 17 yıl zarfında katettiği irtifa içerisinde, yurdumuzun bu perspektifte mütalaa ettiğim köylerden şehirlere vücut bulan büyük nüfus akımı karşısında elbise dar gelmiş ve bu ihtiyaca kemaliyle cevap veremez halde bulunmuştu.

Bu, büyük ve şerefli hizmet nöbetini aldığım gün, sorunların ne kadar çetrefil, ne kadar mudil ve ne kadar müşküller içerisinde bulunduğunun idraki içindeydim. Bu hizmet nöbetimizi devredeceğimiz güne kadar, yurdumuzda insan yaşantısıyle ilgili olan bu ihtiyaçlardan bir katrasını olsun telafi edebildiğim anda elbette kendimde büyük mutluluk hissedeceğim; ama ihtiyaçlar devam edecek ve her nöbete giren insan, bu ihtiyaçların daha çok çoğaldığını görecek ona çok yönlerde cevap verememenin sıkıntısı içinde kalacak.

Şehirleşme olayının muhtevasında, bilhassa teknolojinin Batıda kazandığı büyük boyut karşısında vatandaşlarımız her soruna çözüm getirecek tedbirler beklemektedirler. İnsan kültürü arttıkça, insanın daha varlıklı bir hayata kavuşma imkânları ortaya çıktıkça, medeniyetin geliştirdiği her şeyi kendi yurdunda, kendi şehrinde ve kendi oturduğu yerde araması tabii hal arz etmektedir.

Bu sebeple, bu küçük muhteva dahilinde tüm fonksiyonlarını belirtmeye çalıştığım Bakanlığın çalışmalarında, elbette karşılaştığımız sorunları süratle halledebilecek bir iddianın insanı olarak karşınızda konuşmayacağım ve esasen mücerret birtakım beyanlarla meselelerin aşılamayacağını da idrak etmiş bulunuyorum. Bu sebeple, Bütçe Karma Komisyonunda büyük bir salâbetle, fevkalâde demokratik bir görüşle ve büyük bir açıklıkla arkadaşlarıma, Bakanlığımın içinde bulunduğu durumu, gelecek yıldaki hedeflerini ve bu arada da kendi kendimizi tenkit mahiyetinde telakki edilebilecek otokritiği yazılı halde dağıtma cesaretini gösterdim. İddiasız insanların yapabileceği bir şekil dahilinde hem kendi kendimizi tenkit ettik, hem de birtakım dileklerde bulunacak arkadaşlarımıza ışık tuttuk. Sayın Mumcuoğlu da bunu kemaliyle kullanıverdi.

Bu sebeple, Bakanlığın çalışmalarını bir not halinde bütün Bütçe Karma Komisyonu üyelerine takdim ettiğim için, bütün seksiyonların nasıl çalıştı-

ğını ve ne şekilde hadiselere baktığını anlatmayacağım. Vaktin de darlığını hesap ederek kıymetli tenkit, temenni ve öneride bulunan arkadaşlarımın görüşlerinden benimsediğim cihetleri ve benimsemediğim cihetleri tartışma konusu yapacağım.

Sayın Şerif Tüten, Cumhurbaşkanlığı Kontenjan Senatörleri adına yapmış olduğu konuşmada, esasen bu konuda yılların ötesinden gelen bir tecrübe içerisinde, meseleye genel anlamda, ilmî bir muhteva dahilinde baktı.Hakikaten, bu genel anlamda yaptığı eleştirileri büyük bir memnuniyetle karşıladım. Gerçekten, dengesiz şehirleşme olayını ve kalkınmada bölgesel denge sağlanması için alınması iktiza eden tedbirleri büyük bir vuzuhla belirttiler.

Biz de bu görüşe paralel olarak Bakanlığımızda sürdürdüğümüz çalışmalarda, hem dengesiz şehirleşme olaylarına birtakım çözüm yolları getirebilmek ve hem de bölgeler arasında kalkınmada denge sağlayabilmek amacıyle birtakım projeleri gerçekleştirmek yolundayız. Esasen kalkınma planımız bölgesel gelişmeyi, şehirleşme ve yerleşme düzeninin sağlanmasını, yurt kalkınması için önemli bir araç olarak kabul etmiştir.

Gelişmeyi ülke sathına dengeli olarak yaymak ve nüfusu kaynağında tutmak amacıyle bütün Türkiye'yi kaplayan sekiz bölgede çalışmalarımız tamamlanmış bulunmaktadır: Marmara, Ege, Orta Anadolu, Antalya, Çukurova, Batı Karadeniz, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri olarak ele alınan çalışmalarda her bölgenin sosyal ve ekenomik yapısı incelenmiş ve şehirsel gelişme hiyerarşisi tespit edilmiştir. Bu tespite göre; İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin, Adana, İskenderun mevcut metropoliten merkezler olarak telâkki edilmiş, diğer yandan; Samsun, Elâzığ, Erzurum, Zonguldak metropoliten karakterde geliştirilecek şehirler meyanında telâkki edilmiş, diğer taraftan; Sakarya, Kocaeli, Bursa, Eskişehir, Kayseri Manisa, Trabzon, Konya, Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Sivas, Antalya, Mersin, Van gelişme merkezleri olarak tespit edilmiştir.

Metropoliten merkezlerdeki ve gelişme merkezlerindeki şehir planlama faaliyetlerimiz bu yönleriyle sürdürülmektedir.

Ayrıca kurumlararası çalışmalar yapılarak, sosyal ve ekonomik altyapıların bu merkezlere sevki tedbirleri üzerinde durulmaktadır. Ancak Bakanlığımız, takdir edersiniz ki, bu konuların tetkik ve araştırma görevini icra edecek, bu araştırma ve tetkik sonuçlarını muayyen raporlara bağlayacak; fakat bunu kendi Bakanlık muhtevası içinde muayyen bir müeyyideye raptederek bunu tanzim ve icra edecek kudrette bulunmamaktadır.

O sebeple araştırma ve etütlerimizin sonucunu, elbette Hükümet düzeyinde yaratılacak bir icraî fonksiyon içinde ancak şekillendirmek mümkün olabilecektir.

Bu, genel anlamda Sayın Şerif Tüten'in ileri sürmüş olduğu temennileri bir yönüyle karşılar zannediyorum.

Diğer yönden Sayın Tüten, bölge, metropoliten alan, şehir imar planlarının yapılması ve belediyelere teknik yardımın yürütülmesi için bu yılki bütçede konunun yalnızca konmuş olan ödenekle aşılamayacağını belirttiler; doğrudur. Elbette bu büyük ihtiyaçlar manzumesi içerisinde bu yıiki Bütçeye konabilmiş ödenek bütün bu sorunlara çözüm getirecek yeterlikte değildir ve esasen Sayın Tüten bunun miktarının çoğalmış olmasını da meselede hal ve çözüm yolu olarak görmemektedir.

O sebeple, katıldığım fikirler içerisinde, mevzuat çalışmalarının önplanı işgal ettiği fikriyle beraberim ve Metropoliten Birlikler Kanunu tasarısının çalışmalarının muayyen bir seviyeye gelmiş bulunduğunu kendisine belirtmekle inşirah duyarım. İçişleri Bakanlığı ve İmar ve İskân Bakanlığı tasarı üzerindeki görüşlerini tespit etmişler; şu anda Maliye Bakanlığının bu tasarı üzerindeki görüşü beklenmektedir.

Değerli arkadaşlarım, sayın senatörler;

Elbette büyüyen şehirler bir taraftan da, biraz evvel izah etmiş olduğum gibi metropoliten birlik şeklinde taazzuv etmek mecburiyetini hissetmektedir.

Bir taraftan kırsal alanlardan, köylerden şehirlere nüfus kesafeti yürümekte; şehirler kendi bünyelerinde büyüdükleri için problemlerle karşı karşıya kalmakta, daha büyük şehirler ise bu büyüklüğü kendi bünyesinde hissedince, metropoliten birlik halinde bazı sorunlarını çözmeye mecbur kalmaktadır. Demin de söylediğim gibi, bu ihtiyaçlar devam edecek ve gelişen şehirler daha çok gelişecektir.

Sayın İbrahim Tevfik Kutlar, gecekondu sorunuyle ilgili öneride bulundular. Şüphesiz gecekondu sorununu 1966 yılında çıkarılmış bulunan 775 sayılı Kanun önlemek imkânını bulamamıştır. Gecekondu sorunu, biraz sonra da değineceğim bazı hususlar içerisinde bir vakıa olarak gelişmiş; yasal tedbirlerle, kanunlarla bu vakıanın önüne geçmek mümkün olamamıştır.

Değerli senatörler;

Gecekondu sorununun kökünde sosyo - ekonomik birçok sebepler vardır. Bu büyük sorunun, bu büyük derdin, münhasıran İmar ve İskân Bakanlığı tarafından alınacak tedbirlerle çözülebilmesi mümkün değildir. Bir vakıadır, kendisini hissettirmiştir, kabul ettirmiştir; Yasaya rağmen 1966 yılından bugüne kadar da eksilmemiş, daha büyük çapta artmış bulunmaktadır.

Sayın Hayri Mumcuoğlu Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına yapmış olduğu eleştiride birçok hususa temas ettikleri cihetle, kendilerini ikna edebilecek kabiliyette cevap vermeyi zarurî görüyorum. Sayın Mumcuoğlu'yle beraber 1973 yılında Talû Hükümetinde çalışmış bulunuyoruz; aynı Hükümette ikimiz de Bakanlık yaptık. Yalnız, Sayın Mumcuoğlu bu defa o eski kendisine has müdekkik tavrından uzaklaşmış ve bu konuları derinliğine maalesef tetkik etmeden kürsüye gelmiş; onu hissettim. Onu kendilerine teker teker Yüce Senatonun huzurunda arz edeceğim.

Beraber aynı Hükümette görev ifa eden insanlar birçok günlük ve uzun vâdeli sorunlar karşısında tavır takındıkları cihetle, birbirlerini çok daha iyi anlarlar ümidindeyim. O sebeple, «yatırımların partizan bir görüşle dağılması» gibi, «tayinlerde partizan görüşten vazgeçilmesi» gibi temennilerinin muhatabı eğer ben isem, bundan üzüntü duydum ve meseleleri derinliğinden almak suretiyle tetkik etmediği kanaatine vardım.

Değerli senatörler;

Bir şeyi huzurunuzda açıklıkla ifade etmek istiyorum. 1973 yılında Bayındırlık Bakanlığı görevini ifa ettim. Bir tek daktilonun değiştirildiğini hiçbir kimse iddia edemez; ama onu takip eden devrede Türkiye'de birden bire (gayet açık söylüyorum) ortaya çıkarılmış partizanca hareketlerin mukabili olarak; işte o partizanlığı Bakanlığımdan def etmek için, onu bertaraf etmek için elbette birtakım tayin tasarrufları yapmaya mecbur kaldım.

Yatırımlarda da bu böyle olmuştur. 1973'e kadar burada yatırımların listesini görmekteyiz. 1974 yılında vuku bulan partizanca yatırımların bertaraf edilebilmesi için, asgarî anlamda bir denge kurabilmek için muayyen bir ölçekte hareket etmeye mecbur kaldım; biraz sonra ifade edeceğim.

Sayın Mumcuoğlu, benim gayet açık ve demokratik bir tarzda, biraz evvel de bahsetmiş olduğum gibi, Bakanlıkta hazırlatmış olduğum notta yetersizliği ortaya koymuş olduğumu ifade ettiler. Elbette, bunu büyük bir salâbetle ifade ediyorum. Esasen bundan sonra hangi İmar ve İskân Bakanı gelirse gelsin, yüz yıllar geçse, yeterlilik iddiasında bulunması mümkün değildir.

Teknolojinin ilerlemesi karşısında insan ihtiyaçlarının daha büyük çapta gelişmesi ve insanların kafa yapısı itibarıyle daha eğitilmiş şekilde insanca yaşama imkânlarına kavuşma yönünden kendisini haklı görmesi tahtında o ihtiyaçlar fevkalâde büyük vüsat kazanacak ve idareler onları yeterince karşılayamadıklarını kendi kendilerine teslim edeceklerdir. Ama bu arada Sayın Mumcuoğlu, benim bu kadar açıklıkla not haline getirip üyelere takdim etmiş olduğum yazılı rapora rağmen, «Oysa bütün bunlara rağmen, esefle kaydedeyim ki, tedbirler alınmamıştır.» dediler.

Herhalde bu otokritiği kendine göre çok uygun buldu; ama alınması gereken tedbirler manzumesini dikkatlice tetkik buyuramadılar. Orada da alınması gereken tedbirler bütün unsurları ve detayları ile tespit edilmiş idi.

Ezcümle konut kanunu tasarısının getirileceğini, konut kooperatifleri kanun tasarısının getirileceğini, ucuz arsa alımı kanun tasarısının getirileceğini o yazılı notumuzda bütün vuzuhu ile belirtmiş bulunuyorduk. Bakanlığın elbette bir yasal tedbirler, kanunî mevzuat yönünden geliştirmesi gereken tedbirler manzumesi var, bunun yanı başında, icraî tedbirler var. Yasal tedbirleri de daha Hükümete geldiğimiz günün ferdasından itibaren kovaladığımızı herhalde Sayın Mumcuoğlu fark edemediler.

Değerli senatörler;

Çok kısa bir dönemde, 2,5 ay içerisinde Allaha şükür olsun ki, bu Meclisten İmar ve İskân Bakanlığının çalışmaları ile ilgili üç kanun tasarısı geçirttim. Henüz daha Meclis yeni çalışmalarına başladı, akabinde bütçe girdi. Bunu takiben paket halinde birtakım mevzuat çalışmalarımız Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacaktır.

Sayın Mumcuoğlu bir yerde daha, herhalde bir unutkanlığın içinde veya iyi tetkik edememenin tevlit ettiği bir netice içerisinde kaldılar. Onu da kendimce, anlayabildiğim kadarı ile borç telâkki ederek, bir arkadaşımın yanlış anlamış olduğunu zannettiğim fikirleri yönünden karşılamak mecburiyetindeyim.

Sayın Mumcuoğlu, ifadelerinde, gecekonduda oturan vatandaşların Millî Cephe Hükümeti Programın-

da medenî ihtiyaçlarının karşılanacağından bahsediyor ve Bütçe Komisyonunda konuşan bir arkadaşımızın da konuşması ile bu durumun bir nevi tezat teşkil edeceğini ifade etmek istiyor.

Değerli senatörler;

Bütçe Komisyonunda gecekondu sorunu ile ilgili olarak değerli arkadaşım Turgut Toker, (bir vecibeyi ifa etmek mecburiyetindeyim) benim naçiz kanaatimce fevkalâde değerli, fevkalâde tetkik edilmiş, fevkalâde muhtevalı ve realist bir konuşma yaptı. Onu huzurunuzda üç - beş satır ile Bütçe Komisyonunda tuttuğum zabıttan aynen ifade edeceğim. Sayın Mumcuoğlu belki bu Bütçe Komisyonundaki zabtı inceleme olanağını bulamadı.

Sayın Toker bu konularda fevkalâde yetişmiş, emek vermiş, zahmet çekmiş, belediye formasyonundan gelmiş ve bu Bakanlığın şerefli görevini daha önce yüklenmiş bir arkadaşımız. Argüman olarak Sayın Mumcuoğlu'nun kullandığı ve benimsemediği, katılmadığı; sanki gecekonduyu bir kadermiş gibi Cephe Hükümeti kabul ediyor, onu bir vakıa olmaktan ziyade benimsemiş gibi görünüyor, şeklinde mütalaada bulundular. Sayın Toker şunu söylüyor :

«Gerçekte Türkiye'de gecekondu sorunu bir konut sorunudur. Bu, sadece konut açığından ve zaruretten doğmuş bir sorun da değildir. Elbette bir zaruretin, elbette şehirlere gelmenin, elbetteki gelir seviyelerinin düşük olmasının, bir gecekondu yaparak onun altında barınma çaresini aramanın neticesidir, ama bunun yanında başka sebepler de vardır :

Bir kere, «Batıya nazaran kendimize göre özelliği olan konut tipidir, gecekondu...» Bunu söylüyor; «Batıya nazaran kendimize özgü bir konut tipidir, gecekondu...» diyor.

Türkiye'deki büyük şehirlerimizdeki gecekondulara bakınız ve Türkiye'nin köylerindeki normal olarak yapılmış yapılara bakın, yüzde 90'ı itibarıyle Türkiye'nin büyük şehirlerindeki gecekondular, köylerimizin bütün yapılardan daha üstün vasıftadır. Hatta şunu söyleyebilirim ki, bugün Yozgat'ın Çekerek İlçesine gidiniz, ilçe merkezidir, onunla mukayese yapıyor ve sonunda Sayın Toker şunu söylemek istiyor :

«... Değerli arkadaşlarım;

Gecekondu aynı zamanda alışkanlıklardan kurtulup şehre intibakın intikal devresini teşkil eder. Bu itibarla alışkanlıkları sürdürecek bir konut tipidir. Köyden gelir, kasabadan gelir büyük şehre, onu başlangıçta bir beton binaya sokmak isteseniz girmez; girerse yadırgar. Bunu kabul edin. Yaşama alışkanlıkları itibarıyle orada barınamaz. Bu itibarla tek katlı, mümkün olduğu kadar kümes'i olan, mümkün olduğu kadar bahçesi olan bir intibak devresini geçmek mecburiyetindedir, bir nevi.

Gecekondu için getirilmiş kanunlar, şunu ifade edeyim, hangi iktidar devrinde olursa olsun, meseleye hep hukuk açısından bakmışlardır. Bir araştırmaya istinat etmemiştir ve meseleye ekonomik ve sosyal yönden tedbirler getirmek suretiyle gitmemiştir.

Bu itibarla, arsa - konut organizasyonu, konut finansmanı, yapı endüstrisi ve yapıda sanayileşme, standartlaşma, konut mevzuatı, işgücü henüz tam halledilmiş değildir. Bence evvelâ bir konut yasası getirilmeliydi. Onun bıraktığı açık, Gecekondu Kanunu ile doldurulmaya çalışmalıydı...» diye devam ediyor.

Bu fikirlerine Sayın Toker'in aynen katılmaktayım ve fevkalâde değerli bulmaktayım. Tahmin ediyorum şu okuduğum ifadeleri eğer biraz yavaş yavaş okuyabilmişsem Sayın Mumcuoğlu da benimsemiş olsa gerek.

Bir yanlış anlama oldu zannediyorum; gecekonduyu, gecekondu halinde kabul eden kimse yok. Elbette orada yaşayan vatandaşlarımız onun çok daha fevkinde, çok daha mükemmel hayat koşulları içerisinde, çok daha rahat, çok daha mükemmel konutlara kavuşmasını ister. Ama, bu vakıayı, bu zarureti şimdiyedek gelmiş geçmiş hükümetler kemâliyle önlemek imkânını bulamamışlar.

O sebeble, Cephe Hükümeti ne demiş : «Gecekonduda oturan vatandaşların medenî ihtiyaçlarını karşılamak istiyoruz.» demiş. Bunu da kanıtlayan, bunu da belirleyen elimizde doneler var, muhterem arkadaşlarım.

Bir mukayese yapmaktan mümkün olduğu kadar içtinap etmek istiyorum; ama tabiî Sayın Mumcuoğlu'nun beyanlarını da zapta geçen ifadelerle bazı noktaları ile tavzih etmek gereğine inanıyorum. O sebeple belirtmek mecburiyetindeyim.

Değerli arkadaşlarım;

Belki para birimi çok meseleyi halletmez; ama Sayın Mumcuoğlu'nun yanıldığı bir noktayı tekrar belirterek ifade ediyorum :

«1973 yılı İmar Bakanlığı Bütçesi...» diyorlar, istenilen miktar, düşünülen miktar; o tabiî bizi hiç ilgilendirmez, ama 1973 yılı Bütçesi 417 milyon 352 bin lira olarak bağlanmış; Yüce Meclisten bu şekilde geçmiş.

1974 yılı İmar Bakanlığı Bütçesi 580 milyon 911 bin lira olarak bağlanmış. Bu defa gerek Hükümetin bu konuya vermiş olduğu büyük ağırlık ve gerekse, ilâveten Bütçe Komisyonunda bulunan sayın arkadaşlarımın tümünün konuya vermiş olduğu büyük hacim dahilinde, Bütçemiz 1 251 000 000 olarak bağlanmış bulunmaktadır. Tabiî Sayın Mumcuoğlu, «1973 yılı Bütçesinde 850 milyon liralık Bütçe istenmişti» diyor. İstenmiş; ama bağlanan miktar 417 milyon olmuş. Ben de bu defa Bütçeyi 4 milyar istedim; ama bağlanan miktar 1 251 000 000 oldu. İstemek başka, onu almak başka. «O sebepie 1973 yılında 850 milyon olduğuna göre, bu miktar artımı paranın iştira kudreti muvacehesinde büyük bir şey teşkil etmez.» diyor. Bu rakamlarla meseleyi vuzuha kavuşturduğumu zannediyorum. Geçen yılki bütçeye nazaran bu yılki İmar ve İskân Bakanlığı Bütçesi yüzde 91 artmıştır. Genel Bütçe diferansı ile İmar ve İskân Bakanlığı arasındaki diferans, bizim lehimize daha büyük bir grafik teşkil etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım;

Ayrıca, gecekondu sorununa bu 500 küsur milyon liralık bütçeden 1974 yılı Bütçesine 150 milyon ilra altyapı hizmetleri için konabilmiş, (dikkatinize arz ediyorum) bütün buna rağmen 13 Eylül 1974 tarihine kadar 92 milyon lira sarf edilebilmiştir. Demek ki, bunlar rakamların belâğati. Aslında bütçe müzakereleri, bütçe mukayeseleri, bütçe münakaşaları bu mihver etrafında yapılabilmelidir. Rakam ifade ediyorum, 13 Eylül 1974 tarihine kadar 92 milyon lira sarf edilebilmiştir, diğer tarafı sarf edilememiştir.

1976 Bütçesinde altyapı hizmetleri için yurdun muhtelif yörelerinde mevcut gecekondulara altyapı hizmetlerinin götürülmesi ve önleme bölgelerinin konut üretimine hazır hale getirilebilmesi için devam eden çalışmalara ilâve olarak yol, su, kanalizasyon ve elektrik için 398 046 000 lira ödenek konulmuştur. Soruna vermiş olduğumuz önemi, ehemmiyeti bu rakamaların belâgati ifade etmektedir zannediyorum.

Sayın Mumcuoğlu yine bir parodoks yapmak istedi, ondan da üzüntü duydum. Herhalde bu konuyu da tam muhtevasıyle bir eleştiriye, araştırmaya tabi tutmadılar. «Benim yüzbinlerce vatandaşım gecekondularda yaşarken Muğla girişine, Bursa'ya, Eskişehir'e, Çankırı'ya bir tek apartman dairesi yapılsa bile yadırgarım» şeklinde bir ifade buyurdular.

Değerli arkadaşlarım;

Tabiî bu ölçeği herhalde iyi değerlendiremediler. Bu nokta nasıl olmuştur, Yüce Senatoya arz etmek istiyorum :

Türkiye'de 1975 yılı Programının öngördüğü veçhe dahilinde 4 bin konutun kamu eliyle üretilmesi planlanmış idi. Bunlardan 800'ü İstanbul, 800'ü Ankara, 800'ü İzmir, geri kalan 1 600'ü de yurdun muhtelif şehirlerinde bulunmakta idi.

Bursa da bizim bir yurt parçamız, orada da sınaî gelişme ihtimalleri var. Büyüyen bir şehirleşme olayı var, orada da yaptık. Bursa'dan tutun, Eskişehir, Balıkesir, Kocaeli, Kütahya, Maraş, Elâzığ, Erzurum, Samsun (bütün vilâyetleri şimdi sıkılırsam ezberden sayarım); bunlar da birtakım konut ihtiyacı içinde bulunan memleketlerimizdi ve şurasını açıklıkla ifade edeyim ki, bu Bütçeyi ve bu Programı esasen ben yapmamıştım, benim selefim Sayın Babüroğlu yapmıştı; onun yapmış olduğu programı uyguladık. Ben bu sene yapıyorum Türkiye'de konut dağılımı programını. Gelecek yıl onu tenkit ederiz, onu münakaşa ederiz.

Binaenaleyh, Muğla'nın girişinde böyle bir şey yok; bu sene Programımızda «Muğla girişi» diye bir şey bahse konu değil, o da yanlış. Muğla girişine bina yapmak... Asla yok böyle bir şey; ama Bursa'ya amaçladık, Eskişehir'e yapıyoruz. Bu fakir Çankırı'ya da 40 tane yapıyoruz. Herhalde bunu da yadırgamazsınız Sayın Mumcuoğlu?.. Onu da müsaadenizle yapacağım ve yaptıracağım. Geri kalmış bölgelerde (bırakın Çankırı'yı) bundan sonra (biraz sonra anlatacağım) program dahilinde Mutki'de, Beytüşşebap'da, Şemdinli'de yapacağım. (A. P. sıralarından alkışlar).

Bütçe Karma Komisyonunun değerli üyeleri lütfettiler, 100 milyon lira konut sorununun çözümü için ilâve ödenek verdiler. Biraz sonra manzûru âliniz olacak, bir önerge ile daha çok vuzuha erdirmek istiyoruz. Evleviyetle Doğu Anadolu'da ve özellikle geri kalmış bölgelerde, il merkezleri dışında da 2 bin konutu programlaştırıyoruz. Bu 2 bin konutu 2. yıllık periot içinde inşa etmeye kararlıyız. Biraz evvel ifade ettiğim gibi, inşallah Hakkari'nin Yüksekova'sında, Van'ın Çatak'ında, Siirt'in Eruh'unda bu binalara çimentoyu, demiri, ahşap olmayan beton karkas binayı orada vatandaşımıza numune olarak göstermek istiyoruz. O sebeple bu yıl 100 milyon, gelecek yıl 100 milyon sâri ödenek olarak konulacak ve bu işe girişeceğiz.

Bu yılki 4 bin konutluk programımızı gerçekleştirmek için aylardan beri belediyelerle büyük mücadelede bulunuyoruz değerli arkadaşlarım. İnanır mısınız ki, bizim Mesken Genel Müdürlüğü eliyle vereceğimiz para ile belediyelerin mesken sorununu, konut sorununu çözmeye, halletmeye çalışıyoruz; belediyelere o heyecanı, o arzuyu veremiyoruz.

Istanbul Belediyesine 64 milyon lira özellikle bu konut sorunu için para gönderdik. 6 - 7 - 8 aydan beri yaptığımız müzakere, müzakere, müzakere, rica minnet; bizden gelen rica minnetlerle daha 20 - 25 gün evvel 800 konut ihale ettirtebildik. İzmir'de 750 konutu çok müşkülâtla ihale ettirtebildik. Ankara'nın 800 konut kontenjanı var idi. Bugüne dek yapılan bin türlü müzakereye rağmen, Ankara Belediyesi bu 64 milyon lirayı alıp da «Şurada bu konutları inşa edeyim» diye müteahhidine ihale etmedi. O sebeple Bakanlık olarak Ankara'nın bu konut ihtiyacına karınca kararınca yararlı olur düşüncesi içerisinde 400 konutu Bakanlık olarak direkt ihale ettik.

Değerli arkadaşlarım;

Bu sefer perspektifi daha çok değiştirmeye çalışıyoruz. Belediyelerle irtibatımızı muhafaza etmekle beraber, onların izinde gitmeye kendimizi mecbur hissetmek istemiyoruz. Belediyeler bu anlayış içerisinde kendileri arsa bulup da konut yapımı hususunda Bakanlığıma müracaat ettikleri takdirde teknik, proje, para yardımı yapıyoruz; kendilerine yardım yapılmak suretiyle konut sorunun da birtakım çözüm yollarını yine de bulacağız. Ama, bunun yanı başında Bakanlığım kendi mihverinde kurmuş olduğu bir organizasyonla 2 bin dar gelirli yurttaş için bütün yurt düzeyinde konut yapmayı amaçlamıştır; zait iki bin. Biraz evvel ifade etmiş olduğum gibi, Doğu Anadolu ve geri kalmış yörelerde münhasıran konut yapmayı amaçlamıştır ve bu yıl içerisinde 2 750 konutun da İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde devamını intaç edecektir. Bunları, fevkalâde düzgün bir program dahilinde düzenlemiş bulunuyoruz; bunu böyle yürüteceğiz.

Değerli arkadaşlarım;

Sayın Mumcuoğlu, bu arada yöresel, kendi bölgesiyle ilgili bir noktaya değindiler. Bu belediye teknik hizmetleri kanalıyle yapılan yardımlardan bahis buyurdular ve ezcümle; «Tekirdağ'ın Şarköy ve Saray ilçelerine yardım yapılmadığından» bahsettiler, ama aynı beyanları içerisinde geçen yıl bu «Şarköy Belediyesinin 500 bin liralık bir ödenek elde etmiş olduğunu» da ifade buyurdular.

Değerli arkadaşlarım;

1974 yılında Tekirdağ'ın yalnızca iki ilçesine yardım yapılmıştır; Saray Belediyesine 450 bin lira, Şarköy Belediyesine 500 bin lira. Tekirdağ ili dahilinde yalnız ihtiyaç içinde bulunan belediye münhasıran iki tane bu değil ki ve elbette bunun yanıbaşında diğer belediyelerin de ihtiyaçını karşılamak bizim için bir görevdi. Ben de bu defa Tekirdağ'ın merkezine 900 bin lira, Çerkez Müsellim'e 100 bin lira, Hayrabolu'ya 300 bin lira, Malkara'ya 400 bin lira, Muratlı'ya 200 bin lira para yardımı yapma imkânını buldum. Denge sağlamaya çalışıyoruz. Geçen yıl 500 bin lira alan belediyeye, hiç yardım almamış belediye dururken bu defa tekrar ilâve edici mahiyette bir harekete geçersek adaletsiz bir tutum olurdu. Ben de adalet üzere iş yapmayı yıllar yılı kendi nefsinde benimseyen bir kişiyim. Onun için bu kişiliğimin gereği olarak bu diğer kasabaları projeleri dahilinde tatmin etmeye çalıştım.

Ancak, gayet açık ifade ediyorum, dosyalarımda var; bu Köşk önündeki yeşil saha meselemiz var, onun tartışmasına girmiyorum. Eğer orada Köşk önünde yeşil saha tanzimi için ayrılmış bulunan 50 milyon lira ödeneği, hiç polemik ve demagojiye kapılmadan kendi kafamın ve kendi fikrimin neticesi olarak ifade ediyorum, Doğu Anadoluda ve ezcümle geri kalmış bölgelerde fakir, güçsüz, maddî takati müsait olmayan 300 belediyeye dağıtmayı öngördüm. Şarköy'ü de oraya koymuştum. Demek ki, balansları ayarlayalım derken, o program içerisinde Yüksek Planlama Kuruluna, Başbakanlığa da nereye ne vereceğimi tespit etmek suretiyle listeye bağlanmak üzere takdim etmiş bulunuyorum. Şayet Yüksek Planlamada kabule şayan görülürse bu para elbette gidecektir.

«Metropoliten şehirlere yardım yok denecek kadar azdır. 251 milyon liralık belediye teknik hizmetleri ödeneği de göstermelik bir rakam olarak kalacaktır» diye ifade ettiler Sayın Mumcuoğlu.

Değerli arkadaşlarım;

Bu 251 milyon liralık belediyelere teknik yardım fonu, ilk defa bu yıl bu kadar büyük vüs'at kazanmıştır, irtifa kaydetmiştir. 1974 yılında bu bölümdeki ödenek 104 milyon lira idi. 1975 yılı Bütçesinde 30 milyon lira olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkmıştı. Koca bir vatan parçası, 1 700 belediye; 30 milyon lira teknik hizmet yardım ödeneği... Onu Bakanlığa geldiğim günün 1 nci ayında hemen bir tasarı hazırlatmak suretiyle Hükümetten 100 mil-

yon lira olarak geçirdik, çıkardık; Bütçe Komisyonunda da değerli arkadaşlarım lütfettiler 40 milyon lira ilâve ettiler; 140 milyon lira ilâve etmek suretiyle 170 milyona iblağ edebilmiştik. Bu defa 180 küsur milyon lira idi, Bütçe Karma Komisyonuna gelen şekliyle, 69 milyon da arkadaşlarım ilâve etmek suretiyle 251 milyona iblağ edildi. Eğer bu Bütçenin makro dengesi içerisinde bu miktar 500 milyon, 1 milyar olmuş olsaydı ben bu Bakanlıkta, elbette, takdir edersiniz ki, hayatımın baharını yaşardım; fevkalâde memnun, fevkalâde müsterih, fevkalâda mütehassis olurdum. Belediyecilikten gelen bir politikacı olduğum için, belediyelerin sıkıntılarını, dertlerini, şikâyetlerini, ıstıraplarını, ihtiyaçlarını çok çok iyi bilmekteyim. O sebeple 720 belediyeye; yani proje miktarı asla 100 bin liradan aşağı düşmemek üzere 720 belediyeye paramız girdi. Paramızın girmesi demek, sesimizin girmesi demek, onun proje yaptırması demek, proje için gayret sarfetmesi lâzım demek ve dolayısıyle buradan kendisi de yardım beklemesi demek. O, 50 milyonluk ödeneğin de dağıtılabilmesi mümkün olsaydı, Bakanlığıma müracaat edip de is'af edilmeyen hiç bir talep kalmamış olacaktı. Tabiî gelecek yıllarda bu daha büyük çapta gelişecek, ama projeler muvacehesinde onlara katkıda bulunuyoruz. Herhangi bir ihtiyacını Bakanlık olarak tedvir ve temin etmiyoruz. Kendi projeleri 1 milyon lira ise 200 bin lira, 300 bin lira; ne ulaşabilirse katkıda bulunmak suretiyle orada bir eserin, bir imar hareketinin gerçekleşmesine çalışıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Bakan bir dakika. Programımız gereğince konuşma süreniz bir saattir. 45 dakikasını konuşmuş bulunuyorsunuz. Bu süreye soruları cevaplandırma da dahildir, bunu da dikkate almanızı ve konuşmanızı buna göre ayarlamanızı istirham ediyorum.

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Devamla) — Mümkün olduğu kadar riayetkâr olacağım Sayın Başkanım; teşekkür ederim.

Şimdi, «Metropoliten şehirlere yardım yok denecek kadar azdır...» Esasen Türkiye'de bu tabiî sosyal adalet, sosyal inkısam meselelerini dile getiriyoruz, lâflarını ediyoruz da böyle hesabî birime geldimi insan nereye neyi dağıtacağını şaşırıyor. Biraz evvel küçük belediyelerden bahsediyoruz, ondan sonra geliyor metropoliten büyük şehirlere yardımdan bahsediyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Bu konuda kamuoyunda büyük spekülasyon yapılmaktadır, polemik yapılmaktadır. Ben size, Yüce Senato huzurunda İstanbul, Ankara, İzmir şehirlerine ne şekilde yardım yapılmış ifade edeceğim : Ne büyük metropoliten şehir husumeti var, ne küçük kasaba aşkı var; ikisini dengelemek devlet adamlığının görevidir. Bu yardımı benim yaptığımı zannetmeyin, ama İller Bankasından geçtiği için bu yardımın hakiki hüviyetini yüksek huzurunuzda arz edeceğim. Aslında, hepinizce malumdur ki, Konsolidasyon Kanununu çıkarmak suretiyle Türkiye belediyelerine 1975 yılında belki yıllar boyunda alamadığı rahat bir nefesi aldırmış bulunuyoruz. Bu gayet açık, aşikâr ve hesaplarla belirli. 2 milyar 457 milyon liralık bankaya olan borçları belediyelerin, konsolide edilmiştir. Borçtan müberra hale getirilmiştir. Dolayısıyle hisseleri; bir de dört aylık geçmiş hisseleri kendilerine defaten gönderilmek suretiyle, hisseleri kesintiye tabi olmaksızın dağıtılma olanağı doğmuştur.

Bu arada İstanbul için 1974 yılında İller Bankası muhasebe kayıtlarından çıkarılan rakam... Şu münakaşayı bitirmek için son defa söylüyorum. Bugün yine televizyonda birtakım beyanlar; «Cephe Hükümeti kıydı... Ankara, İstanbul, İzmir; büyük şehir, bilmem ne...» Bunları Devlet adamlığı görevini bihakkın yerine getirmek isteyen insanlar yapmazlar. Ankara'da, İstanbul'da yaşayan her partiden insan var. Adalet Partili yok mu?.. O da hizmetten istifade edecek. Elektriği o da yakacak, suyu o da içecek, kanalizasyondan o da istifade edecek. Hatta o kadar ki, Adalet Partilisi var, Halk Partilisi var, Güven Partilisi var, her türlü insanlar var; anarşisti var, Maoisti var, bilmem nesi var, her şey var. Hepsine hizmet ediyorsunuz suyu ile elektriği ile. Medenî ihtiyaçlarda şahıslar tefrik edilmez; ama rakamları söylüyorum :

İstanbul : 1974 yılında 186 milyon 752 bin lira. 1975 yılında 476 milyon 342 bin lira. İstanbul Belediye Başkanı da muhasebecisini İller Bankasına göndermiş, bu rakamlarda 5 - 10 milyon lira artış ifade etmiş. Demek ki, 186 milyon... 476 milyon...

Ankara : 1974 yılı 127 milyon 223 bin, 272 milyon 758 bin 1975 yılı.

İzmir : 31 milyon 657 bin 1974 yılı, 79 milyon 864 bin 1975 yılı. Rakamlar bunlar. Tabiî bu rakamların haricinde başka şey söylemeyi zait telâkki ediyorum. Bu işin de boş yere polemiğine girmeyi gerekli görmüyorum; rakam bu...

Değerli arkadaşlarım;

Onu takiben Sayın Hasan Güven arkadaşım, beyanda bulundular. Teknik eleman sorunu hakikaten

bütün bu yatırımcı bakanlıkların hepsinin sorunudur. Benim de en büyük sorunum budur. Yalnız, bütçede görülen 1 milyar 251 milyon ödenek kafi değildir, onu kullanacak el, onu kullanacak bilek, onu kullanacak alınteri lâzımdır. Bu elbette teknik eleman sorunuyle birlikte çözülecektir. Teknik eleman ne kadar çok miktarda ve kaliteli şekilde bakanlığımda hizmet görürse, bu milletin bize vermiş olduğu büyük maiî imkân, millet menfaatine o kadar mükemmel sarfedilecektir.

«Şehirlere akımı önlemek için, köyü sevimli kılmak lâzımdır» buyurdu Sayın Hasan Güven. Bu cümleyi çok sevimli bir cümle olarak aynen kabul ediyorum. Ne diyor Sayın: Güven «Şehirlere akımı önlemek için, köyü sevimli kılmak lâzımdır..» Esasen Hükümetin de görüşü bu. Hele mensubu olduğum Adalet Partisi köye yönelik felsefesinde, köy hizmetlerinin gerçekleşmesi ve şehirde ne varsa, köyde de onun olmasını isteyen tavır, düşünce, görüş, gaye ve felsefe içindedir. O bakımdan aynen katılıyorum. Biz, aslında sesi çıkmayan kitlenin mümessili olarak kendimizi politika atmosferinde görmekteyiz. Biz böyle görüyoruz. İsteyen bizi böyle görür veya böyle görmez; ama biz kendimizi böyle görmekteyiz, böyle tanımaktayız ve politik mücadelemizi de bu noktaya istinat ederek sürdürmekteyiz.

Köy, bizim tabanımızda, temelimizde, ruhumuzda ve kalbimizdedir. Bunu daha fazla açıklamak istemiyorum. O, ekonominin makro dengesinde, burada bütçenin tümü üzerinde yapılan müzakerelerde görüşülmesi gereken bir konudur. O bakımdan Hasan Güven arkadaşıma bu noktada katılıyorum. Köyü sevimli kılmak lâzımdır. Aslında bu büyük kentleşme olayının önleyici faktörlerinden en büyüğü budur. Gecekondu sorununa çözüm getirecek en mühim sorun budur. Bunu yapabildiğimiz takdirde büyük çapta bu demografik hareketleri yerinde tutmak imkânını buluruz, bunu yapabildiğimiz takdirde şehirleri anormal büyümekten, çarpık gelişmekten kurtarmış oluruz.

Sayın Güven, «Şehircilik hareketi planlı bir şekilde ele alınmadığı takdirde, geleceğin ihtiyaçlarının altında eziliriz.» buyurdular; doğrudur. Şehircilik hareketini çok önceden bir öngörüşle planlamak ve ona göre meseleleri çözmek lâzımdır.

Sayın İsmail İlhan arkadaşım, tabiî yılların derdi içerisinde her bütçede aynı konuyu işler; Muş ve Varto deprem bölgesinin daimîleşme sorununa değindiler. Allaha şükürler olsun ki, bu ezelî derdin halline bir katrecik fayda getirebilmek ümidi içerisinde ve onun şevki, heyecanı, arzusu içerisinde Sayın İsmail İlhan ile Muş ve Varto'ya; Varto'nun Leylek Köyüne gitmek suretiyle orada daimî iskân konutunun temeli atmayı Cenabı Hak nasip etti. Demek ki, Muş ve Varto'da daimî iskân konutlarının yıllarca süren ıstırabını, acısını, bir başlangıç da olsa, Sayın İsmail İlhan ile birlikte dindirmek için, çare bulmak için beraberce gittik ve orada harekete başladık.

Varto'ya bağlı 14 köyde 738 hak sahibinden borçlanan 639 hak sahibi için 5 köyde 350, iki katlı ve 9 köyde 289'u tek katlı olmak üzere toplam 639 konutun ihale yöntemi ile yapımına başlanmıştır. 470 konutun inşaatı devam etmektedir. % 70 - 75 civarında fizikî gerçekleşme vukuu bulmuştur.

«Evini yapana yardım metodu» ile Muş merkez ve Varto'ya bağlı 21 köyde 1 910 hak sahibinden 1 208 hak sahibi, borçlanarak inşaatlarına başlamışlardır. Şimdiye kadar, Muş, Varto dolaylarında 45 milyon TL. konut inşaatına, 3 milyon altyapı tesislerine, 2 milyon yardımcı tesislere olmak üzere ceman 50 milyon lira para sarfedilmiştir. Bu bir başlangıç idi, Hınıs'ta da bu başlangıcı yapabildik, Karlıova'da da, programda olmadığı halde bu başlangıcı yapabildik, sırf bu yılki programımızda röper nokta olsun, gayri kabili rücü halde bu işleri bu yıl büyük bir şevkle yapabilelim diye girişmiş bulunuyoruz. Elbette 1976 projeksiyonunda Muş, Varto, Karlıova, Hınıs, Tekman, Çat ön planı işgâl edecektir, çalışmalarımızı devam ettireceğiz, orada attığımız temelleri bina haline getirip, vatandaşı bu yıl içerisinde inşallah içerisine sokacağız.

Lice konusuna, Hani konusuna vaktin darlığı nedeniyle fazla değinmiyorum. Arkadaşlarım da bu noktaya fazla temas etmediler. Esasen bu konu kamuoyunda çok belirgin hale geldi. Türlü albümler, resimler, broşürler, filmler yaptırmak suretiyle ve Senatoda olsun, Mecliste olsun, Türk basını önünde olsun, kamuoyuna bu noktada gerçekçi rakamları verdik. Onun için orada da geçirilmiş olan büyük felaketin; büyük, korkunç felaketin sonunda sırf mevsimle boğuştuk, mevsimle savaştık, zamanla savaştık; iki aylık bir periodumuz vardı, onu takip eden zaman süresi içinde kış gelecekti, inşaat mümkün olmayacaktı, O sebeple, Allaha şükürler olsun ki, 2 ay içerisinde 3 100 konutu orada realize etmek imkânına kavuştuk. Diğerlerinden bir kısmı subasman seviyesinde, bir kısmının temel atılmış vaziyette; ama bütün vatandaşlarımıza konut verebilecek kabiliyette malzememiz orada bulunmaktadır,

inşaat amirliğimiz çalışmaktadır. Onun da peşindeyiz, yürüteceğiz.

Sayın Kadri Kaplan arkadaşımız, çevre kirlenmesi konusuna değindiler, Hakikaten biraz evvel ifade etmiş olduğum gibi, bir taraftan, köyden, kente gelen vatandaşın gecekondu sorunu; herşeyden evvel kendisini sokacak bir barınağa sahip olma sorunu, onu takip eden devre zarfında şehirlerde yaşayan insanların elbette sağlıklarını sürdürebilmeleri için, hayatlarını normal şartlar içerisinde yürütebilmeleri için, çevre sağlığı sorunu ortaya çıkmaktadır. Çevre sağlığı sorunu medeniyetin 20 nci Asırda Türk Vatanına ve hatta belki bir yönü ile dünyaya izafe ettiği bir konudur. Bunun üzerinde çalışmalarımız henüz daha etüt ve proje düzeyinde maalesef. Bugün arkadaşlarımla yaptığım bir konuşmada, (Damok Projesi) var İstanbul'da; kanalizasyon meselesini halletmek için Dünya Bankası aracılığı ile vuku bulan girişimde Haliç'in 90 metre altından birtakım tüpler, borular geçirmek suretiyle teknolojinin en son gelişmiş şekliyle proje hazırlanıyor. Bu anda hepsine cevap verme imkanım yok. Fakat çevre kirlenmesi konusu Bakanlığımın tetkik ettiği tetebbuda bulunduğu, araştırdığı, geliştirdiği bir sorun, ama bunu müşahhas, somut birtakım eserlerle, birtakım görünen meselelerle henüz düzenleyebilmiş değiliz.

Ayvalık konusu da aynı mahiyette. Tabiî denizi olan, deniz kenarında olan her kasabanın, her şehrin çevre kirlenmesi fevkalâde önemli bir sorun Bunu da düzenliyoruz. Ayvalık'ta Sarımsaklı Barajı ve onun yanında bulunan bir köyün yerleşim ünitelerini gerçekleştirmek için harita alımına bu sene başlıyoruz. Kendimiz direkt İller Bankası kanalıyle yaptırmak istiyoruz. Onu da öyle halletmeye çalışıyoruz.

Kıyılar, 1605 sayılı Kanunla ek 7 ve 8 nci maddelerle düzenlenmiş bulunmaktadır. Ek 7 ve 8 nci maddelerin ve ona paralel olarak çıkarılmış olan 18 . 1 . 1975 gün ve 202 sayılı Genelge ile hazırlanmış ve yürürlüğe konmuş olan yönetmeliğin şartlarına tümüyle sadık ve riayetkâr olmaktayız; yürütmekteyiz. Lâfa bakmayın; Cephe Hükümeti geldi, İmar ve İskan Bakanlığı sahilleri yağma etti... Bunların hepsi lüzumsuz, gereksiz, manasız gerçek dışı suçlamalar. Yanlış; dibi yanlış gerçek dışı ve yönetmeliğin uygulanması, gerekli tedbirlerin alınması ve açıklamalarda bulunması amacıyle Müsteşar Yardımcısının Başkanlığında ilgili ünitelerden kurulu bir kurul, (Yönetmelik Eşgüdüm Kurulu) kurulmuş, bugüne 41 toplantı yapmıştır. Güdemine 207 konu gelmiş, 203'ü karara bağlanarak gereği yapılmak üzere ilgililere duyurulmuştur ve daha sonra da köylerde yapılan girişimlere vuzuh getirmek için yönetmeliğe ilâve yönetmelik çıkardım. O da münhasıran köylerde yapılacak uygulamalara vuzuh vermek içindir.

Sayın Hikmet Aslanoğlu arkadaşımız, âfetlerden önce alınması gereken tedbirler konusunda çok tetkik mahsulü beyanda bulundular. Teşekkürler ediyorum. Bu işle fevkalâde ilgilenmişler. Hakikaten bu konuda eksiklerimiz vardır. Eksikleri kapatmak için yeni kurmuş olduğumuz bir ekiple bu meseleleri, afetten önce alınması gereken tedbirler yönünden işlemekteyiz. Yakın bir zamanda belki fevkalâde mükemmel değil, ama şimdiye kadar vuku bulmuş çalışmaları biraz daha takviye edici mahiyette büyük bir çalışma içerisindeyiz.

Lice depreminde afet oldu. Gece oradaydım. Sabahleyin kazma kürek yoktu. Askerin kazma, küreği vardı. Sivil vatandaş kazma, kürek arıyordu; yoktu. Pazar günü Valiye, mağazaları açtır, hangi mağaza varsa, kapıyı kırın girin ne varsa; kazma, kürek hepsini Diyarbakır'dan alıp götürün, dedim. 1 000 - 1 500 kazma, kürek bulabildiler, götürdüler. İşte en iptidai araç... Bunun için arkadaşımın fikirlerini çok takdirle karşılıyorum. Hakikaten tedbir alınması gerekir ve ezcümle sivil savunma ile birlikte paralel bu işin koordine edilmesi gerekmektedir.

Bu konuda da Amerikan Hükümetinin bir daveti var, 45 günlük; bu konuyu işlemek üzere. Özellikle beynelmilel mahiyette toplantı yapılıyor. Oraya en güçlü elemanımdan bir tanesini göndereceğim. Bize ışık tutucu mahiyette birtakım son teknolojiyi getirsin diye.

BAŞKAN — Sayın Bakan, süreniz bitmiştir. Konuşmanız daha uzun sürer mi?.

İMAR İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Devamla) — Hayır Sayın Başkan. Tabiî o mevkiin yıllarca çok zahmetini çektiğim için, sıkıntısında bulunduğum için derdinizi, şikâyetinizi biliyorum. Size yardımcı olmak benim için görevim dışında bir borç. O borcu eda edebilmek üzere sözlerimi toparlamak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım;

Mümkün olduğu kadar arkadaşlarımın teknik seviyede ileri sürdükleri ve hepimizin bu vatan toprak-

larının daha iyi imar edilebilmesi, daha mamur hale gelebilmesini temin sadedinde müktesebatımızdan, tecrübemizden, bilgimizden edindiğimiz intibalar içerisinde ileri sürülen iddiaları mehmaemken, karınca kararınca, dilimin döndüğü nispette karşılamaya çalıştım. Aslında İmar ve İskân Bakanlığı gibi günlük yaşantımızın her saniye içinde bulunduğu bir hizmet, bir yatırım Bakanlığının Bütçesi muvacehesinde bir saatte sorunlara bir veçhe verebilmek mümkün değil. Sabaha kadar bu konuyu tartışsak, konuşsak, görüşsek elbette yine doyamayız. Sorun, bilhassa son yılların ve yalnız Türkiye'nin değil, bütün dünyanın büyük şehirleşme fenomeni içerisinde genişlemektedir, büyük boyutlar kazanmaktadır. Bu sebeple, zaman zaman arkadaşlarımın her türlü fikrine açık bulunmaktayım. Ne gibi yapıcı önerileri varsa benim için elbette takdire değer. Onlardan istifade etmeyi isterim. Emlâk Kredi Bankamız var, bir çok problemleri var, bir çok meseleleri aşmaya çalışıyoruz. Birkaç gün evvel yapmış olduğum basın toplantısında kamuoyuna bazı girişimlerimizi duyurdum. İller Bankamız var. 3,5 milyara yaklaşık bir yatırım. bir bütçe içerisinde huzurunuzda onun irdelenmesi, eleştiriye tabi tutulması mümkün, ama Sayın Başkanın da nazik ıkazına riayet etmek gereği var. O sebeple Bakanlığımın bu % 90 irtifa kaydetmiş bütçesi dahilinde vatan topraklarının imar ve ihyası için ne gerekirse, ne mümkünse onu yapabilmenin azmi, heyecanı, şevki, aşkı içerisinde Yüce Senatonun girişimlerimizde yardımcı olacağını umar hepinize sonsuz saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Sayın Bakana soru sormak isteyen sayın üye var mı?.. Yok.

Sayın Bakan buyurunuz.

İMAR İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Devamla) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim.

HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Sayın Başkan, sataşma hakkımı da doğuran beyanlara rağmen, kullanmadığım 10 dakikayı geçmeyecek şekilde söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Sataşmadan dolayı mı, yoksa şahsınız adına mı?..

HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Sataşma hakkımı kullanmayacağım 10 dakika içinde, şahsim adına rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakandan sonra sizden başka söz isteyen sayın üye yoktur. Tüzüğümüzün 56 ncı maddesi gereğince son söz üyenindir. Buna istinaden size söz veriyorum.

Buyurun.

HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım.

Gecenin bu saatinde ikinci kez huzurunuzu işgal ettiğim için beni mazur görmenizi istirham ederim.

Sayın Bakan ifade buyurdu; hakikaten 9 ay beraber çalıştık. Onun, aramızda olan ilişkiler nedeniyle hatıralarını muhafaza ediyorum. Bana, «Beraber çalıştığımız zamanın Mumcuoğlu'nda gördüğüm müdekkik tavrını bu kez görmedim» dedi. Ben de kendilerine diyorum ki, çok vasıflı olarak nitelediğim Nurettin Ok'un hiç insafı mı kalmadı?.

Kendisi, benim özet olarak arkadaşlarıma sunduğum konuşma metnimi kemaliyle incelememiş. İncelemeden bazı paragraflardan cümleler alarak ithama kalktı.

Değerli arkadaşlarım;

Bunu böylece kaydettikten sonra, bu ithama rağmen eğer konuşmasının sonunda değindiği iki noktadaki beyanı olmasaydı huzurunuza gelmeyecektim. Birisi şu;

«Ben, partizan tasarrufta bulunmadım,» dedi. «Yapılan partizan tasarrufları tashih ettim» dedi.

ORHAN KOR (İzmir) — Doğru!..

HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Evet, size göre doğru, bana göre yanlış. Bunun hududu yoktur. Sayın Bakana, değerli arkadaşıma tavsiye ederim: sübjektif ölçülerden kaçınsın. Biz, Türkiye olarak bilhassa teknik eleman kıyımından vazgeçmeliyiz. Yarın ben gelirim senin tayin ettiğini beğenmem, bu olmaz. Enfüsi ölçüler insanı yanlışlığa, hatta bir yerde delâlete sevkeder.

ORHAN KOR (İzmir) — Siz başlattınız..

HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Şimdi, bana sataşılmamasını bilhassa rica ederim.

BAŞKAN — Sayın Kor, sataşmanın bir yeri yok.

ORHAN KOR (İzmir) — Fakat Sayın Başkan..

BAŞKAN — Ama, yerinizden müdahale ediyorsunuz. Çok istirham ediyorum, müdahale etmeyin efendim, dinleyin lütfen.

Sayın Mumcuoğlu, devam edin.

HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Konuşma imkânını benden almanız mümkün değil.

Sayın ve değerli arkadaşım bilirler; devlet tasarruflarından bir daimilik vasfı vardır; başlanan bir işi

diğer bir Hükümet bozarsa o memleketin behemahal zararına olur. Efendim, geçen sene Şarköy 500 bin almış, bu sene falan yere vermiş.. Verdiğin yeri teşekkürle karşılarım.

Ben diyorum ki, sayın Bakan, verdiğiniz 500 bin liranın tediye emrinde şu var; işi tamamladığınız zaman bakiye 179 bin lirayı da yollayacaksınız. Bu bir Hükümet taahhüdüdür. Bu fakir belediye borçlanmıştır, bunu da ödemeniz lâzımdır, diyorum. Eğer böyle bir yüküm altına girmeseydi belediye, ben, bunu buraya da getirmezdim. Ben, otuz dakika içinde sizin de mensup olduğunuz Hükümetin bu vadideki partizan tasarruflarını anlatmaya zaman bulamadım. Ben, size şunu, bildiğiniz halde, samimiyetle ifade edeyim; politikada yalana tenezzül etmedim. Rakamları sırf bir yanlışlığa düşmeyeyim diye, yalana değil, yanlışlığa dahi düşmeyeyim diye metni okumak zaruretinde kaldım ve bakın, siz o kadar yanılgılara düştünüz ki, bunların hepsine zamanım müsait değil, arkadaşlarımın da tahammüllerini israf etmemek için bu noktalara değinmeyeceğim.

«Muğla'nın girişinde yer yok» dediniz. Beyefendi, ben zatiâlinize söylüyorum , bu seneye matuf değildi o. Muğla'da selefleriniz zamanında partizanca tasarruflar yapıldı dedim. Niçin buna lütfen, beni yanlış söylemekle itham ettiniz?..

Sonra bir noktaya daha değineceğim. Gecekondu mevzuunda bana burada cevap vermeye muktedir olmayan, burada insanın ismini vermem ben. Gerçekten birçok yönleriyle takdir ettiğim, Mecliste bulunmasını arzuladığım, karşı partide olmasına rağmen (Birçok yönlerini tekrar ifade ediyorum) takdir ettiğim Turgut Toker'in beyanı benim buraya aldığım sözlerin kaili değil di. Başka bir arkadaş; gene ismini vermiyorum, benim mizacım bu, başka bir arkadaşım söylemişti. Gecekonduyu övmüştü ve diyorum ki, zatiâlinizin de dahil olduğu Hükümet Programında gecekonduyu teşvik eden anlamda paragraf var. Bu Komisyonda konuşan arkadaş da bundan mülhem oldu, diyorum. Çelişki olduğunu ben söylemedim. Zabıtlar meydanda; zatiâlinize arkadaşlarınız marifetiyle sunduğum metin de meydanda. Çelişki var demedim ki; bundan mülhem oldu..

Şimdi gecekondu mevzuuna gelelim ve ben, çok değerli, ilerisi için daha çok şeyler vaad eden sayın Ok'a şunu tavsiye ediyorum: Bu Millete biz çok büyük hizmetler yapmakla yükümlü ve borçluyuz. Yaptığımız ufak tefek işlerle övünmeyelim, yapmadıklarımızın hicabı bizi burada rahat dahi konuşturmasın; terlemeliyiz bundan.

Bir Arsa Ofisi Kanunu çıkardınız. Kanunu siz çıkardınız. Geçen senenin 25 milyonu dahi verilmedi. 250 milyon sermayeli Arsa Ofisi Yasasıyle hangi konuya yaklaşabileceksiniz? İstirham ediyorum, rica ediyorum.

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Siz Hükümette iken bunu savundunuz mu beyefendi?.

HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Hayır, Hükümette değildim ben o zaman. Onu arz edeyim; kalktım burada saatlerce konuştum ve o zaman, şimdi hafızam da beni yanıltmaz, size arz edeyim, hafızam yanıltmaz; hiç bir zaman çelişkiye düşmedim. Sayın Hüseyin Avni Göktürk Komisyon Başkanı idi. Ankara Müddeiumumîsi iken Bakanımdı, o ihtiram içinde; «Beyefendi, bu Kanunla hangi işi yaparız?» dedim. 250 milyon.. Bugün o 250 milyon 250 bin lira değerinde. «Aman, doğru söylüyorsun, ben geri alayım» dedi. Çıktı dışarıya, «Mumcuoğlu, aman şey edemeyeceğiz, olmayacaktır, bu böyle çıksın, telâfi ederiz.» dedi.

Şimdi, Arsa Ofisi Kanunu 1969 yılında çıktı. Ben bunlardan yakınıyorum. Zamanın Bakanı Arsa Ofisi Kanununu Meclislerde dahi takip etmedi, efendim; rica ediyorum. Mevzu, bundan evvel böyle hafife alındı. Ben, burada, arkadaşlık münasebetleri mevcut olduğundan bu konuşmayı yaptı dememeleri için, çok vasıflı olduğunu ilk konuşmamda ifade ettiğim Nurettin Ok'un bazı izahatı hakkında övgüde bulunmadım; ama hiç bir zaman insafı elden bırakmadım.

BAŞKAN — Sayın Mumcuoğlu, iki dakika süreniz kalmıştır, efendim.

HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Değerli arkadaşlarım;

Şimdi, gecekondu mevzuuna iktidar olarak, Hükümet olarak, iktidar olarak olumlu bir yaklaşımınız yoktur, derken yanlış mı söylüyorum?.

ORHAN KOR (İzmir) — Yanlış söylüyorsunuz..

HAYRİ MUMCUOĞLU (Devamla) — Neyle arsa stoku yapıyorsunuz ve sizin teşvikçiniz, sizin destekçiniz olan bir partiye mensup olan bir zat Ko-

misyonda, «Gecekondu bu milletin mülk edinme azmidir» diye beyanda bulunurken, gecekonduda bu büyük Milletin evlâdını ebet müddet (çünkü, evlâdına da intikâl edecek) mahkûm etmenin âlemi var mı? Niçin buna daha fazla bir yaklaşım göstermiyorsunuz?

Sonra, bütçe hakkında her şeyi söyledim. Bütçenin nesiyle övünüyoruz? Bir enflasyon içindeyiz. Memurun hali ne? Milletin hali ne? Paranın iştira gücü geçen seneye nazaran bugün nedir?.

Değerli arkadaşlarım;

Ben, ne türlü çare bulunacak diye düşünürken, şimdi elime geçen bir belgeden bir şey öğrendim, buna muttali oldum; Emlâk Kredi Bankasına yine ağır yükler yüklediniz. Kaynak?.. Şimdi bütçe içinde bir münakale imkânı aranmış, dört imzalı bir önerge verilmiş; buna muttali oldum. Gene bir olanaktır, ama bizim esas itibarıyle yapacağımız mevzu, burada edebiyatını yaptığınız, bir nutuk heyecanıyle ifade ettiğiniz köye bizim görüşümüzle yaklaşmaktır. Siz, bizim söylediklerimize yedi sene sonra geliyorsunuz. Ben, sizin dağıttığınız notta ifade ettiğiniz hakşinaslığı takdirle karşılıyorum.

Size tekrar tekrar, naçizane bir arkadaş olarak ifade ediyorum, bunu tekrar tekrar bu kürsüde dile getireceğim; yaptıklarımızla değil, yapmadıklarımızın hicabı içinde, o şevkle bu Millete hizmet verelim.

Hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Mumcuoğlu.

Sayın arkadaşlarım;

Şu suretle görüşmekte olduğumuz bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler bitmiş bulunuyor.

Bölümlere geçilmesini oylarınıza sunacağım. Bölümlere geçilmesini kabul edenler.. Kabul etmeyenler. Kabul edilmiştir.

İmar ve İskân Bakanlığı

Bölüm (Program)		Lira
101	Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	100 277 060

BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölüm (Prog.)		Lira
111	Bölge Metropoliten Alan Şehir İmar Planlarının Yapılması ve Belediyelere Teknik Yardımın Yürütülmesi	320 386 700
112	Kentsel Alanlardaki Konutların Düzenlenmesi ve Yapı Malzemesi Standartlarının Tespiti	789 039 000

BAŞKAN — Sayın üyeler, bu bölüme ait bir değiştirme önergesi vardır. Bunu okutuyorum. Ondan sonra bu bölümü oylatacağım.

Yüksek Başkanlığa

İmar ve İskân Bakanlığının 1976 Malî Yılı Bütçesine 112, 022, 002, 700, 710 harcama kalemi ile tahsis edilen 100 milyon Türk lirası ödeneğin gayesine uygun olarak harcanabilmesi için, açıklamalar sütununda sehven yer almadığı görülen aşağıdaki metnin yukarıda tertibi belirtilen harcama kaleminin altına ilâvesini arz ve teklif ederiz.

Elâzığ	Gümüşhane
Cahit Dalokay,	Ömer Naci Bozkurt
Bolu	Samsun
Alâeddin Yılmaztürk	Refet Rendeci
Balıkesir	
Hikmet Aslanoğlu	

«Geri kalmış yörelerde yapılacak halk konutu yapımı uygulamaları ve bu uygulamaların gerektirdiği altyapı ve kamulaştırma harcamaları için sarf ve tahsis şekli İmar ve İskân Bakanlığınca belirlenmek üzere Türkiye Emlâk Kredi Bankasında açılacak özel bir hesaba yatırılacaktır.»

BAŞKAN — Sayın Komisyon temsilcisi katılıyor musunuz?

BÜTÇE KARMA KOMİSYONU ADINA AHMET DEMİR YÜCE (Zonguldak) — Evet efendim, katılıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Bakan, katılıyor musunuz?

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Komisyon temsilcisi ve Sayın Bakan katılmışlardır.

Bu önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.... Kabul edilmiştir.

Bu bölümü bu değişik şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gereği yapılacaktır.

Bölüm (Program)		Lira
113	Doğal Afetlerin Zararlarını Önleyici ve Giderici İşler	39 344 600

BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölüm (Prog.)		Lira
900	Transferler	2 150 000

BAŞKAN — Bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler.... Kabul edilmiştir.

Bütçenin memleketimize, Milletimize ve Bakanlığa hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Sayın arkadaşlar; 5 . 2 . 1976 Perşembe günü saat 9.30'da toplanmak üzere 32 nci Birleşimin Üçüncü Oturumunu kapatıyorum.

Kapanma Saati : 03.45

III. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORU VE CEVABI

1. — Cumhuriyet Senatosu Izmir Üyesi Mümin Kırlı'nın, eski TRT Genel Müdürüne dair soru önergesi ve Başbakan Süleyman Demirel'in yazılı cevabı. (7/486)

9 . 1 . 1976

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına

Eski TRT Genel Müdürü İsmail Cem İpekçi Genel Müdürlükten alındıktan sonra Başbakanlık Müşavirliğine atanmıştır.

Aşağıdaki suallerimin Başbakanlıktan yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygı ile rica ederim.

1. — İsmail Cem İpekçi atandığı Başbakanlık Müşavirliği makamına hiç gelmiş midir?

2. — Gelmiş ise ne kadar müddetle bu makamda kalmıştır?

3. — İsmail Cem İpekçi Başbakanlık Müşavirliği görevi dolayısı ile maaş almış mıdır?

4. — Almışsa kaç günlük veya aylık ve ne miktar para almıştır?

C. S. İzmir Üyesi
Dr. Mümin Kırlı

T. C.
Başbakanlık 3 . 2 . 1976
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi Başkanlığı
Sayı : 106-108/14166

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 13 . 1 . 1976 tarih ve 7811 - 3359/7/486 sayılı yazınız.

C. Senatosu İzmir Üyesi Mümin Kırlı'nın Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu Genel Müdürüne dair yazılı soru önergesinin cevabı ilişik olarak sunulmuştur.

Saygıyle arz ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

C. Senatosu İzmir Üyesi Mümin Kırlı'nın Yazılı soru önergesinin cevabıdır.

30 . 4 . 1975 tarihli ve 14764 sayılı Kararla Başbakanlık Müşavirliğine atanan İsmail Cem İpekçi, Başbakanlıktaki görevine başlamamış bu nedenle, 657 sayılı Kanunun değişik 63 ncü maddesi gereğince atama işlemi, 5 . 8 . 1975 tarihli ve 15150 sayılı Kararla iptal edilmiştir.

Başbakanlık Müşavirliği görevine başlamayan adı geçene hiç bir aylık ödemesi de yapılamamıştır.

Süleyman Demirel
Başbakan

Vakıflar Genel Müdürlüğü 1976 Yılı Bütçe Kanunu tasarısına verilen oyların sonucu

(Kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 184
Oy verenler : 137
Kabul edenler : 93
Reddedenler : 44
Çekinserler : —
Oya katılmayanlar : 47
Açık üyelikler : —

[Kabul edenler]

TABİÎ ÜYELER
Ekrem Acuner
Refet Aksoyoğlu
Mucip Ataklı
Emanullah Çelebi
Suphi Gürsoytrak
Kadri Kaplan
Suphi Karaman
Kâmil Karavelioğlu
Sami Küçük
Mehmet Özgüneş
Selâhattin Özgür
M. Şükran Özkaya
Cevdet Sunay
Haydar Tunçkanat
Ahmet Yıldız
Muzaffer Yurdakuler

ADANA
M. Nuri Âdemoğlu
Mehmet Ünaldı

ADIYAMAN
Mehmet Sırrı Turanlı

AFYON KARAHİSAR
Ahmet Karayiğit

AĞRI
Kasım Küfrevi

AMASYA
Macit Zeren

ANKARA
Mehmet Atıf Benderlioğlu
Turhan Kapanlı
Yiğit Köker

ANTALYA
Şerafettin Paker

AYDIN
Ali Celâlettin Coşkun
İskender Cenap Ege

BALIKESİR
Hikmet Aslanoğlu
Raif Eriş

BİLECİK
Mehmet Orhan Tuğrul

BİNGÖL
Mehmet Bilgin

BİTLİS
Kâmran İnan

BOLU
Turgut Yaşar Güleç
Alâeddin Yılmaztürk

BURSA
Şeref Kayalar

ÇANAKKALE
İsmail Kutluk

ÇANKIRI
Gürhan Titrek

ÇORUM
M. Şevket Özçetin
Safa Yalçuk

DENİZLİ
Baha Akşit

EDİRNE
Mehmet Nafiz Ergeneli

ELÂZIĞ
M. Cahit Dalokay

ERZURUM
Lûtfi Doğan
Sakıp Hatunoğlu

ESKİŞEHİR
Ömer Ucuzal

GAZİANTEP
İbrahim Tevfik Kutlar

HATAY
Mustafa Deliveli

ISPARTA
Mustafa Gülcügil

İÇEL
Talip Özdolay

İSTANBUL
Erdoğan Adalı
M. Tekin Arıburun
Ali Oğuz
Ahmet Vefa Poyraz

İZMİR
Beliğ Beler
Mustafa Bozoklar
Mümin Kırlı
Orhan Kor
Necip Mirkelâmoğlu

KARS
Yusuf Ziya Ayrım

KASTAMONU
Ahmet Nusret Tuna

KAYSERİ
Sami Turan

KIRKLARELİ
Ali Alkan

KOCAELİ
Lûtfi Tokoğlu

KONYA
Osman Nuri Canpolat
Mehmet Varışlı

KÜTAHYA
Osman Albayrak
Ahmet Özmumcu

MALATYA
Nurettin Akyurt

MANİSA
Oral Karaosmanoğlu
A. Orhan Süersan
Ruhi Tunakan

KAHRAMAN MARAŞ
Adnan Karaküçük
Hilmi Soydan

MARDİN
Sait Mehmetoğlu

MUĞLA
Haldun Menteşeoğlu

NEVŞEHİR
İ. Şevki Atasağun

ORDU
Selâhattin Acar
Bekir Sıtkı Baykal

SAKARYA
Osman Salihoğlu

SAMSUN
Bahri Cömert
Şaban Demirdağ
Refet Rendeci

SİNOP
Nâzım İnebeyli

TOKAT
Cevdet Aykan

TRABZON
Ahmet Cemil Kara

URFA
Hasan Oral

YOZGAT
Süleyman E. Ergin

ZONGULDAK
Tarık Remzi Baltan
Ahmet Demir Yüce

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Hüsamettin Çelebi
Fethi Çelikbaş
Şerif Tüten

[Reddedenler]

ADANA
Hayri Öner

ANKARA
Cengizhan Yorulmaz

ANTALYA
Reşat Oğuz

ARTVİN
Recai Kocaman

AYDIN
Halil Goral

BALIKESİR
Nejat Sarıcalı

BURDUR
Ekrem Kabay

ÇANAKKALE
İmadettin Elmas

DENİZLİ
Hüseyin Atmaca

ERZİNCAN
Niyazi Ünsal

ERZURUM
Hilmi Nalbantoğlu

GAZİANTEP
Salih Tanyeri

GİRESUN
Ali Cüceoğlu

HAKKÂRİ
Naci Cidal

HATAY
Kemal Kılıçoğlu

İÇEL
Lûtfi Bilgen

İSTANBUL
Solmaz Belül
Fevzi Hakkı Esatoğlu
Mehmet Feyyat
Fikret Gündoğan

KARS
Sırrı Atalay
Muzaffer Şamiloğlu

KAYSERİ
Ziya Müezzinoğlu

KIRŞEHİR
Halil Özmen

KONYA
Erdoğan Bakkalbaşı
Fakih Özlen

MALATYA
Hamdi Özer

MANİSA
Doğan Barutçuoğlu

MARDİN
Mehmet Ali Arıkan

ORDU
Şevket Köksal

RİZE
Talât Doğan

SAKARYA
Hasan Fehmi Güneş

SAMSUN
Ziya Gökalp Mülâyim

SİİRT
Süreyya Öner

SİVAS
Âdil Altay
Hüseyin Öztürk

TEKİRDAĞ
Hayri Mumcuoğlu

TOKAT
Zihni Betil

TUNCELİ
Naim Taşan

URFA
Abdulgani Demirkol

YOZGAT
Veli Uyar

ZONGULDAK
Mehmet Ali Pestilci

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Selâhaddin Babüroğlu
Muhsin Batur

[Oya Katılmayanlar]

TABİÎ ÜYELER
Vehbi Ersü
Sezai O'Kan (İ.)
Fahri Özdilek

ADANA
Kemal Sarıibrahimoğlu

AFYON KARAHİSAR
Mustafa Çelik
M. Kâzım Karaağaçlıoğlu

ANKARA
Uğur Alacakaptan
Ergün Ertem
İbrahim Öztürk

BALIKESİR
İ. Sıtkı Yırcalı

BURSA
İ. Sabri Çağlayangil (B.)
Şebib Karamullaoğlu
Barlas Küntay

DİYARBAKIR
Selâhattin Cizrelioğlu
Sabahattin Savcı

ELÂZIĞ
Hasan İldan

ESKİŞEHİR
Hikmet Savaş

GİRESUN
Hayrettin Erkmen

GÜMÜŞHANE
Ömer Naci Bozkurt

İSTANBUL
Rahmi Erdem (Bşk. V.)
Besim Üstünel

İZMİR
Nazif Çağatay

KASTAMONU
Mehmet Çamlıca

KAYSERİ
İbrahim Kirazoğlu

KOCAELİ
Abdullah Köseoğlu

KONYA
Fevzi Halıcı

MUĞLA
Fevzi Özer

MUŞ
İsmail İlhan

NİĞDE
Abdullah Emre İleri
Ergun Özkan

SİVAS
Nurettin Ertürk
Kâzım Kangal (Bşk. V.)

TEKİRDAĞ
Orhan Öztrak

TRABZON
Ahmet İhsan Birincioğlu
Hasan Güven

UŞAK
Ahmet Tahtakılıç

VAN
Ferid Melen (B.)

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER
Cihat Alpan
Zeyyat Baykara
Özer Derbil
Sait Naci Ergin
Nihat Erim
Sadi Irmak
Sabahattin Özbek
Naim Talû
Halil Tunç
Bahriye Üçok

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

32 NCİ BİRLEŞİM

4 . 2 . 1976 Çarşamba

Saat : 9,30

I

A — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B — İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A — HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B — TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

× 1. — 1976 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 1/363 Cumhuriyet Senatosu : 1/367) (S. Sayısı : 515) (Dağıtma tarihi : 31 . 1 . 1976)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A — İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B — BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER